S. JOANNIS CHRYSOSTOMI DE SACERDOTIO DIALOGI SEU LIBRI SEX IN...

Digitized by Google

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
37
15 A 20

IV. n. 9

MAG 3135

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Ad Usum Fris Aloysij Nicolai Adolfi
Pro Bibl: Conventus S. Mae sup. Minervae

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI
DE SACERDOTIO
DIALOGI SEU LIBRI SEX

In varia capita, ac numeros diviſi, Argumentis, & Notis aucti

AD SANCTISSIMUM PATREM
BENEDICTUM XIV.
PONTIFICEM MAXIMUM

OPERA ET STUDIO

JOSEPHI CATALANI
CONGREGATIONIS ORATORII
S. HIERONYMI CHARITATIS
PRESBYTERI.

ROMÆ, MDCCXL.

Typis Joannis Zempel prope Montem Jordanum.

SUPERIORUM FACULTATE.

Digitized by Google

Digitized by Google

Beatiſſime Pater.

JAM *non auderem iterum*, BEATISSIME PATER, *Pontificia tua majeſtate territus, immortali* SANCTITATIS TUAE *Nomini, tenuiſſimi ingenii meii elucubrationes haſce dedicare, niſi me, libroſque meos omnes tanta benignitate excepiſſes, quantam vix magni Viri, eorum-*

Digitized by Google

que præclariſſima opera meruiſſent. At vero quamquam nunc primum Tibi hunc meum qualemcumque laborem in aureos S. Joannis Chryſoſtomi libros de Sacerdotio inſcriberem, neminem fore puto, modo is ſapiat aliquantulum, qui me de eo inſimulare poſſit, quod parvum hocce volumen auſus ſim SANCTITATI TUAE *nuncupare. Quis enim neſcit, id quod præcipua Eccleſiaſticæ diſciplinæ capita continet, jure ac merito Pontifici Maximo conſecrari? Tuum eſt itaque,* BEATISSIME PATER, *quod offero, tuumque omnino & ratio vivendi, & dignitas ſumma, qua fulges, fecit. Jam diu enim eſt, quod tuis moribus exprimis, quicquid de officio Epiſcopi aureus Chryſoſtomi calamus in hoc volumine expreſſit. Notum profecto omnibus eſt, quanta prudentia, & vigilantia, quanta charitate, ac pietate, quanta demum conſtantia, & animi magnitudine Anconitanam primum, tum Bononienſem Eccleſiam rexeris: conſtanſque eſt omnium judicium, Te peculiari Spiritus Sancti influxu, repetita Eccle-*

ſiæ

Digitized by Google

ſiæ Catholicæ vota exaudientis, ad ſupremi Pontificatus apicem evectum, ut vigorem ſanctioris diſciplinæ langueſcentem erigeres, primævoſque Chriſtianæ Religionis ſpiritus mollitie populorum, ſive incuria Præſulum conſopitos excitares. Id quod initio ſupremi regiminis SANCTITAS TUA *jam ſatis oſtendit, ubi eligendis Epiſcopis, quinque lectiſſimos S. R. E. Cardinales zelo domus Dei, ceteriſque virtutibus apprime ornatos, Ruffum, Picum, Bellugam, Firraum, & Lanfredinum præpoſuit; qui ſcilicet vitam, mores, & merita præficiendorum Eccleſiis diligenter, atque accurate perpenderent, eoſque omnino contemnerent, qui ſe commendarent, ac ſumma nonniſi temeritate idoneos ſe ad onus ferendum Angelicis humeris formidandum judicarent. Sic ergo ſublata ambitioſis hominibus ſpe aucupandi obſequio, aliiſque artibus Epiſcopatus, par credere eſt, ut nonniſi Sacerdotibus probis, ac doctis, & ab ea dignitate longe alienis, ut mos fuit antiquus, ad Eccleſiarum præfecturas evectis, priſtino*

 ſuo

ſuo ſplendori Chriſtiana Catholica Religio reſtituatur . Fateor equidem , Beatissime Pater *, me ceteroqui omnium minimum, poſt tot immenſos ſane labores editioni Romani Pontificalis , aliarumque mearum elucubrationum impenſos , eam potiſſimum ob cauſam edidiſſe hunc librum , quod certo ſperem , Te Pontifice Maximo , qui tantopere ad reformandos Cleri , ac populi mores incumbit , multum utilitatis non modo Presbyteris , ſed & Epiſcopis ipſis eſſe allaturum , modo in ea lectione verſentur , & ad ea ſerio attendant , quæ S. Doctor Chryſoſtomus mirabili doctrina , atque eloquentia inſinuat :* Nullum enim, *ait* (a) *Iſidorus Peluſiota* , nullum , inquam , pectus hujus lectio penetravit , quod non divino amore ſauciarit : venerandam quippe rem , atque aditu difficilem Sacerdotium eſſe demonſtrat , ejuſque rite adminiſtrandi rationem docet . Nam Dei arcanorum ſapiens ille interpres Joannes , Byzantii Epiſcopus , atque adeo totius Eccleſiæ oculus , librum illum tam ſubtiliter , & ac-

(a) Lib. I. Epiſtola 156. ad Euſtachium .

accurate concinnavit, ut omnes tam qui ſecundum Dei placitum, quam qui negligenter Sacerdotio funguntur, hic tum virtutes, tum reprehenſiones ſuas repræſentatas inveniant. *Precor itaque* SANCTITATEM TUAM, *ut hoc aureum Chryſoſtomi munus, quod offero, ſive, ut rectius loquar, quod ſponte ſua ſe offert, ſolita cum benignitate excipiat, & ſi quid in Notis commiſſum eſt, parvitati ingenii Authoris ignoſcat, qui quidem id unum ſibi gloriæ ducit, perpetuum otio bellum indicere, atque aſſidue, ſine ulla penitus requie, labores ſuſcipere, quos Eccleſiæ, ejuſque miniſtris utiles cenſet, & a ſuo inſtituto non alienos. Faxit Deus, ut* SANCTITATEM TUAM, *cui ſtudia mea jam maucipavi, iterumque nunc mancipo, eademque æternum mancipaturus, univerſæ Eccleſiæ bono, atque incremento, ad multos annos incolumem ſervet.*

SANCTITATIS TUAE.

Servus humillimus, & obſequentiſſimus
Joſephus Catalanus.

IN LIBROS
S. JOANNIS CHRYSOSTOMI
DE SACERDOTIO
Editoris præloquium ad Lectorem.

§. I.

Unde nata Editori occaſio edendi, hoſce Chryſoſtomi libros in lucem.

CUUM inter alia collata Eccleſiæ noſtris hiſce temporibus a Deo Optimo Maximo beneficia, unum & quidem maximum cenſeatur, electio BENEDICTI XIV. ad univerſæ Eccleſiæ regimen, non ſine peculiari Spiritus Sancti influxu, unanimi S. R. E. Cardinalium conſenſione peracta, iſque ſtatim ac manum regimini admovit, animadvertens, corruptos Cleri, ac populi mores ad deteriora in dies prolabi, ac magis magiſque augeſcere, incuria Præſulum, ut tanto malo occurreret, eligendis Epiſcopis, quinque lectiſſimos S. R. E. Cardinales præpoſuit: rem me gratam facturum cenſui, tum prædicto Romano Pontifici, tum ipſis Purpuratis Patribus, tum demum ſacris hominibus, ſi S. Joannis Chryſoſtomi libros de Sacerdotio typis committerem, in capita, ac numeros dividerem, Argumentis, ac Notis augerem, nimirum ut ſacri homines facilius ad eam lectionem allicirentur. Quantæ enim utilitatis ſit ea lectio, jam olim ſatis expreſſit Iſidorus Peluſiota, aliique priſci Patres edocuere, qui libros ipſos ſummopere commendarunt, legendoſque tum Epiſcopis, tum etiam Presbyteris propoſuerunt. Certe, ut alios omittam, S. Ca-

S. Carolus in Concilio ſuo Mediolanenſi Provinciali I. agens de libris, qui potiſſimum a Clericis legendi ſunt, hortatur Parochos, *ut in lectione Paſtoralis S. Gregorii, & S. Joannis Chryſoſtomi de Sacerdotio verſentur*. Ceterum laudatus Peluſiota de hoc libro S. Chryſoſtomi loquens, *Nullum*, ait, *nullum, inquam, pectus hujus lectio penetravit, quod non divino amore ſauciarit: venerandam quippe rem, atque aditu difficilem Sacerdotium eſſe demonſtrat, ejuſque rite adminiſtrandi rationem docet*. Poſtquam ergo nos in Epiſcoporum gratiam Romanum Pontificale edidimus commentariis illuſtratum, tametſi occupati editioni alterius Tomi Commentariorum in alia quatuor Concilia œcumenica, quæ in Oriente celebrata ſunt, enarraturi deinde cetera, quæ habita in Occidente fuere, non nihil tamen temporis libenter impendimus editioni memoratorum librorum, ut eſſent velut appendix præfati Pontificalis Romani, & in eis non modo Epiſcopi, qui negligenter Sacerdotio funguntur, ſed & Presbyteri quoque, qui ad Epiſcopatum aſpirant, eumque ambiunt, reprehenſiones ſuas repræſentatas inveniant.

§. II.

Quam ob cauſam libros de Sacerdotio S. Chryſoſtomus ſcripſerit, & quod eorundem argumentum.

Eximii operis argumentum ex ipſo ejus procœmio deſumitur, quod quidem præter alios multos jam olim deſcripſit ejus interpres Germanus Brixius, cujus verſione eo nos plane conſilio uſi fuimus, quod iterum atque iterum typis fuerit commiſſa, eamque Scriptores plurimi, ubi ſe illis dedit occaſio, paſſim citent. Ergo ſanctus Joannes Chryſoſtomus, & Baſilius, etiam dum adoleſcentes & condiſcipuli cum maximo-

Digitized by Google

maximopere inter ſe amarent, animiſque mire convenirent, iiſdem ſtudiorum ſacris jam inde apueritia initiati, paciſcuntur, jurantque vitæ ſibi reliquæ commune contubernium. Ad quod dum ſe ſe accingunt, ecce exortus rumor quidem diſſeminat, fore, ut uterque jam tum ad Sacerdotale Epiſcopaleque munus eligeretur. Hic Baſilius cum Chryſoſtomo de ea re communicat, a quo facile per amicitiam impetrat, ut eandem conſiliorum rationem, eandem item fortunæ, honorumque aleam unanimes ſequantur, neve alter ab altero, quocumque caſu emergente, unquam deſeratur. Verum quum paulopoſt uterque ad id, quod dixi, munus, poſthabitis aliis conpluribus, cunctiſque ſuffragiis electus fuiſſet, ſe ſe Chryſoſtomus, Baſilio interim a ſuis ſuffragatoribus ad eum honorem pertracto, occultat, delatum ad ſe munus deprecatus. Tum demum Baſilius a Chryſoſtomo proditum ſe ſe animadvertens, neque enim ille pactis, promiſſiſque ſteterat, ad eum primo quoque tempore adit; quicum dum verba facit, expoſtulat primum, quod fidem ſibi datam violaverit: tum vero rogat, cauſam ut dicat, qua adductus delatum Sacerdotium repudiaverit.

Itaque Chryſoſtomus ſe Baſilio primum purgat, oſtendens bona fide, atque adeo ex uſu Chriſtiani gregis illum a ſe circumventum: deinde haud ſe alio nomine occultaſſe, dignitatemque oblatam recuſaſſe docet, niſi quod imbecillitatis ſuæ conſcius intelligeret humeros ſuos tanto oneri ferendo pares non eſſe: interim copioſiſſime ſimul, atque elegantiſſime declarans, quam multæ ſit dignitatis, ſed quam difficile tamen Epiſcopum vere agere: quem ipſum talibus coloribus ille depingit, tot, ac tantis virtutibus perpolitum eſſe vult, ut ſiquis hodie Epiſcopis noſtris (verba ſunt laudati Brixii) talem depingere velit, deſpe-

ream,

ream, niſi futurum ſit, ut cum ſua tabula, ut delirus rideatur, atque exſibiletur. In tantum enim ſeculi noſtri mores a priſcæ ætatis moribus degenerarunt, ut bona Epiſcoporum noſtratium pars (neque enim de omnibus id a me dictum eſſe velim) non ſolum non laborent, ut tales ipſi ſint, quales eſſe deberent, verum etiam ex profeſſo animi ſui imaginem diverſiſſimam reddere ſtudeant ab ea Epiſcopi imagine, quam nobis S. Chryſoſtomus hac quidem in parte penicillo ſuo artificioſiſſime, atque elegantiſſime expreſſam reliquit. Quos ipſos tamen optarim ex tam alto illo otio, eoque veluti ſedentario, in quo aſſidue deſides, inerteſque vitam tranſigunt, deſcendere nonnunquam ad Chryſoſtomi aureum opus hoc lectitandum, vel ut vitæ anteactæ pænitentia tandem conpuncti id ipſum parte ſaltem aliqua præſtare curent, quod præſtare illos oportere voluit Chryſoſtomus, author talis, cui refragari nefas fuerit: vel quo nullum illis ſupplicium gravius fore puto, infelices perpetuo obſtinatique virtutem videant, intabeſcantque relicta.

§. III.

Quis fuerit is Baſilius, cum quo Chryſoſtomus in hiſce de Sacerdotio libris diſputat?

Errat in hoc Brixius, itemque Eraſmus, aliique eos ſequuti, ante omnes vero Socrates lib. 6. cap. 3., qui Baſilium Magnum eſſe putant, cum quo in libris de Sacerdotio loquutus eſt Chryſoſtomus. Sed hanc opinionem, ut ſcite notat lib. 2. *Sacrarum Obſervationum*, cap. 3. eruditus Jacobus Billius, falſam omnino eſſe perſpicue conſtat vel ex ipſis libris, a quibus in eam ſententiam inducti ſunt. Nam, ut ſcitiſſime obſervat etiam Baronius ad annum Chri-

ſti

Digitized by Google

ſti 382. agebat jam ſeptimum annum in Epiſcopatu Cæſarienſi Baſilius, cum iſte junior creatus eſt, ut ex temporum exacta ratione habita perſpicue licet inſpicere. Sed & cum atteſtatione Chryſoſtomi conſtet, Baſilium juniorem eo tempore, cum creatus eſt Epiſcopus, non exceſſiſſe ætatem annorum viginti duorum (æquales enim erant) quomodo fingi poteſt, hunc illum eſſe Baſilium ætate ſenem, qui & poſt ſequentem annum ex hac vita migraſſe Baronius ipſe affirmat? Ceterum & cum ipſe Chryſoſtomus de juniore Baſilio dicat, eadem illum, qua ſe, patria eſſe natum, nempe Antiochiæ, facultatibus pauperem: quam longe diſcrepat ab illo Magno, Patria Cæſarienſe, quem prædivitem fuiſſe, Gregorius Nazianzenus, & Gregorius Nyſſenus affirmant? Vel quid conveniens, ut Baſilius Cæſarienſis Antiochiæ electus eſſet ab Epiſcopis Syriæ, ſicut junior iſte, de quo Chryſoſtomus ſcribit? Vel cum conſtet, Baſilium hunc eremum cogitantem, eſſe electum, Baſilium vero Magnum liqueat, poſtquam cum Gregorio Nazianzeno eremum incoluiſſet, vocatum eſſe ad Epiſcopatum?

Sed & gravi quoque illi detinentur errore, inter quos Photius, & alii non pauci Authores, qui putant, eſſe Baſilium Seleucienſem, quem, ut notat poſt Baronium eruditiſſimus Bernardus de Mont Faucon Monachus Ordinis S. Benedicti in ſuo ad libros hoſce de Sacerdotio Monito, anno 372. vix natus erat, quandoquidem anno 451. Synodo Chalcedonenſi Epiſcopus interfuit, & anno 458. Imperatori Leoni ſcripſit. Neque inſuper & gravis ille aliorum Scriptorum error ferendus eſt, qui putant Maximum Chryſtomi amicum, eumdem eſſe, atque Baſilium in his de Sacerdotio libris memoratum. Nam quorſum illa nominum tam diſſimilium commutatio?

Omni-

Omnibus itaque accurate perpenſis veriſimillimum eſt; quod innuit Baronius, & laudatus Monachus Benedictinus expreſſe affirmat, Baſilium eum eſſe, qui Synodo Conſtantinopolitanæ anno 381. Epiſcopus Raphaneæ ſubſcripſit, ſiquidem tempus apprime quadrat. Raphanea in Syria prope Antiochiam ſita erat: commodus ſane locus, ut Joannis Chryſoſtomi frequenti colloquio, imo etiam contubernio frueretur Baſilius iſte, quod in fine Dialogi ſe peroptare dicit.

§. IV.

Quo tempore libros hoſce S. Chryſoſtomus ediderit, & quantus fuerit ejuſdem zelus, ac animi magnitudo.

Sunt qui autumant, eodem ipſo tempore, quo res cum Baſilio peracta eſt, a Chryſoſtomo ſcriptos fuiſſe. Sed hoc admitti non poteſt. Siquidem vel ipſa ordiendi ratio aliquod tempus elapſum ſubindicat, & ſeries tota rem meditatam, ac in otio adornatam præſefert. Ait Socrates lib. 6. cap. 3. Chryſoſtomum, cum Diaconus eſſet, hos condidiſſe libros, ſcilicet ab anno 381. ad annum 386. quo in Presbyterum adlectus eſt. Palladius vero ſecundum interpretationem latinam Ambroſii Camaldulenſis, in ſeceſſu & ſolitudine hæc illum edidiſſe narrat, ſcilicet ab anno 375. ad annum 381. quo ex deſerto in Urbem rediit. Utra ſit verior ſententia, non equidem affirmaverim. Hoc unum non prætermiſerim, magnum fuiſſe profecto Chryſoſtomum Eccleſiaſticæ diſciplinæ zelatorem, quem utinam Epiſcopi omnes imitarentur. Ita enim acris fuit morum cenſor, abuſuumque ac vitiorum in ſummis pariter, & in infimis gravis caſtigator, ut nullus in eo potentiæ, damni, exilii,

imo

imo & mortis metus conſtantiam illius Epiſcopalis officii labefactaverit. Sic autem ipſe teſtatur in Epiſtola ad Ciriacum: *Ego cum Civitate pellerer ſic mecum loquebar: Si Imperatrix ſerra me diſſecare vult, diſſecet: Iſaiam pro exemplo habeo. Si me in mare præcipitem dare vult: Jonam in memoriam redigo. Si in fornacem conjicere, tres habeo pueros eodem ſupplicio affectos. Si feris objicere, Danielem habeo objectum leonibus, eumque mihi ob animum propono. Si lapidibus obruere vult, obruat: Stephanum habeo Protomartyrem. Si caput meum occipere, occipiat: Joannem habeo. Si facultates meas ſumere, ſumat: nudus egreſſus ſum de utero matris meæ.*

§ V.

Quo anno tandem Chryſoſtomus ad Presbyteratum primùm, tum vero ad Epiſcopatum evectus, & ubi, & quando diem ſuum clauſerit extremum?

Foro primum deditum fuiſſe Chryſoſtomum, narrat ipſe initio Libri I. de Sacerdotio: e foro in eremum ſeceſſiſſe, & ab eremo ad Clerum evectum, atque ordinatum Presbyterum divina revelatione, & comitantibus ſignis anno 386. affirmat Cardinalis Baronius, qui etiam anno 397. electum fuiſſe Epiſcopum Conſtantinopolitanum ſcribit. Ab ea ſede inimicorum invidia, & Eudoxiæ Imperatricis violentia in pſeudoſynodo ad Quercum privatus anno 402. ac in exilium miſſus, a muſſitantis, & conquerentis populi metu revocatus, iterum vero Arcadii juſſu relegatus, tandem poſt paucos Epiſcopatus annos, variis laboribus perſecutionibus, & periculis conſtanter exantlatis in exilio *Commanis* prope Pontum Euxinum feliciter obiit anno ætatis ſuæ 52. vel 53. ſive, ut aliis placet,

cet,

Digitized by Google

cet, 60. Chriſti vero 407. die 14. ſeptembris, ut omnes antiqui Authores teſtantur apud Baronium in Martyrologio Romano. Celebratur autem ejus Feſtum die 27. Januarii, quo ejus corpus ſub Theodoſio juniore, & S. Proclo Epiſcopo Conſtantinopolitano Comanis Conſtantinopolim tranſlatum eſt, præſertim quod die 14. Septembris Feſtum exaltationis ſanctæ Crucis jam olim celebrari conſueverit. Ceterum cœptum eſt agi Chryſoſtomi Feſtum Conſtantinopoli tempore memorati Theodoſii junioris, poſtquam opera S. Innocentii Papæ nomen ejus, quod per Schiſmaticos fuerat abraſum a diptychis, Catholica Eccleſia gaudente, eſt in priſtinum reſtitutum. Multa ſcitu digna in laudem Chryſoſtomi videri poſſunt apud eruditiſſimum Vincentium Riccardum Clericum Regularem in celebri Commentario ad Orationem XXI. S. Procli Epiſcopi Conſtantinopolitani, quam in laudem Chryſoſtomi ſcripſit. Sed de Chryſoſtomi laudibus ſupervacaneum eſt ſcribere: magna ſiquidem, atque egregia S. Doctoris laus eſt, ut Theodoreto teſte apud Photium num. 828. ſolus ipſe laudator eſſe queat. Sic autem inquit: *Sola enim tua lingua par eſt ad enarrandas res tuas.*

IM-

IMPRIMATVR

Si videbitur Rmo Patri Mag. Sac. Pal. Apoſt.

Ph. Spada Ep. Theodoſiæ Viceſg.

APPROBATIONES.

A Pontificali ad Pontificatum calentem adhùc ſtylum, cujus egregiam vim nullus hactenùs abſorbuit pertinax motus, convertit CL. Vir Joſephus Catalanus, Presbyter Congregationis Oratorii S. Hieronymi Charitatis, ſcilicet ad oppidò aureos S. Joannis Chryſoſtomi Libros *De Sacerdotio* Notis illuſtrandos. Has quidem cùm Reverendiſſimo Patre Aloyſio Nicolao Ridolfi Sac. Palat. Apoſt. Magiſtro jubente, diligenter expenderim, noverimque ne dùm Orthodoxæ Fidei, morumque Pietati omni ex parte conſonas, ſed & ſanctiſſimi Doctoris zelo amuſſim reſpondentes, ac ſacra eruditione refertas, ipſas præfatis Libris adnexas edi in lucem poſſe cenſeo, atque, ut edantur, vehementer exopto. Romæ, ex Ædibus S. Andreæ de Valle IV. Kal. Novembris 1740.

Joſephus Maria de Petio Clericus Regularis ſacrarum Congregationum Indicis, & Indulgentiarum, ſacrarumque Reliquiarum Conſultor, in Urbe Cleri Examinator Apoſtolicus, atque Sereniſſimi AUGUSTI III. *Regis Poloniæ, Electoris Saxoniæ &c. Theologus.*

JUſſu Rmi Patris Sac. Pal. Apoſt. Magiſtri cum ſumma animi voluptate perlegi Annotationes, quibus S. Chryſoſtomi Libros ſex de Sacerdotio illuſtravit Clariſſimus Vir Pater Joſephus Catalanus, Congregationis Oratorii S. Hieronymi Charitatis Presbyter. In iis non modo nihil contra orthodoxa dogmata, moraleſque regulas reperi, verum eruditionem omnigenam non modica pietate conſperſam, qua Authoris conſtans pro ſalute animarum, & diſciplina Eccleſiaſtica zelus, ſicut & ex aliis ab eodem editis Libris, plurimum commendatur: unde typis dignas cenſeo qui dabam in Conventu S. Mariæ ſuper Minervam hac die 1. Novembris 1740.

Fr. Dominicus Gentis Ord. Præd. Sac. Theol Magiſter, & in Univerſitate Colonienſi Doctor, ac Theologus Caſanatenſis.

IMPRIMATVR

Fr. Nic. Ridolfi Sac. Pal. Apoſt. Mag. Ord. Præd.

S. JOANNIS

Digitized by Google

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

DE SACERDOTIO.

LIBER I.

CAP. I.

Arctiſſima amicitia inter Chryſoſtomum, & Baſilium contracta, & unde hujus veræ amicitiæ occaſiones I. Impar utriuſque conditio, cum vita monaſtica perſequenda eſſet. Chryſoſtomus adoleſcens foro deditus, ac ſcenæ oblectamentorum ſectator II.

I. FUERE mihi olim amici complures, iidemque veri (a) & germani, ac qui amicitiæ leges tum exacte intelligerent, tum diligenter ſervarent. Horum complurium in numero unus quidem eximia erga nos charitate, ac benevolentia, ita illos exuperare ſtuduit, ut omnes tanto poſt ſe intervallo ipſe relinqueret, quanto illi reliquos alios, a quibus utcumque amaret, reliquiſſent. Hic idem ex iis erat, qui lateri meo perpetuo aſſiderent. Etenim tum eiſdem diſciplinis, tum etiam præceptoribus iiſdem operam uterque dedimus: erat & nobis eadem animi propenſio: erat ſtudium par in illas ipſas, in quibus verſabamur, literas: præterea idem deſiderium

(a) Eſt adeo difficile amicum verum invenire, ut ab Eccleſiaſtico cap. 25. dicatur: *Beatus, qui invenit amicum verum*. Vere S. Hieronymus in cap. 7. Michææ: *Amicus*, inquit, *diu quæritur, vix invenitur, difficile ſervatur*. Quæ ſit autem vera amicitia, docet Plutarchus in libro, *De multitudine amicorum*, ſic dicens: *Amicitiæ eſt mores, affectus, ſermonem, ſtudia, & animi ſenſum exæquare*. Talis fuit ſancti Joannis Chryſoſtomi cum Baſilio amicitia.

Digitized by Google

iiſdem e rebus natum. Neque enim ſolum quo tempore ad magiſtros, ſcholaſque condiſcipuli ventitaremus, ſed etiam quum illinc egreſſos conſilium jam inire oporteret, quam tandem præſtaret reliquæ nobis vitæ viam tenere, & hic quoque eadem in nobis animorum conſpiratio, eadem concordia apparebat. Erant & alia item, quæ voluntatum noſtrarum convenientiam hanc, conſtantem, inconcuſſamque ſervarent. Neque enim ob patriæ amplitudinem, claritatemque alter altero ſe ſe plus efferre, ac venditare poterat, neque ego ſumma divitiarum copia abundabam: ille contra, extrema premebatur paupertate: quinimo facultatum noſtrarum modum, conſiliorum paritas, ac ſtudiorum æquabilitas æmulabatur. Adde quod & nobis idem generis honos, ac ſplendor; ut nihil non concurreret ad voluntatum, ſtudiorum, ſententiarum conſenſionem.

II. Poſtea vero quam eò a nobis ventum eſt, ut jam oporteret monaſticam vitam, beatam illam quidem, ac felicem perſequi, ac veræ (*a*) philoſophiæ ſtudiis inhærere, jam non hæc erat nobis par eademque ſtatera; nam illius quidem lanx ſublimis, ut quæ levior eſſet, ferebatur; ego vero humanarum rerum cupiditatibus etiamnum abundans, meam lancem deprimens, propendere cogebam, juvenilibus eam aggravans cupiditatibus. Hic amicitia quidem noſtra conſtans ſtetit, ut antehac, at conſuetudo dirempta; neque enim dabatur, ut qui haud in iiſdem amplius verſarentur ſtudiis, communes inter ſe congreſſus haberent. Ceterum ubi & ipſe paululum caput a vitæ hujus tempeſtate exerui, hic nos ambabus ille manibus porrectis exce-

(*a*) Idem Chryſoſtomus Homilia 17. ad populum Antiochenum, ſtatum monaſticum vocat philoſophiam a Chriſto introductam. Idipſum paſſim & alii ſancti Patres docent.

excepit. Sed tamen ne ſic quidem priſtinam inter nos æquabilitatem retinere quivimus: etenim, quum nos ille tempore antevertiſſet, tum autem vehementiam, ſtudiumque ad id non modicum attuliſſet, rurſus me ipſo ſublimior ferebatur, in altum admodum ſublatus: idem tamen bonitate ſua, & quod amicitiam noſtram magnifaceret, a ceterorum omnium contubernio ſe ſe abducens, aſſiduus nobiſcum erat: id quod & ante hac deſideraverat; ſed, quod dixi, ab animi noſtri languore prohibitus, aſſequi minime potuerat. Nam quî fieri poſſet, ut qui continenter judiciis, (*a*) ac foro intereſſem, ac (*b*) ſcenæ oblectamenta attonitus ſectarer, frequenti uti poſſem conſuetudine ejus, qui non niſi libris affixus, in forum nunquam ventitaret? Quocirca quum id illi per nos prius nequaquam licuiſſet; ubi primum factum eſt, ut me in communem ſecum vitæ conditionem acciperet, tum demum, quod jampridem deſiderium parturiebat, confertim peperit: ac ne breviſſimam quidem diei partem a nobis abſens fieri ſuſtinuit, nunquam non adhortans, ut domo uterque ſua relicta, una habitaremus; atque id quidem perſuaſit, jamque ea res nobis in manibus erat, quo perficeretur.

(*a*) Vide quid Libanius hac de ipſa re ad Chryſoſtomum hunc noſtrum ſcripſerit apud Iſidorum Peluſiotam lib. 2. epiſtola 42. *Ego igitur eo nomine voluptate affectus ſum, quod ad forenſem operam, in qua artis ſpecimen edis, demonſtrativum quoque dicendi genus adjungis.*

(*b*) Non mirum, ſi tam frequenter in ſcenam, & theatrum S. Chryſoſtomus invehitur, expertus enim jam ipſe fuerat, quanta inde mala proveniant. Nam ut alia ejus loca omittam, Homilia 38. in Matthæum ita inquit: *Unde credis nuptiarum inſidiatores proficiſci? nonne ab hujuſmodi ſcenis? unde illos qui domos, ac thalamos aliorum effodiunt? nonne ab orcheſtra illa? an non hinc uxoribus viri moleſtiſſimi, & viris mulieres contemnendæ fiunt?*

Digitized by Google

CAP. II.

Matris Chryſoſtomi blanditiæ ac lamenta ipſum a propoſito vitæ monaſticæ dehortantis I. Ejuſdem ingenium ſolerter & diſerte omnia rationum momenta congerentis, ad permovendum filium, quem ſecum retinere deſiderat II. III. & IV.

I. AT vero aſſiduæ matris illecebræ obſtiterunt, quo minus hac ego illum gratia demererer, ſeu potius quo minus id beneficii illi deberem. Etenim ubi illa ſubodorata eſt, id me conſilii inire, dextra apprehenſum introduxit in peculiare ſibi cubiculum. Hic illa quum me ſibi aſſidere voluiſſet, ſuper eum lectum, in quo me enixa fuerat, in lacrymarum fontes prorupit, verba etiamnum adjicens, quæ me plus lacrymis illis omnibus ad miſericordiam pertraherent. Porro ejus quidem lamenta ejuſmodi fuere: Patris tui virtute, ac præſtantia, fili, me haud ita multum temporis uti frui Numen permiſit: utpote cujus mors dolores illos, quos in te pariendo paſſa ſum, continuo exceperit, ac tibi orbitatem, mihi viduitatem attulerit intempeſtivam: ut ſileam viduitatis ipſius mala, ærumnas, incommoda, quæ quidem ſolæ animo illæ complecti recte queant, quas contigerit ea ipſa perpeti. Nullius enim ſermo, nullius oratio par eſſe poſſit enarrandæ tempeſtati, ac turbulentiæ illi, quam ſubire oportet puellam, quæ ipſa etiam dum rudis, rerumque humanarum expers, ſimulatque paternam domum reliquerit, derepente immenſorum dolorum facibus æſtuans, curam, ſolicitudinemque ætate ac ſexu ſuperiorem ſuſtinere cogatur: quam videlicet neceſſe eſt ſervorum ignavias emendantem, eorundem maleficia obſervare, cognatorum propulſare inſidias, publicanorum moleſtias, & quam illi, dum eis tributa numerantur, immani-

manitatem exercere ſolent, forti generoſque animo ferre. Proinde quum decedit pater, relicta a ſe prole, ſi forte femina ea eſt, magnam vel ſic matri curam exhibet, ſed tamen hoc ipſo tolerabilem, quod illius educatio tum impenſa caret, tum etiam formidine (*a*) vacat. At maſculus a patre relictus, matris animum in dies ſingulos immenſa formidine, tum permultis complet ſolicitudinibus, ut nihil hic agam de ſumptu, deque impenſa, quam multam tolerare cogitur mater, quæ adlaborat, ut maſculus ille liberaliter educetur.

II. Quarum rerum omnium nulla me tamen permovit, ut nuptiis (*b*) iteratis ſponſum alterum in patris tui ædes inducerem: quin potius in æſtu illo, in fluctuatione, ac turbine perſeverans, cæleſtis gratiæ ſuppetiis inprimis adjuta ferream illam viduitatis fornacem nulla ex parte refugi, quum mihi inter eas ipſas ærumnas, atque incommoda ſolatio eſſet non modico, quod vultum tuum aſſidue ſpectare, inque eo tamquam vitalem defuncti mariti imaginem, veriſque ac certiſſimis characteribus expreſſam mihi aſſervare

 dare-

(*a*) Noſtra hac temporum fæce aliter ſe ea res habet, educatio enim prolis femineæ nec impenſa, nec formidine vacat.

(*b*) Aliena fuit Chryſoſtomi parens a viduis nonnullis, de quibus in Epiſtola ad Furiam de viduitate ſervanda ita ſcribit S. Hieronymus: *Solent adoleſcentulæ viduæ, quarum nonnullæ abierunt retro poſt ſatanam, cum luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubentes dicere: Patrimoniolum meum quotidie perit, Majorum hæreditas diſſipatur, ſervus contumelioſe loquutus eſt; imperium ancilla neglexit. Quis procedet ad publicum? quis reſpondebit pro agrorum tributis? parvulos meos quis erudiet, & vernulas quis educabit?* Sed reſpondet Hieronymus, hanc matrimonii cauſam, quam opponunt, debere vel ſolam nuptias impedire: *Superinducit*, inquit, *mater filiis non nutricium, ſed hoſtem; non parentem, ſed tyrannum*: & paulo poſt: *Quid obtendis patrimonium? quid ſuperbiam ſervulorum? confitere turpidinem: nulla iccirco maritum ducit, ut cum marito non dormiat*. Legenda integra Epiſtola, quæ ſane eſt eruditiſſima.

Digitized by Google

daretur. Quo nomine puerulus quum adhuc eſſes, necdum fandi gnarus, qua potiſſimum ætate maximam liberorum ſuorum voluptatem parentes ſentiunt, magno certe mihi ſolatio, magnæ jucunditati fuiſti. Atqui ne id quidem mecum expoſtulare poſſis, quod nos viduitatis quidem conditionem perpeſſæ fortiter ſimul, ſed viduitatis ejuſdem anguſtiis coarctatæ, paternas tibi imminuerimus facultates: id quod infelicibus orphanis permultis uſuveniſſe ſcio. Siquidem patrimonium tibi nulla non parte ſalvum, integrumque ſervavi: quum tamen nihil etiam prætermiſerim ſumptuum eorum, qui tibi nominis iſtius exiſtimationem aliquam parare poſſent, quos ſumptus ex meo peculio ſuffeci, hoc eſt ex iis pecuniis, quas mecum domo paterna attuleram.

III. Neque vero exiſtimare te velim, exprobrandi gratia hæc nunc a me dici: pro rebus porro his omnibus unam abs te gratiam peto, ne me viduitate altera involvas, neu luctum jam ſopitum rurſus exſuſcites: obitus mei diem potius expectato: hinc paulo poſt nobis fortaſſe emigrandum. Nam ut qui juvenes ſunt, ad longæ ſenectutis annos accedant, ſperare quidem liceat: qui autem jam conſenuimus, quid tandem aliud, quam mortem jamjam adventantem præſtolamur? Itaque ubi corpus hoc a te ſepultum cum patris tui oſſibus conjunxeris, tum demum, fili, longas profectiones ſuſcipito, & mare quodcumque volueris tranſcurre, per me nemo tunc prohibiturus eſt: ceterum tantiſper, dum ſpiramus, contubernium, convictumque hunc noſtrum tolerato, Dei offenſionem fruſtra, ac temere ne incurrito, neve committito, ut matrem nihil commeritam tantis involvas incommodis: qui, ſi forte criminari potes, quod in mundanas moleſtias pertractum, rerum tuarum curam

ram temet gerere cogam: te non jam naturæ leges moveant, non educationis conſuetudiniſque jura tangant, denique nulla te res alia impediat, quo minus nos ſtatim inſidiatorum, atque hoſtium loco habeas, vitato etiam contubernio noſtro. Sin vero nihil non agimus, ut tu facile, altoque in otio poſſis vitæ hujus uſura frui, ſi minus aliud vinculum, certè hoc unum te apud nos detineat, nam ut te ſexcentis amari dicas, nemo certe fuerit, qui tibi tanta in libertate vivere concedat: quum & neminem eſſe putem, cui nominis tui exiſtimatio æque ac mihi uni cara eſſe poſſit.

IV. Hæc & his longe plura matris ad me monita erant, quæ quum amico illi vere magnanimo, ac generoſo recitaſſem, tantum abfuit, ut iis ipſe moveretur, ut acrius etiam inſtaret, eadem a me, quæ & antea efflagitans.

CAP. III.

Rumore de Baſilio, & Chryſoſtomo Epiſcopis conſtituendis excitato, fraude ſe electioni ſubducens Chryſoſtomus, indignumque ſe Epiſcopatu reputans, Baſilium ordinari ſinit I. Celat Baſilium animi ſui formidinem, ne eum abſterreat a ſuſcipiendo Epiſcopatu II. Baſilius interim Epiſcopus conſtituitur III. Ejus animi ſenſus, ubi fuit ad Epiſcopatum evectus IV.

I. HÆC quum inter nos verſaremus, remque ille aſſiduis urgeret precibus, me interim nihil innuente, ecce exortus derepente rumor quidam noſtrum utriuſque animum commovit: percrebuerat enim fore ut ad Epiſcopatus dignitatem uterque perduceremur. Quo ad me rumore perlato, hinc for-

midine, hinc hæſitantia perculſus ſum: formidine, ne forte vel invitus (*a*) eò ipſe raperer: hæſitantia, dum identidem animo verſarem, undenam in illorum Patrum animos obrepſiſſet, ut de nobis (*b*) tale quiddam cogitarent. Nam mihi quidem ingenii mei vires circumſpicienti non ſuccurrebat quicquam, quod honorem illum mereretur. Generoſo autem vir illo animo ad me quum adiſſet, ſemotiſque arbitris, mecum rem totam communicaſſet, ratus, nondum me quicquam de ea audiiſſe, obſecrabat, ut quemadmodum antea ſemper apparuiſſet, ita etiam nunc appareret, nos ambos eorundem factorum, conſiliorumque rationem

(*a*) Invitos ad Epiſcopatum raptos plures in Eccleſiaſtica hiſtoria legimus. De S. Cornelio Papa ita ſcribit in Epiſtola ſua 52. S. Cyprianus: *Epiſcopatum nec poſtulavit, nec voluit, ſed pro pudore virginalis conſcientiæ ſuæ, & pro humilitate ingenitæ ſibi, & cuſtoditæ verecundiæ, non, ut quidam vim fecit, ut Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt, ut Epiſcopatum coactus exciperet*. Ea quippe fuit primorum aureorum ſæculorum diſciplina, cui etiam Imperatores ſuccinuere, ita in Lege, *Si quemquam* Cod. *de Epiſcopis, & Clericis*, ajentes: *Tantum ab ambitu debet eſſe ſepoſitus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus refugiat: ſola illi ſuffragetur neceſſitas obſequendi. Profecto enim indignus eſt ſacerdotio, niſi fuerit ordinatus invitus*. Hinc Laici Principes diſcant, quem ad Eccleſias nominare debeant, eum ſcilicet qui honorem non ambit.

(*b*) Vide eximiam Chryſoſtomi humilitatem, a qua longe alieni ſunt, qui ſua ad aucupandum Epiſcopatum merita jactant, ſuſceptoſque pro Eccleſia labores obtendunt. Sed audiant quid ſcribit S. Hieronymus in Cap. 3. Iſaiæ: *Ergo non ſtatim multitudinis acquieſcamus judicio, ſed electi in principatum, noverimus menſuram noſtram, & humiliemur ſub potenti manu Dei, quia Deus ſuperbis reſiſtens humilibus dat gratiam*. Audiant quæſo quid ſequitur: *Quanti panem non habentes, & veſtimentum, cum ipſi eſuriant, & nudi ſint, nec habent ſpirituales cibos, neque Chriſti tunicam integram reſervarint, aliis, & alimonias, & veſtimenta promittunt, & pleni vulneribus, medicos eſſe ſe jactant*.

Digitized by Google

tionem hac in re ſequi velle, paratum ſeſe, ut ſequeretur, ac mihi comes foret utracumque ego via præire mallem, ſeu fugiendum, ſeu quod offerebant illi, ſequendum magis eſſet.

II. Itaque animadvertens tam propenſam in eo voluntatem, tum vero arbitratus, me hoc nomine magnum univerſæ Eccleſiæ detrimentum allaturum, ſi ob meam imbecillitatem, infirmitatemque Chriſtianum gregem juvene (*a*) tanta probitate prædito, eodemque regendis, moderandiſque aliis maxime idoneo ſpoliarem: non judicavi detegendum illi quicquid animi ſuper ea re haberem, quamquam nunquam antea paſſus, ut illum conſiliorum meorum quicquam lateret. Cui quum indicaſſem, me negotii hujus conſilium in aliud tempus rejicere, neque enim id in præſentia urgere, factum eſt, ut ſtatim perſuaderem, non eſſe ulterius ſuper eo cogitandum. Præſtiti autem, ut confideret, unanimem me, ac concordem ſecum fore, ſi quando tale aliquid eveniſſet.

III. Tempore autem haud ita multo elapſo, quum jam dies adveniſſet, in quo eligendi uterque eſſemus, ac me ipſe occultaſſem, idem ille harum omnium rerum ignarus, quum eſſet apprehenſus ducitur

[a] Quo ætatis ſuæ anno Baſilius iſte Epiſcopus ordinatus ſit, non audeo definire. Certe ante trigeſimum ætatis annum non eſſe conſecrandum, eſt antiquiſſimus, & latinæ, & grecæ Eccleſiæ Canon, quem quidem a lege mutuatum oſtendit in Epiſtola ſua 2. ad Teophilum Alexandriæ Patriarcham S. Hieronymus: *Recordetur legis antiquæ, & poſt viginti quinque annos a Levitica tribu eligi in Sacerdotem pervidebit. Aut ſi Hebraicam ſequitur veritatem, noverit triginta annorum fieri Sacerdotem.* Quod autem urgente caſu, ac neceſſitate viri nondum eam ætatem emenſi Epiſcopi antiquitus creati fuerint, non vacat exemplis. S. Remigius Epiſcopus creatus eſt cum duorum ſupraviginti annorum eſſet; & Eleutherius quidam viginti annorum adoleſcens ab Aniceto Papa Epiſcopus miſſus eſt in Ilyricum.

Digitized by Google

ducitur (*a*) quidem a Patribus, tamquam alio prætextu, ſed tamen jugum nequaquam detrectat: quod promiſſa noſtra ſpem illi facerent,nos eò omnino ſequuturos, ſeu potius nos jam præire, ſe ſubſequi. Etenim nonnulli ex eorum numero qui aderant, quum, viderunt illum haud æquanimiter ſe captum ferre, facile ei verba dedere, acclamantes, abſurdum eſſe, illum qui omnium judicio ferocior viſus ſemper fuiſſet, me deſignantes, multa cum comitate Patrum ſuffragiis parere: eum vero, qui prudentia, ac facilitate ſemper excelluiſſet, ferocire, & tanquam glorioſulum, apparere, reſilientem, tergiverſantem, obſiſtentem.

IV. His ille verbis parens, poſteaquam intellexit, me ſubterfugiſſe, triſtis admodum ad me adiit, ac mihi propior quum aſſediſſet, eloqui quidem neſcio quid

(*a*) Jam ſuperius notatum, eſt complures olim viros Sanctos nonniſi renitentes Epiſcopatum ſuſcepiſſe, & prorſus fere coactos. S. Auguſtinus Epiſtola 148. non gloriam ſed pœnam peccatis ſuis irrogatam ait, quod ad clavum ſedere cogeretur, qui necdum ſatis didiciſſet remum tenere: *Vis mihi facta eſt merito peccatorum meorum. Nam quid aliud exiſtimem, neſcio, ut ſecundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noveram*. Vi non diſſimili coarctandus fuit S. Paulinus, ut vel Presbyter ordinaretur. Sic enim ait in Epiſtola ad Amandum: *Vi ſubita adſtrictus, & multitudine ſtrangulante compulſus*. De S. Gregorio Nazianzeno inquit Auctor ejus vitæ Gregorius: *Pater filium, quem invitum, & repugnantem agreque ſedentem Presbyterum creaverat*. Ceſſit tum quidem, ordinatusque eſt Presbyter, ſed ſtatim ſe in Ponti ſolitudines ſubduxit, ut ipſe teſtatur in carmine, *De vita ſua*. Celebre eſt tandem quod de S. Fulgentio Auctor ejus vitæ ſcriptum reliquit! *Tunc adgregata violentæ multitudinis manu repente B. Fulgentius dolens oculos in cellula propria reperitur, invaditur, tenetur, ducitur, & Pontifex eſſe non rogatur, ſed cogitur*. Quomodo hæc intelligenda, explicat Auguſtinus in Epiſtola 104. ſic dicens: *Tam multi ut Epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inviti, perducuntur, includuntur, cuſtodiuntur, patiuntur tanta quæ nolunt, donec eis adſit voluntas ſuſcipiendi operis boni*.

Digitized by Google

quid velle videbatur: ceterum ab animi anguſtia oppreſſus, quum oratione vim eam, qua premeretur, aſſequi mequiret, in ipſo oris hiatu fari prohibebatur, animi conſternatione orationem, priuſquam ea dentes tranſiliſſet, interrumpente. Itaque illum ego intuitus lacrymis permadenten, ac multa animi perculſum conturbatione, mali cauſam quum intelligerem, in riſum præ nimia animi voluptate prorupi, apprehenſumque dextra oſculari conatus ſum: Deo acceptum referens, quod aſtus meus felicem tandem fuiſſet exitum ſortitus, ac non alium ab eo, quem animus hic ſemper optaverat. Ut vero me vidit lætam, hilaremque frontem proferre, ac tum primum a me deceptum ſeſe animadvertit, hoc magis animo compunctus, indignatuſque eſt.

CAP. IV.

Baſilius cum Chryſoſtomo expoſtulat quod ſecum conſilia animi ſui non communicaverit in cauſa ſuſcipiendi Epiſcopatus I. Conqueritur fidem amicitiæ inter ipſos initæ vacillare apud homines culpa ipſius Chryſoſtomi II. De multis is accuſatus ob Epiſcopatus fugam III. Cupit ab ipſo Baſilius cauſas, cur Epiſcopatum ſubterfugerit IV. Gravi ſe damno a Chryſoſtomo affectuum dicit, doletque contubernium eſſe diſſolutum V. Mores hominum pravi, & quæ vera amicorum officia VI. & VII.

I. BASILIUS. Porro ab eo animi æſtu quietior tandem paulum factus: Tu vero, inquit, ut partes etiam noſtras reſpueris, ac nullam jam noſtri rationem habeas (id quod ſi ita eſt, qua tandem cauſa non facile perſpicio) te certè oportuit vel famæ exiſtimationiſque tuæ rationem habere. Nunc vero mortalium omnium ora adaperuiſti, quorum

rum hæc una conſenſiens vox eſt, te per inanis gloriæ cupiditatem munus hoc recuſaſſe: neque enim quiſquam eſt, qui te ab hoc crimine (*a*) eximat: mihi autem ne in forum quidem ventitare licet: tam multi nobis occurſant, nullo non die facinus iſtud vitio vertentes. Nam quoties illi quacumque Urbis parte me conſpexere, ſemotis arbitris abductum (de iis loquor qui amicitia ac neceſſitudine aliqua nobiſcum conjuncti ſunt) bonæ criminis hujus partis reum faciunt. Illius enim, inquiunt animus tibi exploratus quum eſſet, (quid autem rerum ad illum pertinentium latere te poterat?) oportuit te rem minime diſſimulare, ſed nobiſcum communicare: id quòd ſi feciſſes, numquam profecto nobis defuiſſet ars, qua illum in retia conjeciſſemus.

II. Me vero hic fateri pudet, neſciviſſe id a te conſilii multo jam ante tempore initum: idque ne amicitiam noſtram fictam illi, ac ſimulatam hactenus fuiſſe ducant. Nam ſi ea ſimulata eſt, ut omnino eſt, quod ne tu quidem inficiari poſſis, vel ex commiſſis adverſum nos tuis: tamen externos homines, eos præſertim, qui vel mediocrem de nobis opinionem concepere, pulchrum eſſe reor vitia, ſi qua in nobis ſunt, celare. Itaque rem, ut ſe habet, vere apud illos ediſſe-

(*b*) Reputatum eſt quidem a Patribus crimen, ubi repugnatum eſt aliquandiu, non ſuſcipere Epiſcopatum: *Bonum eſt*, inquit Oratione 41. Nazianzenus, *Deo ſe ſe parumper ſubducere; ut Moyſes ille olim, & poſtea Hieremias: & rurſus ad vocantem prompte, atque impigre accurere, quemadmodum Aaron, & Elias, modo utrumque pro animo fiat, alterum ad propriam imbecillitatem, alterum ad vocantis potentiam.* Sed & S. Chryſoſtomus in Epiſtolam 1. ad Timotheum Homilia prima idipſum docet, ſic inquiens: *Quemadmodum is qui non ſibi traditum a Deo honorem uſurpare præſumit, culpari digniſſimus ſit; ita & qui traditum ſibi repellere, & a ſe arcere molitur, aliorum eſt criminum reus, infidelitatis ſcilicet, atque inobedientiæ.*

Digitized by Google

ediſſerere dum vereor, cogor prorſus, quod unum ſupereſt, caput in terram ſilentio mihi indicto demittere, amicorumque occurſum averſari, ac declinare. Etenim ut prius illud crimen, cujus nos illi damnant, effugiam, reſtat tamen neceſſario, ut me mendacii convincant. Neque enim perſuaſum illis unquam eſſe queat, quod & Baſilium quoque eorum loco, ac numero habueris, quibus arcanorum conſiliorumque tuorum conſcientia interdicta eſſet.

III. Ceterum poſteaquam id tibi cordi fuiſſe video de eo non admodum laboro. Reliquum vero dedecus quî ferre poſſimus? Certe alii te faſtidii, ac contumaciæ, alii inanis gloriæ accuſant: qui autem rem damnare ſeverius rigidiuſque volunt, ii nos duplicis hujus criminis reos agunt, reddentes contumeliæ crimen, qua contumelia a nobis affectos fuiſſe eos dicunt, qui nos honore illo dignati ſunt: quos etiam cenſent, non ea ſolum injuria, quam a nobis accepere, ſed longe etiam graviore digniſſimos: propterea quod egregiis atque excellentibus viris, quos multos haberent, a ſe relictis, contemptiſque, duos quoſdam adoleſcentiæ annos heri, aut nudius tertius egreſſos, vitæ hujus curis etiamnum involutos, ut per exiguum tempus ſupercilia ipſi ſua contraherent, pullos habitus induerent, vultuſque ad triſtitiam fingerent, derepente ad tanti honoris culmen perduxerint, quantum ne in ſomnis quidem aſſequi ſperaviſſent. Atque ii quidem inquiunt, qui a prima ætate ad extremam uſque ſenectutem acribus atque aſſiduis meditationibus, vigiliiſque ſe ſe exercuerunt, inter ſubditos ſunt; imperant autem illis ipſorum filii, atque adeo hi qui ne leges quidem, ac præcepta audiere, quibus hujuſmodi magiſtratus regendus moderanduſque ſit. Hæc ipſa & his longè etiam plura qui nobis aſſidue objiciant, paſſim

paſſim exoriuntur : quum ego interim defenſionem plane non habeam, qua me adverſus illos tuear.

IV. Itaque partes hic tuas imploro : neque enim puto (*a*) leviter te, ac temere tum genus hoc fugæ quæſiviſſe, tum vero in tam acrem virorum, tam præſtantium offenſionem incurrere voluiſſe; ſed te potius conſilio quodam, atque animi cogitatione ad id deſcendiſſe : quo fit, ut conjectem, paratam tibi rationem, qua tu factum iſtud tuum recte tueri, ac defendere valeas. Effare, obſecro, ſiqua tibi juſta excuſatio adeſt, quam afferre poſſimus adverſus eos, a quibus in crimen vocaris. Neque enim poſtulo, ut cauſam hic dicas, cur factum ſit, ut me ſic offenderes, deciperes, proderes, nulla etiam ratione habita fructus ejus, quem tibi perpetuus amicitiæ noſtræ uſus antea peperiſſet : quum nos animum noſtrum geſtantes, ut ſic dicam, tibi tamquam in manum tradiderimus : tu contra tantum adverſus nos aſtum adhibueris, quantum maximum potueris, ac quantum utique adhibuiſſes, ſi tibi fuiſſet ab adverſariis tuis cavendum. Atqui oportuit, ſiquidem conſilium iſtud utile, ac commodum noveras, te lucrum ejuſmodi minime devitare : ſin detrimentoſum, & me quoque, quem tute ſemper omnibus in amicitia prætuliſti, a detrimento iſto per ſe ſartum tectum eſſe : quum tu tamen operam omnem navaveris, ut in adverſariorum laqueos inciderem; neque dolum, ac ſimulationem adverſus eum adhibere opus fuit, cujus dicta, factaque omnia ſincera,

(*a*) Scite admodum & chriſtiane de ſua fuga Chryſoſtomum interrogat Baſilius, non enim putavit aliquid mali de illo temere ſuſpicari; ſciebat enim jam ante quod deinde docuit Auguſtinus Homil 50. ex 50. Homiliis : *Noluit Deus hominem ab homine judicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario uſurpato judicio, ſed potius ex Lege Dei ſecundum ordinem Eccleſiæ, ſive ultro confeſſum, ſive accuſatum atque convictum.*

Digitized by Google

cera, ſimplicia, ac dolo ubique carentia nunquam non expertus eſſes.

V. Enim vero, quod jam a me dictum eſt, nihil horum hic tecum expoſtulo, neque exprobro ſolitudinem, in quam tute nos conjeciſti, congreſſibus, colloquiiſque iis per te diremptis, ex quibus non vulgarem identidem tum voluptatem, tum utilitatem cepimus. Hæc enim omnia miſſa faciens, facile, atque humaniter fero, non quod tu humaniter in nos deliqueris, ſed quia hanc mihi ipſe legem præſcripſerim, ex quo amicitia mihi tua coli cœpta eſt, ut ſiquid poſtea in me delinqueres, nunquam te ego ad cauſæ dicendæ neceſſitatem adigerem. Nam quod ſim ego non mediocri abs te damno affectus, tute etiam noſti, ſi modo memor eſſe velis ſermonum eorum, quos tum alii, tum nos de nobis ipſis perpetuo uſurpavimus: qui ſermones haud aliud ſonabant, quam ex animorum noſtrorum conſpiratione magnum nobis fructum olim ſperandum. Proinde muniendos firmandoſque nos cenſebas mutua inter nos charitate atque amicitia: quin & ceterorum omnium ſermo in hoc conſentiebat, ut concordiam amicitiamque noſtram etiam aliis permultis inprimis utilem, ac neceſſariam fore dicerent.

VI. Ego vero, quod ad me quidem ſpectaret, nunquam mihi perſuaſi ad alios utilitatem iſtam manaturam: certe id lucri non exigui nobis inde neceſſarium dicebam, quod magno cum negotio capiendi, expugnandique eſſemus ab iis, qui nos oppugnaſſent: ac te quidem antea ſemper hiſce a me verbis commonefactum memini: *Temporis difficultas magna, inſidiatores permulti, vera ac germana charitas extincta, in cujus locum invidiæ labes invaſit; per laqueos medios ingredimur: inambulamus per muro-*

rum

rum pinnas, minaſque; neque deſunt, qui, ſiquid calamitatis forte acciderit, malis noſtris inſultaturi ſint, multi autem multis ex locis imminentes circumſtant; qui vero mali doloriſque participes futuri ſint, nulli prorſus, aut ſiqui hi eſſe poſſunt, pauci admodum ſunt. Unde ne fortè disjuncti, diſſociatique riſum aliis luculentum præbeamus; neve, quod a riſu deterius futurum fuerit, magnum nobis malum, atque incommodum accerſamus: (a) Frater à fratre protectus adjutuſque, quid aliud eſt, quam fortis quædam Urbs? *quam Regnum quoddam tamquam vectibus repaguliſque undique conſtabilitum? Ne obſecro, ne iſtam diſſolvas neceſſitudinem, nec amicitiæ noſtræ vectem, cardinemque revellas.*

VII. Hæc ipſa una cum aliis pluribus nunquam non inculcabam, nihil omnino tale accidere poſſe, quod accidit, ſuſpicatus: quin potius arbitratus, te ſano admodum erga nos animo eſſe, amoris abundantia quadam medelam afferebam, minime animadvertens, ægrotanti medicinam me adhibere. Ac ne ſic quidem miſer opem tuli, neque mihi lucri quicquam acceſsit ex tanta illa cautione, ac providentia. Quandoquidem omnia illa ſimul excutiens, ac ne in animi quidem cogitationem influere permittens, me continuo tamquam navem nec ſaburratam, nec armamentis inſtructam in immenſum pelagus præcipitem egiſti: nihil expendens fluctuum illorum, quos ſuſtinere cogimur, ſævitiam, atque aſperitatem. Nam ſi quando nos vel calumniam, vel cachinnum, vel aliam id genus injuriam, moleſtiamve pati oportuerit, (perſæpe autem multa ejuſcemodi neceſſario erumpunt,) ad quem, obſecro confugiendum nobis erit? Quîcum quæſo animi noſtri dolores, atque anguſtias communicabimus? Quis neceſſita-

(a) Locus deſumptus ex cap. 18. Proverbiorum, verſu 19.

Digitized by Google

ceſsitate aliqua preſſis nobis auxilio eſſe volet? Quis moleſtiæ auctores retundet? Quis animi hujus mœſtiſtitiam ſedaturus eſt? Quis nobis ſolatium ac jucunditatem allaturus? Quis animum noſtrum præparaturus ad aliorum ineptias fortiter perferendas? Certe neminem futurum puto, poſtea quam te ipſe a gravi iſto ac periculoſo bello eo ſubtraxiſti: unde ne clamorem quidem exaudire poſſis. Ecquid igitur animadvertis, quam atrox, quamque nefarium ſcelus feceris? Ecquid poſt inflictam ſaltem a te plagam, ſentis quam pernicioſum, ac læthale nobis vulnus intuleris? Ceterum de his ſatis ſuperque: neque enim quæ facta ſunt, fieri ea infecta poſſint: neque rei quæ deplorata ſit, remedium afferre ullum queas. Tantum edoce, quam nos tandem orationem apud alios uſurpare, quoque defenſionis genere illorum criminationes retundere poſſimus.

CAP. V.

Chryſoſtomi defenſio I. Oſtendit ſe non læſiſſe Baſilium, cum non omnis fraus ſit mala, & damnanda II. Fraudes & dolos plurimum in bello valere, adeo ut victoria dolo parta laudabilior ſit quam aperto Marte obtenta III. & IV. Valere etiam fraudes domi, & in familia V. Quod ars non poteſt, fit interdum dolo eoque pio, & bono VI. Dolus inſignis a medico ad ſalutem ægri adhibitus VII. & VIII. Animarum Medici dolo uſi, exemplaque recenſentur tum novi, tum veteris Teſtamenti, ubi dolus bonus a Deo probatur IX. & X.

I. CHRYSOSTOMUS. Bono, inquam, animo eſto, neque enim harum modo rerum nomine, paratus ſum ad rationum reddendarum calculos deſcendere, ſed quarum etiam a culpa immunem me

eſſe voluiſti, earum tibi hic rationem defenſionemque expedire pro viribus enitar. Ab ipſis, ſi placet, apologiæ noſtræ exordium ſumatur: quippe abſurdo plane, neque ſatis candido, ac liberali, animo fuerim, ſi ſollicitus, quamnam alii de me opinionem habeant, ſtudiumque omne adhibens, ut criminandi accuſandique mei finem tandem illi faciant: hominem mihi amiciſſimum, quique ſic me ipſe vereatur, colat, obſervet, ut ne de iis quidem, quas a nobis accepiſſe ſe dicit, injuriis, mecum expoſtulare velit: denique talem, ut ſuam ipſius cauſam, dignitatemque poſtponens, ac pro nihilo ducens, noſtræ inprimis curam habeat: non poſſim hic flectere, illique perſuadere, nulla a me injuria læſum fuiſſe; quin potius committam, ut majorem noſtram erga illum ſomnolentiam, ac negligentiam, quam illius erga me ſtudium, ac ſedulitatem extitiſſe appareat.

II. Itaque quid tandem illud eſt, in quo te ipſi læſimus? ſiquidem hinc conſtituimus apologiæ pelagus ingredi. Læſine quod circumvenerim, atque impoſuerim? Quod animi mei ſententiam occultandam tibi duxerim? Quod tamen factum à nobis eſt partim tuo, quem circumvenimus, commodo; partim eorum utilitate, quibus te fraude prodidimus. Nam ſi in univerſum fraudis genus omne, malum, vituperandumque eſt, neque eam cuiquam licet in hominum uſum utilitatemque unquam vertere: equidem paratus ſum pœnas dare quaſcumque preſcripſeris; ſeu, ut verius dicam, quandoquidem tu, ni fallor, numquam a nobis ſuſtineas pœnas exigere, ultro ipſi nobiſmet eam pœnam irrogabimus, quia judices mulctare eos ſolent, qui injuriæ illatæ rei ſunt, quoties ab actoribus ſuis rei peracti fuerint: ſin vero fraus ipſa non ſemper incommoda, ſed pro eorum,

eorum, qui eam adhibent, animo, atque conſilio bonæ malæve rei nomen ſortitur, miſſam faciens criminationem iſtam, qua te a me circumventum quereris, edoce, niſi grave eſt in malum damnumque tuum fraudem hujuſmodi fuiſſe a nobis excogitatam: quandoquidem donec animus malus abſuerit, conſentaneum eſt, ut qui ſe ſe juſtos, æquoſque in caufa ejuſmodi oſtendere velint, deceptorem hunc, quem dico, non modo non accuſent, culpentve, ſed etiam laudent, atque approbent.

III. Tam lucroſa enim tamque fructuoſa eſſe ſolet opportuna, atque recto animi judicio facta fraus, ut permulti etiam pœnas ſæpe numero luerint hoc ipſo quod rem fraude non egiſſent. Ac ſi exquirere velimus, quinam copiarum Imperatores jam indè ab orbe condito claruere, illorum trophæa bona ex parte comperiemus impoſturæ ac fraudis facinora fuiſſe, eoſdemque fatebimur majori quidem laude dignos, quam qui aperto Marte victoriam de hoſtibus reportant. Hi enim magno cum ſumptu, tum pecuniarum, tum corporum ſic bella conficiunt, ut ab ipſa etiam victoria nihil illis amplius accedat: quin potius victores quum ſint, nihilo tamen ſecius pari cum iis qui victi ſunt calamitate premuntur: tum copiis abſumptis, tum ærario exhauſto. Ad hæc qui victi ſunt, ne ipſos quidem victores patiuntur ſolida victoriæ gloria perfrui: cujus bona pars ad eos redit, qui cecidere: utpote qui animis victores, corporibus ſolum inferiores fuerint: quibus item ſi per ſua vota in bello non cadere licuiſſet, neque illis mortis interventus dimicationis finem attuliſſet, nimirum alacritatis magnanimitatiſque ſuæ oſtendendæ modum feciſſent nullum. At qui fraude aliqua victoriam ſibi parat, is præterquamquod calamitatem atque perni-

Digitized by Google

ciem hoſtibus affert , id etiam præſtat , ut ceteris illi de ſe riſum præbeant .

IV. Neque vero ut illic fortitudinis, ſic & hic prudentiæ laudem gloriamque ex æquo utrique reportant: verum integra victoriæ totius laus ad victores ſolos pertinet. Et quod, iis quæ dixi, inferius nequaquam eſſe reor, qui aſtu vincunt, civitati ſuæ ſervant ſinceram, illibatam, atque integra ex victoria parta voluptatem: neque enim commune quicquam habet animi prudentia cum pecuniarum corporumque multitudine, atque copia: quibus quidem uſuvenit, ut quo magis in bello utare, eo magis inſumantur, magiſque ſuos deficiant poſſeſſores: quum contra naturâ ſic comparatum ſit, ut animi prudentia, quo magis eam exerceas, eo magis adoleſcat.

V. Neque vero foris tantum ad militiam, ſed etiam domi ad pacem, non publicis modo civitatis, ſed & privatis uniuſcujuſque negotiis pertractandis, & marito adverſus uxorem, & uxori adverſus maritum, & patri in filium, & amico in amicum, addam etiam, & liberis in patrem, aſtus hujus uſum communem neceſſariumque comperies. Neque enim filia (*a*) Saul maritum ſuum alia ratione de Saul manibus eximere, quam circumvento, ac decepto patre potuiſſet. Cujus item frater (*b*) eundem illum ab ea ſemel ſervatum, de vita periclitantem ſervare dum vellet, iiſdem telis, quibus & uxor, ſe ſe armavit.

Aque hic BASILIUS: Sed nihil horum, inquit, ad me:

[*a*] Michol hæc eſt, cujus induſtria aufugit David, & ſalvatus eſt, uti legitur lib. 1. Regum cap. 19. Cum enim vellet Saul occidere David, nuntiavit hoc ei Michol, ejuſque in lecto poſuit ſtatuam, & pellem piloſam caprarum ad caput ejus, operuitque eam veſtimentis. (*b*) Is Jonathas eſt, qui uti legitur lib. 1. Regum cap. 20. illum e manibus Saul dolo adhibito trium ſagittarum ſigni liberavit.

Digitized by Google

me: neque enim hoſtis ego atque adverſarius, neque ex eorum numero, qui nocere injuriamque afferre parant: quin ipſe contra, animi tui ſententiæ omnia mea quum commiſiſſem, de ea via nunquam deflexi, qua me ipſe ſubſequi juſſiſſes.

VI. CHRYSOSTOMUS. Ego vero, o admirandeidemque optime Baſili, non ob aliud, inquam, quam ob hoc ipſum antevertens nuper docui, non in bello tantum contra hoſtes, ſed etiam in pace adverſus amiciſſimos quoſque, aſtus hujus uſum convenire. Nam quod id conducat non circumvenientibus ſolum, ſed etiam circumventis, ad unum aliquem ex medicis profectus ſciſcitare, quemnam illi in modum laborantes morbo liberare ſoleant; certe ex iis audies, meram nudamque artem ipſis non ſatis eſſe, ſed & aliquoties ipſos impoſtura uti, cujus auxilio cum arte medica conjuncto ægrotantem ſanitati priſtinæ reſtituant. Etenim dum hinc ægrotantium moroſitas, hinc morbi difficultas, medicorum averſatur conſilium, tum coguntur illi fraudis, atque impoſturæ perſonam induere, ut quod in ſcena fieri ſolet, in qua fictis omnibus, & adumbratis loci plurimum eſt, rerum factorumque veritatem occultare poſſint.

VII. Atque hic, ſi placet, dolum unum explicabo ex multis, quem olim ex medicis fuiſſe ſtructum audivi. Inciderat quidem in acrem vehementeque febrim. Idem æſtu febris in dies gliſcente, augeſcenteque, remedia ea omnia averſabatur, quæ ad ardorem illum reſtinguendum facerent: ceterum quum deſiderio ferretur, multuſque eſſet in urgendis, hortandiſque omnibus iis, qui ad ipſum introiiſſent, id perpetuo agens, ut multo vino, eoque merato, ſibi porrecto, exitioſam illam appetentiam extingueret:

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

gueret: futurum quippe erat, ut ſiquis illi obſecundans, hac in parte gratificatus fuiſſet, febris ardorem non ſolum magis inflammaret, ſed miſerum etiam illum prorſus ad inſaniam furoremque adigeret: hic demum quum ars ipſa effœta jam, atque exhauſta nullum ſalutis remedium inveniret, in ejus locum ſe ſe fraus inſinuans, tantam exhibuit virium ſuarum efficaciam, quantam mox ex me auditurus es.

VIII. Etenim Medicus acceptum vas teſtaceum (id recens e fornace exierat) vino permulto immerſit; quod quum vacuum, ſed apprime tinctum extraxiſſet, aqua implet; tum jubet ægrotantis cubiculum tapetibus veliſque undique adumbrari, ne fraus ipſa lumine detegatur: hic teſtam ægroto propinat, quaſi mero plenam: quam ille manibus quum necdum apprehendiſſet, vini odore ejus nares ſtatim pervadente, non ſuſtinuit curioſe indagare, quid ſibi a medico porrigeretur: verum eo odore perſuaſus, & tenebris deceptus, tum etiam appetitæ rei deſiderio victus, quod propinabatur, propenſiſſime hauſit, ac ſatiatus febris æſtum ſtatim excuſſit, periculo illo, quod grave imminebat, liberatus. Vides, quanta ſit fraudis utilitas? Quod ſi quis omnes medicorum dolos recenſere volet, hæc certe oratio nullum prorſus finem habitura ſit.

IX. Comperies autem non ab iis ſolum qui corporum medendorum, ſed etiam ab iis qui animi curam ſuſcipiunt, pharmaci hujus uſum aſſiduum uſurpari ſolitum. Sic beatus ille Paulus multas illas Judæorum (*a*) myriadas ad ſe allectavit. Per hujus item conſilii rationem, idem ille qui Galatis comminatur fore, ut

(*a*) Vide Acta Apoſtolorum cap. 16. ubi legitur Thimotheum a Paulo circumciſum, innumeroſque pene homines ad Chriſti Fidem converſos.

Digitized by Google

ut Chriſtus (*a*) circumciſos nihil adjuvet, Timotheum tamen circumcidit. Propterea item legi (*b*) aliquoties ſe ſe ſubmittit, qui idem cenſet poſt Fidem in Chriſtum, detrimentum eſſe juſtitiam, quæ ex lege eſt. (*c*)

X. Fraudis quidem magna vis, modo ne fraudolento ea animo fiat: quam ipſam tum ne fraudem quidem nominandam putaverim, verum œconomiam quandam potius, ac ſapientiam, artemque qua poſſis e mediis, iiſque imperviis deſperatarum rerum anguſtiis, difficultatibuſque, correctis, emendatiſque animi vitiis, evadere. Neque enim Phineem (*d*) illum homicidam ego unquam appellaverim, quamquam is plaga una corpora duo ſuſtulit. Quemadmodum neque Eliam, vel poſt milites centum una cum ducibus ſuis (*e*) interfectos; atque adeo poſt magnum illum ſanguinis torrentem, quem eorum nece, qui dæmonum Sacerdotes erant, fecit (*f*) excurrere. Nam ſi hoc dederimus, & res ipſas per ſe ſingulas, nudas ab authorum ſuorum conſilio, propoſitoque ſeparatas expendere quis voluerit, nemini ſane non licebit, vel Abraham (*g*) ipſum parricidii inſimulare. Item & illius tum nepotem, tum abnepotem doli, ac maleficii reos agere; ſic enim ille (*h*) jus ſibi primogenitum

(*a*) Vide Epiſtolam Pauli ad Galatas cap. 2.

(*b*) Cap.21. Actorum, num.26. legimus: *Paulus aſſumptis viris poſtera die purificatus cum illis intravit in Templum*.

[*c*] Alludit ad cap.3. Epiſtolæ ad Philippenſes, verſ.7. & ſeqq.

[*d*] Erat Phinees filius Eleazari, fili Aaron, eique Deus perpetuum Sacerdotium dedit eo quod aſſumpto pugione virum Iſraelitem nomine Zambri, & mulierem Madianitidem, quæ vocabatur Cozbi, cum qua ille fornicatus fuerat, zelo Dei percitus confodiſſet, lib. Numerorum cap. 25.

(*e*) Res narratur lib.4. Regum, cap.1. (*f*) Vide lib.3. Regum, cap.18. [*g*] Extat ejus rei hiſtoria cap. 21. Geneſis.

(*h*) Eſt is Jacob filius Iſaac, de quo vide cap. 27. Geneſis.

Digitized by Google

nitum uſurpavit; hic autem (*a*) Ægyptiorum opes in Iſraelitarum caſtra tranſtulit. Sed non eſt ita, non eſt ita. Faceſſat hinc tanta iſta impudentia, neque enim ſolum eos, quos modo nominavi, culpa liberamus; ſed etiam eoſdem, vel hoc nomine admiramur: quandoquidem & ipſi hoc demum nomine gratiam a Deo magnam inierunt. Proinde veri illuſoris, deceptoriſque nomine dignus fuerit, quiſquis re ipſa iniquo, ac nocendi animo abutitur, non qui recto conſilio id præſtet: alioqui ſæpe numero profuit decepiſſe, & hac potiſſimum arte in maximis rebus alteri opem, ſubſidiumque tuliſſe. Ceterum qui recto ſemper calle ingreditur, de eo numquam deflectens, ſæpe fit, ut ei etiam, cui non aſtum aliquem ſtruxerit, malorum, incommodorumque quampluimorum author ſit.

DE SACERDOTIO

LIBER II.

CAP. I.

Fraudis vis bonam etiam in partem adhibita I. Non eſt ſatis ad Sacerdotium idoneus, qui non totus flagret amore divino, paſcendarumque ovium cura certiſſimum indicium eſt amoris, quem quis habeat erga Deum II. Quiſnam ſit fidelis ſervus, & prudens III. Petri ſupra cetera excellentia IV.

I. PRoinde quod fraudis vim, atque uſum bonam etiam in partem adhibere poſſis, ſeu, ut verius dicam, quod ne fraudis quidem, ſed admirandæ cujuſdam diſpenſationis nomine tum fraus ea deſignanda ſit, pluribus quidem hic a me exemplis doceri poterat: quum vero, quæ a nobis adducta ſunt, ea

(*a*) Moyſes is eſt, de quo vide cap. 12. Libri Exodi.

ea idoneam rei comprobandæ fidem facere poſſint, grave, moleſtumque arbitror in prolixitatem, quæ ſupervacanea ſit, orationem noſtram producere. Reliquum eſt ut tute expendas, num ex uſu, ac commodo tuo fraus ea a nobis adhibita ſit.

Tum BASILIUS: Et quodnam, inquit, commodum ad nos ex hac rediit, ſeu œconomia, ſeu ſapientia, ſeu quocumque eam nomine appellare mavis, ut teſtatum nobis eſſe queat, ac perſuaſum, fucum mihi a te nequaquam eſſe factum.

II. CHRYSOSTOMUS. Quodnam vero, inquam, hoc unum majus commodum exiſtat, quam ſi ea nos facta præſtare conſtiterit, quæ quidem dilectionis, charitatiſque in Chriſtum exempla eſſe Chriſtus nos docuit? Hic enim cum Apoſtolorum Principe (a) verba faciens, *Petre*, inquit, *amas me?* Atque illo id confitente, adjungit: *Si amas me, paſce oves meas*. Interrogat diſcipulum Magiſter; num ab eo ametur, non quod ipſe edoceatur: qui enim id edoceri ſtudeat is, cui uni mortalium omnium corda pervia ſunt? verum ut nos doceat, quantæ ſibi curæ ſit gregis hujus præfectura. Id quod ubi conſtiterit, & illud item pariter conſtabit, copioſam atque adeo immenſam mercedem illum expectare, qui conſilium, curam, cogitationem, atque operam

(a) Paſſim a ſanctis Patribus Apoſtolorum Princeps S. Petrus vocatur. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joannem cap. 64. de S. Petro ita inquit: *Ut Princeps, caputque cæterorum primus exclamat: Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*. S. Auguſtinus, ut alios omittam, qui apud Bellarminum videri poſſunt, paſſim dicit S. Petrum habuiſſe Primatum, præſertim lib. 2. *de Baptiſmo*, cap. 1. ubi poſtquam comparavit S. Petro Apoſtolo, S. Cyprianum, ſtatim ſubdit: *Ceterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumelioſus exiſtam. Quis enim neſcit illum Apoſtolatus principatum cuilibet Epiſcopatui præferendum? Sed etſi diſtat Cathedrarum gratia, una eſt tamen Martyrum gloria.*

Digitized by Google

ram in iis ſuam ponat, quæ quidem magno apud ſe in pretio, atque exiſtimatione Chriſtus eſſe voluit. Nam ſi quoties videmus ſervorum pecuariorumve noſtrorum curam a quibuſdam ſuſcipi, ex eo ſtudio erga res noſtras impenſo colligimus, ab iis nos amari, tametſi illa ipſa ejuſmodi eſſe ſoleant, ut pecunia væneant: qui neque pecunia, neque alia re ulla, ſed morte propria ovile hoc redemerit, ſuumque proprium ſanguinem, gregis pretium obtulerit; quanto, quæſo, præmio gregis hujus Paſtores, ac Rectores remuneraturum olim credimus? Propterea enim quum reſpondiſſet diſcipulus: *Tu ſcis Domine quod amem te*: teſtemque citaſſet amoris hujus ipſummet qui amaretur, haud ſe hic continuit ſervator Jeſus, ſed & amoris quoque indicium adjunxit: neque enim tum volebat, teſtatum eſſe, quantum à Petro amaretur: ſiquidem id multis nobis argumentis conſtabat; verum hoc tum ille agebat, ut & Petrum, & ceteros nos edoceret, quanta benevolentia, ac charitate erga ſuam ipſe Eccleſiam afficeretur, ut hac ratione & nos quoque ejuſdem Eccleſiæ ſtudium curamque toto animo ſuſciperemus.

III. Nam qua de cauſa filio ſuo eique Unigenito Deus Optimus Maximus uſque adeo non parcendum putavit, ut etiam quem unicum haberet, hunc dederet? Certe ut qui in ipſius offenſionem incurriſſent, eos ſibi reconciliaret, tum vero peculiarem ſelectumque ſibi populum redderet. Quanam item de cauſa idem ille ſanguinem effudit ſuum? Certe ut oves eas acquireret: quarum curam tum Petro, tum Petri ſucceſſoribus committebat. Jure igitur ac merito ſic loquebatur Chriſtus: (a) *Quiſnam fidelis ſervus, & prudens, quem*

[a] S. Auguſtinus in hunc locum Matthæi cap. 24. *Oves ipſas, inquit, paſcendas, id eſt docendas, regendaſque committit.*

quem Dominus ſuper familiam ſuam conſtituit? Rurſus verba quidem iſta hæſitantis eſſe videntur: quum tamen ab eo prolata ſint, qui minime hæſitaret. Nam quemadmodum Petrum dum interrogaret, num ab eo amaretur, interrogabat profecto, non ex eo quod vellet amorem hujuſmodi ex diſcipuli verbis intelligere; ſed quod declarare cuperet, quænam cenſeri deberet noſtræ erga ſe charitatis, dilectioniſque magnitudo: ita & hic dum ait: *Quiſnam fidelis ſervus & prudens?* non hoc ait, quod ei ignotus ſit fidelis, ac prudens ſervus, ſed quod exprimere velit, tum hoc opus quam rarum ſit, tum quæ ſit functionis hujus amplitudo.

IV. Contemplare itaque quantum præmium propoſitum ſit: *Super omnia*, inquit, *bona ſua conſtituet eum*. Etiamne nunc nobiſcum contendes, fraudem iſtam tibi non bene, ac feliciter ceſſiſſe, qui per eam univerſis Dei Optimi Maximi bonis ſis præficiendus? quum præſertim ea agas, quæ quum Petrus ageret, illum Chriſtus authoritate præditum eſſe voluit, ac reliquos item Apoſtolos longe præcellere: *Petre*, enim ait, *amas me pluſquam hi omnes? paſce oves meas*. Atqui illi quidem licebat verbis hujuſmodi Petrum affari: Si me amas Petre, jejunia exerce, ſuper nudam humum dormi, vigila continenter, injuria preſſis patrocinare, orphanis patrem te exhibe, viduæ item te maritorum loco habeant. Nunc vero prætermiſſis omnibus his, quidnam ille ait? (*a*) *Paſce oves meas*.

CAP.

(*a*) His Chriſti verbis Petro dictis, uti legere eſt in Evangelio Joannis cap. 21. Primatum Petri ſupra ceteros oſtendi, docent quidem Eccleſiæ Patres, inter quos S. Gregorius lib. 4. Epiſtola 32. quum dixiſſet totius Eccleſiæ curam eſſe commiſſam Petro, rationem hanc reddidit: *Ipſi quippe dicitur*: Paſce oves meas.

CAP. II.

Molieres, & etiam virorum plurimi a Sacerdotio probibiti, & quantum oporteat eſſe diſcrimen inter gregem, & paſtorem gregis I. Quanto periculo conſtat cura gregis Dominici, & qui ejus infeſtiſſimi hoſtes II. Paſtorum gregis Chriſti, & pecorum collatio III. IV. & V. Collatio Judicum ſecularium, & Prælatorum Eccleſiæ VI.

I. NAm quæ modo a me dicta ſunt, ea complures etiam ex ſubditis præſtare facile poſſint, non viri ſolum, ſed & feminæ. At quum de Eccleſiæ præfectura, de credenda huic vel illi tam multarum animarum cura agitur, univerſa quidem muliebris (*a*) natura functioni iſtius moli ac magnitudini cedat oportet, itemque & bona (*b*) virorum pars. Prodeant autem in

(*a*) Eſt antiqua Eccleſiæ traditio, qua conſtat, a priſcis Eccleſiæ Patribus damnatos fuiſſe Gnoſticos, Collyridianos, & alios hæreticos, quod ipſi in ſua ſecta mulieribus ſacros ordines, atque ipſum etiam Sacerdotium concederent. De hujuſmodi mulieribus hæc habet Tertullianus in Lib. *De præſcriptionibus*, cap. XI. *Ipſæ mulieres hæreticæ quam procaces, quæ audeant docere; contendere, exorciſmos agere, forſitan & tingere*. Certe in Evangelica Lege Chriſtus ſolos Apoſtolos ordinavit, Apoſtoli vero tantum viris manus impoſuerunt, ita ut ne Mariam quidem Deiparam Virginem ea dignitate donaverint. Quamobrem merito inquit Tertullianus in Lib. *De velandis virginibus* cap. 8. *Non permittitur mulieri in Eccleſia loqui, ſed nec docere, nec tingere, nec offerre, nec ullius virilis muneris, nedum ſacramentalis officii ſortem ſibi vendicare*. Porro quod in antiquis Canonibus multæ mulieres dicantur *Epiſcopæ*, *Presbyteræ*, *Diaconæ*, eo quidem appellantur nomine, quod earum mariti ad Epiſcopatum, aut Presbyteratum, vel Diaconatum promoti fuiſſent, non vero quod Clero ipſæ mulieres nomen dediſſent.

(*b*) Ideo non omnes viri ad Clericatum idonei ſunt, quod multi ex iis irregulares ſunt, de quibus fuſe egimus noſtro I. Tomo Commentariorum in Romanum Pontificale.

Digitized by Google

in medium qui longe omnibus præſtant; quippe animi virtute tantum reliquos excellunt, quantum corporis magnitudine (*a*) Saul Hebræorum gentem univerſam excelluit, ſeu potius multo etiam magis. Neque enim hic nobis humerorum excellentiæ, aut proceritatis menſura quærenda, ſed quanta inter ſe ſe differentia homines rationis uſum habentes, & bruta ratione carentia diſſident: tantum ſane diſcrimen inter eum qui paſcit, atque eos qui paſcuntur, eſſe velim; ut ne majus etiam exigam: ſiquidem in multo etiam majoribus rebus periculum ipſum verſatur. Etenim qui oves prodiderit, vel lupis rapientibus, vel latronibus adorientibus, vel lue aliqua, aut alio id genus caſu ſæviente, fortaſſis veniam nonnullam a domino gregis impetret: ſin & pœnas ille exiget, damnum nonniſi pecunia conſtat.

II. At vero cui homines ipſi rationalis Chriſti grex concrediti ſunt, hunc primum ovibus deperditis non pecuniarum, ſed animæ propriæ jacturam facere oportet, tum vero & certamen longe majus, ac multo moleſtius ſuſtinere. Neque enim illi adverſus lupos pugna eſt, neque a furibus timet, neque ſolicitus anxiuſque eſt de peſte a grege abigenda. Contra quos ergo illi bellum? Quibuſcum lucta? Audi obſecro beatum Paulum (*b*) loquentem: *Non eſt nobis lucta adverſus ſanguinem, & carnem, ſed adverſus principatus, adverſus poteſtates, adverſus mundi dominos, rectores tenebrarum ſeculi hujus, adverſus ſpirituales malitias in cœleſtibus.* Videſne terribiles adverſariorum copias? vides phalanges aſperas, non ferro quidem circumſeptas, ſed quibus pro univerſa armatura ingenium ipſius ſuum abundè ſatis eſt? Vis & alium exercitum ſpectare immanem, ac crudelem gregi

(*a*) 1. Regum 10. (*b*) Vide Epiſtolam Pauli ad Epheſios cap. 6.

gregi iſti inſidiantem? Hunc ipſum tibi de eadem ſpecula ſpectare licebit. Nam qui de illis, quos ante dixi, adverſariis verba fecit, hic idem & hos nobis hoſtes indicat, ita loquens: (a) *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt hæc: Adulterium, ſcortatio, immunditia, laſcivia, ſimulachrorum cultus, veneficium, inimicitiæ, lis, æmulationes, iræ, concertationes, obloquutiones, ſuſurri, animi tumores*: & alia his longe plura; neque enim omnia annumeravit, ſed ex his nobis cetera reliquit intelligenda.

III. Porro quod ad brutorum paſtorem pertinet, qui gregem perdere quærunt, ubi viderint illius præfectum fugæ ſe mandare, miſſa adverſus ipſum pugna, contenti ſunt ipſarum pecudum raptu. Hi vero ut univerſum gregem ceperint, ne ſic quidem a paſtore manus abſtinent, ſed eo magis inſtant, eo magis ferociunt: neque certe dimicandi finem prius faciunt, quam vel illum ſupplantarint, vel victas ipſi manus præbuerint. Adde his, quod pecuarii morbi aperti ſunt, ac manifeſti, ſi vel fames ſit, vel peſtis, ſi vulnus, ſi aliud quodvis dolorem, ægritudinemve patiens: quæ res non modico adjumento eſſe ſolet morbis a pecudibus abigendis.

IV. Eſt item & aliud hoc ipſo majus, quod quidem præſentaneum affert ægritudini illi remedium. Quidnam porro hoc eſt? Magna cum authoritate Paſtores pecudes ſuas porrectam medicinam capere cogunt: nam & eas vincere proclive, quoties urere, quoties incidere opus: itemque & diutius aſſervare facile, quandocumque id conducit; & aliud item pro alio pabulum præbere, & arcere a fluentis: præterea cetera omnia, quæcumque paſtores probaverint, pecudum ſaluti conferre, nullo ipſi negotio, nullo

(a) Deſumptus eſt locus ex cap. 5. Epiſtolæ ad Galatas.

nullo labore adhibere ſolent. Hominum vero morbi principio haud facile ſe ſe homini produnt. Nam quæ intra hominem latent, præter hominis ſpiritum, qui in ipſo eſt, nemo certe alius intelligit.

V. Qua igitur ratione pharmacum adhibere quis poſſit morbo illi, cujus genus nequaquam intelligat? quum etiam perſæpe uſuveniat, ut ne intelligere quidam poſſit, morbus ſubſit, nec ne: qui ubi ſe ſe prodidit, tibi tum majus negotium faceſſit. Neque enim homini licet tanta cum authoritate homines curare, cum quanta oves paſtor curat. Hic enim liberum eſt, & vincire, & a pabulo arcere, & urere, & ſecare, quum illic medicinæ, ac curationis ſuſcipiendæ facultas poſita minime ſit in illo, qui medicinam adhibet, ſed in eo tantum, qui laborat. Hoc enim admirandus ille (*a*) vir quum intelligeret, ſic Corinthios alloquitur: *Non quod dominemur vobis nomine Fidei, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri*. Chriſtianis enim minime omnium licet peccantium lapſus vi corrigere.

VI. Exteri quidem Judices quum facinoroſos homines leges tranſgreſſos fuiſſe deprehenderint, magna ſe præditos authoritate, ac poteſtate oſtendunt, eoſdemque vel invitos, ſuos ipſorum mores mutare cogunt. Hic vero non vim afferre, ſed ſuadere tantum oportet, atque hac ratione meliorem efficere, quem emendandum ſuſceperis. Neque enim nobis facultas tanta a legibus data ad delinquentes coercendos: ac ne ſi dediſſent quidem, haberemus, ubi vim hujuſmodi, potentiamque exercere poſſemus: quum Chriſtus eos æterna coronâ donet, non qui coacti, ſed qui certo animi propoſito a peccato abſtinent.

CAP.

(*a*) Eſt is Apoſtolus cujus recitata verba extant in Epiſtola 2ª ad Corinthios cap. 1.

Digitized by Google

CAP. III.

Quam caute tractandi delinquentes a Paſtore, ne dum mederi vult, ægrum pejus afficiat I. & II. Neceſſaria Paſtori prudentia, & ſumma vigilantia III. Paſtoris amor erga gregem, ſymbolum amoris erga Chriſtum. Chryſoſtomi humilitas IV. Ex ejus verbis majorem dolorem ſe capere ait Baſilius, illumque perſtringit, vulgi potius, quam proprium judicium ſequentem: egregie ſe tamen excuſat Chryſoſtomus V. VI. & VII.

I. QUamobrem multa quidem arte opus eſt, ut qui laborant Chriſtiani, ultro ſibi ipſi perſuadeant, Sacerdotum curationibus ſeſe ſubmittere oportere: neque id ſolum, ſed ut etiam curationis, ac medicinæ nomine gratiam illis habeant. Nam ſive qui vinctus, illigatuſque eſt, contumaciter reſtiterit (id autem per ſe ipſe poteſt) malum certe exaſperat, graviuſque reddit: ſive admonentis verba inſtar ferri ſecantia neglectim tranſmiſerit, aliud ſibi vulnus contemptu infert, præbetque medicinæ occaſio gravioris morbi materiam: neque enim eſt, qui hic vim afferat, nec qui curare invitum poſſit. Quid igitur facias? Etenim ſi blandius eum tractes, cujus affectum corpus ſectione eaque magna indiget, ac niſi altam inflixeris plagam ei qui ea opus habet, fiet ut vulnus ipſum partim ſit reſectum, partim relictum. Rurſum ſi nulla ex parte parcere volens debitam adhibueris ſectionem, fiet ſæpe, ut animum ille doloris impatientia deſpondens, atque adeo omnia ſimul detrectans, tum pharmacum, tum vinculum, ſe ipſe præcipitem ferat, contrito jugo, ac confracto laqueo. Equidem complures recenſere poſſim, quos conſtat in extrema mala adactos,

ctos, non ob aliud, niſi quod digna ab eis pœna, & quæ peccatis perpetratis par eſſet, exigeretur.

II. Neque enim temere ad delictorum modum oportet & mulctam ipſam adhibere, ſed tamquam conjecturis quibuſdam explorandus eſt delinquentium (*a*) animus, nequa fiat, ut dum conſuere vis quod interruptum eſt, ſciſſuram deteriorem facias: ac dum eum qui lapſus eſt, erigere atque emendare ſtudes, caſus ipſe major per ſe reddatur. Nam qui infirmi ſunt ac remiſſi, & magna ex parte mundi hujus deliciis, illecebriſque illaqueati, quique iidem a generis claritate, a potentia, atque opibus habere ſe putant, unde animos magnopere tollant, ii ſi ſenſim, ac paulatim peccatorum correctionem adhibeas, poſſint utique ſi non penitus, attamen parte aliqua eximere ſe, ac liberare malis, peccatiſque, quibus occupantur: quos ſi juſta ſtatim animadverſione emendes, fiet, ut minori etiam illa correctione, quam ſuſtinere poterant, prives. Humanus enim animus poſteaquam verecundiæ fines ſemel tranſire coactus eſt, in indolentiam dilabitur, tum autem neque blandis verbis paret, neque minis flectitur, neque beneficiis movetur: malitiam etiam ſuperans civitatis illius, in quam Propheta convitiis hujuſmodi inſurgebat: (*b*) *facta eſt tibi meretricia facies, depuduit te adverſus omnes*.

III. Quocirca multa quidem opus eſt Paſtori (*c*) prudentia, ſexcentis etiam, ut ſic dicam, oculis; ut recte undique humani animi habitum circumſpicere poſſit. Nam ſicut aliquoties uſuvenit, ut animum

(*a*) Arduum eſt Epiſcoporum officium, artemque artium eſſe homines regere ſancti Patres uno ore fatentur. Vide Apologeticam I. S. Gregorii Nazianzeni, & S. Gregorium Papam in Prologo tertiæ partis ſui Paſtoralis. (*b*) Jeremiæ cap. 3.

(*c*) De prudentia in Epiſcopo requiſita vide quæ dixi Tom. 3. Commentariorum in 3. Partem Romani Pontificalis ad Tit. 28.

plerique deſpondeant, atque in ſuæ ſalutis proruant deſperationem, non ob aliud, niſi quod ab amaris acerbiſque medicamentis abhorreant; ita nonnullos reperias, qui hoc ipſo, quod pœnas peccatis ſuis pares non luerint, in negligentiam ac contemptum dilabantur, ac longe deteriores facti, majorem peccandi licentiam ſibi vendicent. Itaque nihil horum relinquendum eſt, quod probe non excutiat, atque examinet Epiſcopus; quin omnia accurate, ac ſtudioſe perſcrutatum, tum demum illum oportet ſua ipſius remedia congrue, apte, accommodate, afferre, idque ne operam forte ludat. Ceterum non his ſolum quæ dixi, verum etiam in abſciſſis Eccleſiæ membris committendis conjungendiſque, multis illum negotiis diſtringi videas. Etenim ovium Paſtor gregem habet e veſtigio ſubſequentem quacumque præierit: quod ſi quæ de recta via oves deflectant, ac feraci pabulo poſthabito, ſterilia, atque abrupta loca depaſcant: ſatis habet paſtor altius aliquantum inclamare, ut palantes, ac diſperſas reducat, atque in gregem cogat.

IV. Si vero a recto Chriſtianæ fidei tramite aberraverit quis, hic Paſtori magnum certe opus incumbit magnum negotium, magna tolerantia. Neque enim vis illi inferenda, neque terrore ille cogendus, verum ſuadendus tantum, ut de integro ad veritatem redeat, unde initio dilapſus eſt. Itaque magnum, ac generoſum animum ad eam rem Epiſcopum afferre oportet, ut ne animo deficiat, ac dilaſſetur, ut ne errantium ſalutem deſpondeat, ac deſperet, denique ut numquam non illud ſecum cogitet, ac dicat: (*a*) *Si quando det illis Deus veritatis agnitionem, ac reſipiſcant e diaboli laqueo*. Propterea Dominus quum diſcipulos alloqueretur ait: *Quiſnam fidelis ſervus ac pru-*

(*a*) Locus deſumptus ex Epiſtola 2. ad Timotheum, cap. 2.

Digitized by Google

prudens? (*a*) Etenim qui ſuum ipſius animum excolit, ſibi duntaxat utilis eſt: at paſtoralis functionis lucrum ad univerſum populum manat: & qui pecuniam indigentibus erogat, aut qui alioqui injuria preſſos ſublevat, is & proximos quidem juvat; ſed tamen id tanto minus præſtat, quam Epiſcopus, quanto diſſident inter ſe inrervallo corpus atque anima. Non abs re igitur Dominus paſtoris ſtudium ad verſus gregem impenſum, amoris, ac charitatis erga ſe ſymbolum eſſe dixit.

V. BASILIUS. Tu vero, inquit, Chriſtum non amas?

CHRYSOSTOMUS. Et amo, inquam, & amare certe numquam deſiſtam: ceterum vereor, ne quem amo, eum irritem.

BASILIUS. Hoc vero, inquit, ænigmate quodnam aliud obſcurius eſſe queat: ſi Chriſtus illum, a quo ametur, oves ſuas paſcere juſſit, tu autem hoc nomine nolle paſcere affirmes, quod eundem illum qui hoc juſſerit, ames?

CHRYSOSTOMUS. Non eſt, inquam ego, ſermo hic ænigma, quinimo valde apertus, & ſimplex. Nam ſi par atque idoneus adminiſtrando muneri iſti, juxta id, quod Chriſto placitum eſt, nihilo ſecus tamen munus ipſum detrectaſſem, hæſitare quidem ad verba mea conveniret, poſtea vero quam me ad functionis iſtius præſtationem animi hujus imbecillitas minus idoneum reddidit, quis huic quæſtioni, dubitationive locus? Etenim vereor, ne ſi provinciam ſumpſero regendi Chriſti ovile jam valens ac vegetum, deinde illud idem ſocordia, negligentiaque mea depravavero: eum contra me irritem, qui ſic illud ovile dilexit, ut ſe ipſum ob illius ſalutem, ac pretium dederit.

(*b*) Matthæi cap. 24.

VI. BASILIUS. Joco hæc, inquit ille, loqueris? Nam ſi extra jocum, equidem non video, quibuſnam aliis melius argumentis a te demonſtrari potuerit, juſto nos dolore vexari, quam iſtis tuis verbis: quibus tamen ab animo meo mœſtitiam hanc depellere ſtudioſe adlaboraſti. Antea enim cum noviſſem me a te deceptum, ac proditum, nunc autem id longe etiam apertius, dum objecta tibi crimina diluere adgreſſus es: equidem belliſſime hinc capio, atque intelligo, quo me tandem malorum adegeris. Nam ſi te hoc demum nomine à functione hujuſmodi ſummoviſti, quod intelligeres animi tui facultates nequaquam pares rei ipſius moli ſuſtinendæ, me ſane prius exemptum eſſe oportuit, etiamſi id muneris ſummo ſtudio ambiviſſem, ne dicam hic rei totius conſilium, curamque tibi a me fuiſſe commiſſam. Nunc vero tu tuis unius partibus proſpiciens, noſtras plane negleхiſti. Atque utinam neglexiſſes tantum: mecum enim vel hac ratione præclare actum exiſtimaſſem. At vero & tu quoque author conſultorque ejus artis fuiſti, qua facile in hoſtium nos captantium manus incideremus.

VII. Neque enim poſſis ad id effugii te conferre, quod tibi videlicet vulgi opinio fucum fecerit, atque hinc adductus ſis, ut magna quædam, atque admiranda de nobis conciperes: utpote qui is certe non eſſem, qui inter admirandos, inſignes, atque excellentes viros numerari deberem. Neque tamen, ut ſe ita res haberet, vulgi opinionem veritati præpoſitam eſſe oportuit. Nam ſi tibi numquam antea per nos licuiſſet, ut conſuetudinis noſtræ periculum faceres; haberes certe unde honeſtum ſumeres prætextum in hoc, quod in ſuffragio iſto ferendo vulgarem famam fueris ſequutus: ſin nemo omnium, qui res noſtras

noſtras omnes notiores habeat, quam ipſe habeas; eouſque ut animus hic uni tibi magis ſpectatus perſpectuſque ſit, quam iis, qui me, vel genuere, vel educavere: quæ tandem oratio ſic probabilis uſurpari a te poſſit, ut perſuadere auditoribus queas, me abs te ultro in periculum hoc nequaquam fuiſſe conjectum? Verum prætermittantur & hæc in præſentia: neque enim cogimus, ut tu horum nomine cauſam dicas: tantum effare, quanam defenſione apud eos utamur, qui nos inſimulant.

CAP. IV.

Judicium de eligendo ad Sacerdotium idoneo non ex ſola vulgi opinione petendum, ſed Sacerdotio initiandum prius eſſe examinandam I. & II. Animum generoſum in Epiſcopo requiri III. Signum diſcipulorum Chriſti charitatis virtus IV. Egregia Baſilii humilitas V.

I. CHRYSOSTOMUS. Ego vero, inquam, non antea ad illa me convertam, quam ea diluero, quæ ad te ſpectant, etiam ſi nos ſexcenties velis criminibus hujuſmodi vacare. Ignorantiam enim dixiſti veniam nobis impetrare poſſe, noſque nulli prorſus criminationi obnoxios fore, ſi in rerum tuarum omnium ignoratione verſantes, te in præſentem rerum ſtatum deduxerimus. Ceterum quoniam te non ignoratione prodidimus, ſed quum maxime res omnes tuæ cognitæ nobis eſſent, propterea vis excuſationem omnem, quæ ratione niti ipſa poſſet, defenſionemque quamlibet juſtam ſublatam præreptamque nobis eſſe. At nobis ſane contraria ſententia. Hujuſmodi enim res magno admodum, judicio quidem meo, (a) exa-

(a) Fuſe de hac re diſputavimus in noſtris ad Romanum Pontificale Commentariis; eſtque diſciplina ſexcenties a ſacris Canonibus, & ſanctis Patribus inculcata.

examine indiget: eumque oportet, qui exhibiturus ſit, quem ad Sacerdotii functionem cenſet, non vulgarem tantum famam, atque opinionem ſequi, eaque eſſe contentum; ſed eundem item neceſſe eſt una cum ea illius vires facultateſque in primis excutere, atque ante omnia examanare. Nam quum beatus ille Paulus de ea diſſerens ait (a) *Oportet autem illum & bonum habere ab externis teſtimonium*: nequaquam tollit exactam exploratamque indagationem, neque ſane fidem eam, quæ ſibi a vulgi opinione facta ſit, ut præcipuum ſignum, aut ejuſmodi hominum approbationis totius cardinem eſſe vult: quippe multa prius quum diſſeruiſſet, id poſtea adjunxit: oſtendere volens, non ſatis hoc oportere ad hujuſmodi electiones, creationeſque faciendas, ſed una cum aliis & hoc item præſidii a nobis aſſumendum eſſe. Nam ſæpe uſuvenit, ut vulgi opinio falſa ſit; a qua tamen nihil periculi exoriri poſſit, ſi res ipſa tota per ſe prius exacte, ac diligenter diſcuſſa, atque examinata fuerit.

II. Quocirca poſt alia, illud ipſe de teſtimonio ab externis poſuit. Neque enim ſimpliciter hoc dicit: *Oportet autem illum bonum habere teſtimonium*, ſed illud etiam *ab externis* attexuit, planum facere volens, futurum Epiſcopum intrinſecus magna cum diligentia excutiendum, atque examinandum, antequam ad eam opinionem deſcendas, quam de eo vulgus conceperit. Itaque quod vita tua ac mores magis mihi, id quod tute profiteris, noti ſpectatique ſint, quam parentibus ipſis tuis, ob id dignus ſim, qui ab omni criminatione liberer.

III. BASILIUS. Vel hoc nomine, inquit ille, elabi, atque evadere nequaquam poſſis, ſi te quis accuſare, atque in judicium trahere velit. An non ipſe

(a) Vide Epiſtolam Pauli primam ad Timotheum cap. 3.

Digitized by Google

ipſe meminiſti a nobis audire, id quod & ſæpe numero re, ipſa comprobaſti, animus hic, quam parum fortis generoſuſque eſſet? an non perpetuis iſtis cavillis puſillanimitatem nobis objeciſti? quod videlicet natura noſtra curis etiam levibus facile ſuccumbamus?

IV. CHRYSOSTOMUS. Memini, inquam, hujuſmodi quidem ex te verba ſæpe numero audire, neque ibo inficias. Ego vero ſi quando cavillabar, joco, non ſerio id factitabam. Mihi tamen hic ea de re tecum contendere non eſt animus. Poſtulo autem a te, eandem mihi ut tu æquanimitatem præſtes, bonorum, virtutumque, quibus animus iſte præditus eſt, mentionem facere aggredienti. Nam ſi tum conaberis mendacii nos convincere, equidem nihil diſſimulans, liquido commoſtrabo, modeſtiæ potius iſtius, quam veritatis cauſa ſic de te verba facere. Id quod non aliis argumentis comprobaturus ſum, quam nudis tum verbis, tum factis tuis; quibus ego perinde, atque certiſſimis teſtibus utar ad plenam dictorum meorum fidem faciendam. Atque id ex te primum quærere voleo. Noſtin charitatis vis quanta ſit? certe Chriſtus reliquis prodigiis, ac miraculis poſthabitis, quæ ab Apoſtolis edenda eſſent: *In hoc*, inquit, (a) *cognoſcent homines, quod diſcipuli mei ſitis, ſi charitatem inter vos mutuam habueritis*. Quin etiam (b) Paulus charitatem legis eſſe conſummationem affirmat; ſine qua ipſa dona nulli uſui eſſe vult. Proinde eximium iſtud bonum, idemque Chriſti Apoſtolorum ſignum unicum, ac quod quidem ceteris donis ſuperius, excellentiuſque eſt, ſcio, in animo tuo generoſe admodum, ac præclare inſitum eſſe, copioſoque inibi fructu exuberare.

V. Tum BASILIUS: Mihi, inquit, magnæ eam rem

[a] Joannis 13. [b] Vide Pauli Epiſtolam ad Romanos c. 13.

curæ, ac ſtudio eſſe, ne ipſe quidem inficior; me tamen eandem ne dimidia quidem parte impleviſſe, vel tu ad eam rem teſtis mihi optimus fueris, ſi quidem, quod verum eſt, ſpectare magis, quam quæ ad gratiam faciunt, loqui, in animum tuum induxeris.

C A P. V.

Demonſtratio virtutis Baſilii, & quam vehemens ſit ejus charitas I. Quanta ejus prudentia II.

I. ERgo ad argumenta ipſa, inquam, me convertam, atque hic certe, quod promiſi, exequar, facta per me fide, te animi iſtius modeſtiam magis, quam rei veritatem ſequi. Proferam autem hiſtoriam admodum recentem, ut ne quis ſuſpicari poſſit, vetera recenſentem, temporis diuturnitate verum ipſum tamquam adumbrare me velle; quum alioqui etiam veritas minime permittat, quicquam nos affingere vel iis ipſis quæ ad gratiam prolata a nobis fuerint. Nam quo tempore unus quidam ex amicis neceſſariiſque noſtris per calumniam accuſatus contumeliæ ac contumaciæ de ſalute periclitaretur, hic te ipſe, quum neque is qui periclitaretur, auxilium tuum imploraret, in media ipſa pericula ultro conjeciſti. At factum quidem tale tuum extitit. Ut autem te verbis etiam tuis convincamus, quum animi tui propenſionem hujuſmodi alii non probaſſent, alii contra laudaſſent, admiratique fuiſſent, hic tu ad eos qui te accuſarent dixiſti: *Quidnam ipſe facerem, aliter enim amare non didici, niſi ut & animam meam in diſcrimen adducam, dum periclitantem amicum aliquem ſervare opus eſt.* Diverſis quidem verbis, ſed ſenſu eodem ea enuncians quibus Chriſtus diſcipulos ſuos alloquebatur, poſitis ab eo perfectæ charitatis terminis: (b) *Majorem enim*, inquit,

(a) Joannis cap. 15.

Digitized by Google

quit, *hac charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat pro amicis ſuis*. Igitur ſi majorem hac invenire non eſt, ad ipſius finem perveniſti; atque adeo tum verbis tum etiam factis iſtis ad ipſius verticem conſcendiſti. Propter quod unum te ipſi, dolo illo a nobis conſuto, prodidimus. Etiam igitur tibi perſuaſum eſt, te a nobis in iſtud ſtudium protractum, neque ulla malevolentia erga te noſtra, neque ut te in periculum aliquod conjiceremus, quin potius id a nobis factum, qnod certum nobis eſſet, quam utilis, accommoduſque futurus eſſes?

II. BASILIUS. Ita ne, inquit, charitatis vinculum ſufficere putas ad proximorum correctionem, atque emendationem?

CHRYSOSTOMUS. Maxime quidem, inquam, ac magna adeo ex parte ad id conferre charitas (*a*) poſſit. Ceterum ſi me vis & prudentiæ item iſtius ſpecimina proferre, ad id quoque me accingam: oſtendamque majori te prudentia, quam charitate, ac benevolentia præditum.

BASILIUS. Ad hæc ille verecundia tactus, ruboreque ſuffuſus: Quæ ad me, inquit, ſpectant, nunc omittantur: neque enim jam inde ab initio horum rationem a te exegimus. Tu vero ſi quid habes quod juſte aliis apponere poſſis, lubens eos ſermones auſcultabo. Itaque prætermiſſa hac umbratili pugna, edoce, quidnam ceteris reſpondere poſſimus: hoc eſt tum iis qui nos tali honore dignati ſunt; tum iis, qui vicem illorum tamquam injuria a nobis affectorum dolent.

CAP.

(*a*) Hæc eſt ſane virtus, quæ elucere in Epiſcopis præſertim debet. Quantum ea virtute enituerit S. Chryſoſtomus, ex iis licet addiſcere, quæ factus deinde Epiſcopus pro Chriſto & ejus grege invicto animo pertulit.

Digitized by Google

CAP. VI.

Præſtat offendere homines quam Deum I. Contumeliæ & ambitionis excuſatio II. Nævi quibus plerumque defœdari ſolitæ ſunt Epiſcoporum electiones III. Nova Chryſoſtomi excuſatio IV. & V.

I. CHRYSOSTOMUS. Equidem ad id, inquam, jam feſtino: nam quandoquidem tibi jam expedivi facti erga te mei rationem, facile ad apologiæ iſtius partem me convertam. Quam igitur ſuper hiſce accuſationem, quas illi criminationes afferunt? Gravem ſe videlicet injuriam a nobis accepiſſe queruntur, quod quem nobis illi honorem deferebant, non ſuſcepimus. Ego vero illud primum dico, nullam nos rationem habere oportere injuriæ per nos hominibus illatæ, quoties per delatum eis honorem, Dei optimi offenſionem ſubire cogimur: quum iis etiam, qui ſe injuriam hujuſmodi accepiſſe ægre ferunt, boni eam non conſulentes, hoc certe ipſum, quod boni ſcilicet non conſulant, ne a periculo quidem alienum ſit, verum inprimis diſpendioſum, atque detrimentoſum. Decere enim exiſtimo illorum animos, qui Deo optimo dicati ſunt, quique in illum unum intuentur, tanta religione affici, ut ne id quidem injuriæ loco habeant, etiam ſi abs re iidem contumeliis millies affecti ſint.

II. Sed quod hujuſmodi audacia ne in hujus quidem animi cogitationem deſcenderit, conſtare illinc poteſt. Nam ſi contumacia, faſtu, atque ambitione, ut tute ſæpenumero affirmaſti, multos calumniari, ad id deductus ſum, certe nihil prohibeat, quin hominis maxime injurii notam ſubeam, iis ſic per me contemptis, qui præterquam quod magna, atque admirabili virtute clarent, de me quoque ſunt benemeriti.

meriti. Etenim ſi in eos animadvertere debemus, qui injuriam iis inferunt, a quibus nulla ipſi injuria laceſſiti ſunt: quanto, quæſo, honore digni eſſe queant, qui nobis ex ſe ultro honorem aliquem deferre propoſuerint? Neque enim hoc dicere quis poſſit, illos beneficio a me vel tenui vel magno affectos, meritorum acceptorum vicem reponere voluiſſe. Quodnam igitur ſupplicium non mereatur, ſi quis contrariis factis repenſet? Sin autem id ne cogitavimus quidem, ſed longe alio conſilio gravem iſtam ſarcinam detrectavimus: quorſum prætermiſſa facti noſtri condonatione, ac venia, ſi probare id ipſi factum nolint, criminantur, inſimulantes, quod noſtræ animæ pepercerimus?

III. Tantum enim abeſt, ut ii ullam a me injuriam acceperint, ut eos etiam honore affectos dicere poſſim recuſatione hac noſtra. Neque vero mirum id tibi eſſe debet quod dixi, perinde quaſi dictum id ſit præter communem hominum ſenſum: nam de eo quoque tibi mox ſatisfecerimus. Tum enim ſi minus omnes, certe qui maledicentia delectantur, potuiſſent pleraque tum ſuſpicari, tum eloqui, partim de me electo, partim de illis eligentibus. Verbi gratia, quod divitias illi ſolas ſpectant, quod generis ſplendorem admirentur, quod a nobis adulatione victi eum nobis honorem mandaſſent. Nam quod & pecunia adducti corruptique, dicere non habeo, ſiquis & ipſum hoc ſuſpicetur. Præterea, Chriſtus quidem (a) piſcatores, tabernaculorumque texendorum artifices

(a) Tales fuere inter, alios Apoſtolos, Petrus, & Andreas. *Adverte cœleſte conſilium*, inquit S. Ambroſius lib. 5. in Lucæ cap.6. *Non ſapientes aliquos, non divites, non nobiles, ſed piſcatores, & publicanos, quos dirigeret, elegit; ne traduxiſſe prudentia, ne redemiſſe divitiis, ne potentiæ, nobilitatisque auctoritate traxiſſe aliquos ad ſuam gratiam videretur.*

Digitized by Google

tifices (*a*), itemque publicanos (*b*) ad hujuſmodi magiſtratum advocavit: hi autem eos reſpuunt, deſpiciuntque, qui ſibi quotidiano opere victum parant: ſin vero quis peregrinas literas, ſtudiaque nihil ad ſcripta Evangelica pertinentia attigerit, atque in otio vitam tranſigat, hunc ipſum admittunt, probant, admirantur. Nam quo nomine, eos qui ſudores propemodum infinitos pertulere, dum Eccleſiæ utiles eſſe ſtudent, contempſerunt; & eum qui nihil unquam ſudorum illorum guſtaverit, totam vero ætatem in futili, atque inutili externorum ſtudiorum laborem inſumpſerit, derepente in tam ſublimem honorem (*c*) traxere?

IV. Hæc quæ dixi, atque adeo plura dicere illis licuiſſet, ſi hujuſmodi honos a nobis fuiſſet ſuſceptus: id

[*a*] Artifex texendorum tabernaculorum fuit quidem Paulus Apoſtolus, qui uti habetur in Actis Apoſtolicis cap. 18. egreſſus Athenis, venit Corinthum, ibique recepit ſe apud Aquilam Ponticum opificem ſcenofactoriæ artis (nimirum quæ ex pellibus facienda conſueret tabernacula, quibus milites uterentur in campis) quod & ipſe Paulus ejuſdem eſſet artis, quam & tunc cum Aquila exercuiſſe, Lucas in memoratis Actis ſcribit. Unde id acciderit, ut Paulus nobilitate inſignis, & eruditione præclarus, opificium didicerit, docet Baronius ad annum Chriſti 52.

(*b*) Unus ex iis fuerat S. Matthæus, uti videre eſt in ejus Evangelio cap. 9. & apud S. Hieronymum in commentario ejus capitis.

(*c*) Deplorandus plane abuſus, quod homines ſacrarum literarum ignari ad Epiſcopatus apicem evehantur, poſthabitis non ſemel viris eximiis, & iis qui ſedulam bonis ſtudiis operam contulerant. Quæ ſcientia in Epiſcopo requiratur, edocet inter alias ſeptima ſynodus œcumenica can. 2. Sane dolet in Epiſtola ſua 87. ad Epiſcopos Africanos S. Leo Papa cap. 1. tantum apud ipſos aut ambientium præſumptionem, aut tumultum valuiſſe popularem, *ut indignis quibuſque, & longe extra Sacerdotale meritum conſtitutis paſtorale faſtigium, & gubernatio Eccleſiæ crederetur: Non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere, nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen &c.*

id quod illis nunc in contrarium evenit, ut quibus maledicentiæ occaſio omnis præciſa ſit, neque jam mihi adulationem, neque illis ſordes, ac corruptelam obiicere poſſunt: niſi ſi qui forte erunt, qui mere insanire volent. Nam qui adulatione, largitioneve honorem aliquem candidatus ambierit, hic qua ratione eum, tum quum ſuſcipere oporteat, aliis ſuſcipiendum ipſe relinquat? Etenim perinde fuerit, ac ſiquis laboribus multis in excolenda terra impenſis, ut ſegetem copioſam novalia reportent, ac vino lacus exundent, poſt ſudores infinitos, poſt multum pecuniæ ſumptum, cum meſſis ac vindemiæ tempus appetit, tum aliis fructuum illorum proventum fruendum relinquat.

V. Intelligis ne tum calumniari illos volentibus occaſionem haud quaquam fuiſſe defuturam, etiamſi longe a veritate alienam: quod videlicet facta ab illis de nobis electio, a recto animi judicio nata nequaquam fuiſſet: qui tamen nunc ne hiſcere quidem, aut labia tantum diducere per me poſſunt. Ac tales quidem initio illorum extitiſſent ſermones, ſeu etiam his, quos dixi, plures additi. Ceterum poſteaquam muneris functionem attigiſſemus, nullæ certe illorum defenſiones, criminationibus quotidie exorientibus pares eſſe potuiſſent: etiam ſi a nobis omnia inculpate adminiſtrata fuiſſent: ne dicam, neceſſario futurum fuiſſe, ut partim miniſterii imperitia, partim ætatis hujus vitio in multis aberraremus. Nunc vero eisdem criminationis hujus occaſionem ſuſtulimus: tum autem futurum erat, ut probris ipſos innumeris obnoxios redderemus. Quotuſquiſque enim id non fuiſſet conqueſtus? Pueris inſipientibus res tam miras, tamque magnas crediderunt: depravaverunt Dei optimi gregem: ludicræ, ac jam ridiculæ factæ ſunt res chriſtianæ.

ſtianæ. At vero nunc omnis iniquitas oppilabit os ſum. Si enim propter te iſta protulerint, e veſtigio eos re ipſa edocebis, non oportere prudentiam ætate metiri, neque ſenem canitie probare, neque juvenem arcendum ab hujuſmodi miniſterio, ſed neophitum (*a*) novitiumque. Maximum autem inter utrumque diſcrimen.

DE SACERDOTIO

LIBER III.

CAP. I.

Oſtendit hic primum Chryſoſtomus, non per ſuperbiam declinaſſe Epiſcopatum I. Tum ait, male de Sacerdotio ſentire, qui putant illud ex arrogantia, & ambitione detrectari II.

I. JAM quod ad eam injuriam pertinet, qua eos a me affectos fuiſſe dicis, qui me cohoneſtarunt, tum quod nullo eos dehoneſtandi conſilio ab iſto me honore ſubtraxerim, afferri quidem a nobis ea poſſent, quæ diximus. Ceterum quod nullo etiam faſtidio, nulla contumacia inflati id fecerimus: id ipſum quoque nunc pro viribus tibi planum facere adnitar. Etenim ſi nobis vel imperii militaris, vel regni etiam propoſita fuiſſet optio, potuiſſet quis id merito de me ſuſpicari, ſi modo eandem hanc ſententiam ſequutus fuiſſem, quam hic ſequutus ſum: ſeu verius dicam, tum ſane nos nullus faſtidii, ac contumaciæ inſimulaſſet, amentiæ vero, ac ſtultitiæ nemo non damnaſſet. Sacerdotii vero optione propoſita, quod quidem

(*a*) Neophitos ad Epiſcopatus minime eſſe admittendos mandat quidem Apoſtolus in Epiſtola 1. ad Timotheum, cap. 3.

Digitized by Google

quidem regno (*a*) tanto eſt excellentius, quantum ſpiritus, & carnis intervallum eſſe poteſt, ſubſtinebit ne quiſquam contemptus, ac faſtidii nos accerſere? Quî porro id non abſurdum, eos qui provincias puſillas reſpuunt, ut deliros incuſare: eos vero qui hoc idem in maxime excellentibus factitant, liberare quidem amentiæ crimine, inſolentiæ autem, ac ſuperbiæ reos agere? perinde quaſi ſiquis eum qui boum armentum deſpiceret, armentarius eſſe recuſans, animi quidem inſolentia nequaquam præditum eſſe, mentis autem alienatione prorſus laborare criminaretur: ei vero, qui orbis univerſi regnum deprecaretur, neque pateretur exercituum ubique terrarum inſtructorum imperium ad ſe deferri, pro amentiæ crimine, faſtus tantum, atque inſolentiæ crimen impingeret?

II. Sed non eſt ita, non eſt ita: neque certe nos magis quam ſe ipſos incuſant, qui iſta afferunt. Nam vel cogitaſſe tantum, fieri poſſe, ut tanta illa Sacerdotii dignitas ingenio ſit humano deſpicabilis, id contra eos ipſos, qui ſermones hujuſmodi uſurpant, indicium argumentumque eſſe poſſit opinionis ejus, quam idem de re, de qua agitur, concipiunt; Nam ſi Sacerdotium inter res viles, modicique pretii ponerent, ne iſta quidem ſuſpicio ſe ſe in animos ipſorum inſinuaſſet. Cur enim de Angelica dignitate nullus umquam inventus eſt, qui tale aliquid ſuſtineret ſuſpicari, ac pronunciare, humanum ingenium præ

(*a*) Ambroſius non ſemel ſcripſit honorem Sacerdotalem nullis poſſe comparationibus adæquari; tum etiam ſcriptum reliquit: *Si Regum fulgori compares, & Principum diademati*, loquitur de Sacerdotio, *longe erit inferius, quam ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares* S. Ignatius in Epiſtola ad Smyrnenſes, de Sacerdotii dignitate loquens, ita inquit: *Enumera honores, divitias, dignitates, denique mundi regna, omnium apex eſt Sacerdotium*.

præ faſtu, ac contumacia ad naturæ Angelicæ honorem, dignitatemque non aſpirare? Nempe magna quidem ea ſunt, quæ animo concipimus de poteſtatibus illis; atque id ipſum vetat, ut credamus, licere homini majorem illa dignitatem animo concipere: quo fit, ut conſentaneum magis ſit, ſi quis in illos, faſtus, ac contumaciæ crimen id torqueat, quod in nos impingunt ipſi: neque enim id de aliis ſuſpicati fuiſſent, niſi rem ipſam prius damnaſſent, ac nihil æſtimaſſent.

CAP. II.

Chryſoſtomi argumentum, quo non propter vanam gloriam ſe fugiſſe oſtendit I. & II.

I. POrro autem ſi id me dicent gloriæ atque ambitionis nomine commiſiſſe, iidem ſibi ipſis non conſtare, imo pugnantia ſecum loqui aperte coarguentur. Neque enim video quamnam aliam orationem quæſiviſſent, ſi nos inanis gloriæ criminibus liberare voluiſſent. Nam ſi in animum forte meum laudis amor hujuſmodi invaſiſſet, amplecti potius munus illud oportuit, quam averſari. Quid ita? Nempe quod ea res magnæ nobis gloriæ, magno honori futura fuiſſet. Hominem enim hoc ætatis natum, quique idem haud ita pridem vitæ hujus curis ſeſe abdicaſſet, derepente in tantam hominum admirationem veniſſe, ut iis etiam,qui in laboribus hujuſmodi omnem ætatem conſumpſiſſent, anteponeretur, & plura illis ſuffragia reportaret: id vero neminem non attraxiſſet in magnam aliquam,atque admirandam noſtri opinionem: tum autem nobis paſſim venerationem, illuſtremque nominis hujus gloriam conciliaſſet: ubi me nunc, demptis paucis, Eccleſiæ bona pars ne de nomine quidem norunt. Quamobrem ne omnibus quidem innoteſceret, deprecatum

catum fuiſſe, quod offerebatur, ſed paucis quibuſdam, quos paucos ne omnes quidem ipſos, rem, ut ſe habet, reſciſcere opinor. Conſentaneum enim eſt, ex iis etiam complures aut exiſtimare nullam prorſus de nobis electionem factam, aut ab electione nos rejectos fuiſſe, tamquam non ſatis idoneos viſos: non etiam nos ultro id functionis devitaſſe.

BASILIUS. At vero, inquit, quibus rei comperta eſt veritas, demirabuntur.

II. CHRYSOSTOMUS. Atqui hos ipſos dixiſti ambitionis nobis atque inſolentiæ crimen impingere? Undenam ergo laudem ſperare licet? A multis? Sed neſciunt illi rem, ut ſe habet. A paucioribus? Verum & hic nobis res in contrarium recidit. Neque enim alio nomine huc introiſti, quam ut edocereris, qua adverſum illos defenſione uti poſſes. Sed quorſum horum gratia hic tantopere diſceptamus? Quod enim ſi vel omnibus res ea innotuiſſet, ne ſic quidem aut inſolentes, aut ambitioſi judicandi eſſemus: pauliſper ſuſtineto, idque aperte intelliges; itemque illud, quod non iis ſolum, qui hoc audentiæ ſibi ſumunt, ſi modo quiſquam exiſtit mortalium talis, nam exiſtere haudquaquam credo, ſed iis etiam, qui id de aliis ſuſpicantur, periculum imminet haud mediocre.

CAP. III.

Tremendum Sacerdotium longe magis in novo quam in veteri Teſtamento I. & II. Sacra noſtra quanto veteribus digniora III.

I. ETenim Sacerdotium ipſum in terra quidem peragitur, ſed in rerum cæleſtium claſſem ordinemque referendum eſt: atque id perquam merito; quippe non mortalis quiſquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quævis creata potentia, ſed ipſe

ipſe Paracletus ordinem hujuſmodi diſpoſuit, qui mortalibus hominibus etiamnum in carne manentibus author fuit, ut Angelorum miniſterium animo conciperent. Iccirco neceſſe eſt, Sacerdotem ſic eſſe purum, ut ſi in ipſis cælis collocatus inter cæleſtes illas virtutes medius ſtaret. Terribilia namque, atque horrifica fuiſſe ferunt, quæ gratiæ tempus præceſſerunt: quod genus fuere, (*a*) tintinnabula, mala punica, lapides pectori Sacerdotis, itemque alii humeris ejuſdem ſuperpoſiti, mitra, cydaris, veſtis ad pedes uſque demiſſa, lamina aurea, Sancta Sanctorum, ingens intus quies, atque ſilentium.

II. At vero ſiquis ea, quæ gratiæ tempus nobis advexit, examinet, terribilia, atque horrifica, quæ dixi, judicabit eſſe admodum levia, ac quod de lege a Paulo (*b*) dictum eſt, hic demum verum eſſe conperiet; quandoquidem *ne glorificatum quidem fuit, quod glorificatum eſt in hac parte propter eminentem gloriam*. Nam dum conſpicis Dominum immolatum, & illic ſitum Sacerdotem Sacrificio incumbentem, ac preces fundentem, tum vero turbam circumfuſam pretioſo illo ſanguine (*c*) intingi, ac rubefie-

(*a*) Vide hæc cap. 28. Exodi.

[*b*] Vide Epiſtolam 2. ad Corinthios cap. 3.

(*c*) Alludit hic Chryſoſtomus ad illum Eccleſiæ ritum, qui aliquandiu uſitatus fuit præbendæ laicis divinæ Euchariſtiæ non modo ſub ſpecie panis ſed etiam vini. Communicaſſe quoque aliquando fideles ſub ſola ſpecie vini, conſtat ex innumeris, iiſque vetuſtis Eccleſiæ monumentis, ut ſcitiſſime obſervat noſtri Neapolitani Regni, ac Dominicanæ familiæ decus eximium, eruditiſſimus Scriptor Pius-Thomas Milante Sac. Theol. Mag. & Regius in Neapolitana Studiorum Univerſitate Profeſſor exercitatione 31. in Propoſitiones 55. & 56. proſcriptas ab Innocentio XI. pag. 336. Porro ad memoratum ritum alludere viſa eſt S. Agnes Virgo, & Martyr, ubi dixit: *Sanguis ejus ornavit genas meas*: ut in ejus officio legitur die 21. Jan. Hodie jure ac merito uſus calicis laicis ſublatus eſt ex decreto Conc. Coſtantienſis, & Trident.

Digitized by Google

beſieri, etiamne te inter mortales verſari, atque in terra conſiſtere cenſes? an non potius e veſtigio in cælos transfereris? an non carnis cogitationem omnem abjiciens, nudo animo, mente pura circumſpicis, quæ in cælo ſunt? O miraculum! O Dei benignitatem! Qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac ſe ipſe tradit volentibus ipſum excipere, ac complecti. Fit autem id nullis præſtigiis, ſed apertis, ac circumſpicientibus circumſiſtentium omnium oculis. Num tibi iſta contemptu, ac deſpectu digna eſſe videntur? aut ejuſmodi, ut poſſit quis contra ea attolli, atque inſurgere?

III. Viſne & ſanctimoniæ iſtius excellentiam alio miraculo perſpicere? Ponito ob oculos (*a*) Eliam illum, præterea & infinitam illam turbam circumfuſam, & ſacrificium lapidibus ſuperpoſitum, tum vero reliquos omnes admodum quietos, ac taciturnos, ſolum autem Prophetam preces fundentem, ſecundum id flammam derepente e cælo delabentem, Sacrificiumque ipſum lambentem: mira ſunt iſta profecto, ac ſtupore omni plena. Ab illis ergo ſacris ad noſtratia ſacra te transfer; nec ea mira modo eſſe videbis, ſed etiam omnem ſtuporem excedentia. Adeſt enim Sacerdos non ignem geſtans, ſed Spiritum Sanctum: is preces diuturnas fundit, non quo flamma cælitus delapſa, ſacra appoſita abſumat; ſed ut gratia in Sacrificium influens, per illud ipſum omnium animos inflammet, & puriores reddat argento igne excocto, purgatoque. Hoc ergo myſterium omnium maxime horrendum verendumque quis tandem, qui non admodum ſit inſanus, quique mente alienata nequaquam ſit, faſtidire, ac deſpicere poterit? An ignoras

 futu-

(c) Vide ejus rei hiſtoriam lib. 3. Regum, cap. 18.

futurum nunquam fuiſſe, ut humanus animi captus ſacrificii ignem illum ſuſtineret, ſed funditus omnes tum fuiſſe interituros, niſi magnum divinæ gratiæ auxilium affuiſſet?

CAP. IV.

Poteſtas Sacerdotum quanto excellentior poteſtate Regum, & Principum I. Per ipſos gehennam effugimus, & Cælum obtinemus, ideoque præ Regibus illi, & Principibus, imo & parentibus honorandi II. & III.

I. NAM ſiquis conſideret, quantum id ſit myſterium, ut is ſcilicet, qui homo ipſe ſit carne, ac ſanguine etiamnum conſtans, iiſque involutus, beatæ, atque immortali naturæ illi fieri propior queat; tum probe intelliget, quanto Sacerdotes honore, quanta dignitate Spiritus Sancti gratia dignata fuerit: operantibus enim illis, tum ſacra, hæc quæ dico, initiantur, perficiunturque: tum etiam alia his nihilo inferiora, quæ ipſa ad dignitatis, ſalutiſque noſtræ rationem ſpectant. Etenim qui terram incolunt, atque in ea verſantur, his commiſſum eſt, ut ea quæ in cælis ſunt, diſpenſent: iis datum eſt, ut poteſtatem habeant, quam Deus Optimus neque Angelis, neque Archangelis datam eſſe voluit: neque enim ad illos dictum eſt: (a) *Quæcumque alligaveritis in terra, erunt alligata & in Cælo; & quæcumque ſolveritis in terra, erunt ſoluta & in Cælo*. Habent quidem & terreſtres Principes vinculi poteſtatem, verum corporum ſolum; id autem quod dico ſacerdotum vinculum ipſam etiam animam contingit, atque ad cælos uſque pervadit, uſque adeo, ut

(*a*) Extat hoc Chriſti oraculum in Evangel. Matthæi, cap. 18.

Digitized by Google

ut quæcumque inferne Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus ſuperne rata habeat, ac ſervorum ſententiam Dominus confirmet.

II. Etenim quidnam hoc aliud eſſe dicas, niſi omnem rerum cæleſtium poteſtatem illis a Deo conceſſam? (*a*) *Quorumcumque*, enim ait, *peccata remiſeritis, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Quænam obſecro poteſtas hac una major eſſe queat? (*b*) *Pater omne judicium filio dedit*: ceterum video ipſum omne judicium a Dei filio illis traditum. Nam quaſi jam in cælum tranſlati, ac ſupra humanam naturam poſiti, atque noſtris ab affectibus exempti, ſic illi ad principatum iſtum perducti ſunt. Quid multa? Rex aliquis ſi cui ex ſubditis ſuis honorem hunc detulerit, ut poteſtatem habeat quoſcumque velit in carcerem conjiciendi, eoſdemque rurſus laxandi, beatus ille, & admirandus judicio omnium fuerit: at vero qui a Deo tanto majorem accepit poteſtatem, quanto cælum terra pretioſius eſt, quanto etiam animæ corporibus præſtant, hic vilem eo uſque dignitatem accepiſſe nonnullis videri debet, ut vel in illorum cogitationem deſcendere queat, reperiri quandoque poſſe unum aliquem ex eorum numero, quibus tanta illa, quæ paulo ante dixi, fuerint a Deo concredita, cui ipſi munus ſuum ſordeſcat, qui que donum ſibi a Deo datum deſpiciat?

III. Procul, procul hinc faceſſat hujuſmodi inſania. Inſania enim manifeſta, deſpicere tantum iſtum principatum, ſine quo neque ſalutis, neque promiſſorum bonorum compotes fieri poſſumus. Nam ſi (*c*) *non poteſt quis in Regnum Cælorum ingredi, niſi per aquam, & ſpiritum regeneratus fuerit*. Et, (*d*) *Qui*

 non

(*a*) Legitur hoc Chriſti effatum in Evangelio Joannis cap. 20.
(*b*) Joannis 5. (*c*) Joannis 3. (*d*) Joannis 6.

non manducat Carnem Domini, & Sanguinem ejus non bibit, æterna vita privatur: omnia autem hæc haud aliter, quam per ſacroſanctas illas manus perficiuntur, manus, inquam, Sacerdotum: quî fiet, ut citra illarum opem, aut gehennæ ignem evitare quis poſſit, aut repoſitæ in cælo coronæ præmia aſſequi? Hi enim ſunt, hi ſunt, inquam, quibus tum concreditæ ſunt ſpirituales parturigines, tum etiam baptiſmatis partus eſt a Deo commiſſus: per hos ipſos Chriſtum induimus, una cum Dei filio ſepelimur, & beati illius capitis membra efficimur: quo nomine Sacerdotes merito non modo plus vereri debemus, quam vel Principes, vel Reges, verum etiam majori honore quam parentes proprios honeſtare. Hi enim ex ſanguinibus, & voluntate carnis nos genuerunt: illi vero authores nobis ſunt nativitatis ejus, quam a Deo habemus, beatæ regenerationis illius, libertatis veræ, atque adeo adoptionis ejus, qua nos per gratiam filii Dei ſumus effecti. (*a*)

CAP. V.

Quam magnorum munerum miniſter ſit Sacerdos I. Sacerdotes parentibns potiores, eorumque majora ſunt beneficia quam parentum II. Contumaciæ, temeritatis, & audaciæ accuſandi qui Epiſcopatũ ambiunt III.

I. CORporis lepram purgare, ſeu verius dicam, haud purgare quidem, ſed purgatos probare, Judæorum (*b*) Sacerdotibus ſolis licebat: neque

[*a*] Cum tot beneficia miniſterio Sacerdotum accipiamus, quis non videt, quantam ii pœnam merentur, qui Sacerdotium inhonorant, ſacriſque hominibus detrahunt; *Abſit*, ajebat S. Hieronymus in Epiſtola ad Heliodorum, *ut de his quicquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti Corpus ſacro ore conficiunt; per quos & nos Chriſtiani ſumus, qui claves Regni Cælorum habentes, quodammodo ante diem judicii judicant.*

(*b*) Levitici cap. 13.

quę neſcis, quanta cum ambitione, quanto cum ſtudio, ac concertatione Sacerdotalis dignitas id temporis acquireretur. At vero noſtris Sacerdotibus non corporis lepram, verum animæ ſordes, non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt. Quare judicio quidem meo qui iſtos deſpiciunt, contemnuntque, multo ſceleratiores, ac majori ſupplicio digni fuerint, quam fuerit (*a*) Dathan una cum ſuis omnibus. Illi enim tametſi principatum ad ſe non ſpectantem ſibi vendicabant, tamen miram quandam de eo principatu opinionem animo conceperant: idque declaravit ingens rei concupitæ ſtudium. Hi autem tum, quum jam Sacerdotalis honos incrementum, ornatum, præſtantiam magnam accepit, contra quam illi, ſed tamen multo majora audent. Neque enim perinde eſt ad deſpicientiæ rationem ſubducendam, honorem aliquem indebitum appetere, & tot tantaque bona faſtidire: verum facinus hoc tanto eſt illo gravius, quanto inter ſe diſſident intervallo faſtidium & admiratio. Quis ergo tam infelici genio natus, ut tot tantaque bona faſtidiat? Et quidem neminem exiſtere talem dixerim, niſi quis furiarum œſtro percitus ſit.

II. Sed enim eo jam oratio noſtra ſe referat unde digreſſa eſt. Neque enim in puniendo ſolum, ſed & in bene merendo majorem Deus poteſtatem Sacerdotibus largitus eſt, quam naturalibus noſtris parentibus: quos inter utroſque tantum eſt ſane interjectum intervallum, quantum vitam inter præſentem, & æternam. Parentes enim nos in præſentem, Sacerdotes in vitam æternam generant. Atque illi certe ne corporalem quidem interitum a liberis amoliri poſſunt, neque ingruentem morbum propulſare: quum

 hi la-

(*a*) Numerorum cap. 16.

Digitized by Google

hi laborantem, ac morti jam jam propinquam animam identidem ſervarint, aliis remiſſiorem pœnam reddentes, alios prorſus labi non permittentes, non doctrinæ ſolum, atque commonitionis, ſed etiam precum præſidio; neque enim ſolum quum nos regenerant, ſed poſtea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent: *Infirmatur* (*a*) inquit, *inter vos aliquis, accerſat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & obſecratio fidei ſalvum reddet laborantem, & eriget eum Dominus; & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei*. Jam vero naturales parentes, ſiquos eorum liberi principes, magnateſve offenderint, opem certe illis nullam afferre poſſunt, quum Sacerdotes, non Principes, non Reges, ſed ipſum Deum nobis infenſum ſæpenumero concilient.

III. Nos igitur ſuſtinebitne adhuc quiſquam faſtidii atque arrogantiæ reos agere? Equidem ex iis quæ a me dicta ſunt, auditorum mentes tanta puto religione occupatas, ut non jam eos qui fugiunt, ſed eos qui per ſe accedunt, honoremque iſtum ultro ſibi ambiunt, contumaciæ, temeritatis, atque audaciæ accuſent. Nam ſi uſuvenit, ut quibus civitatum principatus concreditus eſt, ii niſi valde prudentes pariter,

[*a*] Locus deſumptus ex Epiſtola 5. Jacobi cap. 5. Cujus quidem celebri teſtimonio paſſim Theologi probant extremam Unctionem eſſe verum novæ Legis Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, ab ipſo autem Jacobo promulgatum. Porro paulo ſuperius docet Chryſoſtomus, Presbyteros, de quibus loquitur Jacobus, eſſe non laicos homines, ſed Sacerdotes, quibus tum in Baptiſmate, tum in infirmorum unctione competit facultas dimittendi peccata: *Neque enim*, ait, *ſolum nos regenerant, ſed poſtea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent*, &c. Quæ autem peccata per ipſam unctionem remittantur, conſulendi de ea quæſtione Theologi ſunt, inter quos Theologorum omnium princeps S. Thomas de Aquino, quintus Eccleſiæ Doctor,

Digitized by Google

ter, ac vigilantes fuerint, tum civitates ipſas evertant, tum ſe ipſos perditum eant: quanta illum virtute non ſua tantum unius, ſed & cæleſti præditum eſſe convenit, cui ſorte obtigit, ut Chriſti ſponſam colat, ornetque, ſi modo peccandi occaſionem vitare is velit?

CAP. VI.

Quum Paulus Apoſtolus cum timore & tremore Sacerdotium expaveat, quid alii facient ſanctitate, & vita Paulo tam diſſimiles I. Sacerdotii adminiſtrandi difficultas exemplis oſtenditur II. & III.

I. CHriſtum nemo eſt qui Paulo vehementius dilexerit: nemo qui apud Deum gratioſior quam Paulus fuerit: tamen poſt tot privilegia a Deo accepta veretur adhuc, ac tremit, principatus iſtius, ſubditorumque ſuorum gratia: *Metuo enim*, inquit, (a) *nequa fiat, ut quemadmodum ſerpens Evam decepit verſutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri a ſimplicitate, quæ erat in vobis erga Chriſtum*. Ac rurſus: (b) *In timore ac tremore multo vobiſcum verſatus ſum*. Atque hæc quidem dicit homo is, cui a Deo datum fuit, ut in tertium uſque Cælum raperetur, ac divinorum arcanorum particeps fieret, qui idem totidem, ut ſic dixerim, mortes pertulit, (c) quot ipſe dies poſt fidem Chriſto datam vixit: qui item idem ne conceſſa quidem a Deo poteſtate utendum ſibi ubique judicavit, ut nequis eorum, qui fidem ſuam Chriſto obſtrinxiſſent, offenderetur. Si igitur Paulus Dei mandata ſic obſervans, ut majora etiam

[a] 2. Ad Corinthios cap. 11. [b] 1. Ad Corinthios cap. 2.

[c] Brevi ac egregio elogio Apoſtoli labores, ac merita recenſet in apologetico 1. S. Gregorius Nazianzenus. Multus in iis enarrandis eſt S. Cryſoſtomus tum commentariis in illius Epiſtolas, tum in Acta Apoſtolorum, tum alibi frequenter. Vide infra lib 4. ubi de eodem Apoſtolo nonnulla etiam recenſet.

etiam quam ipſi a Deo injuncta fuiſſent, præſtaret, numquam ſuo ipſius ſed ſubditorum tantum commodo ſtudens, ſic ubique formidavit, magiſtratus ſui molem expendens: quid faciemus ipſi, qui multi ubique ſumus in quærendis quæ noſtra ſunt? qui Chriſti mandata Pauli exemplo non ſolum non ſuperamus, ſed ea majori quidem ex parte tranſgredimur: *Quis infirmatur*, inquit ille, *(a) & ego non infirmor? Quis offenditur, & ego non uror?* Ejuſcemodi ſane convenit Sacerdotem eſſe: quinimo non ejuſcemodi tantum, parva enim ſunt iſta, ac certe nulla præ eo quod ipſe ſum dicturus: hoc autem quidnam eſſe poteſt? *Optarim*, inquit, *(b) anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis, pro cognatis meis ſecundum carnem*. Quod ſi quis exiſtit, qui vocem hanc obſecrans enuntiare poſſit, is demum dignus quidem eſt, qui ſi oblatum Epiſcopi munus detrectet, inſimuletur: ſin a Pauli virtutibus illis pari nobiſcum intervallo diſtat, is nimirum odium, ac vituperationem meretur, quum munus item delatum amplectitur, non quum detrectat.

II. Neque enim propoſita militaris dignitatis electione, ſi ii quibus provincia ea demandata foret, fabro ærario, aut cerdoni, aut cuipiam id genus opificum in medium tracto, honorem hujuſmodi ad illum deferrent, laudarent utique miſeri, ac ſtolidi illius conſilium, qui oblatum munus non ſtatim detrectaret, nihilque non faceret, ut ne ſe ipſe in præſens conjiceret periculum. Nam ſi id unum ſatis ſit, paſtorem ſimpliciter vocari, & provincia iſta utcumque defungi, nec ullum prorſus inde periculum exoriri poſſit: equidem nihil moror, quin me, quiſquis volet, inanis gloriæ ſtudioſum appellet; ſin vero

rara

(a) 2. Ad Corinthios cap. 11. (b) Ad Romanos cap. 9.

Digitized by Google

rara prudentia, rara item a Deo Optimo data gratia, quæ prudentiam etiam ipſam præcedat, præterea ſi morum integritate, ſi vitæ puritate, denique ſi majori quam pro humano captu virtute præditum eum eſſe oportet, qui adminiſtrationis iſtius curam in ſe ſuſcipit, ne me venia privatum per te velis, ſi fruſtra, ac temere vitæ mihi meæ exitium accerſere noluerim.

III. Etenim ſi navem quis agens ampliſſimam, & quæ decem millia pondo ferat, quæque eadem remigibus ſuis ſit inſtructa, ac ſumptuoſarum mercium pondere onerata, me illius gubernaculo præfectum juberet Ægeum, Tyrrhenumve mare trajicere, nimirum fieret, ut ad primam ſtatim auditionem mandatum id detrectarem; ac me ſi quis interrogaret: Quid ita? Ne navim ſubmergam, utique reſponderem. Itane igitur, ubi pecuniæ tantum jactura ſubeſt, nec niſi corporis interitus periclitatur, nemo eſt, qui incuſet, reprehendatque, ſiquis magna cautione, providentiaque hic utatur; ubi autem navem frangentibus, non in hoc, vel illud pelagus, ſed in ignis æterni abyſſum corruendum eſt; ubi item eoſdem naufragos interitus manet, non qui corpus ab anima dirimit, ſed qui animam ipſam una cum corpore in ſempiternum exigit ſupplicium: hic mihi vos ſuccenſebitis? hic mihi odium inimicitiaſque præferetis, ſi me ipſe temere in tantam non conjecerim perniciem? Ne, obſecro, atque obteſtor, committere id velitis. Novi profecto animi hujus vires quam ſint infirmæ atque exiguæ: novi, quanta ſit functionis illius moles: novi, quam ingens negotii ipſius difficultas. Fluctus enim Epiſcopi animum concutientes, ventis mare identidem conturbantibus crebriores, infeſtioreſque eſſe ſolent.

CAP.

CAP. VII.

Vana gloria, & alia vitiorum monſtra, in quæ facile impingunt Epiſcopi, ſeu Prælati I. Mulierum audacia & arrogantia contra Epiſcopos II.

I. AC primum quidem omnium occurrit peſtilentiſſimus inanis gloriæ ſcopulus, longe illo ſirenum (*a*) infeſtior, quem Poetæ prodigioſe effingunt. Illum enim ſi compluribus licuit ſalvis prætemavigare, atque incolumibus effugere: mihi tamen ſic ita moleſtus eſt, ut ne nunc quidem, quum nulla me in voraginem illam impellit neceſſitas, facere poſſim, ut prorſus hac noxa vacem. Quod ſi mihi quis provinciam magiſtratus iſtius imponat, quid aliud, quam manibus his poſt tergum tantum non revinctis, belluis ſcopulum illum inſidentibus, in dies ſingulos lacerandum me tradat? Belluæ vero quænam tandem illæ? Animi tum citatio, tum remiſſio, invidentia, contentio, calumniæ, excandeſcentiæ in minime noxios, delectationes natæ ex miniſterio inepte atque indecenter ab aliis adminiſtrato, dolor, ſicui forte muneris ſui functio proſpere ceſſerit, laudum appetentia, honoris deſiderium; quod ipſum in primis hominis animum præcipitem ferri cogit: doctrina voluptatem, non etiam utilitatem captans; illiberales adulationes, palpationes

(*a*) Sirenes Poetæ tres fuiſſe fabulantur Acheloi fluminis, & Calliopes Nymphæ filias, quarum nomina fuerunt Parthenope, Ligia, & Leucoſia. Hæ cum litus Siculum incolerent, nautas præternavigantes ſuavitate cantus in naufragium pelliciebant. Ulyſſes autem, cum illac ſibi iter eſſet, ſociorum aures cera obturavit, ne inſidioſos Sirenum cantus poſſent exaudire: ſe ipſum vero malo navis juſſit alligari, atque ita periculum tutus evaſit. Sirenes itaque cum ſe contemni viderent, impatientia doloris ſe præcipitaverunt in mare. Sed hæ fabulæ Poetarum ſunt, qui multo plura de eiſdem narrant.

nes minime generoſæ, pauperum deſpicientiæ, divitum cultus, honores nulla ratione impenſi, gratiarum munerumque largitiones damnoſæ, periculum pariente tam largientibus, quam accipientibus, timor ſervilis, ac nonniſi peſſimis quibuſque mancipiis conveniens: fiduciæ interitus, modeſtiæ animi ſpecies quidem multa, veritas autem nulla: coarguendi, atque increpandi procul rejecta facultas, ſeu ut vere dicam contra inopes increpatio modum nullum ſervans, at contra eos, qui potentia aliqua præditi ſunt, ne diducere quidem labia quiſquam audet. Has enim omnes, atque his longe etiam plures feras noxius ſcopulus ille nutrit; a quibus quidem homines ſemel captos in tantam profecto ſervitutem diſtrahi neceſſe eſt, ut ſæpe etiam pleraque dum mulieribus placere, atque obſecundare ſtudent, neceſſario committant, quæ ne eloqui quidem honeſtum.

II. Eas quidem divina lex *(a)* ab hoc miniſterio remotas eſſe voluit: illæ vero vi facta intro irrumpunt: quæ quandoquidem per ſe nihil ipſæ poſſunt, per alios omnia factitant, ac tantam ſibi vendicant poteſtatem, ut quoſcumque illæ Epiſcopos velint, & adlegent *(b)* & ſummoveant. Fitque tandem per eas, ut quod eſt in veteri proverbio, ſurſum, ac deorſum

(*a*) Innuit hic Chryſoſtomus quod ſcribit Apoſtolus in Epiſtola 1. ad Corinthios cap. 14. *Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit.* Nempe poſtquam peccavit Eva, dixit ei inter alia Deus cap. 3. Geneſis: *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui.*

(*b*) Innumera pene de ea re occurrunt exempla in Eccleſiaſtica hiſtoria. Notum eſt quod de Theodora Juſtiniani Imperatoris uxore legitur, quæ expulſo legitimo Papa S. Silverio, curavit intrudi Vigilium: qui tamen pœnitentia ductus, poſt S. Silverii obitum libera Cleri electione iterum Pontifex renunciatus fuit, de quo vide Baronium.

Digitized by Google

ſum ſe ſe habeant res, ac principes ſuos ſubditi ipſi regant. Atque utinam id tantum viri factitarent, non etiam eæ, quibus ne docere quidem permiſſum eſt. Sed quid dico, docere? certe ne in Eccleſia quidem fari illis beatus Paulus (*a*) permiſit. At memini ſane ex quodam me audire, quod & tantam ipſis impertiſſet libertatem, ut & Eccleſiarum præſides objurgarent, illoſque acerbius inceſſerent, quam ſervi à dominis ſuis inceſſantur.

CAP. VIII.

Non ipſum Sacerdotium memoratorum malorum cauſa eſt, neque res ipſa, ſed abuſus in vitio eſt I. Ex Epiſcoporum electionibus temere factis natæ in Eccleſia turbæ II.

I. CEterum nolim, ut quiſquam exiſtimet, Epiſcopos omnes a me criminum eorum, quæ dixi, reos factos: ſunt enim, ſunt, inquam, permulti, qui ſe ſe ab iis retibus probe extricarunt; atque adeo plures iis, qui ſe capi, atque intra ea involvi paſſi ſunt: neque tamen ob id Sacerdotalem ipſam dignitatem malorum iſtorum authorem fecerim. Abſit enim tanta a me inſania; neque enim ferrum, cædis; neque vinum, ebrietatis; neque robur, contumeliæ; neque fortitudinem, inconſideratæ audaciæ, ſed eos potius, qui, præterquam deceat, donis a Deo datis abutuntur, quiſquis ſanæ mentis fuerit, authores eſſe dicet, punietque: quandoquidem & Sacerdotium merito nobiſcum expoſtulare poſſit, ſi ipſum non rite atque ordine pertractemus, adminiſtremuſque: neque enim illi accepta ferre debemus mala ea, quæ dixi, ſed nobis potius,

(*a*) Vide Epiſtolam 1. ad Corinthios 14.

tius, qui illud idem, quantum in nobis fuit, conſpurcavimus, atque coinquinavimus, hominibus quibuſlibet illius adminiſtrationem in manum tradentes: qui quidem neque viribus ſuis ipſorum prius conſultis, neque conſiderata rei magnitudine, obviis ſtatim ulnis munus oblatum amplectuntur: quum autem eo ventum eſt, ut negotiorum functioni manus admoveant, nimirum inſcitiæ caligine occupati, calamitatibus infinitis populos fidei ſuæ concreditos (*d*) replent.

II. Hoc ipſum, hoc ipſum certe eſt, quod noſtra ætate propemodum accidiſſe videmus, niſi nos repente Deus e periculis illis aſſeruiſſet, partim ſuæ Eccleſiæ, partim animarum noſtrarum ſaluti culpam eam condonans. Alioqui undenam, quæſo, exiſtimas tam multas in Eccleſiis turbas naſci? Equidem non aliunde opinor, quam ex Epiſcoporum, Antiſtitumque Electionibus caſu potius, ac temere, quam diligenter, atque accurate factis. Nam caput valentiſſimum quidem eſſe oportet, ut pravas exhalationes ab inferiori reliqui corporis parte ſurſum aſcendentes diſpenſare, eaſdemque rite, atque ordine componere poſſit. Quum enim per ſe caput infirmum eſt, ac fumorum inſultus illos morbicos repellere minime potens, tum fit, ut ipſum etiam infirmius in dies reddatur, tum autem reliquum corpus ſecum perdat. Id quod ut ne in preſentia accideret, voluit Deus, ut nos in loco, & numero pedeſtri, quem ſors noſtra, initio tulerat, permaneremus.

CAP.

(*d*) Dolet & de eo Nazianzenus oratione ſua in laudem Athanaſii, quod ſuo ævo multi, qui nihil prius ad Sacerdotium attulerant, nullos labores, atque ærumnas virtutis cauſa pertulerant, diſcipuli ſimul magiſtrique pietatis deſignarentur. *Heri*, inquit *ſacrilegi, hodie Sacerdotes; heri extra Sancta, hodie Sanctorum arbitri, & antiſtites, veteres vitio; pietate rudes, & recentes .... qui cum cetera omnia violenter pervaſerint; ad extremum ipſam quoque pietatem tyrannide premunt.*

Digitized by Google

CAP. IX.

Cupiditas dignitatis & principatus ab animo Sacerdotis eliminanda I. Qua religione accedendum ad Epiſcopatum, & ut intelliguntur verba illa Apoſtoli in prima ad Timotheum cap. 3. Qui Epiſcopatum &c. *II. Animi fortitudo in Epiſcopo requiritur, illorumque ſervitus miſera, qui timent honoris jacturam III. Qui pro Dei honore parati ſunt cedere honori ſuo, maximo digni præmio IV. Chryſoſtomi humilitas, & cur Epiſcopatum fugerit, binæ cauſæ ab ipſo explicatæ V. & VI.*

I. MUlta enim alia ſunt, Baſili, præter ea quæ jam a nobis dicta ſunt, quæ Sacerdotem præſtare oportet, ac quæ certe in nobis non agnoſcimus. Inter quæ illud præcipuum: Sacerdotis animum honoris illius deſiderio undique vacare oportet. Nam ſi ad eum principatum adipiſcendum vehementi animi affectu rapietur, eo adepto impotentiorem ſane ambitionis ſuæ flammam incendet, ac vi tandem captus, ut ſibi adeptum honorem ſtabiliat, nulli non peccato ſerviet, (*a*) ſive adulandum, ſive ſervile quid, atque indignum ſuſtinendum, ſive res magno pecuniæ ſumptu tentanda. Nam quod nonnulli cædibus Eccleſias compleverint, contaminarintque, tum ejus honoris gratia depugnantes, civitates aliquot funditus everterint,

[*a*] Scitiſſime S. Ambroſius lib. 4. in Lucam, gloriæ & dignitatum cupidine edomari ait plerumque vel invictos ceterorum vitiorum omnium domitores: *Hoc ipſo pernicioſor eſt ambitio, quod blanda quædam conciliatricula dignitatum; & ſæpe quos nulla vitia deflectunt, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia ſubruere, facit ambitio crimincſos. Habet enim forenſam gratiam, domeſticum periculum; &, ut dominetur aliis, prius ſervit: curvatur obſequio, ut bonore donetur, & dum vult eſſe ſublimimior, fit remiſſior.*

terint, dicere hic prætermitto, ne quibusdam videar ea in medium afferre, quæ fide majora ſint.

II. Oportere autem puto, tanta cum religione, ac cautione ad rem ipſam accedere, ut illius molem magnitudinemque primum prorſus (a) detrectes: deinde adepto honore, aliorum judicia, ſententiaſque non expectes, ſi quid forte commiſſum deprehendatur, propter quod oporteat, te honorem illum deponere, quin potius illas præveniens, te ipſe munere abdices. Sic enim par eſt, ut divinam concilies impetreſque miſericordiam: qui ſi tibi honorem illum præter decorum tamquam mordicus retinere ſtudueris, indignus es qui veniam conſequaris: tum vero divinam iram magis, ac magis incendis, altero peccato & eo graviore per te addito. At vero conſtantiam hanc præſtare nullus valeat; tam peſtilens, tamque læthale eſt appetentiæ iſtius virus, neque id dico cum beato Paulo pugnare volens, quinimo ut maxime cum illius verbis conſentiam. Ea vero hujuſmodi ſunt: (b) *Siquis Epiſcopi munus appetit, honeſtum opus deſiderat*. At ego non operis ipſius, ſed dominationis, ac potentiæ deſiderium peſtilens eſſe dixi.

III. Atque hoc ego deſiderium ſic toto ſtudio ab animo abjiciendum eſſe cenſeo, ut ne animum quidem ipſum prorſus permittas ab illo occupari, ut is rerum omnium libere agendarum poteſtatem habeat. Nam quem nulla cupiditas trahit, ut ſe ſe in eo munere collocatum oſtentet, ac tamquam digito ab aliis monſtretur, is certe ab eo ſolio deturbari non formidat. Porro autem qui id non formidat, hic cum ea liber-

E

(a) Frequentiſſimum fuit jam olim in Eccleſia, quinimo & a Patribus optatiſſimum, ut Epiſcopatus gradus omnino fugiretur, & nonniſi quis invitus ordinaretur. Vide Thomaſſinum Tomo 2. Diſciplinæ, lib. 2. cap. 65.

(b) 1. Ad Timotheum 3.

Digitized by Google

derii illius ſcintilla aliqua ardens lateat. Præclare enim actum fuerit vel cum eis, qui jam inde ab initio ab hoc morbo liberos ſeſe eſſe ſtudent, ſi ad honorem iſtum quum pervenerint, tum demum effugere morbum eum poſſint: quod ſiquis exiſtet, qui honore illo nondum adepto atrocem hanc, atque efferam belluam ſecum enutriat, verbis aſſequi non poſſit, in quantam perniciem accepto honore præceps iturus ſit.

V. Nos autem, ac ne me rerum noſtrarum elevandarum ſtudio hic apud te falſa loqui velle putes, cupiditatis, deſideriique iſtius morbo vehementer laboramus: quæ res una cum aliis omnibus non parum nos exterruit, atque in fugam hanc vertit. Nam quemadmodum qui corporum amore capti ſunt, ii donec propinquos eos habent, quos amant, gravius quidem morbi ſui tormentum, vimque ſuſtinent: quum autem quamlongiſſime ſe ſe ab illorum conſpectu abduxerint, tum furorem ipſum ab animo excutiunt; ſic & qui honoris iſtius quem dico, cupiditate titillantur, dum propius adſunt, malo ferendo impares ſunt: quum autem ſe ſe illinc ſubmoverint, honoremque deſperaverint, fit ut deſiderium una cum expectatione extinguant. Porro una hæc cauſa non mediocris eſt, quæ ut ſola exiſtat, tamen idonea fuerit, quæ nos a munere iſto arceat.

VI. Verum & alia quædam ſubeſt hac ipſa nequaquam inferior. Quænam tandem ea eſt? Sobrium (a) modeſtumque Epiſcopum eſſe oportet; eundemque perſpicacem, atque innumeros quoquoverſus oculos circumferre: quippe qui non ſibi uni tantum, ſed & tam

[a] Alludit ad illud Apoſtoli in Epiſtola 1. ad Timotheum 3. & in Epiſtola ad Titum cap. 1. ubi ait, oportere Epiſcopum eſſe modeſtum, ſobrium, aliiſque virtutibus ornatum, quas in utraque Epiſtola recenſet.

Digitized by Google

tam multis vivat populis. Ceterum quod nos ſegnes ſimus, ac remiſſi, ac vix noſtræ ipſorum ſaluti ſuffi- cientes, vel tute fateare, qui amoris abundantia quadam, vitia, ſi qua in nobis ſunt, diſſimulare ſtudes. Abſit enim, ut mihi jactes vel jejunia, vel noctes inſomnes, vel corpus humi decubare aſſuetum, vel ſi qua alia eſt corporis indurati afflictio. Nam ſi tibi ſatis innotuit, quantum ab his virtutibus abſimus, quas ut nos etiam exacte, atque abſolute præſtiterimus, ne ſic quidem poſſent cum hujus animi ſegnitie conjunctæ nobis ad præfecturæ illius, quam dico adminiſtrationem obeundam, præſidii quicquam afferre. Homini enim in cubiculum aliquod incluſo tum de ſuis tantum rebus ſolicito magnum res eæ adjumentum afferre poſſunt. Ei vero, qui in tot populos ſciſſus eſt, curas, ſolicitudineſque ſuas in ſubditos ſuos ſingulos partiens, non video quid idonei adjumenti ad illorum profectum conferre queant, niſi idem acrem fortiſſimumque animum nactus ſit.

C A P. X.

Animi fortitudo in Epiſcopo requiſita I. Iracundiæ malum quantum, & quot maiorum cauſa II. Mores Principum ſubditi imitantur III.

I. NEque ſane mirum tibi eſſe debet, ſi una cum tanta tolerantia, alia quadam fortitudine Epiſcopi animum ſpectatum eſſe volo. Nam cibum, potum, ſtratum item molle contemnere, multis ne labori quidem id eſſe videmus, iis præſertim, qui natura agreſtiores per ætatis vigorem ita ſunt educati: ac multis item aliis, alias corporis habitudine, alias ipſa etiam aſſuetudine laborum illorum aſperitatem molliente mitiganteque. At contumeliam, vim,

vim, incommodum, moleſtum aliquod verbum, tum vero ſcommata ab inferioribus nonnumquam leviter, atque impræmeditate, nonnumquam etiam reddendo jure contorta, præterea & querelas temere, ac nulla cauſa tum a Principibus, tum a ſubditis natas, non multorum eſt ferre poſſe, ſed unius tantum, & alterius. Ac videre ſane eſt eos, qui animi virtutibus illis plurimum poſſunt, ad hæc ipſa tanta veluti animi vertigine laborare, ut vel immaniſſimis belluis gravius exaſperentur. Hujuſmodi autem ingenio præditi homines ab Epiſcopatus cancellis, a Sacerdotii clauſtris procul arcendi ſunt. Nam Epiſcopum inedia minime cruciari, extenuarive, tum eumdem nudis pedibus non ingredi, id certe nihil incommodabit Eccleſiæ univerſitati: at vero agreſtioris animi ferocitas, furorque, tum domino, poſſeſſorique ſuo, tum etiam proximo ingentium calamitatum author ſæpe fuit.

II. Atque iis quidem, qui virtutes illas non præſtant, nulla a Deo comminatio: at temere excandeſcentibus gehennam, ac gehennæ flammam æternam Deus (*a*) comminatus eſt. Ac quemadmodum fit, ut qui inanis gloriæ titillatione movetur, ſi quando populi principatum obtineat, materiam igni ſuccenſo ſuppeditat; ſic qui ſolitudini aſſuetus, ne in paucorum quidem hominum conſuetudine, animi ſui iræ imperare non poteſt, quinimo perfacile ab ea tranſverſus agitur: huic ſi popularem magiſtratum credas, inſtar feræ alicujus a multis undique extimulatæ, neque quieto unquam animo eſſe queat, & commiſſos ſibi populos in infinita mala, atque incommoda diſtrahat. Nihil enim ſic ingenii perſpicuitatem, nihil ſic mentis aciem hebetat, ut ira nullum ordinem

 ſervans

(*a*) Extat hæc Chriſti comminatio in Evangel. Matthæi cap. 5.

Digitized by Google

ſervans, ab animi impotentis impetu nata: *Ira enim*, inquit ille, *(a) & prudentes perdit*: quaſi enim in nocturna pugna aliqua obtenebratus animi oculus, non internoſcit amicos ab adverſariis, neque ignobiles a claris, ſed omnes ſimul uno loco habet: & ſi jactura etiam aliqua, calamitaſque ſubeunda ſit, omnia perfert, ut animi voluptatem impleat, ſatietque. Eſt enim etiam quædam voluptas, iræ excandeſcentia, cujus tyrannis humanum animum ubi poſſedit, voluptatis tyrannide crudelior, truculentiorque eſt, univerſum illius ſtatum ſurſum, ac deorſum conturbans, incolumitatemque excarnificans; nam & arrogantiam faſtumque facile impellit, & ſimultates intempeſtivas, & odium nulla ratione ſubortum, & offenſiones leviter, ac temere natas aſſidue parat; & multa id genus alia tum dicere, tum facere cogit: cum animus interim clam vehementi morbi illius flatu raptus non habeat, ubi ſuam vim firmans, tanto impetui reſiſtat.

III. Tum BASILIUS: Ego vero te, inquit, non amplius diſſimulantem hic patiar: quis enim neſcit, quantum ab hoc morbo ſis alienus?

CHRYSOSTOMUS: Cur me igitur, inquam, o bone, vis flammæ, atque incendio admotum eſſe? cur belluam quieſcentem irritare pergis? ignoras id nobis non noſtra virtute ſucceſſiſſe, ſed potius ex ſolitariæ, ac quietæ tantum vitæ cultu, ac ſtudio? cum eo autem, qui ad animi morbum hujuſmodi propenſior ſit, præclare ſane actum fuerit, ſi ſolitariam vitam ſequutus, uniuſque, & alterius amici uſu delectatus, poſſit excandeſcentiæ incendium illud devitare: ut ne dicam cogi illũ in tam multarũ curarum altiſſimum pelagus præcipitem ruere. Tum enim non ſe ſolum, ſed & alios complures ſecum ad interitus præcipitiũ pertrahit reddit-

(a) Proverbiorum cap. 15. verſu 1.

redditque minus animatos ad humanitatis, facilitatiſque ſtudia excolenda: quando ſic natura comparatum eſſe videmus, ut ſubditorum multitudo magna quidem ex parte Principum ſuorum mores tamquam exemplarem quandam imaginem ſpectent, ſeque ad illos formare (*a*) ſtudeant. Quî ergo fieri poſſit, ut illorum tumores, & inflammationes ſedet is, qui ipſe tumeſcat? Quis vero plebeus vir concupiſcat ſtatim temperans moderatuſque fieri, Principem intuitus iracundum?

CAP. XI.

Epiſcoporum, & Prælatorum vitia facile manant in vulgus I. Quid interſit inter delicta vulgarium hominum, & Magnatum II. Quam caute, ac vigilanter ſe gerere debet Epiſcopus, ne pateat injuriis, inſidiis, calumniiſque III. Facili occaſione improbi in Sacerdotem inſurgunt IV. Quæ in homine ſunt, nullus novit, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt V. Aliorum ambitio quantum periculi pariat Epiſcopis VI.

I. NEque enim poſſunt Epiſcoporum vitia diſſimulari, ſed vel parva, atque exigua confeſtim manifeſta fiunt. Quando & athleta tantiſper dum domi ſe continet, cum nemine manus conſerens, imbecil-

(*a*) Huc ſpectat quod ait S. Baſilius in Iſaiam cap. 1. *Ut plurimum ſubjectus populus ſe ſolet conformare eorum moribus, qui potentia prævalent*: Et quod etiam Claudianus de quarto Honorii Auguſti conſulatu ſcribens, verſibus hiſce expreſſit.

.... Componitur orbis.
Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus.
Humanos edicta valent, quam vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum Principe vulgus.

Cujus moris cauſam reddit Quintilianus in declamatione 4. ſic dicens: *Quoniam hæc conditio Principum eſt, ut quicquid faciant, præcipere videantur.*

becillitatem, infirmitatemque ſuam occultare aliis poteſt: ubi vero nudato corpore in arenam decertaturus deſcenderit, tum facile apparet, quid ille poſſit. Eadem ratione, qui privatam hanc, & quietam vitam vivunt homines, ſolitudinem habent ſuorum vitiorum tamquam velamen quoddam; iidem rurſus quum in medium prodierint, ſolitudinem illam ſicut veſtem exuere, & per externos, adventitioſque motus, ſuos animos omnibus nudos exhibere coguntur. Quemadmodum ergo illorum officia, rectique mores multis uſui ſunt, accenduntque ad ſtudii æmulationem ejuſdem: ita & vitia ad virtutis cultum ſegniores reddunt, præſtantque, ut ceterorum animi ad bonorum operum labores capeſſendos torpeſcant: quamobrem Sacerdotis (*a*) animi pulchritudinem undique ſplendeſcere oportet, ut oblectare pariter, & illuſtrare poſſit eorum animos, qui ſuos in illum oculos coniiciunt.

II. Nam vulgarium hominum delicta veluti in tenebris commiſſa auctores ſuos ſolos perdunt. Ceterum hominis illuſtris, & vulgo cogniti delictum commune omnibus damnum affert; tum eos, qui ad virtutis capeſſendæ ſudores remiſſi ſunt, ſupiniores etiamnum reddens: tum eos, qui ſibi ipſis attendere, ac virtuti acquirendæ advigilare, volunt, ad ſuperbiam exſtimulans. Præterea ignobilium delicta, ſi in medium prodierint, neminem inſigniter vulnerant; at qui iſtius dignitatis faſtigio poſiti ſunt, primum nemini non noti, manifeſtique ſunt: tum vero, ſi vel tantillum peccaverint, parva eorum peccata aliis magna videntur;

(*a*) *Nihil eſt*, inquit Concilium Tridentinum ſeſſione 22. de reformatione cap. 1. *quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſidue inſtruat, quam eorum vita, & exemplum, qui ſe divino miniſterio dedicarunt, cum enim a rebus ſeculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos tamquam in ſpeculum reliqui oculos conjiciunt, ex iiſque ſumunt quod imitentur.*

Digitized by Google

tur; neque enim peccati magnitudine ſed peccantis (a) potius dignitate peccatum plerique omnes metiuntur.

III. Ac certe Epiſcopum convenit, & ſtudio acri, & perpetua vitæ continentia tamquam adamantinis armis circumſeptum, quoquoverſus circumſpicere, necubi nudo quis aut neglecto loco deprehenſo læthale vulnus adferat. Circumſiſtunt enim ceteri parati, ut vulnerent, ac, ſi liceat, ſupplantent: neque ii ex hoſtium, atque adverſariorum numero, ſed ex iis, qui ſe amicos eſſe adſimulant. Epiſcoporum ergo animi tales eligantur, qualia olim in Babylonia fornace Sanctorum illorum corpora divinæ gratiæ largitas exhibuit. Neque enim ignis ejus, qui Epiſcoporum animos depaſcit, alimenta ſunt, ſarmentum, pix, ſtupa; ſed alia quædam his longe infeſtiora: quando ne ignis quidem ſenſibile illud elementum hic ſubſternitur, ſed pro igne Epiſcopum circumlambit voraciſſima invidiæ flamma, undique ſe attollens, atque adeo vitam illius, ac mores altius ſubiens, ſcrutans, probans, quam ignis ille Babylonius puerorum illorum corpora probaverit. Quoties igitur repererit vel tenue aliquod ſtipulæ veſtigium, celeriter admota partem illam debilem, ac vitiatam exurit: tum vero reliquam ſtructuram, ut ea ſolaribus radiis radiantior lucidiorque fuerit, fumo illo involvit, totamque denigrat. Quandiu enim Sacerdotis vita pulchre partibus ex omnibus congruens, concinnataque fuerit, nullæ illi adverſariorum inſidiæ nocere poſſunt: qui ſimulatque vel tantillum officii recti prætermiſerit, ut neceſſe eſt nonnumquam prætermittere eum, qui homo quidem ipſe ſit, quique humanæ vitæ plenum erroribus pelagus

(a) Celebre eſt quod ſcribit in hac re Juvenalis ſua ſatyra 8.
Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto major qui peccat habetur.

Digitized by Google

gus trajiciat, jam illum nihil anteactæ vitæ honeſtas adjuvat ad incuſantium voculas effugiendas: quinimo leve illud commiſſum reliquæ illius vitæ luminibus officit: ac certe ſic Sacerdoti omnes judices eſſe volunt, ut carne nequaquam compoſito, ut humanam naturam non ſortito, verum ut Angelo, ut humanæ infirmitatis minime participi.

IV. Porro quemadmodum tyrannum, donec imperio potitur, reformidant, eique adulantur omnes, non ob aliud, niſi quod illum tyrannide deturbare non poſſunt: cum autem illi res in contrarium cedere viderint, hic relicto honore illo ſimulato, qui haud ita pridem amici erant, fiunt derepente adverſarii, atque hoſtes: ac vitiatas infirmaſque in illo partes rimati, per quas videlicet illum facilius adoriantur, impreſſione facta, imperio depellere conantur: ſic & in Sacerdotibus uſuvenit. Nam qui Sacerdotem paulo ante ac dum munere potiretur, reverebantur, colebantque, ii occaſionem nacti perexiguam, magno ſe ſtudio accingunt, ut illum infeſtius etiam quam tyrannum imperio depellant: atque, ut tyrannus corporis ſui cuſtodes timet, ſic Sacerdos eos, quos ſibi propinquos, collegaſque habet, maxime omnium reformidat: nulli enim alii perinde illius magiſtratum affectant, ejuſdemque res omnes notas habent, (*a*) atque

(*a*) Certum eſt illud Chriſti oraculum in Evangelio Matthæi cap. 10. *Inimici hominis domeſtici ejus*. Quod ut aliquo exemplo exponam, Maximus ille Alexandrinus ex Philoſopho Cynico Chriſtianus, qui ſe jactabat Martyrum filium, & pro fide exulem in Oaſis ſolitudine; quaſi gloria confeſſionis illuſtris Conſtantinopolim veniens, a Gregorio Nazianzeno domi ſuæ exceptus eſt, & luculenta oratione laudatus, quæ mutato titulo, in laudem Heronis ſcripta legitur: cum tamen is doloſe veniſſet, ut exturbato Gregorio ipſe Cathedram Conſtantinopolitanam arriperet. Rem fuſe narrat Baronius ad annum Chriſti 379. Similia exempla in hiſtoria Eccleſiaſtica paſſim invenies.

Digitized by Google

atque illi: propinqui enim, ac familiares quum ſint, ſiquid tale acciderit, continuo ante omnes præſentiſcunt: ac facile illis etiam calumniantibus fides adhibetur; poſſuntque illi haud ita magno negotio calumniis ſuis circumventum Epiſcopum capere, illius errata quantumlibet levia aggravantes. Qua in parte Apoſtolicum illud dictum immutatum eſt: (*a*) *Sive patitur unum membrum, ſimul gaudent omnia membra; ſeu glorificatur unum membrum, ſimul patiuntur omnia membra*: niſi forte ingentem quandam pietatem, ac religionem præſtiterit, quam adverſus illa omnia opponere queat.

V. In tantum igitur bellum nos emittis? & adverſus pugnam tam variam, tamque multiformem, animum noſtrum ſufficere poſſe exiſtimas? Undenam quæſo, & a quo edoctus es? Nam ſi cælitus id tibi innotuit, oraculum ipſum mihi indica, & tibi jam aſſentior, ſed id non potes, verum ex hominum opinione de hac re pronuntias, ut ab iſto tandem errore animum liberes. In iis enim, quæ ad nos ſpectant, par eſt, ut noſtrum potius, quam aliorum ſequaris judicium: (*b*) *Quæ enim in homine ſunt, nullus novit, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt*. Nam quod tum nos ipſos, tum eos, a quibus electi ſumus, ridiculos feciſſemus, illo per nos munere ſuſcepto; ac magno item cum noſtro diſpendio ad vitæ conditionem hanc, quam hodie quoque tuemur, revertiſſemus, ſi minus antehac, nunc certe per hæc me verba perſuaſiſſe puto.

VI. Neque enim invidia ſolum, ſed & quæ invidia longe infeſtior eſt, principatus hujus affectatio, con-

(*a*) Apoſtoli effatum in Epiſtola I. ad Corinthios cap. 12. ita legitur: *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra*.

(*b*) Eſt & hoc Apoſtoli dictum in Epiſt. I. ad Corinthios cap. 2.

Digitized by Google

conplures armare ſolet adverſus eum, qui principatum ipſum occupat. At quemadmodum, qui principatum affectant filii, moleſto animo intuentur longam patrum ſuorum ſenectutem, ſic ex his nonnulli quum viderint conſtitutum, ut Sacerdos ad longum aliquod tempus dignitatis ſuæ munere fungatur, quandoquidem interficere nefas, deturbare illum imperio accelerant, omnes in deturbati locum ſuffici cupientes, ac ſinguli honorem illum ad ſe deferri expectantes.

CAP. XII.

Diſcordiæ in electione Eccleſiaſticarum dignitatum perſtringuntur, & quid Epiſcopum eligentibus ſpectandum I. Prudentia magna in Epiſcopo requiſita, & non ſemper qui bonus Religioſus, pariter bonus Epiſcopus II. Ætas in eligendo Epiſcopo minime ſpectanda III. Electio improborum ad Epiſcopatus perſtringitur IV. Malæ electiones in ſeculi dignitatibus tolerabiles, non vero in ſacris V. Dei benignitas ſumma, qua tamen pravi homines abutuntur VI. Varii variorum affectus in repudiandis Epiſcopis VII. Quidnam faciendum Epiſcopo in æmulorum conflictu conſtituto VIII. & IX.

I. VIS & aliud tibi pugnæ hujus genus aperiam periculis mille plenum? Ito hinc jam, ac publica feſta ſpectato, ea dico, in quibus dignatum Eccleſiarum electiones de more fiunt, & tam multis videbis inibi criminationibus lacerari Epiſcopum, quanta (*a*) eſt

[*a*] Recte admodum cautum fuit a Patribus Concilii Laodiceni can. 13. *Quod non ſit permittendum turbis electiones eorum facere, qui ſunt ad Sacerdotium provehendi*. Ad evitanda ſcilicet incommoda, quæ hic narrat Chryſoſtomus, quæque Scriptores Eccleſiaſtici paſſim recenſent. Certe tametſi hæc diſciplina diu in Eccleſia viguerit, a principio tamen non fuit ſic: conſtat enim ex cap. 14. Actuum Apoſtolorum, & ex Pauli Epiſtola ad Titum cap. 1. Sacerdotes, & Epiſcopos initio quidem ab Apoſtolis, non a multitudine fuiſſe conſtitutos.

eſt tota illa ſubditorum multitudo, quibus eligendi poteſtas conceſſa eſt. Hos omnes tum in multas factiones ſcindi, neque inter ſe conſentire, neque cum eo, cui forte Epiſcopatus delatus ſit, Presbyterorum congregationem convenire videas; ſed unuſquiſque a ſuorum unius partibus ſtat, alius hunc, alius illum eligens: cujus rei cauſa hæc eſt, quod id unum non ſpectant, quod ſolum ſpectandum fuerat, nempe animi virtutem ſed aliæ ſunt cauſæ, quibus honores conciliantur. Verbi gratia, hic, quod claro genere natus ſit, (*a*) in Epiſcopatus, inquit, ordinem cooptetur. Ille, quod opibus abundet, neque indigeat (*b*) alimentis ex Eccleſiæ proventibus quæſitis: alius, quod ab adverſariis ad nos transfugerit: alius ſibi genere propinquum, ac neceſſarium: alius adulatorem ceteris ante-

(*a*) Sunt qui honores Eccleſiaſticos ambientes, nobilitatem generis jactant; Verum narrat Gloſſa Canonici juris in Can. *Quoniam*. 24.q.1. *quod cum duo certarent de electione, & unus allegaret ignobilitatem alterius, alius ex diverſo reſpondit*: Piſcatori Petro fabri filio ſucceſſorem quærimus, non Auguſto.

(*b*) Bona profecto obſervatio, modo aliæ virtutes in eligendo Epiſcopo non deſint. Sunt enim ejus opinionis plerique, inter quos Eſtius in Epiſtolam 1. ad Timotheum cap. 5. Clericum patrimonio divitem illicite Eccleſiæ proventibus vivere. Cui ſententiæ favet in ipſa Epiſtola Apoſtolus nolens viduam, quæ divites habebat propinquos, ab Eccleſia ſuſtentandam; ne ſcilicet Eccleſia gravaretur. Favet præterea Concilium Aquiſgranenſe habitum anno 816. can. 107. ita inquiens: *Nec illi, qui ſua poſſidentes, dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt. De clericis quidem Spiritus Sanctus dicit*: Peccata populi mei comedunt: *Sed ſicut nihil habentes proprium, non peccata, ſed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt: ita poſſeſſores non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt*. Plura eam in rem habet citatus Canon, qui etiam hanc præſefert Rubricam: *Cum quo damno animæ ſuæ ab Eccleſia, quæ pauperes paſcit, accipiunt illi, quibus de ſuo ſufficit*.

Digitized by Google

anteponere mavult; nemo eſt qui eum, qui idoneus ſit, ſpectare velit, aut animi partes explorare curet.

II. Ego vero tantum abſum, ut cauſas hujuſmodi ad probandos Sacerdotes idoneas eſſe putem, ut ſiquis etiam magnam perpetua vita religionem, pietatemque præſtiterit, quæ ipſa tamen non parvum ad id adfert præſidium, ne hunc quidem hujus nomine adlegere ſtatim audeam, niſi magnam etiam animi (*a*) prudentiam cum religione hujuſmodi conjunctam habeat. Nam multos ipſe novi ex iis, qui ſeſe perpetua continentia cohibuiſſent, ac quorum corpora jejuniis multis exhauſta eſſent, donec ſolitariam vitam agere, ac ſuas dumtaxat res curare licebat, Deo maxime acceptos fuiſſe, eoſdemque in dies ſingulos cœptæ illi philoſophiæ auctuarium non parvum adjeciſſe: qui iidem poſtea quam in hominum lucem venerunt, vulgi inſcitiam emendare coacti, alii jam a principio tanto muneri adminiſtrando impares fuere, alii in eo ipſo munere perſeverare dum cogerentur, priſtina vitæ cura, atque auſteritate procul excuſſa, tum ſibi detrimento maximo, tum alii nulli prorſus uſui fuere.

III. Neque vero ſiquis vitæ tempus perpetuum in extrema ſacrarum functionum claſſe perſiſtens conſumpſerit, ac ſic demum ad ultimam uſque ætatem pervenerit, hunc protinus propter ætatis reverentiam ad ſummum honorem perducemus. Quid enim ſi vel ea ætate cum ſit, tamen minus idoneus adhuc reperiatur? Quod tamen ſic a me dictum non eſt, quaſi velim canitiem vituperare, vel ſtatuere lata hic per

(*a*) Prudentiam in Epiſcopo requiri, conſtat ex antiquo ſerotino ſcrutinio quod fieri ſolitum erat die præcedenti conſecrationem Epiſcopi. Vide noſtrum Romanum Pontificale Tomo 3. in Commentario ad §. 2. Tituli 28.

Digitized by Google

per me lege, eos, qui e Monachorum ſodalitiis prodiere, ab hujuſmodi præfectura arcendos prorſus eſſe: contigit enim aliquoties, ut ex eo grege conplures (*a*) ad id muneris pertracti, vitæ candore inprimis eluceſcerent. Verum illud eo nomine dixi, ut oſtendam, ſi neque Religio per ſe ipſa, neque ſenectus longæva ſatis eſſe poſſunt, ut eum, qui Epiſcopatum obtinuerit, munere illo dignum efficiant: certe vix hoc ipſum cauſas eas, quas paulo ante commemoravi, efficere poſſe: quibus cauſis nonnulli etiam abſurdiores alias adjungunt.

IV. Etenim alii quosdam, ut ne adverſariorum partes ſequantur, in cleri ordinem recenſent: alii propter malitiam, ne contempti ſcilicet luculentorum malorum poſtmodum authores fiant. Poteſt ne quicquam hoc ipſo iniquius eſſe? quum videlicet homines perverſos, malis flagitiiſque omnibus abundantes, propter hæc coli ab aliis videmus, ob quæ puniri ipſi deberent, eosdemque quarum rerum nomine ne Eccleſiæ quidem limen introire oporteret, vel ad Sacerdotalem dignitatem aſcendere. Etiamne, obſecro, quæremus divinæ in nos iræ cauſas, quum nos myſteria, tam ſancta, tamque horrenda, hominibus partim (*b*) flagitio-

(*a*) Tametſi, ut ait S. Auguſtinus in Epiſtola 70. *aliquando etiam bonus monachus vix bonum clericum faciat*: conſtat nihilominus apud ſcriptores Eccleſiaſticos, vel quarto & quinto Seculo, tum in Eccleſia Latina, tum Græca innumeros ex Monachis prodiiſſe Epiſcopos Eccleſiæ utiliſſimos.

(*b*) Quarto Chriſti ſeculo tametſi varii Epiſcopi florerent doctrina ac ſanctitate conſpicui, tradit tamen Nazianzenus Oratione in laudem Baſilii, indigniores paſſim tunc temporis ad Sacerdotia promoveri conſueviſſe: *Nunc autem periculum eſt, ne ordo in toto Chriſtianiſmo ſanctiſſimus, in toto Chriſtianiſmo maxime ſit ridiculus. Non enim virtute magis, quam malitia, & fraude Sacerdotii dignitas paratur; nec meliores ac digniores, ſed potentiores thronis inſident.*

tos ſolum adlegunt, ſed & idoneos ejiciunt. Nam quaſi conveniret utrimque Eccleſiæ firmitudinem labefactare, ac cauſa illa prior non ſufficeret ad divinam iram accendendam, ita illi alteram nihilo deteriorem conjunxerunt. Etenim juxta ego peſtilens eſſe reor, utiles arcere, & inutiles intromittere: id quod ab illis certe fit, ut chriſtianum ovile nulla ex parte, aut conſolationem invenire, aut reſpirare valeat. Hæc igitur nonne millies Dei fulmen merentur? nonne digna ſunt, quæ gehennæ, non illius, quam nobis ſacræ litteræ comminantur, ſed longe etiam gravioris igne plectantur? verumtamen mala hujuſmodi ſuſtinet, patiturque, qui peccatoris mortem non vult, ſed ut convertatur ipſe, ac vivat. Cujus in nos benignitatem miram quî ſatis mirabimur? Ad cujus miſericordiam quî ſatis obſtupeſcemus? En qui Chriſtiani ſunt, ſævius etiam quam adverſarii, quam hoſtes Chriſti opes perdunt. At ille etiamnum bonus benignitatem ubique præſefert, ad pœnitentiam invitans. Tibi gloria, tibi, inquam, gloria, Domine: quantæ apud te clementiæ abyſſus, quantæ eſt patientiæ copia? Heu qui nominis tui prætextu, ex ignobilibus, & obſcuris clari, atque illuſtres effecti ſunt, honore abutuntur, contra eum qui honorem eſt elargitus; audentque non audenda, in ſacroſancta illa tua myſteria injurii, probos extrudentes, ejicienteſque, ut homines malis perditiſque moribus præditi magna cum quiete, ac ſumma cum licentia quæcunque collibuerit, invertant, atque conturbent.

VII. Cujus quidem morbi ſi cauſas perdiſcere cupis, iis ipſis, quas paulo ante numeravi, ſimiles comperies: radicem enim, &, ut ſic dicam, matrem unam habent invidentiam: earum vero non una tan-

tum ſpecies eſt, ſed admodum diverſæ. Hic enim, inquiunt, quandoquidem juvenis eſt, ejiciatur. Ille, quandoquidem adulandi neſcius eſt: alius propterea quod illius cujuſpiam offenſionem incurrit: alius, ut ne indoleat ille neſcio quis, ſi quem ipſe eligendum obtulit, exploſum, hunc vero adlectum viderit: alius propterea quod probitate, benignitate, facilitate, humanitate præditus: alius propterea quod delinquentibus aſper ac terribilis: alius alia ſimili de cauſa: neque enim illis cauſæ, atque excuſationes deſunt, quotquot afferre voluerint. Atque adeo dum cauſari aliud non poſſunt, opum, divitiarumque copiam cauſantur: addentes, non oportere quemquam repente ad dignitatem hujuſmodi aſſumi, ſed ſenſim, & per gradus (*a*) quoſdam. Poſſunt & iidem alias quidem, atque alias, quotquot illis libitum fuerit, cauſas comminiſci.

VIII. Ego vero lubens hic ſciſcitarer. Quidnam igitur Epiſcopus hic faciet, conflictu illi contra tot ventos propoſito? Quonam ille modo adverſus tam multos fluctus unus reſiſtere poterit? Quî inſultus impetuſque machinarum hujuſmodi repellet? Etenim ſi rem recta ratione, ac judicio aggredi volet, inimici protinus omnes, tum eidem', tum ab ipſo electis, tum vero omnia ſtatim illi per contentionem, atque ut Epiſco-

[*a*] Eſt quidem vetus Eccleſiæ mos ex decreto Concilii Sardicenſis, Can. 10. neminem donari debere Epiſcopatu, niſi in inferioribus gradibus multo tempore probatus fuerit. Erat autem lex priorum ſeculorum, ut cum anno ſolum trigeſimo Diaconatus obtineretur, inde quinquennium uſque ad Presbyteratum decurreretur, & ab ipſo decennium ad Epiſcopatum uſque. Vide Thomaſſinum Parte 1. *Diſciplinæ*, lib 2. cap. 36. Celebre nihilominus eſt S. Ambroſii exemplum, qui, ut ait in ejus vita Paulinus, *baptizatus fertur omnia Eccleſiaſtica officia impleviſſe, atque octava die Epiſcopus ordinatus eſt*. Utinam, inquit Thomaſſinus, nec ſpectatum eſſet unquam, vel uſurpatum hujuſmodi exemplum, niſi in iis, qui Ambroſii ſimillimi eſſent.

Digitized by Google

Epiſcopo adverſentur, faciunt; præterea & ſimultates, ſeditioneſque quotidie concitant, & ſexcentis etiam ſcommatis eorum vitam, qui electi fuerint, inceſſunt, horum nullum finem facientes, donec vel illos ejecerint, vel ſuos candidatos intromiſerint. Denique perinde eſſe videas, ut ſi quis gubernator piratas habeat eadem navi una ſecum navigantes, qui quidem tum ipſi, tum nautis, tum vectoribus aſſidue, horiſque ſingulis inſidias ſtruant.

IX. Quod ſi Epiſcopus illorum gratiam ſaluti ſuæ præpoſuerit, admiſſis iis, quos admiſſos eſſe non oportet, fiet profecto, ut illorum loco Deum ſibi offenſum habeat: quare quid illi inauſpicatius accidere poteſt? Adde quod Epiſcopo eidem adverſus illos res erit longe difficilior, moleſtiorque quam antehac, omnibus inter ſe ſe jam conſentientibus, ac multo etiam fortioribus rei controverſæ contentioſæque victoria accedente redditis. Nam quemadmodum ſævientibus, pugnantibuſque inter ſe ſe aſperrimis ventis, derepente mare antea quietum, ac tranquillum, furit, atque intumeſcit, eoſque omnes, quos tum vela facere contigerit, perdit; ita Eccleſiæ tranquillitas, perditis hominibus admiſſis, turbulentia (a) ac naufragiis permultis infeſtatur.

 CAP.

[a] Frequentiſſime a ſacris Canonibus, & a Summis Pontificibus cautum eſt, ne homines perditis moribus ad Sacerdotium admitterentur, turbant enim pacem Eccleſiæ, & Chriſtum perſequuntur: *Non eſt jam dicere: Ut Populus, ſic Sacerdos; quia nec ſic populus, ut Sacerdos. Heu, heu! Domine Deus, quia ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere; gerere principatum! Arcem Sion occuparunt, apprehenderunt munitiones, & univerſam deinceps libere, & poteſtative tradunt incendio civitatem.* Verba ſunt S. Bernardi in Sermone 1. de Converſione ſancti Pauli. Ruinas populi eſſe Sacerdotes malos, teſtatur in Epiſtolis ſuis S. Gregorius Magnus, Pontifex Maximus. Id quod & alii Sancti Eccleſiæ Patres deplorant;

CAP. XIII.

Quantis virtutum præſidiis munitum eſſe oporteat, qui digne functurus eſt Epiſcopatu I. & II. Viduarum cura quantum negotii faceſſat Epiſcopo, & quæ Viduæ Eccleſiæ pecuniis non alendæ III. Paupertas involuntaria malum inſatiabile, & quaſi inſanabile IV. Viduæ ſemper querulæ, & qualem erga ipſas ſe Epiſcopus gerere debeat V. Humanitas erga pauperes exercenda VI. Itemque patientia & æquanimitas VII. & VIII. Providentia diſpenſatori neceſſaria IX. Ad hoſpites, & ægrotos recte curandos quantis opus ſit X.

I. HIC igitur animo expende, qualem eſſe oporteat eum, qui tantæ tempeſtati opponendus, ac tam multa impedimenta rerum ad communem ſalutem ſpectantium probe temperaturus ſit. Nam & gravem illum, ſed & minime faſtuoſom; & terrificum, ſed humanum; & viſenda majeſtate principem, ſed omnibus tamen appellandis comem; eundemque integrum, ſed officioſum; humilem, ſed minime ſervilem: acrem quoque, ac vehementem eſſe convenit, ſed tamen & manſuetum, ut nullo ipſe negotio contra ipſa omnia, quæ dixi, depugnet; tum vero eum qui idoneus viſus fuerit, magna cum authoritate, ac libertate, quamquam omnibus reclamantibus, in medium promovere poſſit; rurſus eum, qui alius compertus fuerit, cum eadem illa authoritate, ac libertate, licet omnes contradicant, non admittere. Denique ut nihil in cujuſquam vel gratiam, vel odium facere(a) conatus

(a) Utinam Epiſcopi hoc Chryſoſtomi monitum animis ſuis infigeret, & in Clericorum electionibus, non ad Baronum locorum commendationes, ſed ad Eccleſiæ utilitatem, quæ unice ſpectanda eſt, reſpicerent: non paucos enim novi, qui iis tantum, quos Barones ipſi commendant, manus imponunt.

conatus, Eccleſiaſticæ unius ædificationis decus commodumque tantum ſpectet.

II. Tibi ne modo, Baſili, merito videor negotii iſtus miniſterium deprecatus fuiſſe? Atqui nondum omnia tibi percenſui, ſuperſunt enim alia mihi dicenda. Tu vero ne delaſſeris tantiſper, dum patienti aure ſuſtines viri amici, ac vere germani orationem, tibi perſuadere conantis, ſe ſe criminum eorum reum haudquaquam eſſe, quorum tute eum inſimulas. Neque enim ipſa hæc tantum conducunt ad defenſionem eam, quæ apud alios nomine noſtro uti potes, verum & ad ipſam muneris ejus, de quo agitur, functionem, lucrum, auxiliumque non exiguum conferunt. Eum enim oportet, qui ad tentandam vitæ hujuſmodi ſemitam acceſſurus eſt, omnia prius ad unguem perſcrutari, atque ita demum negotio manus admovere. Quamobrem? quandoquidem ſi nullum aliud inde naſceretur emolumentum, certe rerum omnium prudenter gnaro lucrum id ſupererit, ut quum id genus procellæ, tempeſtateſque emerſerint, nihil rerum inſolentia, ac novitate perturbetur.

III. Vis igitur, tibi hic a me prius expediri præſidium, patrociniumque id, quod viduis impendendum eſt? An ſtudium curamque eam, quam Epiſcopus Virginibus debet? an potius judicialis partis, cui ab illo maximopere attendendum eſt, difficultatem? Nam unumquodque horum diverſam ſibi curam vendicat, timoremque cura etiam illa longe graviorem. Ac primum, ut ab eo quod inter alia leviſſimum eſſe putant, exordiamur, viduarum quidem cultus videtur haud aliam quam pecuniæ inſumendæ ſolicitudinem iis præbere, qui illarum tractandarum, curandarumque provinciam ſuſcépere. Id autem longe aliter ſe habet, cum quoties illæ deligendæ, ac tamquam in catala-

Digitized by Google

gum (*a*) referendæ ſunt, & hic quoque magno admodum examine opus eſt. Id enim ipſum, quod temere, & ut caſus tulit, in album referantur, innumera olim mala peperit; nam & familias peſſumdedit, & nuptias divulſit: præterea hac una de cauſa compertum eſt, viduas aliquot tum furando, tum cauponando, atque alia id genus committendo, multa præter dignitatem, atque ordinem egiſſe. Hujuſmodi vero viduas Eccleſiaſtica (*b*) pecunia ali, præter quam quod Dei vindictam paratam habet, facit etiam, ut apud homines maximopere ea res improbetur, damneturque, ac multorum etiam beneficentiam remoretur. Quis enim unquam velit, quas quis Chriſto offerri mandavit, facultates, eas iis ſuſtentandis inſumi, quæ Chriſti nomen calumniari non ceſſant? quo nomine multam huc, ac diligentem afferre diſcuſſionem convenit: idque ne quæ

(*a*) Alebantur jam olim primis Chriſtianæ Religionis ſeculis viduæ ſtipendiis Eccleſiæ, ideoque inſcriptæ canoni ſeu catalago Eccleſiæ, modo tamen fuiſſent univiræ. Obſervat Tertullianus in libro *De velandis virginibus*, quas exigeret Apoſtolus virtutes & conditiones a viduis in Eccleſiæ catalogum recenſendis: *Ad quam ſedem præter annos ſexaginta, non tantum univiræ eliguntur, ſed & matres, & quidem educatrices filiorum, ſcilicet ut experimentis omnium affectuum ſtructæ, facile norint ceteras & conſilio & ſolatio juvare*. Sane nec viduis aliis, ſi pauperes erant, deerat Eccleſia. Hoc enim monet Apoſtolus in Epiſtola 1. ad Timotheum cap. 5. *Viduas honora, quæ vere viduæ ſunt*. Et rurſum: *Siquis autem fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur Eccleſia, ut iis, quæ vere viduæ ſunt, ſufficiat*: ideſt, quæ omni ſuorum auxilio deſtitutæ ſunt, quæ manibus ſuis laborare non poſſunt, quas paupertas debilitat, ætaſque conficit, quibus Deus ſpes eſt, & omne opus oratio. Ut ſcite ſcribit in in Epiſtola ſua ad Ageruchiam S. Hieronymus.

(*b*) Notent hic facti Eleemoſynarii, quibus eleemoſynas Eccleſiæ erogent. Sunt enim viduæ, quæ ſe pauperes ſimulant, quum tamen opibus affluant, ut nimirum Eccleſiæ pecunia delicioſus vivant, eaſque, quæ vere inopes ſunt, ſubſidio privent.

Digitized by Google

quæ ſibi ipſæ vitam ſufficere poſſunt, ne dum illæ, de quibus locutus ſum, indigentium menſam abſumant.

IV. Porro diſcuſſionis hujus diligentiam ſequitur cura non mediocris, ut viduis videlicet in album relatis alimenta, quæ præſtanda ſunt, affatim tamquam ex fonte aliquo affluant, nec unquam deſint. Fit enim neſcio quo pacto, ut invita paupertas malum ſit inſatiabile, querimonia ſemper, atque ingratitudine plenum, ac multa ſane prudentia, multo item ſtudio opus eſt, ut qui criminationis cauſas omnes amovere a ſe cupit, ipſarum ora obſtruat. Jam plerique, ubi aliquem viderint pecuniæ imperantem, continuo idoneum ad ejuſmodi œconomiam pronunciant.

V. At ego nunquam exiſtimaverim, hanc illi animi magnitudinem ſatis eſſe, quam ipſam præſtandam quidem in primis eſſe, quippe ſine ea vaſtator potius, quam Antiſtes, & pro paſtore lupus fuerit; verum & una cum ea videndum puto, num & aliam animi virtutem habeat. Ea eſt autem mortalibus bonorum omnium author patientia, atque æquanimitas, hominis animum tamquam in ſerenum quendam portum appellens. Nam viduarum genus tum paupertatis, tum ætatis, tum ſenſus nomine immodicam ſibi libertatem uſurpat, ſic enim loqui præſtat, vociferanturque importune ſemper, & abs re conqueruntur, & lamentantur, ubi gratia habenda, & incuſant quod laudandum, ac probandum. Qua in parte Antiſtitem oportet omnia generoſe, ac fortiter pati, neque irritari, ſi quando illæ aut intempeſtive obtundant, aut immerito expoſtulent. Illarum enim infelicitas miſericordiam potius, quam contumeliam meretur, quarum certe calamitatibus Antiſtitem ipſum inſultare, & dolori ob dolorem nato, contumeliæ etiam moleſtiam addere, extremæ crudelitatis, atque immanitatis fuerit.

VI. Quocirca vir quidam ſapientiſſimus humani ingenii avaritiam faſtumque contemplatus, præterea intelligens paupertatis vim naturamque tantum poſſe, ut vel generoſiſſimum quemque animum proſternat, cogatque identidem iiſdem rebus poſtulandis impudentem eſſe, ut ne quis per pauperum efflagitationes ira excandeſceret, tum vero aſſiduo illorum occurſu irritatus, illis adverſarius is fieret, qui opem afferre deberet: ipſum inſtruit ad ſeſe mitem ac facilem indigenti præſtandum: *Pauperi*, inquit, (*a*) *citra animi tui moleſtiam aurem inclina, atque illi pacifice humaneque reſpondeto*: ac miſſum faciens indigentem, eumdemque irritantem (quid enim dicere quis ad eum poſſit, qui ſupplex jaceat?) cum eo ſapientiſſimus ille idem verba facit, qui illius infirmitatem ſublevare poteſt, exhortans, ut tum vultus manſuetudine, tum orationis humanitate, antequam ad largitionem deſcendat, (*b*) illius animum erigat excitetque.

VII.

(*a*) Eccleſiaſtici cap. 4.

[*b*] De pauperum amore, ac de humanitate erga ipſos exercenda elegantiſſimam orationem concinnavit S. Gregorius Nazianzenus, quæ utinam a Chriſtianis legeretur. Quod Epiſcopos ſpectat, nihil frequentius a ſacris Canonibus, & ſanctis Patribus edicitur, quam curam pauperum ad Epiſcopos pertinere. S. Hieronymus diſerte inquit in Epiſtola ad Nepotianum: *Gloria Epiſcopi eſt pauperum inopiæ providere: ignominia Sacerdotis eſt propriis ſtudere divitiis*. Narrat Severus Sulpitius in Vita S. Martini dialogo 3. probro & convitio ab eo affectum Bricium quendam opes ſibi in Clericatu accumulantem, equos, ſervoſque comparantem, cum ante Clericatum inops prorſus, & in cœnobio a Martino ipſo enutritus fuiſſet: *Objurgatus pridie ab eo fuerat, cur qui nihil unquam ante clericatum, quippe in monaſtero ab ipſo Martino enutritus, habuiſſet, equos aleret, mancipia compararet*. Utinam plerique ſacri homines ab hac Bricii ruga ſe immunes ſervarent: nonnullos enim videmus ditiores Clericos, qui ante Clericatum mendici erant.

Digitized by Google

VII. Quod ſi quis deſtinatas viduis facultates non uſurpet quidem, in ipſas autem probra coniiciat infinita, contumeliaque afficiat, atque adeo adverſus eas irritetur, non ſolum liberalitate ſua natum a paupertate dolorem non ſublevat, verum & malum ipſum convitiis aggravat, coguntur enim perfricta admodum eſſe fronte ob ventris eſurientis neceſſitatem; verumtamen & dolorem etiam ab hujuſmodi vi, contumeliaque concipiunt, proinde quum ob inediæ timorem mendicare, & ob mendicitatem impudentes eſſe cogantur; rurſus quum ob impudentiam contumelia afficiantur, multiformis quædam angoris, mœſtitiæ, doloriſque vis, & quæ caliginem multam afferat, in illarum animum irruit, eumque oportet qui illarum curam ſuſcipit, hactenus æquanimem, patientemque eſſe, ut non ſolum non ſua bile, & indignatione illarum mœſtitiam, anxietatemque augeat, ſed & conſolatione ſua dolorem eum magna ex parte ſopiat, qui aliunde enatus illarum animos occupaverit.

VIII. Nam quemadmodum neſcio quo pacto fit, ut quem contumelia affeceris, is non ſentiat pecuniarum acceptarum ſubſidium ob inflictam contumeliæ plagam: ſic quem blande atque humaniter appellaveris, quique donum aliquod una cum ſui conſolatione a te acceperit, exultat magnopere, ac lætatur; tum vero donum ipſum donantis vultus geſtuſque conduplicat. Quæ ipſa non ex me pronuntio, ſed ex illius verbis, cujus illa ipſa eſt admonitio, quæ præceſſit. *Fili*, enim (*a*) inquit, *in bonis ne des querelam: & in quocumque dato ne des triſtitiam verbi: nonne ros ardorem tollet? ſic verbum melius quam datum. Ecce enim verbum ſupra dona ipſa excellens bonum, utrumque autem eſt apud virum gratioſum.*

IX.

(*a*) Eccleſiaſtici cap. 18. juxta verſionem LXX.

Digitized by Google

IX. Proinde non humanum ſolum, ac patientem, qui illarum curam ſuſcipit, verum nihilo etiam minus œconomicum eſſe oportet: quandoquidem ſi ipſum hoc abfuerit, rurſus pauperum facultates in idem damnum recidunt. Pridem enim quidam, cui adminiſtrationis hujuſmodi provincia demandata fuerat, magnam auri copiam cum collegiſſet, id ipſe quidem haudquaquam devoravit; ſed neque in indigentium uſum præter pauca quædam inſumpſit: maximam autem pecuniæ illius partem terra obrutam aſſervavit, donec temporis iniquitas ſuperveniens hoſtibus *(a)* in manum illam totam tradidiſſet. Magna igitur proviſione opus eſt, ut Eccleſiæ facultates neque redundent, neque rurſus deſint; ſed quæ Eccleſiæ erogantur, continuo *(b)* indigentibus ſunt diſpertienda; ceterum in ſubditorum animis, ac benevolentia Eccleſiæ theſauri collocandi.

X. Enim vero quanta pecuniarum impenſa opus eſſe

(*a*) Innumera ejus rei exempla afferri poſſent, quis enim neſcit, pretioſa quæque Eccleſiæ ornamenta a latronibus in dies diripi: *An ignoramus*, inquit S. Ambroſius lib. 2. *De officiis*, cap.28. *quantum auri, atque argenti de templo Domini Aſſyrii ſuſtulerint? Nonne melius conflat Sacerdos propter alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint, quam ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis?*

(*b*) Eſt antiquus Eccleſiæ canon, qui docet, bona Eccleſiæ eſſe vota fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum. *Eccleſia*, inquit laudatus Ambroſius, *aurum non habet, ut ſervet, ſed ut eroget, & det pauperibus*. Hinc merito illos acerbius reprehendit Concilium Aquiſgranenſe anni 829. Can. 18. quibus diſplicebat augeſcere ſemper, & cumulari Eccleſiæ divitias: cum illa revera ſemper egeat, quandiu pauperes ſunt, quorum alendæ multitudini numquam pares poſſunt eſſe opes, ac nimiæ, ſi eo modo, quo diſpenſandæ ſunt, diſpenſentur. Tum ita concludit: *Mira namque res! ambitio mundalis ſatis non habet; & Eccleſia Chriſti nimium habet?* Vide noſtrum 1. Tomum Conciliorum ubi fuſe de ea re diſſeruimus.

Digitized by Google

eſſe exiſtimas, tum in excipiendis *(a)* hoſpitibus tum in curandis *(b)* ægrotis? quantam autem tum diligentiam, tum prudentiam ad eam rem afferre debent, qui illi præfecti ſunt? quando hanc ipſam impenſam nequaquam ea, quam dixi, inferiorem, plerumque autem & majorem eſſe oportet; præfectumque ipſum largitorem eſſe decet, circumſpectum, ac prudentem, ut eos, qui bonis abundant, animet, ut etiam certatim, atque hilariter bona ſua impertiantur: ne dum conſulit tollendæ ab infirmis inopiæ, largientium animos percellat, offendatque; atque in hac

(a) Hoſpitalitas Epiſcopum quam maxime decet, eamque Epiſcopis commendat Apoſtolus. Hinc crimen Chryſoſtomo conflatum, quod ſolus veſceretur. Ejus rei cauſam affert in illius vita Palladius, quod præ infirmitate cibum plerumque veſperi tantum ſumeret: quod majores ſumptùs pati non poterat: & demum quod in Urbe ampliſſima, qualis erat Conſtantinopolis, plerique laicorum hoſpitalitatem ſervarent. Ceterum conſtruxit S. Baſilius Xenodochium magnificentiſſimum, quod ſummopere laudat S. Gregorius Nazianzenus Oratione in laudem Baſilii. Vide Commentarium in Can. 8. Chalcedonenſem noſtro 1. Tomo Conciliorum. Quamvis vero plerique olim Epiſcopi excipiendis hoſpitibus Xenodochia conſtruxerint, non pauci tamen, inter quos Auguſtinus hoſpitalitatem in æde menſaque ſua exercebat. Peregrinis excipiendis Romæ anno 1548. una cum S. Philippo Nerio, qui deinde anno 1558. noſtram Congregationem Oratorii S. Hieronymi Charitatis fundavit, Sodalitium ſub nomine Sanctiſſimæ Trinitatis inſtituit noſter Perſianus Roſa, de quo vide noſtras Notas ad Humbertum de Romanis, de eruditione Prædicatorum pag. 194. & ſeq.

[b] Jam non modo viduarum, pauperum, peregrinorumque, ſed & ægrorum curam olim habuiſſe Epiſcopum, profecto addiſcimus ex celebri Epiſtola S. Cornelii Papæ apud Euſebium lib. 6. hiſtoriæ cap. 42. Teſtatur enim non tantum Clericos ab Eccleſia Romana ali, ſed etiam mille & quingentas viduas, ægros, pauperesque: *Viduas denique cum infirmis, & egentibus pluſquam mille & quingentos: quibus univerſis gratia, & benignitas Dei alimenta ſuppeditat.*

Digitized by Google

hac quidem parte ſolicitam animi propenſionem ſtudiumque multo vehementius præſtare convenit. Sunt enim quodammodo qui ægrotant, moroſi, ac torpeſcentes; ac niſi ſummam undecumque diligentiam, curamque adhibeas, vel tantillum, quod quidem a te fuerit neglectum, ejuſmodi eſt, ut ægrotanti mali plurimum afferre poſſit.

CAP. XIV.

Quam ſit res plena formidinis regere Virgines I. & II. Virginum cura & cuſtodia quam Epiſcopo difficilis III. Epiſcopo non licet uti Virginum contubernio, ſed nec ipſis ſæpe foras prodire IV.. Poteſt Epiſcopus aliis quidem Virginum curam committere ſed utilius eſt, ut omnia ipſe adminiſtret V.

I. CEterum quod ad Virginum (*a*) curam ſpectat, tanto certe major inibi timor ineſt, quanto virginitatis donum pretioſius, quanto virginalis grex ceteris regalior. Pridem enim factum eſt, ut & in ſanctarum Virginum chorum infinitæ, eædemque vitiis refertæ infinitis invaſerint, debacchatæque fuerint: quæ res & luctum multum acerbiſſimum parit. Ac quemadmodum non ex æquo ſe res habet, puella ne liberalis, an illius ancilla peccet; ſic paria inter ſe non ſunt Virginis ac Viduæ delicta. Viduis enim impune eſt nugari, & conviciis inter ſe depugnare, & adulari, & fronte perfricta eſſe, & nuſquam non apparere, & foro frequentes eſſe. At Virgo ad majora ſeſe

(*d*) Fuſe de Virginibus egimus noſtro 1. Tomo in Romanum Pontificale, ad Titulum, *De benedictione, & conſacratione Virginum*. Harum quidem cura, & ſolicitudo ingens fuit penes Epiſcopos, uti videre eſt apud ſanctum Cyprianum, Chryſoſtomum, Ambroſium, Baſilium, Auguſtinum, & alios ſanctiſſimos Epiſcopos, qui libros de Virginibus ſcripſere.

ſe ſe accinxit certamina, utpote quæ cæleſtis illius philoſophiæ æmulatrix, profitetur ſe angelicam vitam in terris referre: cui item propoſitum eſt, ut illa eadem præſtet, quæ cæleſtes illæ atque incorporeæ virtutes præſtant: quam ipſam non convenit, neque frequentes, ac ſupervacaneas inambulationes agere; neque verba temere, atque inconſulte effutire: convitii vero, atque adulationis ne nomen quidem agnoſcere: propterea tutiſſima cuſtodia, ac majori præſidio indiget: nam ſanctimoniæ adverſarius quotidie adſtat, iiſque inprimis inſidiatur, devorare paratus ſicubi Virgo aliqua cadat (a) labaturque. Præterea ex hominibus inſidiantur permulti, cumque his omnibus naturæ inſania. Denique ſuus illi ordo, in quem ſe adſcribi voluit, bellum conduplicat; tum quod extrinſecus ingruat, tum quod intrinſecus obturbet.

II. His igitur de cauſis efficitur, ut ei qui regendis Virginibus præfectus ſit, magnus timor immineat, ſed majus tamen periculum: major animi dolor, ſi quid forte præter animi ſententiam, quod Deus avertat, eveniat. Nam ſi patri filia occultam in animo vigilantiam affert; ſi item cura de ea ſuſcepta ſomnum a paternis oculis excutit, ubi timoris illi tantum incumbit, ne vel filia ſterilis evadat, ne vel nubilem ætatem domi paternæ tranſigat, vel inviſa aliis negligatur:

(e) Dolet Cyprianus tum in Epiſtola 62. ad Pomponium, tum in libro de habitu virginum, frequenter ſuo tempore ingemuiſſe Eccleſiam Virginum lapſus; de eoque etiam & alii Patres dolent. S. Hieronymus in celebri Epiſtola ad Euſtochium, de cuſtodia virginitatis, hæc inter alia habet: *Piget dicere, quot quotidie virgines ruant, quantas de ſuo gremio mater perdat Eccleſia.* Hodie res eo devenit, ut ad ipſos parentes complurium virginum lapſus referri poſſit: frequentant enim cum ipſis popinas, ac juvenes etiam ducunt, ut impleatur in iis quod olim Joel Propheta dixit: *Puellam vendiderunt pro vino, ut biberent.*

Digitized by Google

gatur: quid facturum putamus eum, cujus animum nulla harum rerum, quas dixi, cura tangat, ſed qui de aliis quibusdam longe gravioribus ſolicitus ſit? Neque enim hic agitur de mariti, ſed de Chriſti ipſius neglectu ac contemptu: neque ipſa ſterilitas opprobrium, ignominiamque tantum, ſed animæ tandem internecionem parit: (a) *Omnis enim arbor*, inquit, *fructum non faciens bonum, exciditur, & in ignem mittitur*. Jam Virgini, quam Sponſus Chriſtus oderit, non ſatis eſt, accepto repudii libello, abire; ſed odii illius pœnas luit, ſupplicium æternum. Ac pariter quidem ſecundum carnem multa habet præſidia, quibus proclive illi ſit filiam aſſervare, ad cujus Virginis cuſtodiam opitulantur, tum mater, tum nutrix, tum famulorum turba, tum domus tutela. Neque enim licet ei frequenter in forum deſcendere, neque, ſi quando ea deſcenderit, occurrentium oculis conſpicua eſſe cogitur, cum non minus quam domus parietibus veſperæ tenebris occultetur ea, quæ conſpicua eſſe noluerit. Præter hæc autem culpæ omnis, atque criminationis expers eſt, quod nunquam cogatur in virorum prodire conſpectum. Neque enim rerum neceſſariarum cura, neque injuriorum hominum improbæ moleſtiæ, neque id genus aliud, hominum occurſum congreſſumque neceſſarium illi efficit, cum illi pater pro omnibus ſit, ipſa autem unam dumtaxat curam habeat, ut nihil ſcilicet vel faciat, vel loquatur, quod virginalem honeſtatem dedeceat.

III. At ſi Epiſcopi partes ſpectes, multa certe ſunt, quæ illi virginum cuſtodiam difficilem, ſeu potius omni arte ſuperiorem efficiunt. Neque enim illam ſecum domi habere poſſit, neque aliud ſane contubernium decens, aut periculo vacans fuerit: etenim

(a) Lucæ cap. 3.

Digitized by Google

etenim ut nullum vel hinc detrimentum ipſi patiantur, ſed ſinceram conſtantemque ſanctimoniam ſervent; nihilo tamen minus rationem reddituri ſunt pro iis animabus, quas offenderint, ac prava aliqua ſuſpicione aſperſerint, quam ſi inter ſe peccaviſſe eos contigerit.

IV. Porro quum Epiſcopo non liceat Virginum contubernio uti, relinquitur, ut facile illi non ſit virginalis animi motus perdiſcere, & quæ nimis exuberant, ordinemque excedunt, circumcidere: quæ autem intra ordinem, ac numerum conſiſtunt, magis ac magis excolere, atque in meliorem profectum perducere; tum vero eidem non perinde proclive erit perſcrutari, curioſeque indagare, ſiquando Virgines (*a*) domo egreſſæ foras eant, vagenturque. Nam quod Virgo inops ſit, atque imperio ſoluta, idipſum certe efficit, ut Epiſcopus haud ita magnam diligentiam præſtet in examinanda illius honeſtate: quippe cum ipſa ſibi omnia adminiſtrare cogatur, complures interim intemperate vivere volenti egreſſuum

(*a*) Jam ab ipſo Eccleſiæ initio fuiſſe quæ rite ſuam virginitatem Deo conſecrarent, fuſe diximus noſtro I. Tomo Commentariorum in Pontificale Romanum ad Titulum, *De benedictione & conſecratione Virginum*. Hic illud notandum, quod tametſi poſt pacem per Conſtantinum Eccleſiæ datam conſtructa monaſteria fuerint, in quibus agerent deinceps Virgines ſacræ, fuerunt etiam aliæ Virgines Deo ſacræ, quæ in domibus paternis manebant, in interiori ſcilicet earum parte a virorum conſpectu alienæ. Docet id quidem S. Cyprianus in Epiſtola 42. ad Pomponium, & alii priſci Scriptores, qui etiam tradunt ali Virgines ipſas conſueviſſe ſtipendiis Eccleſiæ, in cujus catalago, canone, vel matricula erant adſcriptæ. Id ſane innuit Chryſoſtomus, ubi paulo ſuperius dixit: *Quæ autem intra ordinem ac numerum conſiſtunt &c.* Ceterum fuere ex ipſis quæ domo frequenter egrederentur, balnea adirent, nuptiis intereſſent non ſine periculo amittendæ virginitatis. Vide S. Cyprianum in lib. *De habitu Virginum*, & S. Hieronymum, *De cuſtodia Virginitatis*.

Digitized by Google

ſuum vagationumque tituli, ac prætextus, quos quidem impedire eum oportet, qui illam juſſerit domi aſſidue demorari, rebus neceſſariis ſuppeditatis, ac data pediſſiqua, quæ illi adminiſtret. Jam & Virgini oportet funebres pompas, ac publica pervigilia interdicta eſſe. Novit enim, novit ingenioſiſſimus ſerpens ille vel per bona opera ſuum virus diſſeminare: propterea Virginem oportet undique tamquam muro circumſeptam eſſe, ac toto anno perraro domo egredi: idque demum, quum ineſcuſabiles, ac neceſſariæ vigebunt cauſæ.

V. Quod ſi quis dicet, Epiſcopo opus non eſſe, ut res hujuſmodi pertractet: noverit is ſingulas virginalis ſtudii curas, atque adeo criminationes omnes, quas in Virgines conjici contigerit, in illum recidere: qua ex re utilius multo fuerit, ſi ipſe rem per ſe adminiſtrans ab iis cauſis vacet, quas illum per aliorum delicta ſuſtinere oportet, quam ea adminiſtratione relicta, ſubjicere ſe periculo reddendæ rationis, & judicio eorum delictorum, quæ alii commiſerint. Adde quod qui per ſe ipſe hoc munus exequitur, magna cum facilitate omnia tranſigit; qui autem neceſſe habet vicaria (*a*) aliorum opera defungi, præterquamquod magnum illi adeſt negotium, ut omnium animos ad id munus gerendum ſibi perſuaſos reddat: certe laboris remiſſionem tantam non habet ex functionis illius abſtinentia, quanta negotia, quantoſque turbines ſuſtinet ab iis, qui reſiſtunt, atque ipſius ſententiæ, & judicio repugnant. At vero virium noſtrarum non fuerit eas omnes curas ſolicitudineſque percenſere, quas ſibi ſtudium, quod Virginibus impendendum eſt, vendicat; quæ ipſe quum in album

(*a*) Quid nunc diceret zelantiſſimus Præſul Chryſoſtomus, ſi omnia pene munia alicubi per Vicarios agi cerneret Epiſcopalia?

bum referendæ ſunt, mirum dictu eſt, quanta illi negotia faceſſant, (*a*) cui provinciam hanc credideris.

C A P. XV.

Functio Epiſcoporum in tractandis judiciis, quantis ſit plena moleſtiis I. Alia querelarum occaſio ob onus viſitandi ægros, ac ſanos II. Quam acres, & mordaces habeat Præſul ſuarum actionum cenſores III., & IV. Excommunicationis vibrandæ onus V. Non tantum de ſuis, ſed & de alienis peccatis reddenda ratio ab Epiſcopis VI.

I. JAM pars illa, quam Epiſcopum tractare in judiciis (*b*) convenit, infinita certe odia, infinitas offenſiones parit: quæ ipſa præterquam quod negotiis permultis plena eſt, tam multas etiam difficultates affert, quam multas, ne forenſes quidem judices ſuſtinent. Nam quum juſtum ipſum invenire labor

(*a*) Res erat profecto difficilis, ſarcinæque Epiſcopalis moleſtiſſima occupatio Virgines dijudicare, quæ in Eccleſiæ catalagos referendæ eſſent, ut illius ſtipendiis paſcerentur. Uti ea in re vicaria aliorum opera, non vacat periculo. Quis enim neſcit, multos Chriſtianæ charitatis opera exercere præſertim erga feminas ad ſuam earumque perniciem.

[*b*] Quanta cum authoritate, aſſiduitate, pietate, primis præſertim quinque ſeculis Eccleſiæ, litibus ſeu clericorum, ſeu laicorum vacarent Epiſcopi, teſtis inter alios eſt Auguſtinus in libro de opere monachorum cap. 29. de quo etiam ita in ejus vita ſcribit Poſſidius: *Cauſas aliquando uſque ad horam refectionis aliquando autem tota die jejunans, ſemper tamen noſcebat, & dirimebat &c.* De Abraame ex Eremo ad Epiſcopatum evecto ſcribit Theodoretus: *In litigantium autem controverſiis diem totum ponens, aliis, ut inter ſe conciliarentur, perſuadebat: alios cogebat, qui ad juſta facienda ſuaſionibus non parebant. Nec iniuſtorum quiſquam audacia ſua de jure victor receſſit; injuria enim oppreſſo juſti partem ſemper addens, inexpugnabilem eum reddebat, & eo, qui injiuram facere volebat, ſuperiorem.*

Digitized by Google

bor eſt, tum eo invento, id non labefactare laborioſum. Neque vero hic negotium tantum, ac difficultas, ſed & periculum non mediocre ineſt. Pridem enim ex infirmioribus quidam moleſtiis quum premerentur, neque haberent, quorum defenſione, ac patrocinio ſublevarentur, fidei naufragium fecerunt. Fit autem neſcio quo modo, ut qui injuria afficiuntur, nihilo minus eos oderint, a quibus non adjuvantur, quam eos, qui injuriam inferunt, ac neque negotiorum diſtractionis, neque temporum inclementiæ, neque Epiſcopalis magnitudinis, neque alterius id genus rei cujuſquam rationem ullam habere volunt, quinimo judices ſe ipſi præſtant inexorabiles, defenſionem unam prætendentes, malorum ſe prementium defunctionem: quam quidem qui præſtare non potuerit, quamvis mille etiam cauſas afferat, numquam effecerit, ut illorum condemnationem non ſubeat.

II. Et quoniam nos in patrocinii mentionem incidimus, age hic & aliam quandam querelarum ſpeciem cauſamque tibi patefaciam. Nam niſi quotidie Epiſcopus omnium domos circumierit, hac in parte vel eos ſuperans, quibus nullum aliud ſtudium eſt, quam in foro verſandi, deambulandique, hinc continuo offenſiones infinitæ emergent. Neque enim ii ſolum, qui ægrotant, ſed qui ſani ſunt, inviſi ſe volunt. Id quod non religionis, ac pietatis, ſed honoris, dignitatiſque potius nomine plurimi ſibi vendicant; ac ſi quem forte contigerit ex ditioribus, potentioribuſque Chriſtianis, Eccleſiæ uſu lucroque communi ita urgente, ab Epiſcopo frequentius inviſi, hic protinus Epiſcopus palpatoris, atque adulatoris notam ſibi inurit.

III. Sed quid attinet patrocinandi, inviſendique partes hic perſequi, quum & ſolæ appellationes, ſaluta-

lutationeſque, quibus Epiſcopum uti oportet, tam magnum etiam criminationum pondus afferant, ut & ille pondere ferendo incurvetur, atque adeo præ animi mœſtitia plerumque ſuccumbat, ut nihil hic agam, quod & ob oculos huc potius, quam illuc conjectos, ad calculos vocare illum volunt. Quæ enim ab Epiſcopis ſimpliciter fiunt, (*a*) plerique accurate, ac diligenter excutiunt, penſitata etiam vocis menſura, aſpectus habitu, ac riſus quantitate. Illi enim, inquiunt, magnifice arriſit, eumdemque tum hilari vultu, tum voce liberali ſalutavit: me vero longe parcius, atque, ut caſus tulit, ac niſi multis uno in loco ſimul ſedentibus, quoquo verſus oculos ille circumtulerit, omnes appellans, idipſum contumeliam eſſe vulgus dictitat. Quis igitur, qui idem ſit admodum fortis, tam multis accuſatoribus ſufficere poterit? ut vel ab illis prorſus non accuſetur, vel accuſatus crimen effugiat. Oportet enim primum, te ne reum quidem eſſe, accuſatoreſque habere; deinde, ſi id præſtare nequaquam potes, diluenda ſunt crimina, quæ illi objecerint.

IV. Quod ſi ne iſtud quidem facile erit, ſed delectabunt quoſdam temerariæ, ac nulla cauſa ſubſiſtentes criminationes, tum demum generoſe, ac fortiter animi doloribus hujuſmodi occurrendum reſiſtendumque. Etenim qui merito incuſatur, facile tulerit eum a quo incuſatur, quippe quum accuſator nullus ſit infeſtior, quam conſcientia ipſa, efficitur, ut quoties ab ea, quæ omnium moleſtiſſima eſt, deprehenſi,

(*a*) Huc referri poteſt quod ſcribit Chryſoſtomus Homilia 15. in Epiſtolam Pauli ad Timotheum: *Eſt Prælatus linguis innumeris propoſitus ad lacerandum: alius culpat, alius laudat, alius detrahit, alius compoſitionem in jus trahit, magnaque illi conſtantia ad ipſa toleranda opus eſt;*

conviĉtique prius fuerimus, accuſatores extraneos tamquam manſuetiores, facile poſtmodum patiamur, Porro qui nullius ſibi culpæ conſcius eſt, dum injuſte accuſatur, continuo ad iram propenſus fertur, nec non animum facile deſpondet; niſi idem ſic ſe prius animo comparaverit, præparaveritque, ut multorum inſipientiam patientiſſime ferat: fieri enim vix poteſt, ut qui ſe temere calumniam pati, atque inique damnari intelligit, non aliquo modo adverſus tantam hominum iniquitatem, atque abſurditatem commoveatur.

V. Quorſum autem hic enumerare attinet reliquas illas moleſtias, doloreſque, quos tolerare Epiſcopum oportet, dum neceſſe eſt amovere aliquem ab Eccleſiæ cœtu? quæ atrocitas utinam intra moleſtiam doloremque conſiſtat, ac non etiam perniciem non mediocrem afferat, timendum enim eſt, ne ille forte ad injuſtius ſupplicium adaĉtus dolore immodico, quod beatus (a) Paulus ait, abſorbeatur. Magna ergo diligentia (b) hic opus eſt, ne dum prodeſſe illi cupis, majoris damni author ſis. Nam quæcumque ille poſt hujuſmodi curationem peccata commiſerit, futurum eſt,

[a] 2. Ad Corinthios 2.

(b) Temere non eſſe vibrandam excommunicationem, frequenter ſacri Canones, & ſanĉti Patres inculcant. Quemadmodum enim periti medici ad membrorum reſecationem non accedunt, niſi neceſſitate ac gravitate vulneris compulſi, aliiſque mediis tentatis, ita pia mater Eccleſia ad membrorum ſuorum reſciſſionem non niſi neceſſitate urgente aliiſque mediis adhibitis cum magno animi dolore accedit: *Cum dolore enim amputatur*, ait S. Ambroſius lib. 2. officiorum cap. 27. *etiam quæ putruit pars corporis, & diu traĉtatur, ſi poſſit ſanari medicamentis; ſi non poſſit, tunc a medico bono abſcinditur. Sic Epiſcopi affeĉtus boni eſt, ut optet ſanare infirmos, ſerpentia auferre ulcera, adurere aliqua, non abſcindere. poſtremo, quod ſanari non poteſt, cum dolore abſcindere.*

eſt, ut horum ſingulorum pœna cum multo illo communis ſit, qui vulnus probe non inciderit.

VI. Quam multa igitur ſupplicia Epiſcopos manent, quum ex eis unuſquiſque non ſolum rationem redditurus ſit ſuorum delictorum, ſed eorum item omnium, quæ alii commiſerint, ad extremum illos venire oporteat periculum? Nam ſi horremus, dum judicium id nobis ſubeundum eſt, in quo peccatorum propriorum rationem reddituri ſumus, ut qui ſentiamus nos illum ignem æternum effugere nequaquam poſſe: quid illi expectandum eſt, qui tam multorum nomine cauſam ſit ipſe dicturus. Quod autem hoc verum ſit, audi beatum Paulum, quin potius non Paulum, ſed Chriſtum Pauli ore loquentem: (a) *Parete eis, qui præſunt vobis: nam illi vigilant pro animis veſtris tamquam rationem reddituri.* Hiccine exiguus tibi videtur comminationis (b) terror? Equidem illum, quantus ſit, verbis exprimere non poſſum. Uſque adeo ut qui admodum etiam animo duri ſint, ac qui ſe facile aliorum oratione perſuaderi non patiantur, quæ dixi, abunde ſufficiant, ad perſuadendum illis, nos neque faſtu, atque contumacia, neque inani gloria captos, ſed tum nobis ipſis tantum timentes, tum rei ipſius magnitudinem emenſos, fugæ genus hoc quæſiviſſe.

(a) Vide Epiſtolam ad Hebræos cap. 13.

[b] Is ſane ſeveriſſimæ comminationis terror non modo Viros olim ſanctiſſimos a ſuſcipiendo Epiſcopatu deterrebat, ſed effecit quoque, ut complures Epiſcopatui renunciarint. Quod autem Epiſcopatus ſemel ſuſceptus poſſit aliquando cum laude deſeri, multis exemplis oſtendit S. Petrus Damiani S. R. E. Cardinalis, qui & ſuum deſeruit, & ad Monaſticum ſtatum rediit. Vide Epiſtolas ipſius 9. & 10. lib. 1. Porro autem non laude ſed potius cenſura non paucos dignos cenſuerim, qui pinguem in Epiſcopatibus ſibi penſionem reſervantes, variis prætextibus illos repudiant, ut liberius & commodius vivant, ubi ipſis collibitum fuerit.

Digitized by Google

DE SACERDOTIO

LIBER IV.

CAP. I.

Non ſolum eos, qui ultro ad Sacerdotium aſpirant, ſed etiam qui eo vi pertrahuntur, graviter puniendos, ſi officio deſint I. Miſeri qui temere ſuſcipiunt præfecturas Eccleſiæ II. Saulis exemplo etiam dignitates eſſe pericoloſas etſi a Deo delatas III. Abuti dignitate ad peccandi licentiam, eſt quaſi divinæ vocationi peccatorum incentiva adſcribere IV. Exemplo Heli, Aaron, & Moyſis, oſtendit, præfecturas non vacare periculo, licet ambitioſe minime quæſitas V. & VI. Nulla excuſatio relicta non ſolum rapientibus honorem, ſed & raptis ad illum VII. & VIII.

I. HÆC BASILIUS quum audiſſet, paulum cunctatus. Tu vero, inquit, ſi ſtudioſe principatum hunc tibi comparaſſes: nimirum animi tui formido iſta ratione aliqua niteretur. Nam qui ſe idoneum ad muneris alicujus functionem ſemel profeſſus eſt, hoc ipſo quod functionem ipſam ſtudioſe arripuerit, hic certe, ſi quid poſt creditam ſibi muneris adminiſtrandi provinciam aberraverit, haudquaquam ad inſcitiæ prætextum confugere poſſit: ut qui antevertens, ſibi ipſe defenſionem ademerit, vel ob id quod accurrerit, quodque adminiſtrationem eam ſibi rapuerit; in tantum ut qui ſponte ac volens eo acceſſerit, jam non ſermonem hunc uſurpare poſſit: Invitus peccavi, invitus illum aliquem perdidi. Dicet enim ad eum, qui tum illi hac in cauſa judex futurus eſt: At tantæ

conſcius

Digitized by Google

conſcius tibi ipſe imperitiæ, quo tandem nomine, quum animi conſiliique tui vires pares non eſſent, functioni hujuſmodi inculpate pertractandæ advolaſti, auſuſque es provinciam humeris iſtis minime parem ſubire? Quiſnam obſecro te ad id coegit? Quiſnam vi te attraxit detractantem fugientemque? Tu vero nihil tale unquam auditurus es: neque enim ipſe poſſis delicti cujuſquam hujuſmodi te ipſum damnare, cum ſit omnibus jam manifeſtum, te ne tantillum quidem laboraviſſe, ut honorem hunc aſſequereris, ſed aliorum potius officium beneficiumque id honoris tibi detuliſſe. Atque adeo, quod illos delictorum veniam impetrare non patitur, hoc certe abundans tibi apologiæ argumentum ſubminiſtrat.

II. CHRYSOSTOMUS. Ad hos ſermones caput quum moviſſem, ſenſimque arriſiſſem, hominis facilitatem, ſimplicitatemque demiratus, hac ego ad ipſum oratione uſus ſum: Equidem optarim, optime Baſili, hæc ita ſe habere, ut dixi: idque non ut id muneris amplectar, quod jam detrectavi. Nam ut mihi etiam nullum propoſitum ſit ſupplicium, defunctorie, atque adeo imperite Chriſtiani gregis adminiſtrationem gerenti: mihi tamen omni ſupplicio gravius fuerit, ſi conſtaret, me, cui tam excellens credita fuiſſet functio, pro ejus dignitate qui credidiſſet, ſuſtinere eam non poſſe. Quamobrem igitur optarim tuam iſtam opinionem nequaquam falſam, ſed potius veram eſſe? Nempe, ut miſeris calamitoſiſque, neque enim alio nomine ii digni ſunt, qui recte non aſpirarunt ad muneris iſtius præfecturam, millies licet eos dicas vi pertractos fuiſſe, atque ignorantia peccaſſe, ut miſeris, inquam, illis effugere liceat ignem illum æternum, exteriores tenebras, ac vermem nunquam emoriturum, poſtremo, ut ne diſſecentur,

ac perditi cum hypocritis partem habeant. Verum quid facias? Certe longe aliter ſe ſe res habet.

III. Ac ſi placet, a regno inprimis aggreſſus, cujus quidem rationem Deus tantam non habet, quantam Sacerdotii, verborum meorum fidem tibi faciam. Saul ille qui patremCis habuit, non ſuo ipſe ſtudio rex factus eſt, ut qui quum abiiſſet aſinas perveſtigaturus, Prophetam ſuper iis rogare cœpit; at ille cum eo de regno colloquutus eſt. Porro Saul ne auditis quidem Prophetæ verbis ad regni adminiſtrationem ſuſcipiendam ſibi accurrendum putavit. Quinimo tergiverſatus deprecatuſque eſt, inquiens (a) *Quiſnam ego ſum? quænam item patris mei domus?* Quid tandem Saul poſteaquam non recte honore ſibi a Deo delato uſus eſt, potuere ne ipſum verba iſta eximere ab ejus ira, a quo rex ipſe creatus fuerat? Atqui licebat illi adverſus Samuelem increpantem, inſimulantemque verbis his uti: Numquid ad regnum ipſe adminiſtrandum accurri? Numquid ad hujus poteſtatis regimen proſilii, atque advolavi? Equidem in animo habui privatam vitam vivere, quietam quidem illam, ac moleſtiis vacantem: tu vero ad hoc me dignitatis, authoritatiſque pertraxiſti. In illa ergo vitæ humilitate atque obſcuritate verſatus facile offenſiones has devitaſſem. Nam ſi ex vulgarium, atque ignobilium hominum numero unus fuiſſem, mihi adverſus Amalechitas bellum Deus non crediđiſſet, quo mihi non credito, peccatum hujuſmodi numquam perpetraſſem.

IV. Verum hæc quæ dixi, omnia ad defenſionem ſunt infirma; neque infirma tantum, ſed etiam uſque adeo periculoſa, ut Dei iram magis irritent. Eum enim qui magiſtratum meritis ſuis majorem aſſequutus

(a) 1. Regum 9.

quutus eſt, ut errata ipſe ſua tueatur, defendatque, magiſtratus magnitudinem prætendere non oportet, quinimo in majorem virtutis profectum magna illa Dei erga ſe benevolentia uti. Qui vero ob id peccandi licentiam ſibi tribuit, quod præſtantiori dignitate ornatus ſit, certe nihil aliud, quam Dei benignitatem, peccatorum ſuorum authorem facere conatur: id quod ſolemne quidem eſt impiis (*a*) hominibus, iiſque quorum vita in ignavia, ac ſocordia verſatur. Nos autem ſic animatos haudquaquam eſſe convenit, neque in parem cum illis inſaniam prolabi, ſed omni ex parte operam dare, ut vigilantiam noſtram omnem pro virili exhibeamus, bene ubique de Deo ominantes, nunciantes, cogitantes.

V. Neque enim Heli, (*b*) ut dimiſſo regno ad Sacerdotium, de quo nobis ſermo habetur, veniamus, ſtudioſe, ambitioſeve dignitatem illam ſibi paravit. Hoc ipſum igitur quid illi poſt delictum profuit? At quid dico, paravit? quum ne illi quidem id muneris detrectare per legis neceſſitatem fas fuiſſet: ut qui unus eſſet ex tribu Levi, ac quem ipſum oporteret dignitatem illam ad ſe jam a majorum ſuorum retro origine deſcendentem ſuſcipere: qui idem tamen liberorum ſuorum petulantiæ non mediocres pœnas dedit.

VI. Jam quid dicas de primo illo Judæorum (*c*) Sacerdote, de quo tam multa cum Moyſe Deus verba fecit? Nonne hic poſteaquam unus non potuit tanti populi inſaniæ reſiſtere, parum abfuit, quin periret, niſi fratris patrocinium Dei iram avertiſſet? Poſteaquam vero Moyſis mentionem intulimus, conſentaneum eſt ex iis, quæ illi obvenere, orationis noſtræ verita-

[*a*] Is eſt unus hodie ex præcipuis impii Calvini erroribus.
[*b*] Vide ejus rei hiſtoriam lib. 1. Regum cap. 4.
(*c*) Aaron is eſt, de quo vide cap. 32. Exodi.

Digitized by Google

veritatem demonſtrare. Hic quippe Moyſes vir vere beatus tantum abſuit a rapienda Judæorum præfectura, ut & oblatam recuſaret, & Deum etiam id jubentem mandantemque non audiens, contra ſe irritaret. Quod quidem non ſolum id temporis fecit, verum & poſtmodum, quum jam præfecturam illam adminiſtraret, qua ut defungeretur, lubens e vivis deceſſiſſet: *Interficias me*, inquit, *ſi mecum ita es acturus*. Quid igitur poſteaquam ad aquam peccavit, potuere ne aſſiduæ illæ recuſationes illum tutari, ac Deo perſuadere, ut veniam ei concederet? Quanam alia quæſo de cauſa terra illa promiſſa privatus eſt? Certe non alia, quod quidem omnibus nobis notum eſt, quam ex peccato hujuſmodi, propter quod viro illi admirando haud quaquam licuit rebus iiſdem potiri, quibus ſubditi (*a*) ejus potiti ſunt. Quinimo poſt diuturnum tempus inſumptum, poſt multas afflictiones, poſt immenſum illum errorem, poſt bella, ac trophæa permulta, procul ab ea terra (*b*) deceſſit, cujus gratia tot tantoſque labores ſuſtinuerat: ac qui pelagi mala, atque incommoda graviſſiima perpeſſus eſt, portus tamen fructus nullos capere potuit.

VII. Vides ut jam nulla peccatorum excuſatio relicta ſit, non ſolum iis qui rapiunt, ſed ne iis quidem, qui alieno ſtudio huc evehuntur? Nam ubi qui, vel Deo decernente, eligenteque, ſæpenumero honorem ipſum recuſavere, tantas tamen pœnas luerunt, ac nihil quicquam a periculo hujuſmodi eximere potuit, neque Aaron, neque Heli, neque Virum illum perbeatum, ſan-

(*a*) Duo nimirum ex iis, Joſue, & Caleb, qui vixerunt ex omnibus, qui perrexerant ad conſiderandam terram promiſſionis: reliqui enim *mortui ſunt, atque percuſſi in conſpectu Domini*, uti legitur cap. 14. Numerorum.

(*b*) Vidit quidem Moyſes terram promiſſionis, deceſſitque procul ab ipſa, uti videre eſt Deuteronomii cap. 34.

Digitized by Google

ſanctum, Prophetam admirandum, mortalium omnium humaniſſimum, eundemque quaſi amicum aliquem cum Deo colloquentem: nimirum vix nobis, qui ab illius virtute tantum abſumus, ſatis eſſe ad defenſionem poterit, conſcios eſſe nobis ipſis, quod ad honorem hujuſmodi, nullo ipſi ſtudio, nulla ambitione aſpiraverimus. Idque eo etiam magis, quod ex his ipſis electionibus pleraſque humano ſtudio acceptas referre non oportet. Judam (*a*) Deus elegit, eundemque in ſacroſanctum illud cooptavit Collegium, dignitate Apoſtolica una cum aliis ornatum, cui etiam majus quiddam, quam aliis dedit, nempe pecuniarum (*b*) diſpenſationem. Quid tandem? Num poſteaquam duabus illis prærogativis contra quam debuit, uſus eſt, tum eo, quem prædicandum ſuſceperat, prodito, tum pecuniis, quæ quidem traditæ illi fuerant, quo recte eas adminiſtraret, male impenſis, impunitate donatus abiit? Certe hoc potiſſimum nomine gravius ſibi accerſivit ſupplicium: idque perquam merito. Neque enim prærogativis a Deo acceptis ſic abuti decet, ut per eas Deum offendas, quinimo ut magis, ac magis Deo acceptus fias.

VIII. Ceterum qui hoc nomine quod alios honore aliquo excellat, admiſſorum eorum, quæ pœnam commereantur, venia dignum ſe eſſe cenſet, perinde facit, ac ſi quis ex infidelibus Judæis Chriſtum audiens ſic eloquentem: (*c*) *Niſi veniſſem, eiſque loquutus fuiſſem, peccatum non haberent: & ſi opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: IpſumServatorem optime de humano genere meritum his verbis increpet, inſimuletque: Tu vero cur veniſti, ac loquutus es? Cur & ſigna feciſti, ut & gravioribus in nos ſuppliciis animadverteres? At vero dementiæ,

(*a*) Lucæ cap. 6. (*b*) Joannis 12. [*c*] Joannis 15.

mentiæ, ac ſummæ adeo inſaniæ verba hæc: neque enim medicus ut te magis condemnaret, curatum acceſſit, ſed ut prorſus a morbo liberaret. Te vero ultro ipſe ab illius manibus ſummoviſti, igitur & gravius ſupplicium ſuſtineto. Nam quemadmodum ſi curationi paruiſſet, futurum erat, ut & a priſtinis morbis peccatiſque liberareris; ſic quandoquidem medicum, quem præſentem habuiſti, averſatus es, jam non peccata illa abſtergere potes. Quod autem id nequaquam poſſis, propterea horum certe pœnas dabis. Idque præſertim quod medicus, quod ad te ſpectat, ſtudium, operamque ſuam perdiderit: quibus de cauſis efficitur, ut non pares communeſque pœnæ eæ ſint, quas ante dignitatem a Deo acceptam damus, cum iis, quas dignitate jam accepta (a) luere cogimur. Hic enim longe gravius quam illic plectimur.

CAP.

(a) Quam arduum & difficile, atque etiam periculi plenum ſit munus Epiſcoporum, etſi ex dictis hucuſque a Chryſoſtomo ſatis liqueat, clarius tamen oſtendi poteſt ex divinis Scripturis. Nam libro Sapientiæ cap. 6. ſcriptum legimus: *Judicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonam cujuſquam Deus, quoniam puſillum, & magnum ipſe fecit. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio.* Cui concinit illud Chriſti apud Lucam 12. *Cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo, & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.* S. Chryſoſtomus Homilia 3. in Acta Apoſtolorum non dubitat ſcribere: *Non arbitror, inter Sacerdotes multos eſſe qui ſalvi fiant, ſed multo plures qui pereant. In cauſa eſt, quoniam res illa excelſum requirit animum: multas enim habet cauſas, quæ depellant ipſum a ſuis moribus, & innumeris oculis illi opus undique.* Hinc non mirum, ſi Viri ſancti permulti Epiſcopatum oblatum recuſarunt, alii quoque pene innumeri Epiſcopatui, quem acceperant, renunciarunt; inter quos etiam recenſetur religioſiſſimus Julius Sanſedonius primum noſtræ Congregationis Oratorii S. Hieronymi Charitatis Presbyter, tum Epiſcopus Craſſetanus.

Digitized by Google

CAP. II.

Epiſcopatus a debilibus fugiendus, a Viris fortibus pro dignitate adminiſtrandus I. Artem nemo exercet quam ignorat, & animarum curæ temere ſe quivis ingerit II. Manus cito nemini imponenda III. Electiones malæ quantum ipſos Electores ſuppliciis involvant IV. Nulla eorum qui electi ſunt excuſatio, ſi ſe ad Epiſcopatum inhabiles noſcant, etiam ſi vi pertrahantur V. & VI. Non ſufficit ad ſecuritatem aut impunitatem non ambiviſſe præſulatum VII.

I. ETenim quem beneficia accepta meliorem non reddunt, is certe etiam gravius ſupplicium commeretur. Itaque quum defenſio hujuſmodi jam non ſatis firma eſſe videatur, ac non ſolum eos non tuetur, qui ad eam confugiunt, ſed magis etiam prodat, nimirum aliud nobis præſidium inveniendum, quo nos tueamur ipſi.

BASILIUS. Quale nam, quæſo, futurum hoc eſt pæſidium, Baſilius inquit: quandoquidem apud me jam eſſe non poſſum, tantum mihi terroris, atque formidinis tua iſthæc verba incuſſerunt?

CHRYSOSTOMUS. Ne te, inquam, obſecro, atque obteſtor, ne te ipſe eo uſque deiicias. Eſt enim, eſt certe præſidium, ſi qui ſcilicet infirmi ſumus, eo nunquam deſcendamus. Rurſum ſiqui firmi, ac valentes eſtis, ſalutis veſtræ opes non alibi, ſitas habeatis poſt gratiam a Deo acceptam, quam ut nihil ipſi committatis, quod indignum eſſe poſſit tum munere, tum Deo muneris ipſius largitore. Maxime autem puniendi illi fuerint, qui poſt eum honorem ſtudio, atque ambitione adeptum, vel per ignaviam, vel per malitiam, vel per imperitiam, re ipſa non recte utuntur.

Neque

Neque vero propterea paratam veniam eſſe dixerim iis, qui nulla ſua ambitione dignitatem eam obtinuerint. Nam ne ipſis quidem quiſquam relictus eſt excuſationis defenſioniſque locus. Decere enim arbitror, vel ſi te eo ſexcenti vocent, atque adeo cogant, non illos ſpectare, verum animi tui dotes prius examinare, vireſque tuas omnes exacte perſcrutari, atque ita demum *(a)* cogentibus cedere.

II. Jam domum ſe aliquam ædificaturum polliceri nemo audeat, qui idem architectus non ſit: neque ægrotantia contingere corpora quiſquam aggrediatur, qui ipſe medicinam non didicerit: quinimo vel pluribus vim afferentibus deprecabitur, neque enim ſuæ illum pudebit ignorantiæ. At vero cui tam multarum animarum cura credenda ſit, is non prius ſe ipſum examinabit, quin potius, vel omnium imperitiſſimus munus ipſum ſuſcipiet, poſteaquam vel ille jubet, vel ille cogit, atque adeo, ut ne illum offendat? Et quonam ille pacto ſe ſe una cum illis in præſentaneum non conjicit periculum? Nam cum illi liceat, ut ſe ipſe per ſe ſervet, nunc & alios ſecum it perditum. Unde enim ſperanda ſalus? Unde venia expectanda? Quinam tum nobis deprecatores exiſtent? Illi ipſi fortaſſe, qui nunc nos cogunt, & ad neceſſitatem adigunt? Hoſce vero ipſos quis per id tempus ſervaturus eſt,

(a) Quamquam ubi repuguatum eſt aliquandiu, acquieſcendum ſit ſuſceptioni Epiſcopatus, & quidem ex complurium Sanctorum Patrum ſententia: docent ii nihilominus, nulli cedendum eſſe vi & imperio, ſi quis ſibi notoriæ conſcius ſit indignitatis, & habilitatis prorſus nullius, ad tantum onus geſtandum. Ea ſane, ut alios omittam, fuit Juliani Pomerii ſententia, qui lib. 3. de vita contemplativa; cap. 28. ita ſcripſit: *Sed quoniam ſunt multi, qui ſe impares tantæ ſarcinæ norunt; tales juſte ſe etiam quæſiti non offerunt; ne videantur non Eccleſiaſticos labores velle ſuſcipere, ſed honores ambire.*

Digitized by Google

eſt, ſiquidem ipſi deprecatoribus indigent, ut ignis æterni ſupplicium devitent?

III. Porro quod hoc dicam, non quod te terream, ſed ut rem ita, ut vere ſe habet, edoceam, auſculata, quid beatus Paulus ad Timotheum dilectum, ac vere germanum filium ſcribat: (a) *Manus cito ne cui imponas, neque communices cum peccatis alienis*. Intelligis ne, quanto non crimine modo, ſed & ſupplicio, quod quidem in nobis fuit, eos liberavimus, qui nos eo honoris perducturi fuerant? Nam ſicuti iis qui ad id dignitatis electi ab aliis fuerint, non ſatis eſt defenſionem hanc afferre: voluntarius ipſe ad hujuſmodi munus adminiſtrandum non acceſſi, atque ideo ſane non aufugi, quod non præſciſſem fore ut eligerer. Sic neque eos, qui ordinarint, ſublevare quicquam poterit, ſi dixerint ignoraſſe ſe eum quem ordinarunt. Verum vel hoc ipſo crimen gravius efficitur, quod quem ignoravere produxerint: ac certe quæ illis videtur excuſatio, accuſationem auget. Nam quî id abſurdum non ſit, eos qui mancipium aliquod empturiunt, id tum medicis oſtendere, tum emptionis ſponſores poſtulare, tum vicinos interrogare,

(a) Extat hoc celeberrimum Pauli monitum in Epiſtola 1. ad Timotheum, cap. 5. cujus verba ita exponit idem Chryſoſtomus Homilia 16. in eum locum: *Quid ſibi vult* cito? *Non ex prima ſtatim probatione, nec ſecunda, nec tertia, ſed ubi conſideratio diuturna præceſſit, exactiſſimaque diſcuſſio, tunc imponito manus. Neque enim ea res periculo caret. Eorum enim quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis*: Et S. Hieronymus lib. 16. Commentariorum in cap. 58. Iſaiæ ita ait: *Paulus ſcribit ad Timotheum*: manus cito nemini impoſueris. *Non eſt enim peccatum leve mittere margaritas ante porcos, & dare ſanctum canibus, & ordinationem clericatus nequaquam ſanctis, & in Lege doctiſſimis, ſed affeclis ſuis tribuere, & vilium officiorum miniſtris; quodque his dedecoroſius, mulierculanum precibus &c.* Eadem & longe plura alii Patres docent.

Digitized by Google

gare, ac ne tum quidem adhuc confidere, quinimo & diuturnum aliquod tempus poſcere, intra quod probare illud poſſint: eos vero qui quempiam ad epiſcopale munus hujuſmodi cooptaturi ſunt, ſi cui placitum ſit ad aliorum vel gratiam, vel invidiam teſtimonium ſuum accommodare, & ita eum temere æque ut caſus tulerit adlegere, nulla prorſus alia diſcuſſione facta? Quis igitur nos tum depoſcet, atque a noxa eximet, quum præſertim qui patrocinari nobis debent, patronis ipſi indigeant.

IV. Proinde illum oportet qui aliquem ordinaturus ſit, rem diligenter admodum expendere, ſed multo etiam diligentius eum, qui (*a*) ordinandus proponitur. Tametſi enim illi peccatorum ſuorum ſupplicium commune eſt cum iis, a quibus ordinatus eſt, tamen ne ipſe quidem hac ratione ſupplicium evadit: quod quidem & gravius feret, ſi electores rem confecerint morbo aliquo humano victi, reclamante etiam ipſorum conſcientia, neque ſequuti, quod illa dictabat honeſtius eſſe. Nam ſi in ejuſmodi delicto deprehenſi illi fuerint, & quem indignum eſſe certo ſcirent, per cauſam tamen aliquam ordinaverint, utrique illi pari digni ſunt ſupplicio. Fortaſſe autem & majus ſupplicium illum manet, qui ſponte adlegerit minime idoneum. Qui enim poteſtatem facit volenti Eccleſiam corrumpere, is certe author fuerit eorum omnium, quæ perdita illius audacia turbaverit. Qui ſi nulli rei earum quas dixi obnoxius fuerit, ſibi vero a vulgi opinione fucum fuiſſe factum dicat, ne ſic quidem impune tulerit. At paulo leviores pœnas dabit quam daturus

(*a*) Ut ſacros ſuſcepturi ordines melius ſe præparent, magnaque diſcretione, præmitti ſolent ſacræ ordinationi exercitia ſpiritualia; in quibus ſerio perpendant, quantum onus ſunt ſubituri, ſi caſte deinde vivere valeant, & ſeculo renunciantes, uni Deo ſervire.

Digitized by Google

daturus ſit, qui ab ipſo ordinatus eſt. Quid ita? Nempe quod veriſimile videri poteſt, eos, qui elegere, a falſa aliqua opinione deceptos ad danda ſuffragia deſcendiſſe. Qui vero electus eſt, dicere utique non queat, ſe ſibi, ut & aliis fuiſſe incognitum. Igitur ſicut is graviori puniendus eſt ſupplicio, quam illi, a quibus aſcitus, productuſque eſt, ita debet ſui ipſe periculum accuratius, quam illi facere: ac ſi quidem eum illi ignorantes traxerint, illis occurrere, docereque diligenter cauſas eas, per quas tum illi ab errore deſiſtant, tum ſe ipſe functione illa dignum quum oſtenderit, tantarum rerum molem effugiat.

V. Quamobrem enim fit, ut de militia, de mercatura, de agricultura, ceterarumque ad humanum victum pertinentium rerum ratione deliberatio ineunda quum ſit, neque agricola navigationem, neque miles agriculturam, neque gubernator militiam ſuſcipiat, etiamſi mortem illis millies commineris. Nempe propterea, quod illorum unuſquiſque proſpicit fore, ut periculum ſibi ab imperitia artis incognitæ immineat. Itane ergo, ubi modicis in rebus periclitamur, tanta ipſi utemur providentia, neque cogentium nos violentiæ parendum eſſe putabimus, ubi vero æternum illos manet ſupplicium, qui Epiſcopatus adminiſtrationem juſte præſtare neſcierint, temere, atque, ut caſus tulerit, in tantum nos conjiciemus periculum, alienæ violentiæ cauſam opponentes? Atqui rationem hujuſmodi admiſſurus haudquaquam eſt, qui cauſæ iſtius noſtræ judicem aget. Decebat enim multo majorem cautionem, ac proviſionem ſpiritualium rerum, quam carnalium præſtare. Hic vero ne parem quidem nos exhibere conſtat.

VI. Etenim quæro ex te, ſi quempiam ipſi ſuſpicantes fabrum eſſe, qui non ſit, ad opus vocemus,

H ſequa-

ſequaturque ipſe, deinde manus admovens materiæ ad ædificium paratæ, ligna, itemque & lapides diſſipet, opus autem ſic coagmentet, domum ſic ædificet, ut ſtatim collapſura ea ſit: numquid ille ſe ſe abunde hac defenſione tutaturus eſt, ſi dixerit, ab aliis ſe coactum, non etiam ultro ad ædificandum acceſſiſſe? Certe nequaquam, idque juſte, ac merito. Oportebat enim, vel aliis ad id vocantibus, pedem retrahere, ac tergiverſari. Itane vero qui ligna, & lapides diſſipat faber, huic nullus prorſus ſuffugii locus, quo minus pœnas pendat: qui vero animas negligenter ædificans perdiderit, hiccine alienam vim, abundans ſibi ſuffugium, præſidiumque putabit? & quo id pacto non valde ineptum, atque abſurdum? Nondum enim adjicio, nolentem a nemine compelli poſſe, ſed & ipſum volo vim fuiſſe immodicam perpeſſum, artibuſque variis circumſeptum, ut in retia caderet. Hoccine igitur illum a ſupplicio eximet? Ne obſecro, ne eouſque nobis imponamus, neque ſimulemus, ignorare nos ea, quæ vel admodum pueris nota eſſe poſſunt.

VII. Revera enim quum rationis reddendæ tempus aderit, ignorantiæ ſimulatio hæc nihil nobis allatura eſt præſidii. Principatum hujuſmodi nihil ipſe ambiviſti, imbecillitatis tuæ conſcius? Probe id ac recte. Oportebat ergo cum eodem hoc conſilio vocantibus etiam aliis tergiverſari. An ne quum te nullus vocaret, imbecillis tu, ac minime idoneus eras: ubi primum vero comperti ſunt, qui honorem ad te deferrent, derepente in valentem, atque idoneum evaſiſti. Certe hujuſmodi res ridicula prorſus, ac nugatoria eſt, eademque extremo etiam ſupplicio digna. Nam hac una de cauſa Dominus admonet, ne qui turrim ædificaturus eſt, fundamentum prius jaciat,

ciat, quam ſuas ipſius vires expendat: ne qui illac tranſituri ſunt, iis infiniti ludibrii, (*a*) ac riſus anſam in ſe ipſe præbeat. Atqui illius mulcta ſe ſe intra deriſum continet, quum hic ſupplicium ſit ignis æternus, vermis nunquam emoriturus, dentium ſtridor, extremæ tenebræ, diſſecari, atque in hypocritarum ordinem cogi: quorum tamen omnium nihil ii expendere volunt, qui factum noſtrum accuſant. Id quod ſi facerent, profecto ceſſaturos tandem putaverim ab eo accuſando, qui ſe temere, ac nulla cauſa perire noluerit.

CAP. III.

Quam difficile curare corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia I. Curatio animarum laborioſior quam corporum, animiſque curandis unicum inſtrumentum doctrina, & prædicatio Evangelii II. Cum gratia miraculorum etiam neceſſe eſt eſſe eloquentem III. Ad quorumvis concertationes paratum Epiſcopum eſſe oportet IV. Sacerdotum vigilantia eſt murus domus Dei, eiſque contra omnes hoſtes, & hæreſes vigilandum V. Valentinianorum, Marcioniſtarum, & aliorum hæreticorum hæreſis VI. & VII. Curioſitatis vitium noſcendi res inutiles, & non neceſſarias reprimendum VIII. Doctrinæ Verbi Dei neceſſitas IX.

I. Nobis quidem haudquaquam nunc res eſt de frumento, hordeove diſpenſando, ac demetiendo,

[a] Lucæ cap. 14. ità ait Dominus: *Quis ex vobis volens turrim ædificare, non prius ſedens computat ſumptus, qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum: ne poſtea quam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes, quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare?*

Digitized by Google

tiendo, de bobus, ovibuſque paſcendis, aut aliis id genus rebus diſtrahendis, ſed de ipſomet corpore Jeſu curando. Chriſti enim Eccleſia ex beati Pauli (*a*) verbis Chriſti corpus eſt. Ac certe eum convenit, cui creditum corpus id fuerit, ipſum illud tum ad multam honeſtatem, tum ad pulchritudinem incredibilem perpolire, undique circumſpicientem necubi macula, aut ruga, aut nævus, vitiumve aliquod hujuſmodi pulchritudinem, honeſtatemque illam labefactet. Et quidnam illum tandem aliud præſtare oportet, quam ut capite illo immortali, ac beato, quod ipſi ſuperpoſitum eſt corpus ipſum humanarum virium captu dignum efficiat? Nam ſi qui ſuum corpus ad athleticam habitudinem cura adhibita componunt, iis neceſſarius eſt uſus, & medicorum, & pædotribarum, & temperatæ dietæ, & exercitationis aſſiduæ, & infinitæ adeo obſervationis: etenim minimus quiſque rerum illarum contemptus labefactare omnia, atque evertere poteſt: quibus forte obtigit Chriſti corpus hoc quod dico curandum, cujus quidem exercitatio non corpora ipſa, ſed inviſibiles potentias ſpectat, ii quibuſnam artibus conſervare illud ſincerum, atque incolume poterunt, niſi omnifariam animæ curationem congruam, convenientem, atque humana virtute longe ſuperiorem calluerint?

II. An ignoras corpus id quod dico pluribus tum morbis tum inſidiis obnoxium eſſe, quam caro noſtra hæc obnoxia ſit? itemque & celerius corrumpi, & ægrius ſanari? Ac certe humana corpora curantibus diverſa ſuppetunt medicamenta: itemque & inſtrumentorum apparatus varii, & cibi ægrotantibus congrui: plerumque autem & ſola aeris natura ſatis fuerit ad ſanitatem

[*a*] Vide Pauli Epiſtolam ad Epheſios cap. 5.

Digitized by Google

tatem laboranti reſtituendam : alias etiam ſomnus, qui opportune obrepſerit, medicum ipſum labore omni ſublevat, liberatque. At vero hic nihil hujuſmodi comminiſci licet, ſed una quædam poſt operum præſtationem ars, ac curationis via tenenda, ſequendaque eſt: nempe per ſermonem Evangelicum (*a*) doctrina. Siquidem hoc demum inſtrumentum eſt, hoc cibus, hoc aeris temperamentum optimum, hoc medicamenti inſtar, hoc ignis loco, hoc ferri vice: ac ſi vel urere, vel ſecare opus fuerit, hoc ipſo uti neceſſe eſt: atque hoc ſi nihil profuerit, reliqua omnia evanida pereant oportet. Hoc & jacentem animam ſuſcitamus, & tumeſcentem conpeſcimus: hoc & ſupervacanea amputamus, & quæ deſunt, ſupplemus, ceteraque omnia conficimus, quæ ad animi conferunt incolumitatem. Ac ſane ut vitam quam optime conſtituas, alterius hominis vita te ad idem exemplum æmulationemque parem pertrahere poſſit. Quum vero humanus animus decretorum minime verorum, ſententiarumque a fide abhorrentium morbis laboraverit, hic demum Evangelici ſermonis uſus magnopere neceſſarius, non ſolum, ut qui tibi domeſtici ſunt, robores, atque confirmes, verum etiam ut cum externis bellum geras, ac manus conſeras.

III. Nam ſiquis armatus foret tum ſpiritus gladio, tum fidei ſcuto eouſque ut miracula edere, & per miraculorum editionem, impudentium, maledicorumque

(*a*) Quandoquidem doctrina, & prædicatio Evangelii unicum curandis animabus inſtrumentum eſt, quis non videat, quantum in hoc non pauci Epiſcopi peccent, qui verbum Dei populis ſuis prædicare negligunt; præſertim cum prædicandi onus jure non modo Eccleſiaſtico, ſed & præcepto divino, ut ait Tridentinum Concilium ſeſſione 25. *de reformatione*, ipſis incumbat. Vide noſtrum 1. Tomum in Romanum Pontificale ad Titulum 13. *de conſecratione electi in Epiſcopum*, ubi fuſe de ea re diſputavimus.

Digitized by Google

rumque hominum ora obturare poſſet, huic certe ſermonis præſidiis nihil opus fuerit: quin potius nedum quidem ſermonis uſus inutilis eſt, ſed admodum neceſſarius; quando & beatus Paulus ab eo non abhorruit, tametſi a ſignis editis, ubique in admiratione habitus. Et alius quidem ex Apoſtolis (*a*) unus hortatur, ut ſermonis vim ſtudioſe amplectamur, inquiens: *Parati ſemper ſitis ad reſpondendum cuilibet petenti, ut loquamini de ea, quæ in vobis eſt, ſpe.* Atque adeo univerſi Apoſtoli, quum una eſſent, nullo alio nomine Stephano, (*b*) ejuſque collegis viduas regendas commiſere, niſi ut in ſermonis miniſterio verſarentur. Verumtamen ſi contigerit, nos aliquid poſſe in ſignis per nos edendis, ſermonis hujus ſtudio non æque erit nobis invigilandum. Sin ne ullum quidem virtutis illius veſtigium in nobis relictum eſt, ac multi undecumque aſſidue imminent adverſarii: ſupereſt neceſſario, ut nos hoc ipſo ſermone armemus, muniamuſque; tum ut ne adverſariorum telis feriamur, tum ut illos potius feriamus.

IV. Quapropter ingens adhibere ſtudium oportet, ut Chriſti ſermo in nobis largiter inhabitet. Neque enim nobis pugnæ ſpecies una parata eſt, ſed bellum nobis varium, ac multiplex propoſitum, variis, multiplicibuſque adverſariis conſtans, atque inſtructum. Qui ipſi neque iiſdem armis utuntur omnes, neque uno eodemque nos artificio adoriri meditantur, eumque oportet, qui adverſus omnes illos prælio decertaturus ſit, omnium artes notas habere, eumdemque,

(*a*) Eſt is Apoſtolorum Princeps S. Petrus, qui ea verba in Epiſtola ſua prima cap. 3. ſcripſit.

(*b*) Lege Acta Apoſtolorum cap. 6. ubi legitur, quod, ut Apoſtoli inſtarent ipſi orationi, & miniſterio verbi Dei, ſine ulla temporalium cura, quæ eos a ſancto exercitio impediret, electi fuerunt ſeptem diaconi, quorum primus eſt S. Stephanus.

Digitized by Google

demque, & ſagittarium, & funditorem, & centurionem, & manipuli ductorem, & militem, & ducem, & peditem, & equitem, & navalis, & muralis pugnæ peritum eſſe. Etenim in militaribus præliis quod quiſque opus peragendum ſuſceperit, hoc adorientes hoſtes defendit: hic vero haudquaquam ſic ſe res habet. Niſi enim qui victoriam reportaturus eſt, dimicandi artes ad unam omnes ſigillatim percalluerit, novit diabolus vel parte una aliqua, ſi ea forte neglecta fuerit, piratis ſuis, prædonibuſque introductis, oves diripere. At non ita uſuvenit, quum paſtorem ille ſenſerit omni eſſe ſcientia præditum, atque inſtructum, inſidiarumque omnium ſuarum probe gnarum.

V. Qua de cauſa omnibus nos ex partibus munitiſſimos eſſe oportet. Nam & civitas quandiu muro undique cincta eſt, eos irridet, a quibus obſidetur, præſidio illo tutiſſima: ubi vero quis murum diruerit ad portulæ tantum magnitudinem, tum nihil proderit illi ſepti præſidium, etiamſi firmum alioqui, ac tutum illud maneat. Haud aliter igitur & Dei civitas, dum ipſam undecumque pro muro paſtoris ſolertia, atque prudentia cingit, adverſariis ſuæ omnes machinæ, arteſque in opprobrium riſumque cedunt, evaduntque qui eam incolunt, indemnes, atque illæſi: ſi autem eam parte aliqua demoliri quis poſſit, ut univerſam non diruerit, a parte totum, ut ſic dicam, labefactatur. Quid enim profuerit adverſus gentiles viriliter aliquem dimicare, ſi illum populentur Judæi? Quid item de ambobus vis victoriam reportare, ſi Manichæi (*a*) illum de-

(*a*) Manichæi ab authore ſuo Mane, vel Manin viro natione Perſa, antea ſervo, eo nomine appellati ſunt. Dici nequit quot errores ſparſerint; *Nam*, ut ait S. Leo ſermone 5. de jejunio decimi menſis, *cum Diabolus in cunctis perverſitatibus multiformem teneat principatum, arcem tamen ſibi in Manichæorum ſtruxit inſania &c.*

Digitized by Google

prædentur? Atque adeo vel his ſuperatis, ſiqui dicunt (*a*) fato omnia regi, oves intus jugulent? Et quid hic opus eſt omnes diaboli hæreſes, ſectaſque connumerare? Certe niſi omnes eas paſtor recte noverit propulſare, poterit lupus vel per unam ex eis tantum, bonam ovium partem devorare.

VI. Jam in bellis militaribus ab iis qui ſtant, ac depugnant, fore tum victoriam, tum cladem, expectandum ſemper eſt: hic vero res longe in contrarium cedit. Perſæpe enim uſuvenit, ut pugna adverſus alios cœpta, ad eos qui ne pugnæ quidem initio congreſſi fuerint, quique nihil omnino pulveris bellici hauſerint, quieſcentes, ſedenteſque, victoriam deferat, tum ut qui in iis non magnopere expertus fuerit, proprio ipſe gladio confoſſus, & amicis, & hoſtibus ludibrio ſit. Verbi gratia (conabor enim tibi id exemplo planum facere quod dico) legem, quam Moyſes a Deo accepit, qui (*b*) Valentini, ac (*c*) Marcionis

(*a*) Unus is fuit ex innumeris pene erroribus Manichæorum, ut teſtatur Socrates lib. 1. *hiſtoriæ*, cap. 22.

(*b*) Antonino Pio Imperatore anno circiter 145. prodiiſſe novum hunc hæreſiarcham, Tertullianus, Irenæus, Theodoretus, & alii æque omnes affirmant: quem & fuiſſe philoſophum ſecta Platonicum, ingenio potentem, & eloquio, lapſum autem in hæreſim, quod in petitione Epiſcopatus, ei prælatus eſſet alius ex martyrii prærogativa, idem Tertullianus ſcribit, *De præſcriptionibus* cap. 30. & contra Valentinum cap. 4.

(*c*) Marcio, unde Marcionitæ, natione Ponticus, patria Synopenſis, de Stoicorum ſecta progreſſus, qui ob corruptam virginem de Eccleſia per patrem Epiſcopum ejectus, ut ſuæ conſuleret famæ, & venerandi genitoris ſui fugeret iras, Romam venit, ubi cum in communionem Eccleſiæ recipi minime potuiſſet, ad Cerdonianam tranſiit hæreſim, factus Cerdonis diſcipulus novoſque errores excogitavit, quos ut facilius inſinuaret, ſuaderetque, varia corroſit, ſeu corrupit adverſantia ſcripturæ loca; unde eſt deinceps *mus ponticus* appellatus; a ſancto autem Polycarpo *primogenitus diaboli*.

Digitized by Google

nis inſanum dogma tamquam per manus traditum accepere, atque adeo quicumque eadem cum eis ſentiunt, de ſacrorum ſcriptorum catalago delent. Rurſus illa eadem Judæis tam ſacroſancta eſt, ut contendant, tempore etiam id jam vetante, nihil in ea eſſe quod obſervari non debeat, præter divinum etiam placitum. At Dei Eccleſia utrorumque intemperantiam vitans mediam viam ſequuta eſt, quæ neque cenſet collum illius jugo ſubmittendum, neque patitur, ut illam calumnieris, ſed vel exoletam laudat, quod ea ſcilicet ad tempus uſum atque utilitatem peperit. Oportere igitur puto, eum, qui adverſus utroſlibet depugnaturus ſit, modum hujuſmodi adhibere. Nam ſi Judæos docere volens, intempeſtive nunc veteris legis cæremoniis impediri, acriter increpitare, atque incuſare illam cœperit, nimirum hæreticis oblatrare volentibus anſam non mediocrem dederit: qui ſi hujuſmodi hæreticorum ora obturare volens, veterem legem laudibus extulerit immodicis, eam ipſam tamquam hodie quoque neceſſariam commendans, fiet ut Judæis ora laxet.

VII. Rurſus qui (*e*) Sabellii inſaniam inſaniunt, ac quos

(*e*) Ex omnibus Noeti diſcipulis, qui impietate reliquos antecelluit, Sabellius fuit, ex Prolomaide Lybiæ oriundus, qui factus potentiſſimus impii dogmatis propugnator, negavit Perſonarum in Trinitate diſtinctionem, dicens ea tantum eſſe nomina, ad diverſos effectus divinitatis inſinuandos compoſita: unde cum unam tantum perſonam aſſereret, illa neceſſario deducebatur conſequentia, ut ſicut Filius, ita & Pater, & Spiritus Sanctus, æque dicerentur incarnati, & paſſi: appeilati iccirco etiam *Patripaſſiani*. Vide Baronium ad annum Chriſti 260. Porro Noetus præceptor Sabellii patria fuit Smyrnenſis, ut vult Theodoretus, ſive Epheſinus, ut S. Epiphanius tradit hæreſi 57. qui addit, eum in tantum faſtum elatum eſſe, ut auderet ſe Moyſem, & fratrem ſuum Aaron aſſerere, quamquàm Philaſtrius ſcribit, Noeti fratrem, non Aaron, ſed Eliam fuiſſe appellatum.

ac quos Arii (*a*) rabies invaſit, hi quod modum minime ſervarint, a ſana utrique fide prolapſi ſunt: qui iidem Chriſtianum etiam nomen obtinent. At ſi dogmata examines, alteros invenies Judæis nihilo meliores ſanioreſve, niſi quatenus appellatione tantum inter ſe differunt: alteros maxime convenire cum Pauli (*b*) Samoſatenſis hæreſi, ceterum utroſque longe a veritatis tramite aberrare. Magnum igitur hic periculum, arctaque, & anguſta via, præcipitiis utrinque intercepta: verendumque maxime, ne alterum dum ferire vis, ab altero vulnus accipias. Etenim ſi quis Deitatem unam poſuerit, hic Sabellius continue debacchabitur, vocemque hanc ad ſuam ipſius inſaniam impietatemque pertracturus eſt. Sin vero diviſione

(*a*) Quis & qualis fuerit Arius, abunde diximus noſtro I. Tomo Conciliorum in Hiſtoria Concilii Niceni. Erat Presbyter Alexandrinus, vir natione Lybicus, & dialecticæ peritia clarus, Theologus autem in Chriſti divinitatem blaſphemus, qui, Silveſtro Romano Pontifice, anno circiter 316. vel ut alii volunt 320. alteram a Sabelliana non minus nefandam induxit hæreſim, aſſerens Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum non eſſe ejuſdem ſubſtantiæ, & naturæ, ac proinde Chriſtum, non Deum, ſed puram creaturam eſſe, Patreque minorem:

(*b*) Fuit is Epiſcopus Antiochenus, erroreſque ſuos mutuatus videtur aliqua ex parte a Sabellio, dum nullam admittens in Divinitates ſubſtantia perſonarum diſtinctionem, totam Eccleſiæ de Sanctiſſima Ttinitate doctrinam cum Sabellio, atque Judæis penitus abſtulit: verum a Sabellio in eo diſſenſit, quod Sabellius cum unam tantum affirmaret divinam eſſe perſonam, ex neceſſaria conſequentia æque introduceret Patris ſimul & Spiritûs Sancti cum Filio incarnationem, ac paſſionem: Paulus vero omnem prorſus auferens divinæ naturæ cum humana conjunctionem, Chriſtum hominem tantum, ſed juſtitia præditum fuiſſe diceret. Damnatus iccirco in Concilio Antiocheno bis celebrato, recurrens ad Aurelianum Imperatorem, ejuſdem juſſu pellitur e domo Epiſcopali, teſte Euſebio lib. 7. *Hiſtoriæ*, cap. 24. Porro is fuit omnium primus qui viam aperuit appellandi ab Epiſcopis ad Imperatorem.

Digitized by Google

ſione quis facta, alium Patrem, alium Filium, alium eſſe Spiritum Sanctum dixerit; hic inſtabit Arius in diverſitatem eſſentiæ, perſonarum differentiam trahens. Fugienda vero, averſandaque eſt tum illius impia confuſio, tum hujus inſana diviſio, ita ut Patris, Filii, ac Spiritus Sancti Deitatem unam fateamur, perſonas quas vocant hypoſtaſes tres addentes. Hac enim ratione utrorumque incurſiones quaſi vallo objecto impedire poterimus. Sunt item & alii congreſſus inſultuſque permulti, quos hic colligere poſſemus, adverſum quos niſi diligenter, fortique animo decertaveris, fiet, ut pugna decedas, vulneribus confoſſus innumeris.

VIII. Jam quis numerare queat domeſticorum nugas, atque contentiones? quæ ipſæ externis inſultibus inferiores quum non ſint, majorem etiam ei, qui docere illos velit, ſudorem pariunt. Sunt enim alii, quibus præ curioſitatis ſtudio temere ac nullo cum conſilio ſollicite indagare, ac ſcrutari ea placet, quæ neque facile diſci poſſunt, neque iis utilia eſſe, qui ita edocti fuerint. Alii rurſus judiciorum divinorum rationes ab eo poſtulant, conati abyſſum illam magnam dimetiri: *Judicia enim tua*, inquit ille, (*a*) *abyſſus multa*. Item fidei, ac vitæ inſtitutionis paucos admodum invenias ſtudioſos; plures autem curioſe ea indagantes, exquirenteſque quæ nequaquam invenire queas, quorum item exquiſitio Deum etiam irritat. Nam quoties quæ ille noluit nos ſcire, ediſcere conamur, ea ipſi neque ſciemus (qui enim Deo id nolente?) & periculum dumtaxat ex ipſa indagatione ad extremum reportabimus. Atque hæc quum ita ſint, tamen ubi quis auctoritate interpoſita, hujuſmodi curioſorum hominum ora obſtruxerit, is ſibi tum

(a) Regius Vates in pſalmo 35.

tum arrogantiæ, tum inſcitiæ notam inurit. Qua de cauſa Antiſtitem magnam huc adhibere prudentiam oportet, ut tum illos ab hujuſmodi abſurdis quæſtionibus abducat, tum eas, quas dixi, criminationes a ſe amoliatur.

IX. Ceterum adverſus hæc omnia nullum aliud quam Evangelici ſermonis ſuppetit auxilium. Qua facultate ſi Antiſtes ſpoliatus fuerit, fiet, ut eorum animæ, qui illi ſubditi fuerint, de iis loquor, qui infirmiores curioſioreſque ſunt, nihilo melius ſe ſe habeant, quam naves eæ, quas aſſidua maris tempeſtas exagitat. Quamobrem Epiſcopum (*a*) oportet nihil non agere, ut ſibi facultatem hanc comparet.

CAP. IV.

Quanta in S. Paulo dicendi facultas, & miraculorum virtus I. Pauli virtutes, labores innumeri, & certamina, ingenſque illius zelus, & amor erga proximos II. & III. Idiotam Paulus cur ſe dixerit IV. Paulus non miraculis ſolum, ſed & vi docendi, ac dicendi claruit V. Paulus etiam cum miraculis neglexit eloquentiam VI. Commendatio & utilitas Epiſtolarum Pauli VII.

I. ATque hic BASILIUS, Quid igitur, inquit, Paulus ille facultatis hujus ſibi parandæ ſtudioſus nequaquam fuit? qui ne eloquentiæ quidem inopiam diſſimulat, ſed aperte idiotam ſe ſe eſſe profitetur:

(*a*) Epiſcopis etiam hactenus inexpertis, etiam doctorum concionatorum copia abundantibus, curandum eſt, ut ipſimet præcipuam apoſtolici ſui muneris partem, qualis eſt predicatio verbi Dei, impleant, exemplo & teſtimonio S. Ambroſii Epiſcopi Mediolanenſis, qui licet inopinus, invitus, imparatuſque ad Epiſcopatum raptus fuiſſet, nihilominus ingenue fatetur lib. officiorum cap. 1. non poſſe ſe muneri deeſſe docendi.

Digitized by Google

ſitetur: idque præſertim dum ad Corinthios (*a*) ſcribit, viros ab eloquentia, in qua magnopere ſibi placerent, claros atque illuſtres.

CHRYSOSTOMUS. Hoc ipſum, inquam, hoc ipſum certe eſt, quod pleroſque perdidit, remiſſioreſque ad veræ doctrinæ ſtudium reddidit. Etenim quum non poſſent illi, apoſtolicæ mentis altitudinem exacte rimari, neque verborum ſenſum capere, univerſæ ætatis tempus conſumpſere in ſomnolentia, atque oſcitantia, inſcitiam eam amplexati, non quam ſibi Paulus tribuit, verum a qua tanto ille abfuit intervallo, quanto non alius quiſquam eorum omnium hominum, qui ſub cælo hoc vivunt, abeſſe poteſt. Ceterum propoſitum hoc aliquantiſper a nobis intermittatur. Interim autem illud dicam. Sit nobis Paulus eatenus idiota, quatenus illi iidem eum faciunt. Quid tum, ſi illum contuleris cum noſtræ ætatis hominibus? Etenim facultatem ille obtinuit, orationis facultate multo præſtantiorem, ac longe potentiorem. Oſtendens enim ſe ſe tantum, ac tacens, dæmonibus formidabilis erat. Noſtri omnes ſi unum in locum ſimul convenerint cum infinitis tum precibus, tum lacrymis, numquam certe tantum poſſint, quantum olim Pauli (*b*) ſemicinctia potuere. Paulus quidem precibus mortuos ſuſcitavit. Præterea alia miracula edidit tam multa, ut apud externos pro Deo (*c*) haberetur; atque antequam vitam hanc cum morte com-

(*a*) Lege initium capitis 9. Epiſtolæ 2. ad Corinthios, ubi præ ſua humilitate inſipientem ſe vocat, & imperitum ſermone.

(*b*) Quanta virtus miraculorum Pauli, addiſcere licet ex iis, quæ de ipſo in Actis Apoſtolorum cap. 19. leguntur: *Virtuteſque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: itaut ſuper languidos deferrentur a corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.*

(*c*) Actorum cap. 14.

Digitized by Google

commutaſſet, dignus habitus eſt, qui uſque ad tertium (*a*) cælum raperetur, verborumque particeps fieret, quæ humanam naturam audire nequaquam fas eſt. At qui hodie vivunt homines, ſed nihil ipſe eloqui poſſum quod moleſtum invidioſumque ſit. Neque enim hoc dico, quod memoriæ noſtræ hominibus inſultem, ſed quod admirer, quo pacto non perhorreſcant ſe ipſos tanto viro conferentes.

II. Nam ſi miraculis omiſſis ad illius vitam deſcenderimus, ejuſdemque mores, ac ſtudium vere Angelicum excuſſerimus, per hoc demum Chriſti Athletam magis quam per miracula victoriam reportare videbis. Quorſum enim dicere attinet (*b*) zelum, manſuetudinem, continua pericula, frequentes curas, perpetuas animi ſollicitudines Eccleſiarum cauſa ſuſceptas, commiſerationem, affectumque in languentes, ægrotanteſque, afflictiones permultas, alias, atque alias perſecutiones, quotidianas mortes? Quis enim locus orbis univerſi, quæ continens, quod mare juſti illius certamina ignoravit? Illum vel deſerta, atque inhoſpita tellus cognovit, atque ad periclitantem identidem hoſpitio excepit. Nam & inſidiarum genera omnia pertulit, & nullum non victoriæ modum expertus eſt, ut in decertando indefeſſus, ita in reportanda victoriæ corona continuus.

III. Sed enim neſcio quo pacto eo ipſe perductus ſum, ut tanti viri laudes oratione mea levarem magis quam exornarem. Eximia enim illius facinora, ut omnium orationem excedunt, ita noſtram tantum ſuperant, quantum ab iis relinquimur, qui dicendi facultate

(*a*) 2. Ad Corinthios 12.

(*b*) Vide Epiſtolam 2. ad Corinthios cap. 11. ubi ipſe Paulus adverſa quæ perpeſſus eſt, prædicando Chriſti fidem, & labores ac ſolicitudines recenſet.

Digitized by Google

cultate inprimis excellunt. At qui ne ſic quidem, (neque enim eventu, ſed animo potius conſilium noſtrum ille metitur) ſuperſedebo, donec elocutus id fuero, quod tanto eſt iis, quæ dixi præſtantius, quanto ille mortalibus omnibus excellentior. Hoc igitur quid eſt? Certe poſt tam multa egregia facinora, poſt innumeras coronas in gehennam detrudi, & æterno tradi ſupplicio optavit, ut Judæos, qui ipſum crebro tum lapidarant, tum etiam, quantum in ipſis erat, interfecerant, ſervaret, (a) & Chriſto lucrifaceret. Quis mortalium ſic Chriſtum deſideravit? ſi modo deſiderium hoc appellandum eſt, ac non potius aliud quiddam deſiderio majus? Etiamne igitur nos ipſos cum illo conferemus? Idque poſt tantam gratiam, quam partim cælitus accepit, partim ex ſe ipſe præſtitit? Hoc vero quidnam eſſe queat audacius, ac temerarium magis?

IV. Atqui quod unum reliquum eſt, Paulum ſic idiotam nequamquam fuiſſe, ut iſti exiſtimant, id jam commonſtrare aggrediar. Iſti enim non eum modo, qui in peregrinæ ac profanæ eloquentiæ præſtigiis tyrocinium non poſuerit, ſed etiam eum, qui pro tuendo veritatis dogmate depugnare neſciat, idiotam appellant, & recte id quidem. At Paulus non utrobique idiotam ſe profitetur, ſed in horum altero dumtaxat. Id quod dum confirmaret, rem diligenter admodum deffinivit, oratio-

(a) Quanta fuerit Pauli charitas, fatentur paſſim Patres vix poſſe explicari: non enim aliud ſatagebat, quam Dei cultum, & gloriam propagare, omneſque ad Dei fidem, & amorem perducere: *Sicut ferrum*, inquit Chryſoſtomus homilia 3. de Pauli laudibus, *miſſum in ignem, totum ignis efficitur; ſic Paulus charitate ſuccenſus, totus factus eſt charitas*. Et paulo poſt: *More optimi ducis, militis, & medici omnium officiorum perſonas, & munia unus ipſe ſubibat*. Multus eſt in enarrando S. Pauli zelo, & charitate S. Gregorius Nazianzenus in ſuo Apologetico 1.

Digitized by Google

oratione, (*a*) non etiam cognitione idiotam ſe appellitans, & certe ſi hic exigere vellemus Iſocratis terſum levorem, Demoſtenis amplam ſublimitatem, Thucydidis verendam majeſtatem, Platonis excellentem dignitatem, Pauli teſtimonium hoc adductum eſſe oporteret. Nunc vero ſi placet, omnia illa prætermittentes, ac peregrinæ eloquentiæ ornatum, ut ſupervacaneum ducentes, dictionem, enunciationemque negligamus, ac nobis orationis paupertatem ſic permittamus, ut rerum verborumque compoſitio nuda nobis, ac ſimplex ſit: modo ne quis in cognitione, atque adeo in dogmatibus diligenter excutiendis idiotam ſe præſtet; neque quo ſuam ipſius ignaviam protegat, Paulum illum beatum ornatu ſuo maximo, tum laude, quæ in eo ſumma eſt, diſpoliet.

V. Undenam enim, obſecro, Judæos illos qui Damaſcum incolerent confudit, ſignis miraculiſque ab eo nondum cœptis? Unde Græcos idem ſupplantavit. Quamobrem autem Tarſum relegatus eſt? Nonne id factum eſt poſteaquam vi dicendi victor ille evaſit, ſic ut quum victos ſe illi ferre non poſſent, ad illius cædem inflammati ferrentur? Nondum enim miracula edere cœperat. Neque vero dicere quis poſſit, Paulum

(*a*) Ideſt Græca polita & verboſa eloquentia, qualis eſt Iſocratis, Demoſthenis, & aliorum. S. Hieronymus in Epiſtola 151. quæſt. 10. ad Algaſiam diſerte ait, S. Paulum vocaſſe ſe imperitum ſermone non quidem præ humilitate, ſed de conſcientiæ veritate, tum etiam ita addit: *Profundos enim & reconditos ſenſus lingua non explicat: & cum ipſe ſentiat quid loquatur, in alienas aures plura non poteſt ſermone transferre*. Idem aſſerit in Epiſtola ad Hedibiam, ubi etiam ſubjungit, quod hac de cauſa Paulus Titum Græce doctum penes ſe habuerit, ſicut & beatus Petrus Marcum. Contra S. Auguſtinus lib. 4. de doctrina Chriſtiana cap. 7. putat Paulum ſe vocare imperitum ſermone non ex ſua, ſed ex obtrectatorum ſententia: fuſe enim oſtendit ibi Auguſtinus eloquentiam Pauli.

Digitized by Google

lum ab editorum miraculorum gloria, apud multitudinem in admiratione habitum, eoſque, qui cum eo congrederentur, ab ipſius fuiſſe axiſtimatione oppreſſos. Ad id enim uſque tempus nonniſi ab eloquentia victoriam de adverſariis reportabat. Adverſus eos autem, qui Judaiſmum ſequi in Antiochia cœpiſſent, quibus auxiliis pugnavit (*a*) diſputavitque? Rurſus Areopagita ille ſuperſtitioſiſſimæ civitatis illius civis, nonne una cum uxore, audita tantum Pauli concione (*b*) illum ſequutus eſt? Eutychius (*c*) vero quomodo de feneſtra delapſus eſt? Nonne poſteaquam uſque ad multam noctem Pauli docentis orationi intentus operam dediſſet? Quid vero Theſſalonicæ, atque Corinthi, quid Epheſi, & in ipſa Roma, nonne totos dies totaſque noctes inſumpſit, dum divinas Scripturas ordine (*d*) exponeret? Jam quorſum percenſere opus eſt diſputationes eas, quas cum Epicureis (*e*), Stoiciſque palam habuit? Nam ſi hic omnia referre velim, profecto noſter ſermo in magnam ſe ſe longitudinem producat.

VI. Quum igitur Paulum conſtet, tum ante miracu-

I lorum

(*a*) Vide Epiſtolam Pauli ad Galatas cap. 2.

[*b*] Recenſetur ejus rei hiſtoria cap. 9. Actuum Apoſtolorum, ubi civis Areopagita, ejuſque uxor, quorum hic meminit Chryſoſtomus, dicuntur fuiſſe Dionyſius, & Damaris: *Quidam vero viri adhærentes ei crediderunt: in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.*

(*c*) Vide hiſtoriam ejus rei cap. 20. Actuum Apoſtolorum, ubi inter alia, verſu 9. legitur: *Sedens autem quidem adoleſcens nomine Eutychius ſuper feneſtram, cum mergeretur ſomno gravi, diſputante diu Paulo, ductus ſomno cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus.*

(*d*) In Actibus Apoſtolorum paſſim, & in Epiſtolis Pauli nihil frequentius occurrit, quam ejus conciones ac diſputationes.

(*e*) Vide cap. 17. Actuum Apoſtolorum, ubi diſputatio Epicureorum, & Stoicorum cum Paulo narratur.

lorum editionem, tum in mediis ipſis miraculis magnam adhibuiſſe eloquentiam, qua fronte jam ſuſtinebunt, idiotam illum vocare, cujus magna fuit apud omnes qua diſputantis, qua concionantis admiratio? Quamobrem enim Lycaones ipſum Mercurium eſſe ſuſpicati ſunt? Nam quod Barnabam, ac Paulum deos (*a*) eſſe crederent, id a ſignis editis fiebat. Quod autem Paulum Mercurium (*b*) eſſe vellent, id non jam a ſignis, ſed ab eloquentia naſcebatur. Quanam autem re prærogativam ille vere beatus vir inter ceteros Apoſtolos obtinuit? Unde item per univerſum terrarum orbem multus in omnium mortalium ore verſatur? Unde non apud nos modo, ſed etiam apud Judæos, ac Gentiles in primis admirationi eſt? Nonne ab Epiſtolarum facultate, ac virtute? Per quam non eos tantum, qui id temporis in Chriſtum crederent, ſed eos quoque, qui ab eo tempore in hunc huſque diem credidere, at qui poſtea credituri ſunt, tantiſper dum ille de unoquoque judicaturus advenerit, adjuvit, adiuturuſque eſt? Id quod facere nunquam ceſſabit, donec mortale genus duraturum eſt.

VII. Ejus quidem certe Scripta inſtar muri ex adamante conſtructi, omnes orbis univerſi Eccleſias (*c*) quovis

(*a*) Cap. 14. legitur quidem: *Turbæ autem cum vidiſſent, quod fecerat Paulus* (ſanavit claudum ex utero matris ſuæ) *levaverunt vocem ſuam Lycaonice dicentes: Dii ſimiles facti hominibus deſcenderunt ad nos. Et vocabant Barnabam Iovem, Paulum vero Mercurium, quoniam ipſe erat dux verbi.*

[*b*] Dictus eſt Mercurius a Poetis facundiæ Deus, quod hominibus eloquentiam præſtare putabatur.

[*c*] De Epiſtolis Pauli celebre eſt, quod ſcribit Euſebius lib. 3. *Hiſtoriæ*, cap. 24. Lectas jam olim vel initio noſtræ Religionis Pauli Epiſtolas in Miſſarum ſolemniis, Scriptores liturgici paſſim teſtantur. S. Chryſoſtomus Præfatione in Epiſtolam Pauli ad Romanos, illud inter alia inculcat, laicos omnes, etiam opifices, & mercatores Pauli Epiſtolas legere debere.

Digitized by Google

quovis in loco poſitas circumvallant. Idemque ille fortiſſimi bellatoris exemplo medius etiamnum ſtat, captivam ducens omnem cogitationem ad obediendum Chriſto, itemque & conſilia, celſitudinemque omnem adverſus Dei cognitionem ſe ſe extollentem demolliens: quæ omnia ille perfecit per illas ipſas, quas nobis reliquit, Epiſtolas admirabiles, eaſdemque divina Sapientia refertas. Sunt autem Pauli Scripta nobis accomoda, non ſolum ut notha, atque adulterina a nobis dogmata amoliamur, veriſque, ac germanis nos muniamus, ſed etiam ad bene, beateque vivendum maximopere conducentia. Horum enim Antiſtites etiam hodierni uſu, ac præſidio caſtam Virginem, quam ille Chriſto adaptavit, deſponditque, concinnatam, deformatamque ad ſpiritualem venuſtatem, pulcritudinemque perducunt. His item ſimul irruentes in illam morbos propulſant, ſimulque præſentem conſervant incolumitatem. Talia ſunt ea ipſa pharmaca, quæ nobis idiota ille reliquit, ac tantas certe illa vires obtinent, quorum quidem experimentum probe admodum norunt, (*a*) qui aſſiduum eorum uſum adhibent. Atque ex his quidem liquido conſtat, Paulum non mediocrem in eloquentiæ ſtudiis operam collocaſſe.

C A P. V.

Doctrina inſtructum oportet eſſe Epiſcopum I. Verbi doctrinæ cognitionem in omnibus requiri, maxime vero in Sacerdotibus II. & III.

I. TU vero audi inſuper, quibus ille verbis diſcipulum ſuum hortetur: (*b*) *Lectioni*, inquit, *operam*

(*a*) S. Auguſtinus lib. 7. *Confeſſionum*, cap. 21. ſub initia converſionis ſuæ avidiſſime ſe ſacram Scripturam, & præ ceteris Apoſtolum Paulum ingenti fructu lectitaſſe, quinimo Pauli lectione ſe plane converſum fatetur. [*b*] 2. Ad Timotheum 4.

operam dato, exhortationi, doctrinæ. Quarum rerum & fructum addit, quum ait: (*a*) *Nam ſi id feceris, teipſum ſervabis, & eos qui te audierint*. Ac rurſus: (*b*) *Servum Domini non oportet pugnare, ſed placidum eſſe erga omnes, propenſum ad docendum, tolerantem malos cum manſuetudine*. Ac progreſſus ait: (*c*) *At tu perſiſtito in iis quæ didiciſti, & quæ tibi concredita ſunt, ſciens a quo didiceris, & quod a puero ſacras literas noveris*. Ac rurſus (*d*): *Omnis ſcriptura divinitus inſpirata, eſt utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad inſtitutionem, quæ eſt in juſtitia, ut integer ſit Dei homo ad omne opus bonum apparatus*. Audi autem quæ ille addit, dum cum Tito de Epiſcoporum conſtitutione diſſerit: (*e*) *Oportet enim*, inquit, *Epiſcopum tenacem eſſe ejus, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelis ſermonis, ut potens ſit etiam exhortari per doctrinam ſanam, ac contradicentes convincere*. Quo igitur modo qui ſic idiota erit, ut hi eſſe volunt, contradicentes convincere, eorumque ora obturare poterit? Quorſum vero opus eſt, operam navare lectioni, ac ſcripturis, ſi ea a nobis imperitia amplexanda eſt? Crede mihi, nihil aliud eſſe omnia ipſa poſſunt, quam excuſationes quædam, quam ſocordiæ, atque pigritiei tituli, ac prætextus.

II. At vero inquies, Epiſcopis hæc Paulus præcipit. Et nobis ſane de Epiſcopis ſermo habetur. Quod autem ea etiam ſubditis præcepta ſint, audi rurſus, quid Paulus in alia quadam Epiſtola alios commonefaciat: (*f*) *Sermo Chriſti inhabitet in vobis opulente cum omni ſapientia*. Ac rurſus: (*g*) *Sermo veſter ſemper cum gratia ſit ſale conditus, ut ſciatis, quomodo oporteat, vos unicuique reſpondere*. Jam id quod Petrus

(*a*) 2. Ad Timotheum 2. [*b*] Ibidem. (*c*) 2. Ad Timotheum 3. (*d*) Ibid. (*e*) Ad Titum 4. (*f*) Ad Coloſſenſes 3. (*g*) Ibid. 4.

Digitized by Google

Petrus (*a*) vult, ut parati ſcilicet ſimus ad reſpondendum, omnibus quidem præceptum eſt. Paulus item ad Theſſalonicenſis ſcribens, [*b*] *Ædificetis*, inquit, *ſinguli ſingulos*, *ſicut & facitis*. Quum autem de Sacerdotibus verba facit (*c*) *Qui bene præſunt*, inquit, *Presbyteri*, *duplici bonore digni habeantur*, *maxime qui laborant in ſermone*, *ac doctrina*. Hic enim demum doctrinæ terminus conſummatiſſimus, quum Sacerdotes, tum factis, tum verbis eos, quos erudiunt, ad beatam illam vitam a Chriſto inſtitutam perducunt.

III. Neque enim nuda facta ſatis ſunt ad hoc, ut alios edoceas, niſi & cum his verba accedant. Quæ vox non mea eſt, ſed Servatoris noſtri Jeſu (*d*) *Quisquis enim*, inquit, *fecerit ſimul ac docuerit*, *bic magnus vocabitur*. Quod ſi is, qui facit, idem & doceret, ſupervacaneum id certe foret, quod ſecundum additum eſt. Dixiſſe enim ſatis erat, *Quiſquis fecerit tantum*. Ceterum quod utraque illa diſtinxerit, oſtendit, alias eſſe operum partes, alias ſermonis, atque utrumque alterius ſubſidio indigere ad conſummatam ædificationem. An non audis, quid Epheſiorum Presbyteris ſcribat Chriſti organum illud (*e*) electum: *Propter quod vigilate*, inquit, *memores*, *quod per triennium nocte*, *ac die non ceſſaverim cum lacrymis monere unumquemque veſtrum*. Quis enim lacrymarum, vel commonefactionis per verba præſtitæ uſus, vita in eo Apoſtolica ſic radiante? Certe ut mandata obſerves, poſſit vita hujuſmodi magna ex parte conferre, neque enim illi, quicquid belle, ac præclare geſtum fuerit, continuo ſoli acceptum retulerim.

(*a*) 1. Petri 5. (*b*) Ad Theſſolonicenſes 1. (*c*) 1. Ad Timotheum 1. [*d*] Matthæi 5. (*e*) Paulus nempe, cujus verba extant cap. 20. Actuum Apoſtolorum.

Digitized by Google

CAP. VI.

Naſcentibus circa Fidei dogmata controverſiis remedium afferre debet ſufficiens Epiſcopi eruditio I. Quanta pernicies ex imperitia Præſulis populo, & ipſi Præſuli II.

I. Quum autem de dogmatibus exortum fuerit certamen, depugnentque omnes ab iisdem ſcripturis, quamnam hic vitæ exemplum facultatem præſtare, quamnam vim exhibere poterit? Quidnam vero utilitatis ſudores permulti allaturi ſunt, quum vel poſt labores illos exhauſtos, a craſſa quadam inſcitia in hæreſim quis delapſus, ab Eccleſiæ corpore abſciſſus, avulſuſque fuerit? Quod quidem ſcio multis uſuveniſſe. Quod tandem illi fuerit tolerantiæ commodum? Certe nullum. Sicut neque fidei integræ atque incolumis uſus fuerit ullus, ſi perdite alioqui, & corrupte (*a*) vixeris. Quibus de cauſis eum oportet, qui docendorum aliorum munus ſortitus eſt, inprimis hujuſmodi certaminum peritia valere. Nam temere ſi tutus ipſe perſtat, nihilque prorſus ab adverſariis læditur, tamen ſimpliciorum hominum multitudo illi ſubjecta, ubi animadverterit, ducem victum eſſe, ac nihil habere, quo ſe contra adverſarios tueatur, jam non victi infirmitatem, ſed dogmatis potius imbecillitatem, vitiumque cauſantur. Atque ita demum ob unius hominis imperitiam multus populus in extremam perniciem præceps rapitur. Qui quamquam haud ſe ſe penitus cum fidei adverſariis conjungunt, tamen de iis ambigere coguntur, de quibus confidere ipſi poterant: & ad quos ſe ſe cum fide inconcuſſa contulerant, jam non illis cum eadem conſtantia

(*a*) Quia ſcilicet, ut ait S. Jacobus in Epiſtola ſua cap. 2. *Fides ſine operibus mortua eſt*.

Digitized by Google

ſtantia attenti eſſe poſſunt: verum tantus æſtus, atque tempeſtas illorum animos infeſtat ſuperato præceptore, ut malum ipſum in naufragium tandem erumpat.

II. Quanta autem pernicies, quantus item ignis in infelix miſerumque illius caput aggregetur, ſingulis quibuſque ex ſubditorum numero pereuntibus, nihil opus eſt, ut te hic doceam, qui per te ipſe omnia ad unguem noviſti. Hoccine igitur eſt arrogantiæ, hoccine inanis gloriæ facinus, quod mihi impingitur? Quod ſcilicet recuſaverim tam multarum animarum interitus author fieri, ac mihi majus ſupplicium accerſere, quam præparatum alioqui deſtinatumque poſt obitum fuiſſet? Quiſnam vero id mihi vitio verterit? Certe nullus, niſi ſiquis inſanire, ac nulla cum ratione expoſtulare, inque alienis calamitatibus Philoſophum agere volet.

DE SACERDOTIO

LIBER V.

CAP. I.

Sermones Sacerdotis ad populum cura & ſtudio elaboratos eſſe oportet I. Concionatorum furta, & quam caute iis non modo alienis, ſed & ſuis laboribus utendum. Vulgus non tam utilitatis quam voluptatis gratia conciones audit II.

I. JAM quantum experientiæ, atque exercitationis Epiſcopum ad agendas veritatis tuendæ cauſas afferre oporteat, ſatis ſuperque demonſtratum nobis puto. Dicendum autem aliud quiddam ſupereſt, cujus cauſa infinita alia exiſtunt pericula, ſeu, ut verius dicam, non ejus certe cauſa, ſed iis potius

Authoribus, qui eodem recte uti neſciunt. Quandoquidem res ipſa & ſalutis, & plurimorum bonorum conciliatrix eſt, ſi illius adminiſtratio in ſtudioſorum, ac proborum virorum manus ceciderit. Id igitur quid eſt? Nempe labor ingens concionibus diſputationibuſque publice ad populum habendis impenſus. Primum enim bona ſubditorum pars nolunt ſe ad concionantes Epiſcopos ſic accommodare, ut ſe ipſi ad præcptores audiendos accommodant: ſed diſcipulorum ordinem, conditionemque ſupergreſſi, ſpectatorum eorum conditionem uſurpant, qui in theatris, ſtadiiſve certamina ſpectaturi otioſe (*a*) ſedent. In quibus quemadmodum ſolemne eſſe videmus, ut multitudo in contraria ſcindatur ſtudia, aliis huic, aliis illi applaudentibus; ita ſane & in ac parte diſciſſi, alii cum hoc, alii cum illo ſe ſe conjugunt, alias ad gratiam alias ad invidiam dicenti aures accommodantes. (*b*)

II. Neque vero id ſolum moleſtum eſt, ſed & aliud quiddam hoc ipſo nequaquam inferius. Nam ſi quum forte ex concionatoribus contigerit partem aliquam eorum, quæ ab aliis elaborata fuerint, ſuis ipſius concionibus intertexere; certe pluribus opprobriis obnoxium ſe facit, quam qui alienas opes ſuffurantur: quum alioqui etiam ſæpe fiat, ut concionator ne aliunde quidem mutuatus quicquam, ſed ea de re tantum ſuſpectus inſtar furis alicujus in ipſo furto depre-

(*a*) Starentne an ſederent olim auditores in Concionibus, erudite ac fuſe ediſſerit Bernardinus Ferrarius lib. 2. *De ritu ſacrarum Eccleſiæ veteris concionum*, cap. 21.

[*b*] Hunc & hodie abuſum deploramus, quid enim hodie aliud fit in Concionibus Quadrageſiæ tempore peragi ſolitis, quam ut quiſque pro libitu ſuo unum extollat, alium deprimat Concionatorem. Nonnulli etiam homines cogunt, Matronaſque invitant, non ut ad conciones proficiant, ſed ut præſentia ſua Concionatorem honorent.

Digitized by Google

deprehenſi (*a*) habeatur. Et quid dico, eorum, quæ ab aliis elaborata fuerint? Certe ne illi quidem licet ſuis ipſius inventis aſſidue uti. Aures enim ſuas vulgus aſſuefecere, ut non ad utilitatem, ſed ad voluptatem potius (*b*) audiant: quod faciunt qui vel de tragœdis, vel de citharœdis judicaturi ſedent, atque adeo dicendi vis illa, quam haud ita dudum explodebamus, hac in parte tantum ſui deſiderium præbet, ut ne in rethoribus quidem ipſis, quum illi inter ſe concertant, tanta requiratur.

CAP. II.

In Sacerdote ſeu Concionatore contemptus auræ popularis, & dicendi vis requitur I. Vanæ laudis, & gloriæ ſtudium quam in prædicatore noxium II. Oratio concionatoris, ut robuſta, & effiicax ſit, eloquentiæ vi inſtrui debet III.

I. HIC ergo generoſo opus eſt animo, eoque, qui longe exiguitatem hanc ſuperet, ut multitudinis voluptatem illam immoderatam, infructuoſamque compeſcat, poſſitque illorum auditionem ad id quod utilius futurum ſit, (*c*) transferre, hac ratione

(*a*) Novi nonnullos eam ob cauſam deriſos, ac linguis etiam obtrectatorum laceſſitos, quod conciones aliorum typis commiſſas in ſacro ſuggeſtu recitarent; alios etiam, quod Auctorum Gallorum conciones Italice redditas ad literam dicerent.

(*b*) Hoc eodem non pauci & hodie vitio laborant, eaque cauſa eſt, cur nihil ad ſacras conciones proficiant.

[*c*] Utinam ad ea ſacri Concionatores attenderent, quæ docet etiam S. Heronymus in Epiſtola ad Nepotianum, *De vita Sacerdotum*, ubi ita inquit: *Docente te in Eccleſia, non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitetur; lacrymæ auditorum laudes tuæ ſint: ſermo Presbyteri Scripturarum lectione conditus ſit. Nolo te declamatorem eſſe, & rabulam, garrulumque ſine ratione, ſed myſteriorum peritum, & Sacramentorum Dei tui eruditiſſimum. Verba volvere, & celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem ſui facere, indoctorum hominum eſt &c.*

Digitized by Google

ratione, ut populum ſe ſequentem, ac ſibi obſecundantem habeat, non etiam ut ipſe a populi deſideriis agatur: id quod præſtare nemo poteſt, niſi idem ſimul popularem auram aſpernetur, ſimul dicendi vim obtineat. Quorum utrumque niſi adfuerit, certe alterum alterius auxilio deſtitutum nulli uſui eſſe poſſit. Nam ſi is laudum cavillationem forti animo contemnens, tamen non exhibuerit doctrinam (*a*) ſale, ac gratia conditam, fiet, ut a multis deſpicabilis habeatur, nullo prorſus lucro, commodove ab animi magnitudine illa accepto.

II. Rurſum ſi dicendi partes optime præſtare quum poſſit, a plauſu, (*b*) atque aura populari vincatur, tum ipſi, tum multitudini, quæ audit, damnum, detrimentumque idem propoſitum, hoc ipſo, quod laudum ille ſuarum deſiderio captus, ad auditorum gratiam magis, quam utilitatem, dicendi vim exercet. Ac quemadmodum neſcio quo pacto fit, ut qui nulla ex parte popularibus laudibus capitur, quique idem dicendi eſt imperitus, is neque obſecundare multitudinis voluptatibus poſſit, neque rurſus auditoribus magno admodum uſui adjumentoque eſſe, propterea quod

[*a*] Inter alias boni Prædicatoris dotes eſt quidem, ut doctrina præditus ſit, ac præſertim ſcientia Scripturarum, ne alias illam Apoſtoli reprehenſionem incurrant in prima ad Timotheum cap. 1. *Volentes eſſe legis doctores, non intelligentes quæ loquuntur, nec de quibus affirmant*.

(*b*) Duo potiſſimum a concionatoribus fugienda, vanitas, & quæſtus, ut nos docet S. Bernardus Sermone 41. in Cantica num. 6. *Væ qui bene de Deo & ſentire, & eloqui cœperunt, ſi quæſtum æſtiment pietatem, ſi convertant ad inanem gloriam quod ad lucra Dei acceperant erogandum; ſi alta ſapientes, humilibus non conſentiant. Paveant quod in Propheta legitur.* (eſt is Oſeas Propheta cap. 1.) *dicente Domino*: Dedi eis aurum meum, & argentum meum; ipſi autem de argento & auro meo operati ſunt Baal.

Digitized by Google

quod nullis eloquentiæ doctrinæve præſidiis inſtructus eſt: ſic qui laudum deſiderio trahitur, is quum doctrina, eloquentiaque ſua multitudinem reddere meliorem poſſit, mavult certe, dum laudes illas, quas a multitudine accepit, compenſare cupit, ea in medium afferre, quæ auditores delectare poſſunt; his ipſis populares plauſus, (*a*) clamoreſque captans.

III. Eum igitur, qui optimus populi ductor futurus ſit, utraque illa dote præditum eſſe convenit, ut ne altera ſi abſuerit, alteram ſubvertat. Quum enim in medio exurgens, oranſque, populo ea eloquutus fuerit, quæ otioſorum hominum ignaviam, atque ſocordiam

[*a*] Huc facit quod ſcribit S. Hieronymus in Eccleſiaſt. 9. *Quemcumque videris in Eccleſia declamatorem, & quodam lenocinio, ac venuſtate verborum, excitare plauſus, ac riſus excutere, audientes in affectus lætitiæ concitare, ſcito ſignum eſſe inſipientiæ, tam ejus qui loquitur, quam eorum qui audiunt.* Porro optimi Concionator's partes explens S. Chryſoſtomus, acclamationes, & plauſus omnes contempſit, ut ipſe in Homiliis ſuis paſſim teſtatur. Homilia 2. in Epiſtolam Pauli ad Titum ita Concionatorem alloquitur: *Dixiſti recte, plauſuſque, conſequutus es? Et quid emolumenti? Si enim adjuti quidem ſunt plaudentes, & mutati, & meliores effecti, prioribus abſtinuere malis, vere gaudendum eſt, non jam collatis laudibus, ſed bona mirabilique mutatione. Si vero laudantes quidem, & tumultuantes perſeverant, & plaudentes, nullum autem ex plauſibus fructum reportant, dolendum magis eſt, quoniam hæc eis in judicium cedunt, & damnationem.* Homilia 5. de incomprehenſibili Dei natura ita ſcribit: *Hæc ita doceo, non ut verbis probetis tantum, & laudetis, verum etiam ut factis palam animum veſtrum recepiſſe quæ laudat, faciatis.* Vide plura apud eruditum Ferrarium lib. 2. cap. 24. ubi ad eam rem alia recenſet Patrum teſtimonia, quo ſacri Concionatores laudes hujuſmodi ſpernant, ſolamque Dei gloriam quærant. Vide Humbertum de Romanis, *De eruditione religioſorum Prædicatorum.*

Digitized by Google

cordiam perſtringere poſſunt, ac deinde labatur, (*a*) & intercidat illius oratio, tum vero prædicendi inopia erubeſcere ille cogatur, diffluit continuo, atque evaneſcit omnium eorum, quæ dixerit, lucrum. Nam qui ab eo perſtricti fuerint, illius verbis ſuccenſi, dum alia rependere non poſſunt, ignorantiæ ſcommatis eum laceſſunt, his arbitrati ſua ipſorum opprobria adumbrare. Propterea oportere Epiſcopum puto, aurigæ optimi exemplo, utraſque illas virtutes diligenter attemperare, ut ipſi liceat illas ſimul rite, atque ordine pertractare: quum enim talem ſe præſtiterit, ut a nemine reprehendi poſſit, tum poterit cum quanta voluerit libertate, ſubditorum ſuorum omnia delicta alias caſtigare, alias remittere: prius autem hoc illi haud facile factu fuerit.

CAP. III.

Livor, & invidia a Sacerdote contemnenda I. Nec laudibus efferri, nec probris dejici Præſulem oportet II. Laudum avidi, quam multis incommodis obnoxii III.

I. PORRO animi magnitudinem ſic eum præſtare oportet, ut illam non ſolum intra popularium laudum

(*a*) Hic nota, quanta ſit concionandi difficultas, oratio enim Concionatoris, ut robuſta, & efficax ſit, non modo doctrinæ, ſed & eloquentiæ vi, quam multi ignorant, inſtrui debet. Ea ſane apprime inter alias dotes præditus eſt, ut alios omittam celeberrimos noſtri ævi Concionatores, amicus noſter, & conterraneus Reverendus Pater Dominicus Andreas de Cavalcantibus Clericus Regularis, Franciſci Antonii ejuſdem Ordinis Clericorum Regularium ſupremi Moderatoris Frater, Verbi Dei præco eximius, qui anno 1735. Romæ in auguſto, ac peramplo S. Andreæ Templo Conciones quadrageſimales habuit tanto populorum concurſu, ut præ foribus ſtandum eſſet. Id quod non ſemel illi alibi accidit, ut teſtatur Vir clariſſimus Thomas Aceti in Notis ad Barrium pag. 98. ubi tamen corrigendus eſt numerus anni, non enim Romæ anno 1736. ſed 35. concionatus eſt.

Digitized by Google

laudum contemptionem contineat, ſed & ulterius promoveat, ut ne rurſus lucrum id, quod captat, imperfectum maneat. Quidnam igitur aliud contemnere illum convenit? Livorem, atque invidentiam. Intempeſtivas autem inſimulationes (quippe Antiſtitem neceſſe eſt abſurdas etiam devorare (*a*) criminationes) neque præter modum vereri, ac reformidare, neque rurſus leviter deſpicere convenit; ſed te oportet, ut falſæ etiam exiſtant, ut a plebeis, ac contemptis hominibus in te contorqueantur, contendere, ut eas ſtatim extinguas. Nulla enim res alia magis famam auget, vel bonam, vel malam, quam vulgus (*b*) incompoſitum, ut quod citra omnem delectum, ac judicium, & audire, & eloqui quum aſſuefecerit, id omne, quicquid occurrerit, temere proloquatur, nulla prorſus veritatis ratione habita. Quamobrem te non oportet, vulgus ipſum contemnere, quin potius ſuſpiciones (*c*) pravas ſtatim atque exortæ illæ fuerint, intercidere, blande item appellare eos, qui te inſimulaverint, ut illi etiam omnium iniquiſſi-

(*a*) Teſtatur Petrus Bleſenſis in Epiſtola ſua 100. illud quidem moris eſſe, ut ſe in Prælatos linguæ prurientes exerceant. Conſtat ſane ex Eccleſiaſtica hiſtoria, quantorum criminum inſimulati fuerint, Athanaſius, Chryſoſtomus, Ambroſius, & alii complures, quos longum eſt hic recenſere.

(*b*) Quanta ſit vulgi inſania, omnibus notum eſt. S. Gregorius Nazianzenus in 1. Apologetico ſuo, vulgi malitiam dixit ſemper in pejus procliviorem. Et in Epiſtola ad Philagrium, vulgus ait de piis judicare, ut graculi de aquilis.

[*c*] Tenenda eſt, ſacris hominibus regula illa, quam tradidit olim ſuo Nepotiano S. Hieronymus: *Caveto omnes ſuſpiciones, & quicquid probabiliter fingi poteſt., ne fingatur, ante devita.* Non hic omittendum illorum exemplum, de quibus ita narrat Climicus, agens de diſcretione, gradu 26. *Vidi juvenes ſe invicem caſtiſſimo amore, ac ſecundum Deum diligentes, qui tamen, dum aliorum conſcientiam inde lædi conſpicerent, convenit inter eos, ut ſe adinvicem ad tempus elongarent.*

Digitized by Google

quiſſimi ſint; ac nihil prorſus omittere rerum earum, quæ pravam de te opinionem delere poſſint. Sin vero omnia quum præſtiterimus, noluerint qui nos accuſant, acquieſcere, tum demum contemnere eos licebit. Quandoquidem ſi quis ob populi ſcommata hujuſmodi animo ſtatim dejici cœperit, is certe nihil unquam, quod generoſum, admirandumque ſit, parere poterit. Siquidem mœſtitia, itemque curæ, ac ſolicitudines perpetuæ animi vim maxime poſſunt proſternere, eumdemque ad ſummam etiam imbecillitatem perducere.

II. Oportet igitur ſimiliter Epiſcopum erga ſubditos affici, ut Pater erga liberos ſuos admodum infantes afficeretur. Ac quemadmodum illis neque inſoleſcentibus, neque cædentibus, neque lugentibus ſoliciti animo ſumus, ac ne quum nobis quidem arriſerint, magnopere laboramus; ſic nos oportet neque vulgaribus laudibus intumeſcere, neque probris animum deſpondere, ſi quando ea intempeſtive erumpere videas. Iſtud vero difficile admodum, ac fortaſſe tale, ut præſtare id nemo poſſit: ſuas enim aliquem laudes audire, ac nihil inde delectari, neſcio an cuiquam unquam mortalium obtigerit.

III. Jam conſentaneum quidem eſt, ut qui laudibus delectetur, idem illis etiam frui appetat: eum porro qui frui appetit, omnino neceſſarium eſt, mœſtitia, & dolore affici, quoties illas non poteſt aſſequi. Nam quemadmodum quos divites eſſe juvat, ſi quando in paupertatem inciderint, mœrore afficiuntur; & qui deliciis aſſuevere, tenuem, ac ſimplicem victum tolerare nunquam poſſunt: ita qui laudum amore capti ſunt, non ſolum quum injuſte vituperantur, ſed etiam quum ab aliis aſſidue non laudantur, quaſi fame aliqua animum conficiunt. Idque potiſſimum, ſi in ipſis

in ipſis laudibus educati fuerint, aut ſi alios apud ſe laudari auderint. Qui vero cum laudum appetentia hujuſmodi in docendi certamen prodierit, quam multis illum negotiis, quam multis animi doloribus obnoxium putas? Certe neque mare unquam poteſt undis carere, neque illius animus curis, atque anguſtia.

CAP. IV.

Peritiores etiam ſtudio, & labore opus habere I. Quam ſint plerique iniqui judices, & cenſores concionatorum II.

I. NAM ſi is forte fuerit magna dicendi vi preditus, hoc autem paucorum quidem eſt hominum, ne ſic quidem ab aſſiduo labore expedire ſe poteſt. Etenim quandoquidem non natura, ſed diſciplina eloquentiam parit, quum ad illius etiam faſtigium quis pervenerit, tum certe ab ea ipſe deſtituetur, niſi continenti (*a*) ſtudio, atque exercitatione vim hujuſmodi excoluerit. Quo fit, ut qui peritiores jam ſunt, iis major quam vel ipſis imperitioribus labor ſit propoſitus. Neque enim par, atque eadem jam jactura hos, atque illos manet, ſi rem uterque neglexerint: verum tanto ea major eſt jactura

(*a*) Mandat quidem Apoſtolus in Epiſtola 1. ad Timotheum, quem Epiſcopum conſtituerat, ut lectioni & doctrinæ aſſidue vacaret, divinæ ſcilicet Scripturæ, quæ a S. Ambroſio lib. 3. *De Fide*, cap. 7. appellatur *liber Sacerdotalis*, & a S. Dionyſio in lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, cap. 1. *Subſtantia Sacerdotii noſtri*. Certe S. Paulus in Epiſtola 2. ad Timotheum cap. 4. licet morti proximus, libros tamen utique ſacros ad ſe afferri mandavit. In quem locum S. Thomas refert, S. Ambroſium (quod quidem in ejus vita legitur) uſque ad ultimam ſuam ægritudinem non ceſſaſſe ſtudere, legere, ac ſcribere commentarios in ſacras literas, adeoque commentationi Pſalmi 45. diem ſuum clauſiſſe extremum.

Digitized by Google

ctura, quanto inter ſe intervallo poſſeſſio utraque, hoc eſt peritia, & imperitia diſſident. Imperitos quidem nullus in jus vocet, ſi nihil illi attulerint, quod eruditum, atque eloquens ſit. At periti niſi ſemper e penu ſua uberiora quædam, & quæ eloquentiæ opinione, quam vulgo jam receptam habent, majora ſint, protulerint, nimirum auditorum omnium criminationibus obnoxii ſunt. Adde quod illi vel a mediocri eloquentia magnas etiam laudes aſſequi poſſint: horum vero ſermo, niſi apprime admirabilis, atque adeo ſtupendus fuerit, tantum abeſt, ut laudatores inveniat, ut etiam accuſatores permultos conciliet. Neque enim auditorum conſeſſus magis ex præjudicata jam dicentium exiſtimatione, opinioneque, quam ex iis, quæ dicuntur, judicium facturus eſt.

II. Quapropter quum quis ceteris eloquentia præſtiterit, tum demum illi in primis ſtudio, ac labore opus eſt. Neque enim prætendere poterit id excuſationis genus, quod naturæ humanæ commune eſt, fieri ſcilicet non poſſe, ut omnibus horis ſapias. Verum niſi ubique dicta illius omnia exiſtimationis ipſius magnitudini reſponderint, infinitis certe cum ſcommatis, ac criminationibus a populo acceptis domum ſe recipiet. Quum interim nemo exiſtat, qui ſecum reputet, vel triſtitiam aliquam, vel angorem, vel ſolicitudinem, nonnunquam item & iram, quæ in animum irruerit, ſolere mentis aciei tenebras effundere, neque ſinere ipſos animi fœtus puros, ſinceroſque evadere: præterea fieri omnino nequaquam poſſe, ut qui homo ipſe ſit, ubique eundem ſe præſtet; ac quicquid tentaverit, id omne ut proſpere illi ſuccedat. At conſentaneum quidem eſſe, & ut nonnunquam aberret, ac ſe ipſe inferior appareat: quarum rerum omnium nullam illi, quod jam dixi, conſi-

conſiderare volunt: quinimo ſic in illum crimina impingunt, ut ſi Angelo judices eſſent. Quum alioqui etiam natura comparatum videamus, ut alterius facinora atque officia, quantumvis licet multa, ac magna deſpiciamus: ſin vel leve quidpiam in eo deſideretur, iſque vel ex longo intervallo aberraverit, id plebs ſtatim præſentit, prompte mordet, atque ubique meminit. Atque hoc ipſum parvum licet, ac tenue multorum, eorumque magnorum virorum gloriam identidem elevavit. Vides itaque, majori opus eſſe ſtudio, ei in primis, qui dicendi præſtantia valeat, ac præter ſtudium tanta item tolerantia, quanta ne illis quidem omnibus, quos tibi prius nominavi, opus fuit.

CAP. V.

Invidiæ, & odia obtrectantium generoſe ferenda I. Vulgi judicia Concionatori contemnenda II. & III. Ad unius Dei gratiam ſermo Prædicatoris dirigendus IV. Concionatoribus etiam minus eloquentibus laudum contemptu opus eſt V. Quanti mali occaſio ſit, ſi quis dignitate inferior Epiſcopo, eloquentia prævaleat VI. Quantopere paſſim affectetur ornatus, & elegantia dictionis VII.

I. ETenim illum permulti temere, ac nullo conſilio identidem adoriuntur, qui ipſi nihil aliud habent, quod incuſent, niſi quod illum ægre ferunt apud omnes inclareſcere: quo magis illorum fortiter ac generoſe ferenda eſt invidentia. Cujuſmodi odium execrabile, quod temere illi collegere, occultare, ac diſſimulare quum ipſi non poſſint, clam conviciantur, incuſant, calumniantur, malitiæ etiam ſuæ virus palam diffundunt. Animus autem is, qui ad illa ſingula dolorem aliquem concipere, atque inde irri-

tari cœperit, non poteſt, quin eo ſtatim dolore arrodatur, atque conficiatur. Neque enim illum per ſe ſe ipſi ulciſcuntur tantum, ſed id etiam aliorum opera aggrediuntur. Ac ſæpe fit, ut unum aliquem ex eorum numero, qui dicendi facultate minime valeant, eligant (*a*), eumdemque laudibus in cælum extollentes, ſupra dignitatem admirentur: alios ad id inſania, alios inſcitia, alios invidia impellente: non quidem ut illius eloquentiam admirabilem reddant, quæ talis etiam ipſa non ſit, ſed ut hujus gloriam elevent, atque extinguant.

II. Neque vero contra hujuſmodi adverſarios athletæ illi certamen modo propoſitum eſt; ſed & ſæpe numero contra univerſi populi imperitiam. Nam quandoquidem ex elegantibus, eloquentibuſque viris auditorum in unum coeuntium conſeſſus haudquaquam conflatur; verum bona concionis totius pars ex imperitis conſtat: ſunt autem reliqui & ipſi illis quidem prudentiores, iidem tamen tanto iis inferiores, qui de dicendi facultate judicium ferre poſſunt, quanto iisdem reliqui omnes, ſed quoniam unus tantum, aut alter in concione aſſidet, qui dicendi virtutem hujumodi obtineat, fit neceſſario, ut qui doctius, atque eloquentius dixerit, minus plauſus reportet: aliquoties autem ne laudatus quidem diſcedat: ac certe operæ pretium eſſe puto animum contra hujuſmodi ineptias, atque abſurditates generoſe præparare, iiſque ignoſcere, qui inſcitia peccant; eos vero qui invidia adducti hoc facere ſuſtinent, ut infelices,

[*a*] Ita profecto multis in locis accidere ſolet, ubi a communitatibus locorum eliguntur Concionatores: qui enim in ipſis plurimum valent, ut optimos, quos oporteret eligere, deprimant, alios, quibus ipſi favent, tametſi ineptos & ignorantes ad Cælum uſque extollunt.

lices, ac miſerabiles deplorare; neutro autem horum exiſtimare Epiſcopus debet, de ſua dicendi facultate quicquam detractum.

III. Neque enim ſi pictor qui optimus quidem ſit, quique omnes pingendi arte præcellat, imaginem accuratiſſime a ſe expreſſam ab imperitis artificii illius vellicari videat, convenire puto, ut animum ſtatim deſpondeat, picturamque ab imperitorum judicio ineptam cenſeat: quemadmodum neque eam, quæ vere inepta ſit, ob eorum ſtuporem, qui pingendi rudes, ignarique ſunt, admiratione, amore, atque amplexibus dignam cenſere debet. Sit enim optimus opifex ſuorum quiſque operum judex, atque is quidem opera ea quæ facit, hac ratione, vel venuſta, vel inepta judicet, quum mens, atque ingenium, cujus induſtria opera ipſa formata fuerint, tale de illis ſuffragium judiciumque tulerit: aliorum autem opinionem errantem, atque arte carentem ſic reiiciat, ut ne in animi quidem cogitationem deſcendere permittat.

IV. Haud aliter ſane qui aliorum edocendorum provinciam ſuſceperit, is ne ab aliorum laudibus dependeat, neve ab iis animum deſpondeat. At orationes hoc conſilio meditatus, ut Deo optimo gratæ, atque acceptæ ſint, hunc unum ſibi ſtatuat canonem ac terminum *(a)* optimi illarum opificii, non plauſus, ac laudationes. Laudatur is ab hominibus: laudes ne reiiciat. Laudes ab auditoribus illi negantur: eas ipſas ne ambiat, neu negatis indoleat. Abundans enim illi fuerit laborum ſolatium idque omnium certe maximum, ſi ſibi ipſe conſcius eſſe potuerit, ad hanc ſe rationem, doctrinam, eloquentiamque ſuam com-

 poſuiſſe,

(a) Optimum ſacro Concionatori monitum, ut non ſuam ſed Dei gloriam unice quærat in concionibus ſuis.

poſuiſſe, atque adaptaſſe, ut Deo (*a*) illa placens, acceptaque foret. Etenim ſi illius animum iniquarum laudum appetentia prius occupaverit, ei certe nihil ſudores, laboreſque illi improbi, nihil dicendi vis illa ac facultas profuerit. Humanus enim animus is qui temeraria, ac cæca vulgi judicia ferre minime poteſt, ſtatim fatiſcit, ſtudiumque ipſum literarum abiicit. Quamobrem in primis erudiendus is eſt in laudum contemptu, ac deſpicientia. Neque enim ſatis eſt eloquentia præditum eſſe ad dicendi facultatem hanc conſervandam, niſi is ipſe, quem dico, laudum contemptus adfuerit.

V. Quod ſi quis rem ipſam ad calculos exacte exigere velit, & illi quoque, qui facultate iſta caret, conperiet nihilominus opus eſſe contemptu iſto laudum, quam ei opus ſit, qui admodum eloquens ſit. Nam ſi a popularis auræ illecebris vinci ſe ille patiatur, neceſſario fiet, ut multis in rebus delinquat: ut qui quum non poſſit claros illuſtreſque illos dicendi æquare, non recuſabit alias illis inſidias parare, aliis invidere, aliis injuſte detrahere, multaque alia id genus præter decorum committere. Quinimo nihil non audebit, vel uſque ad animæ exitium, ut illorum gloriam ad ſuæ tenuitatis humilitatem deducat. Adde quod a ſtu-

(*a*) Optimum concionatori monitum in 1. ad Corinthios 4. ut ita doctrinam, & eloquentiam ſuam componat, ut Deo placens acceptaque ſit: *Quid enim habes*, inquit Apoſtolus, *Quod non accepiſti?* & in 2. ad eoſdem cap. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Scite S. Bernardus ſermone 13. in Cantica: *Tibi unde gloria? Putide pulvis, unde tibi? De vitæ ſanctitate, ſed Spiritus eſt, qui ſanctificat. Spiritus, non dico tuus, ſed Dei.* Et paulo poſt: *An blanditur popularis favor, quod verbum bonum & bene forte deprompſeris. Sed Chriſtus ornavit os, & ſapientiam. Nam lingua tua quid, niſi calamus ſcribæ? Et hoc ipſum mutuo accepiſſe talentum creditum, eſt repetendum cum uſura.*

Digitized by Google

a ſtudiorum ſudoribus laboribuſque abſtinebit, tamquam torpedine quadam illius animo circumfuſa. Quiſquis enim poſt immenſos labores ſuſceptos laudis fructum inferiorem reportat, is, niſi ſe ipſe prius ad laudum contemptum gnaviter compoſuerit, nimirum animum ſtatim deſpondere, eundemque ad altam quandam ſomnolentiam convertere ſolet: quando & agricola dum in ſterilium locorum cultu, ac labore verſatur, ac lapidoſum novalem arare cogitur, ſtatim labore ſuperſedet, niſi illum vel agricolationis ſtudium vehemens, vel famis timor ingruentis detineat.

VI. Etenim ſi quibus dicendi facultas magna ineſt, ut donum illud conſervent, tanta opus eſt exercitatione: qui facultatis illius nihil comparaverit, ſed in mediis ipſis dicendi certaminibus, in ipſo concionum agendarum ſtudio meditari cogitur, is quantum, quæſo, ſubiturus eſt difficultatis, quantum tumultus, quantum turbolentiæ, ut magno ſuo labore tantillum auræ popularis ſibi conciliet? Sin vero quiſquam exiſtet, qui vel inferiorem Epiſcopo dignitatem, atque ordinem ſortitus, hac ſane in parte pluſquam ille clareſcere poſſit, huic demum divino quodam animo opus eſt, ut ne vel invidia vincatur, vel animi deſperatione opprimatur. Ab inferioribus enim dicendi gloria vinci eum qui dignitate præcellat, remque fortiter, ac generoſe perpeti, id certe non cujuſlibet, neque noſtri ſane fuerit, ſed adamantini potius cujuſdam animi. Porro qui ſic excellit, hic ſi humano forte, ac modeſto animo præditus fuerit, malum utique utcumque tolerandum. Sin & audaculus, & arrogans, & gloriolæ ſitiens, nimirum mors adverſario quotidie optanda: uſque adeo amarulentam ei vitam rivalis reddit, in propatulo exuperans, clam ſubſannans, pleraque de illius authoritate identidem vellicans, om-

nia ipſe eſſe cupiens : quarum rerum omnium maximum ſibi præſidium facit, tum eam quam in dicendo uſurpat libertatem, tum multitudinis in ſe ſtudium, tum ſubditorum erga ſe omnium dilectionem.

VII. An tu ignoras, quantus jam ornate copioſeque dicendi amor, quantum ſtudium in Chriſtianorum animos invadat, ac tamquam debacchetur? Quantoque jam in pretio habeantur, qui ſtudium id excolunt, non apud externos tantum, ſed etiam apud eos, qui Chriſtianæ pietatis partes ſequuntur? Quî igitur tantum dedecus quis ferat? quum ipſo ſcilicet dicente, taceant omnes, ac ſe ſe obturbari exiſtiment, tum vero orationis finem quaſi laborum requiem quandam expectent: alterum autem vel diu admodum orantem, patienter auſcultent, & dicendi finem facere volentem, ægerrime ferant? denique quo jam ſilere volente irritentur, commoveanturque? Hæc enim etiamſi tenuia tibi, ac deſpicabilia inexperto videantur, tamen ejuſmodi ſunt, quæ poſſint tum ſtudii vehementiam extinguere, tum animum ipſum enervare, atque diſſolvere: niſi quis e perturbationibus humanis omnibus ſe ſe aſſerens, ad incorporearum poteſtatum exemplum animum ipſe ſuum compoſuerit: quæ quidem neque invidiæ, neque gloriæ ſtudio, neque alteri id genus morbo obnoxiæ ſunt. Proinde ſi quiſquam eſt mortalium omnium talis, qui beſtiam talem captu difficilem, indomitam, ac truculentam, nempe auram popularem conculcare, ac multiplicia illius capita excidere poſſit: imo vero ſiquis eſt, qui illam nullo enaſci modo patiatur: hic ſane facile poterit conplures inſultus iſtos a ſe depellere, ac tranquillo quodam portu tandem frui: qui ſi ab ea ſe ſe non aſſeruerit, idem hic multiplex bellum, tumultum perpetuum, denique deſponſionis animi, reliquorumque

Digitized by Google

rumque morborum turbam adverſum ſe depugnaturam præparabit. Jam quorſum attinet reliquas difficultates perſequi? quas quidem nemo neque docere, neque diſcere poterit, niſi qui in rem præſentem venerit, rerumque ipſarum adminiſtrationem ſubierit.

DE SACERDOTIO

LIBER VI.

CAP. I.

A Sacerdotibus rationem, & pœnas exigendas pro peccatis populi I. Nullus excuſationi locus Epiſcopo II.

I. ET certe hoc in orbe dum vivitur, hujuſmodi res exiſtunt, cujuſmodi ex me audiſti: vita vero defunctis quemnam in modum ea nobis ferentur, quæ tum ferenda erunt, quum nos videlicet pro iis ſigillatim omnibus, qui nobis concrediti fuerint, rationem reddere cogemur? Neque enim dedecoris tantum, atque ignominiæ pœna, ſed etiam æterni ſupplicii mulcta nos illic expectat. Illud enim (a) *Parete iis, qui præſunt vobis, & ſubjacete, nam illi vigilant pro animis veſtris tamquam rationem reddituri*: tametſi prius a me dictum eſt, tamen ne nunc quidem reticebo; hujus enim comminationis terror animum mihi aſſidue concutit. Nam, ſi ei qui unum aliquem, & minimum duntaxat offenderit, (b) *expedit ut mola aſinaria ſuſpendatur e collo ipſius, ac demergatur in profundum maris*. Item ſi qui fratrum ſuorum conſcientiam offendunt, ii omnes in ipſum Chriſtum (c) peccant: qui non unum, non duos, non tres tan-

 tum,

(a) Eſt Apoſtoli Pauli dictum in Epiſtola ad Hebræos cap. 13.
(b) Matthæi cap. 18.
[c] Vide Epiſtolam I. ad Corinthios cap. 8.

Digitized by Google

tum, ſed multos etiam populos perdiderint, illis quid tandem fiet? ac quamnam illi pœnam ſunt penſuri?

II. Neque enim licet imperitiam excuſare, neque ad ignorantiam confugere, neque aut neceſſitatis, aut violentiæ ſpeciem opponere: verum ſubditur potius aliquis, ſi modo id liceat, ſuis ipſius, quam Antiſtes aliorum peccatis excuſandis ſuffugio hoc uti poſſit. Quamobrem? Quandoquidem qui delegatus eſt, ut alienam emendet ignorantiam, tum vero diabolicum inſtare bellum denunciet, is certe ignorantiam prætendere minime poterit, neque vocem hanc uſurpare: *Tubam non exaudivi, bellum non prævidi*. Quippe in hoc ſedet ille, ut Ezechiel ait, ut aliis ſignum tuba canens det, & quæ futura ſunt incommoda prænunciet. Quo nomine ſupplicium nulla excuſatione depellere poterit, quamvis unius dumtaxat animæ jactura acciderit: *Si enim dum rhomphæa imminet populo tuba ſignum non dederit, neque prænunciaverit*, inquit (*a*) ille, *ſpeculator, ac gladius animam invaſerit, ipſa quidem anima a ſua ipſius iniquitate capta fuerit, ſanguinem autem ipſius ex ſpeculatoris manu exquiram*.

CAP. II.

Diligentiorem cuſtodiam ſui, & majorem perfectionem in Epiſcopis, quam in Monachis requiri I. Non in ſplendore tantum, ſed & in ſqualore timenda pericula, & perditionem II. Quantum in delatis honoribus periculi, ſive viris a mulieribus, ſive a tribuantur, faciliorémque & ſecuriorem eſſe Monachorum vitam, quam Præſulum III.

I. DEſine ergo nos protrudere in ſic inevitabilis judicii aleam. Neque enim nobis hic res eſt de ducen-

(*a*) Ezechielis cap. 13.

ducendis militibus, aut de regno adminiſtrando; ſed de functione ea, quæ angelicam virtutem requirit. Etenim Sacerdotis animum ſolaribus radiis puriorem eſſe oportet: ut ne quando Spiritus Sanctus deſolatum illum relinquat, ut dicere illi liceat: (a) *Vivo equidem non amplius ego, vivit autem in me Chriſtus*. Nam ſi qui eremum inhabitant, quique iidem procul tum ab urbe, tum a foro, tum a tumultibus illinc enaſcentibus ſecuri liberique vivunt; denique qui aſſidua prorſus tranquillitate perfruuntur; toto vitæ illius præſidio fidere nolunt; quinimo infinitas quoque alias addunt cuſtodias, undecumque ſe ipſos circumſepientes, magna adeo cum diligentia, & dicere, & facere omnia adlaborantes, ut cum libertate, ac puritate aliqua ſincera, quantum humanus captus ferre poteſt, ad Dei conſpectum accedere poſſint: quantam putas Sacerdotem præſtare debere, tum vim, tum potentiam, ut animam ſuam ipſius ab omni vindicet fœditate, ut ſpiritualem pulchritudinem illæſam, atque incolumem ſervet? Etenim multo major vitæ integritas (b) huic, quam illis neceſſaria eſt. Jam cui integritas major neceſſaria eſt; hic certe pluribus, quam illi iidem, caſibus obnoxius eſſe cogitur, qui eum conſpurcare poſſunt, niſi continentem ſobrietatem, ac vehemens admodum ſtudium adhibens, animum impervium, impenetrabilemque præſtiterit. Nam & oris decor, & motuum

(a) Pauli dictum in Epiſtola ad Galatas cap. 2.

(b) Epiſcopatum eſſe ſtatum perfectionis, cum omnium Theologorum Magiſtro S. Thoma de Aquino Theologi omnes docent. Teſte Chryſoſtomo Homilia 10. in 1. ad Timotheum, *Oportet Epiſcopum Angelum eſſe*. Paulo ſuperius dixit: *Tanta eum decet gloria virtutis excellere, ut inſtar ſolis ceteros velut ſtellas ſuo fulgore obſcuret*. Concilium Tridentinum vocat Epiſcopatum, *Onus angelicis humeris formidandum*. Id quod alii paſſim ſancti Eccleſiæ Patres tradunt.

Digitized by Google

tuum (*a*) exquiſita mollities, & inceſſus affectatum ſtudium (*b*), & vocis confractio, & oculorum, & malarum pigmenta, & cincinnorum compoſitiones, & capillitii tinctura, & veſtium (*c*) ſumptuoſarum, auratarumque diverſitas, & gemmarum pulchritudo, & unguentorum fragrantia, & cetera omnia, quæ muliebre (*d*) genus affectare ſolet, talia ſunt, quæ animum commovere poſſint, niſi is continentiæ auſteritate occaluerit.

(*a*) Utinam ſacri homines animo ſuo imprimerent, quod lib. 1. officiorum ſcribit S. Ambroſius cap. 18. *Eſt etiam in ipſo motu, geſtu, inceſſu, tenenda verecundia. Habitus enim mentis in corporis ſtatu cernitur. Hinc homo cordis noſtri abſconditus, aut levior, aut jactantior, aut ſtupidior, aut contra gravior, & conſtantior, & purior, & maturior eſtimatur. Itaque vox quædam eſt animi corporis motus.* Tum addit, quendam ſuum amicum, qui cum ſe illi ſedulis videretur commendare officiis, hoc ſolo tamen in clerum ab ipſo Ambroſio non receptum, quod geſtus ejus plurimum dedeceret.

(*b*) Narrat idem S. Ambroſius loco citato, ſe alteri quoque Clericatu jam initiato præcepiſſe, ne unquam præiret ipſi, quod inſolito quodam inceſſu oculos feriret ſuos: *Lucebat in illorum inceſſu imago levitatis, ſpecies quædam ſcurrarum percurſantium &c.*

(*c*) Ecce quibus coloribus S. Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia Virginitatis, ſacros quoſdam ſui temporis homines depingit, qui pretioſis veſtibus, & intortis capillis, atque inceſſu perſpicuum omnibus faciebant, quid vanitatis in animo gererent, & quam male eſſent affecti: *Omnibus his cura de veſtibus; ſi pes lana pelle non folleat, crines calamiſtri veſtigio rotantur, digiti anulis radiant; & ne plantas humidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia: tales cum videris ſponſos magis exiſtimato, quam Clericos.*

(*d*) Vide S. Ambroſium lib. 1. officiorum, ubi integro cap. 19. docet in omnibus actis viriliter agendum, nec quicquam affectatum, aut femineum attendendum: *Vox ipſa non remiſſa, non fracta, nihil femineum ſonans, qualem multi gravitatis ſpecie ſimulare conſueverunt, ſed formam quandam, & regulam, ac ſuccum virilem reſervans. Hoc eſt enim pulchritudinem vivendi tenere, convenientia cuique ſexui, & perſonæ reddere.*

luerit. Proinde ab iis quæ dixi commoveri mirum nequaquam eſt.

II. Ceterum per alia quædam, quæ his contraria ſint, diabolum ferire, humanaſque animas miſſo velut telo configere poſſe, id vero ſtuporis, ac dubitationis plenum eſt. Pridem enim nonnulli, qui retia illa, quæ dixi, evaſerant, a longe diverſiſſimis capti ſunt. Nam & neglecta oris facies, & ſqualida coma, & ſordida (*a*) veſtis, & habitus incompoſitus, & morum ſimplicitas, & ſermo ſimplex, & inceſſus inaffectatus, & vox minime figurata, & paupertatis contubernium, & ſui contemptus, & libera item ſolicitudo, ad miſericordiam primum pellexerunt eum, qui ea cerneret, deinde vero ad extremam perduxere perniciem: permultique inventi ſunt, qui priora illa retia quum effugiſſent, retia, inquam, ex auro, ex unguentis, ex veſtibus ſumptuoſis, ceteriſque, quæ connumeravi, contexta, in hæc longe ab illis diverſa facile inciderint, hiſque perditi tandem fuerint. Quum ergo & per paupertatem, & per opulentiam, & per habitus elegantiam, ejuſdemque negligentiam; & per mores tam compoſitos, quam incompoſitos; in ſumma quum per ea quæ dixi omnia in ſpectantis animo prælium accenditur; illumque doli, fraudes, artificia undique circumſi-

(*a*) Referri huc plane poteſt quod olim ſcripſit ad Nepotianum ſuum S. Hieronymus; *Veſtes pullas æque devita, ut candidas; ornatus, ut ſordes pari modo fugiendæ ſunt, quia alterum delicias alterum gloriam redolet. Non abſque amictu lineo incedere, ſed pretium veſtium linearum non habere, laudabile eſt; alioquin ridiculum, & plenum dedecoris eſt, referto marſupio, quod ſudarium, orariumque non habeas, gloriari*. Sed nota, quæ ſtatim ſubjunxit: *Sunt qui pauperibus paulum tribuunt, ut amplius accipiant, & ſub prætextu eleemoſynæ quærunt divitias: quæ magis venatio appellanda eſt, quam elemoſynæ genus. Sic beſtiæ, ſic aves, ſic capiuntur & piſces: modica in hamo eſca ponitur, ut matronarum in eo ſacculi protrahantur*.

Digitized by Google

cumſiſtunt, unde illi, quæſo, reſpirare dabitur inter tot laqueos medio? Quaſnam vero latebras nanciſci poterit? Non dico, ne vi ipſe captus ſuccumbat, (hoc enim non admodum difficile) ſed ut ſuum ipſius animum a fœdis cogitationibus inconcuſſum aſſerat.

III. Et quidem nihil hic loquor de honoribus (*a*) malorum infinitorum authoribus. Honores enim ii, qui a mulieribus (*b*) deferuntur, temperantiæ contentionem enervant, ac peſſundunt ſæpenumero, ſi quis aſſiduam vigilantiam adverſus hujuſmodi inſidias afferre neſcierit. Rurſus houores eos, quos viri tribuunt, niſi quis magna cum animi conſtantia admiſerit, morbis duobus contrariis capitur, quorum alter eſt adulationis ſervitus, alter arrogantiæ amentia: dum hinc ſui palpatoribus, adulatoribuſque ſe ſe ſubmittere: hinc propter honores eos, quos illi iidem tribuunt, adverſus tenuiores criſtas tollere, atque adeo in faſtidii, ac contumaciæ barathrum præceps ferri cogitur. Dicta quidem a nobis ſunt hæc: ceterum quam detrimentoſa ipſa ſint, nullus certe, niſi qui expertus ſit, recte noverit. Neque enim ſolum hæc, verum

(*a*) Quantum in delatis honoribus periculi, quotidie ſane experimur, ſæpe enim nonnulli, ut ait Juvenalis.

. . . . *tolluntur in altum.*
Vt lapſu graviore ruant.

Idem Satyra 10. Sejanum perſtringens, ita ſcribit:

. . . . *Qui nimios optabat honores,*
Et nimias poſcebat opes, numeroſa parabat
Excelſæ turris tabulata, unde altior eſſet
Caſus, & impulſæ præceps immane ruinæ.

(*b*) Fuerunt jam olim, hodieque etiam ſunt, qui cum matronis mulierculiſque familiaritatem ineunt ad aucupandum ab eis aliquod commodum: *Caveamus* (inquit S. Hieronymus in illud Iſaiæ cap. 3. Mulieres dominatæ ſunt eis) *ne juxta impium Porphirium matronæ, & mulieres ſint noſter Senatus, quæ dominantur in Eccleſiis; & de Sacerdotali gradu favor judicat feminarum.*

Digitized by Google

verum longe his tum majora, tum periculoſiora ſubire illum neceſſe eſt, qui ipſe medius inter homines verſetur. At qui ſolitudine delectatur, is omnium horum immunitatem conſequitur. Cui ſi quando abſurda quædam animi cogitatio ſimile quid oculis repreſentaverit; infirma tamen, imbecillaque eſt imaginatio hujuſmodi, ac talis, ut ſtatim extingui, atque interimi poſſit; propterea quod extrinſecus materia nulla ſubeſt, qua cogitationis flamma illa coaleſcere poſſit. Ac Monachus (*a*) quidem ſibi uni tantum timet, qui ſi quando aliorum curam ſuſcipere cogitur, certe pauciſſimi illi ſunt. Illi autem, ſi forte plures erunt, tamen pauciores iis futuri ſunt, qui in Eccleſiis vivunt: iidem ſui ipſorum curas, ſolicitudineſque leviores, ac minus moleſtas præfecto ſuo exhibentes, non tam propter paucitatem, quam quod omnes illi mundanarum rerum ſecuri vivunt, ac neque liberos, neque uxorem, neque aliud quicquam id genus animo verſare poſſunt. Quæ ſane res facit, ut qui illis præfectus ſit, eos ſibi facile parentes, ac communi ſecum contubernio utentes habeat: intantum ut illorum lapſus exacte tum intueri, tum emendare poſſit. Affert autem non modicum ad virtutis ſtudia incrementum aſſidua (*b*) magiſtrorum cura.

CAP.

[a] Monachos a mundi conſortio diſtractos Deo magis vivere, quam ceteros, docet S. Gregorius Nazianzenus in laudem Athanaſii. At paulo inferius ſubjicit, monaſticam profeſſionem morum gravitate potius, quam corporis ſeceſſione inſigniri.

(a) Qualis eſſe debeat Tironum magiſter, quibuſque ornatus virtutibus, exponit eruditiſſimus Antonius Caracciolus Clericus Regularis in Notis ad ſui Ordinis Conſtitutiones parte 2. cap. 5. & Benedictus Hæftenus diſquiſitionum Monaſticarum lib 4. tractatu 4. Optimi ſane Novitiorum magiſtri partes explevit Religioſiſſimus Franciſcus Olympius Clericus Regularis, ac vir egregiæ virtutis, ut teſtatur in ejus vita doctiſſimus Silos ejuſdem Ordinis.

Digitized by Google

CAP. III.

Difficultas functionis Epiſcopalis ob variam ſubditorum genus I. Ejuſdem Epiſcopalis functionis difficultas reſpectu Dei II. Sacrificii Miſſæ excellentia, eique Angelorum aſſiſtentia III. Exempla de viſis Angelis IV. Qui Sacerdotes conſtituendi, & quales hi eſſe debeant V.

I. EOrum vero hominum, qui Epiſcopo ſubditi ſunt, bona pars vitæ humanæ curis vincti diſtringuntur; id quod pigriores, ignavioreſque illos reddit ad ſpiritus opera peragenda. Unde & Epiſcopum neceſſe eſt in ſingulos, (*a*) ut ſic dicam, dies ſementem facere, ut ipſa ſaltem aſſuetudine doctrinæ ſermonem auditorum animi retinere poſſint. Nam & opulentia ingens, & potentiæ amplitudo, & languor a deliciis exoriens, itemque & multa alia his addita, ſemina ſemel jacta ſuffocant, nonnumquam autem & ſpinarum denſitas ne ad terræ quidem ſuperficiem ſementem ipſam decidere patitur. Adde quod aflictionis exceſſus, & paupertatis vis, & moleſtiæ aſſiduæ, & alia id genus prioribus illis contraria humanos animos

(*a*) Dictum eſt alibi, & quidem frequenter in aliis meis operibus, prædicationem Verbi Dei præcipuum eſſe Epiſcoporum munus. Hinc Benedictus XIII. doctus æque ac pius non modo frequenter concionabatur, ſacroſque Catholicæ Eccleſiæ ritus explicabat, ubi Pontificias functiones exercebat, verum etiam in Epiſcoporum conſecratione ubi illis ſacrum Evangelii codicem tradens, verba illa Romani Pontificalis pronunciabat, *Accipe Evangelium, & vade prædica populo tibi commiſſo &c.* verbum illud, *prædica*, bis ſolebat repetere. Hanc ſane partem Pontificalis muneris inter alios noſtri ævi Zelantiſſimos Præſules egregie explet Religioſſimus Epiſcopus Chryſopolitanus Joannes Bernardus ſuffraganeus Herbipolenſis, qui ſeptuagenario major, aſſidue Verbum Dei prædicat cum magna populorum utilitate.

Digitized by Google

mos a divinarum rerum ſtudio abducunt. Peccatorum autem, quæ ſubditorum quiſque commiſerit, Epiſcopo ne minima quidem pars nota eſſe poteſt. Quî enim nota foret? quum illorum complures ne de facie quidem ille noverit? ac talem certe tantamque Epiſcopo populi regendi cura moleſtiam, difficultatemque affert.

II. Quod ſi examinare ea quis volet, quæ illum præſtare erga Deum oportet, quæ dixi, præ illis nihil prorſus eſſe comperiet: tam ingens, tam ſolicitum, tam exactum eadem ſtudium requirunt. Eum enim qui pro civitate ipſa tota, quid dico, civitate, imo vero pro univerſo terrarum orbe legatus (*a*) intercedit, deprecatorque eſt apud Deum, ut hominum, non viventium modo, ſed etiam mortuorum (*b*) peccatis propitius fiat: qualem, quæſo, eſſe oportet? Equidem neque Moyſis, neque Eliæ fiduciam fore unquam ſatis putaverim ad ſupplicationem hujuſmodi peragendam: quando quidem tamquam mundus illi univerſus concreditus, atque adeo omnium ſit pater, ſic ad Deum

(*a*) Docet inter alios Patres S. Gregorius Nazianzenus in primo ſuo Apologetico, Epiſcopi quidem munus eſſe animarum curam ſuſcipere, mediatoremque inter Deum, & homines agere. Quomodo is loquendi modus, quo ſancti Eccleſiæ Patres, tum Latini, tum Græci, uſi ſunt, intelligendus ſit, jam nos explicuimus in Commentariis ad Romanum Pontificale, ad quos curioſum lectorem remittimus.

(*b*) Animas mortuorum Deo precibus commendandas, eſt antiqua Eccleſiæ traditio, docentque paſſim ſancti Eccleſiæ Patres, qui etiam tradunt, jam olim pro ipſis Sacrificium Miſſæ offerri conſueviſſe. Sane teſtatur Billius in Notis ad Orationem S. Gregorii Nazianzeni in laudem Cæſarei, de celebranda mortuorum memoria, precibuſque pro ipſis fundendis, tot tantaque veterum teſtimonia inter legendum occurrere, ut ſibi nullum fidei dogma pluribus gravioribuſque Scriptorum utriuſque linguæ teſtimoniis niti videatur.

Digitized by Google

Deum ipſe accedit, deprecans (*a*) quicquid ubique bellorum eſt, extingui, turbas ſolvi, atque in horum locum, pacem, ac felicem rerum ſtatum ſuccedere: denique celerem malorum omnium unicuique imminentium, qua privatim, qua publice defunctionem poſtulans. Porro illum ipſum oportet, tanto omnibus in rebus illis præſtare, pro quibus intercedit, quantum par eſt, ut ſubditos præfectus excellat.

III. Quum autem ille, & Spiritum Sanctum invocaverit, ſacrificiumque illud horrore, ac reverentia pleniſſimum perfecerit, communi omnium Domino manibus aſſidue pertractato, quæro ex te, quorum illum in ordine collocabimus? Quantum vero ab eo integritatem (*b*) exigemus? Quantam Religionem? Conſidera enim, quales manus hæc adminiſtrantes eſſe oporteat? Qualem linguam? Quæ verba illa effundat? Qua denique re non puriorem, ſanctioremve eſſe conveniat animam, quæ tantum illum, tamque dignum Spiritum receperit? Per id tempus & Angeli Sacer-

[*a*] Munus Epiſcopi illud quoque eſt, orare pro ſubditis: *Omnis namque Pontifex*, inquit Apoſtolus in Epiſtolâ ad Hebræos cap. 5. *ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis; & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis*. Idem in Epiſtola 1. ad Timotheum Epiſcopum, cap. 2. *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & caſtitate*. Quæ verba S. Chryſoſtomus, & Ambroſius in eum locum, Auguſtinus vero in Epiſtola 59. ad Paulinum, exponunt de precibus Sacrificii Miſſæ, quibus vacare proprium eſt Epiſcoporum, ac Sacerdotum.

[*b*] Notent hæc Sacerdotes noſtri temporis, quorum complures non ſine populorum ſcandalo ad celebrandum Sacrificium accedere videmus ſine ullo prorſus pietatis indicio, ac animi ſenſu, tamquam ſi eſſent rem parvi momenti facturi.

Digitized by Google

Sacerdoti adſtant, & cæleſtium poteſtatum univerſus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus (*a*) eſt. Id quod credere abunde licet vel ex tanto illo ſacrificio, quod tum peragitur.

IV. Ego vero & commemorantem olim quendam audivi, quum diceret, ſenem quendam virum admirabilem, ac cui revelationum myſteria multa divinitus fuiſſent detecta, ſibi narraſſe, ſe tali olim viſione dignum habitum a Deo eſſe: ac per illud quidem tempus derepente Angelorum multitudinem conſpexiſſe, quatenus aſpectus humanus ferre poterat, candidis veſtibus indutorum, Altare ipſum circumdantium: denique ſic capite inclinatorum, ut ſi quis milites præſente Rege videat: id quod facile mihi ipſe perſuadeo. Item & alius quidam mihi narravit, non ille quidem ab alio edoctus, ſed dignus habitus, qui id & vidiſſet ipſe, & non audiiſſet: quod qui de hac vita emigraturi ſunt, ſi myſteriorum hujuſmodi cum pura, ac munda conſcientia fuerint participes, ſpiritum efflaturi, (*b*) ab Angelis illorum corpora ſatellitum more ſtipantibus, propter aſſumptum illud ſacrum, hinc recta in cælum abducuntur.

V. Tu vero nondum exhorreſcis talem hanc animam in tam ſacroſanctum introducens myſterium? eumque, qui ſordidas veſtes induerit, in Sacerdotum dignitatem, collegiumque cooptas, quem tamen a

L reliquo

(*a*) Altari Angelos adſtare, præſertim vero dum Sacrificium peragitur, fuſe oſtendimus in Commentariis noſtris ad Romanum Pontificale.

(*b*) Vide quanta ſit Euchariſtiæ virtus, ut rite ac chriſtiane a moribundis ſuſcepta, potens ſit eorum animas ad cælum recta perducere. Hinc ſemper Eccleſia ſolicita fuit, ut non niſi ſacro percepto Viatico Chriſtiani homines ex hoc mundo exirent.

reliquo convivarum choro Chriſtus (*a*) expulit? Luminis inſtar univerſum orbem illuſtrantis Sacerdotis animum ſplendeſcere oportet; noſter autem tantum habet tenebrarum ex prava conſcientia circumfuſarum, ut vereatur, ac reformidet fixis, intentiſque oculis cum fiducia dominum ſuum obtueri. Sacerdotes terræ ſunt (*b*) ſales, noſtram autem inſipientiam, omnibuſque in rebus imperitiam, quotus quiſque eſt, qui facili, patientique animo ferat, præter vos ipſos qui me nimia quadam amoris abundantia proſequi conſueviſtis?

CAP. IV.

Prudentia, & experientia rerum Epiſcopo neceſſaria I. Quantum diſtet profeſſio Monachi, & Præſulis II. & III Inter fluctus virtus gubernatoris ſpectanda IV. Integritas Monachi non tam admiratione digna, quam Præſulis V. Humilis Chryſoſtomi de ſe ipſo ſenſus, & confeſſio VI. & VII. Ineptum ſe prorſus ad Epiſcopatum cenſet VIII. Monachos fere inidoneos eſſe putat ad munus Epiſcopale, eiſque fere deficere dotes in Epiſcopo requiſitas IX.

NEque enim ſolum, ſicut dixi, purum, mundumque Sacerdotem eſſe oportet, ut qui tali miniſterio dignus habitus ſit, ſed etiam in primis prudentem, atque adeo multarum rerum experientia inſtructum, ornatumque, in tantum, ut quæ ad victum, cultumque pertinent, ea omnia nihilominus noſcat, quam norunt ii, qui in media hominum turba

[*a*] Alludit ad locum Matthæi, cap. 22. ubi homo, qui acceſſerat ad convivium non veſtitus veſte nuptiali, ligatis manibus & pedibus ejus miſſus fuit in tenebras exteriores.

(*b*) Matthæi quidem cap. 5. vocantur Apoſtoli ſal terræ, & conſequenter Epiſcopi, qui in eorum locum ſucceſſere.

Digitized by Google

ba verſantur: rurſus rerum omnium mundanarum ſecurior vivat, quam Monachi, qui montes ipſos habitandos occuparunt. Nam quum illum neceſſe ſit, eorum hominum conſuetudine, ac colloquio uti, qui & uxores habent, & liberos alunt, & ſervos poſſident, quique & divites admodum ſunt, & publice negotiantur, & potentia pollent: eumdem certe varium eſſe convenit. Varium autem dico, non ſubdolum, non adulatorem, non diſſimulatorem, ſed magna tum libertate, tum fiducia plenum: ac qui ex re ſe ſe ſubmittere, atque obſecundare ſciat, quoties negotiorum uſus poſtulat: quique idem benignus ſit, & auſterus. Neque enim unum dumtaxat in modum ſubditis omnibus (*a*) uti licet, quando neque medicis ipſis convenit, ut eos omnes, qui morbo laborant, uno eodemque modo tractent: neque gubernatori, ut unam tantum artem calleat, qua adverſus ventos depugnet. Etenim Sacerdotii navem aſſiduæ tempeſtates circumſiſtunt. Hujuſmodi autem tempeſtates non ſolum extrinſecus adoriuntur, ſed etiam intrinſecus enaſcuntur: quo fit, ut Sacerdos diligenter accomodare ſe ſe ad multos, ac de jure ſuo quodammodo concedere debeat. Quæ omnia vel inter ſe pugnantia ad unum hunc finem ſpectant, nimirum ad Dei optimi laudem, atque Eccleſiæ ædificationem.

II. Monachorum certamen ingens, ac labor multus eſt. Verum ſi conferre quis volet inſtituti illius ſudores cum recte adminiſtrato Sacerdotio: certe tantum eſſe inter illa duo diſcrimen comperiet, quantum eſt inter privatum, ac Regem intervallum. Nam illic quamquam magnopere laborandum, támen labor, concertatioque hujuſmodi, corporis, atque

(*a*) Multa ſcitu digna de hac re videri poſſunt in celebri Apologetico 1. S. Gregorii Nazianzeni.

Digitized by Google

atque animi communis eſt : ſeu, ut verius dicam; labor hujuſmodi majori quidem ex parte corporis conſtitutione abſolvitur. Quod quidem niſi valens fuerit, animi promptitudo in ſe ipſa vertitur, ac veluti ſolivaga, & jejuna manet, non habens quemadmodum in opus exeat. Quippe contento ſtudio jejunare, humi decubare, advigilare, illoto eſſe corpore, multum deſudare, & cetera id genus, quæ Monachi ad durandum, affligendumque corpus ſibi exercenda (*a*) proponunt, ſtatim omnia depereunt, niſi quod caſtigandum eſt, ſufferendis afflictionibus illis par fuerit. Hic vero nuda ſimplicis animi arte opus eſt, ac certe tali, quæ corporis habitudine nihil indigeat, ut ſuam ipſius virtutem prodat. Quid enim nobis præſidii corporis robur ad id conferre poſſit, ut neque perfracti, neque iracundi, neque procaces ſimus? ſed ſobrii potius, caſti, honeſti, aliiſque animi virtutibus inſtructi, per quas beatus Paulus optimi Sacerdotis imaginem numeris ſuis omnibus abſolutam eſſe voluit? quod ipſum dicere non poſſis de ea virtute, quam Monachus præſtare debet.

III. Ac quemadmodum his, qui arte mechanica ſtupenda quædam faciunt, neceſſaria quidem eſt inſtrumentorum, rotarum, funium, gladiorum copia, varietaſque: contra Philoſophus univerſam artem in animo reconditam habet, externarum rerum nihil indigens: ſic & hic monachus eo amplius bona indiget corporis habitudine, & convenientia item rerum locorumque ad vitam illam commodorum: ut ii loci neque ita multum ab hominum conſpectu remoti, ſolitudi-

(*a*) De variis antiquorum monachorum exercitationibus fuſe diſſerit Caſſianus, & Chryſoſtomus noſter alibi paſſim. Vide Hæftenum in ſuis Monaſticis diſquiſitionibus, & Altaſerram in in opere quod inſcripſit: *Originum rei monaſticæ*.

Digitized by Google

litudinis tamen otium, quietemque habeant: neque iidem optima anni, atque aeris temperie careant. Nihil enim eſſe poſſit intolerabilius ei, qui abſtinentiis jejuniiſque corpus ſuum macerat, quam cæli, atque aeris intemperies, ut ſileam hic quam multa Monachis ipſis negotia neceſſario exhibeant, tum veſtium (a) confectio, tum vitæ cura: quippe quum certatim etiam contendant omnia per ſe opera peragere. Sacerdoti autem, quod ad ipſius uſus pertinet, nihil his opus fuerit, utpote qui ſe ſe quum minime curioſum, tum promiſcuum omnibus his in rebus, quæ damnum non afferant, præſtare, tum vero ſcientiam omnem in animi ſui theſauro reconditam habere debeat.

IV. Quod ſiquis admiretur, laudetque Sacerdotem eum, qui ſibi ipſe vivens domi ſe contineat, ac multorum conſuetudinem, uſumque averſetur, equidem hoc patientiæ ſpecimen aliquod eſſe dixerim: non tamen idoneum id argumentum virtutis omnis ejus, quæ illius animo ineſſe debet, affirmaverim. Nam qui intra portum ad gubernaculi regimen aſſi-

 det,

(a) Laboraſſe olim Monachos manibus ſuis, ſcribit S. Hieronymus in Epiſtola ad Ruſticum Monachum: *Ægyptiorum monaſteria hunc morem tenent, ut nullum abſque operis labore ſuſcipiant, non tam propter victus neceſſitatem, quam propter animæ ſalutem*. Idem de ſe ipſo addit in Epiſtola ad Marcum Presbyterum: *Nihil alicui præripui, nihil otioſus accipio, manu quotidie, & proprio ſudore quærimus cibum, ſcientes ab Apoſtolo ſcriptum eſſe: Qui autem non operatur, nec manducet*. Scripſit S. Auguſtinus librum de opere Monachorum, de eoque labore paſſim antiqui Patres diſſerunt, quos recenſet laudatus Altaſera lib 5. cap. 7. & ſeqq. Porro Maſſaliani hæretici, qui ſeculo 4. Eccleſiam infeſtabant, illud primum jeciſſe dicuntur ſtruendæ impietatis fundamentum, ut quod Dominus Lucæ 18. admonuiſſet, oportere ſemper orare, cetera cuncta eſſe parvi vel nullius momenti aſſererent, conjunctumque monaſticæ diſciplinæ opus manuum prætermitterent.

det, is non continuo ſufficiens artis periculum præbet: at vero qui in medio mari collocatus navem ſæviente tempeſtate erigere potuit, hunc certe nemo eſt, qui optimum gubernatorem eſſe neget.

V. Proinde ne Monachum quidem magnopere, ac ſupra modum admiramur, quod is apud ſe vivens neque commoveatur, neque in multa, ac magna peccata prolabatur. Neque enim ei res illæ adſunt, quibus ipſe animo irritetur, exſtimuleturque. At vero ſi quis ſe ipſe turbis univerſis tradiderit, ac multorum delicta hominum ferre coactus quum eſſet, inconcuſſus, immotuſque perſtiterit, animum ipſum, vel tempeſtate actum, tamquam in malacia ac tranquillitate gubernans, hic profecto dignus eſt, quem omnes plauſu, atque admiratione proſequantur: abunde enim ſuæ ipſe virtutis periculum fecerit. Ne te igitur admiratio ſubeat, ſi qui a foro, atque a populari conſuetudine abhorremus, accuſatores multos non habeamus.

VI. Neque enim ſi quum obdormirem,non deliqui; neque ſi quum non colluctarer, non cecidi; neque ſi quum non depugnarem, non percuſſus ſum, mirari oportuit: quis enim, obſecro, quis, inquam, deferre poterit, ac detegere flagitium meum? Tectumne, cubiculumque hoc? At in vocem erumpere non poſſit: an mater potius, cui uni in primis res omnes meæ notæ ſunt? At ne cum illa quidem mihi quicquam commune eſt, neque ipſi inter nos in rixam contentionemque unquam venimus. Id quod etiam ut acciderit, equidem nullam eſſe matrem exiſtimo ſic a pietate, charitateque alienam, ſic a liberorum amore abhorrentem, ut quem parturierit, pepererit, educaverit, nulla cauſa impellente, ac nemine cogente, eum palam vituperare, ac criminari ſuſtineat.

Digitized by Google

VII. Nam ſi quis alioqui meum ipſius animum exquiſite excutere velit, certe permulta in eo (a) deſiderabit. Id quod ne tibi quidem incognitum eſt, qui me tamen apud omnes laudibus in cælum efferre conſueviſti. Ac ſane quod non extenuandi mei nomine hoc pronunciem, reminiſcere, ſi placet, quoties tibi dixerim, quum hujuimodi ſermo identidem inter nos incidiſſet, ſi quis optionem mihi proponeret, utrum ego inſtitutum ſequi, inque eo clareſcere mallem, in Eccleſiæ ne alicujus præfectura, an in monachali ſolitudine: me prius illud vitæ genus mille calculis anteponiturum. Neque enim ceſſavi unquam illos apud te ſuſpicere, qui munere illo juſte defungi poſſent: me vero id munus non detrectaturum fuiſſe, quod tantopere magnifacerem, ſi modo illi probe pertractando par fuiſſem; nemo certe contradicturus eſt. Verum quid facerem?

VIII. Equidem nihil minus utile, minuſque aptum eſſe puto ad Eccleſiæ præfecturam adminiſtrandam, quam animi mei pigritiam hanc, atque ſocordiam: quam tamen alii exercitationem eſſe exiſtimant: at ego ipſam quaſi meæ imbecillitati velamen prætendo. Qua quidem ex iis, quæ in me deſiderantur, plura obtego, neque ſe ſe prodere patior. Quiſquis enim tanti otii fructum capere, multaque in quiete vitam tranſigere aſſueverit, ut magno etiam ingenio præditus ſit, is ſane, ſiquid agendum eſt, in quo tirocinium

 non

[c] Nota & hic humilitatem Chryſoſtomi, qui ſua vitia prodere non erubeſcit. Certe magnam exhibuit humilitatem S. Auguſtinus, qui in libris ſuarum confeſſionum cuncta anteactæ vitæ ſuæ ſcelera nota omnibus fecit. Eum quidem noſtris temporibus imitatus eſt Ven. Dei Servus Bonſignorius Cacciaguerra noſtræ Congregationis Oratorii S. Hieronymi Charitatis Presbyter, qui paſſim in ſuis Epiſtolis, & libris anteactæ vitæ ſuæ peccata recenſet.

non poſuerit, animo ſtatim turbatur, ac percellitur, obtunduntur que magna quidem ex parte facultates, vireſque illius omnes, niſi eas antea ad ipſum, quod facturus eſt, probe exercuerit. Qui ſi forte ſimul & tardo ingenio ſit natus, & certaminum hujuſmodi expers fuerit, ſuſcepta iſta Sacerdotii adminiſtrandi provincia, nihil prorſus quod noſtrate verbo dicitur, a ſtatuis diſtabit.

IX. Quamobrem pauci (*a*) admodum exiſtunt, qui ex palæſtra illa in hæc certamina deſcendant: quot quot autem deſcendunt, ex iis plures ſe ſe, quales ſint, produnt: tum vero animis concidunt: denique inſuaves, atque acerbas ſe ſe res devorare intelligunt. Nec abs re quidem illud. Quum enim non eadem ſunt, neque iiſdem de rebus propoſita certamina, exercitationeſque, tum fit, ut qui decertat, ab eo qui prorſus inexercitatus eſt, nihil diſcrepet. Gloriam inprimis contemnere eum oportet, qui in ſtadium iſtud decertaturus deſcendit, iram ſuperare, ac multa prudentia abundare. Huic autem, qui ſolitariam vitam amplectitur, nullus prorſus exercitationis campus propoſitus eſt. Nam neque irritantes habet multos, ut hac ratione meditetur, ac ſe ſe exerceat in coercenda animi excandeſcentia: neque rurſus palpatores, & applauſores, ut hac item ratione

(*a*) Ex quo Monachi in Clerum aſciti ſunt, permiſſu ſcilicet Siricii Papæ, proximus eis gradus ad Epiſcopatum fuit, votiſque certantibus populorum e Monaſteriis vocati ſunt Epiſcopi. Atque, ut alios omittam, in Vita S. Martini lib. 1. ita ſcribit Severus Sulpitius: *Diſcipuli vero octoginta erant; qui ad exemplum beati Magiſtri inſtituebantur: pluresque ex his poſtea Epiſcopos vidimus, Quæ enim eſſet Civitas, aut Eccleſia, quæ non ſibi de Martini Monaſterio cuperet habere Sacerdotem?* Millia Epiſcoporum e Monachis prodiiſſe, qui quidem Eccleſiam Dei illuſtrarunt, Eccleſiaſtica teſtatur Hiſtoria.

Digitized by Google

ne popularem auram reſpuere diſcat. Propterea hoc hominum genus non admodum laborat, eam ſibi parare animi prudentiam, quam Eccleſiæ adminiſtratio requirit; quo fit, ut quum in ea certamina deſcenderint, quorum nullum antea periculum fecerint, hærcant ipſi, hallucinentur, ineundi conſilii inopia laborent; atque adeo prætterquamquod ad virtutem progreſſionem nullam faciunt, eas etiam dotes, quas ſecum attulerant, plerique plerumque deperdunt.

CAP. V.

Qui in convictu hominum incorruptos mores ſervare norunt, hos epiſcopatu dignos videri I. Magiſtratus virum oſtendit II. Mulierum conſuetudo, & aura, quantum onus & periculum Epiſcopis III.

I. TUM BASILIUS. Quid igitur? Eos ne qui in media hominum turba verſantur, ac vitæ hujus cultum, negotia, curas ſequuntur, quique iidem ad rixas, ad pugnas, ad maledicentias occalluere, ſexcentis ingenii facultatibus, artibuſque inſtructi, deliciiſque affluentes, Eccleſiæ regimini præficiemus?

CHRYSOSTOMUS. Bona verba, inquam. Hujuſmodi enim hominum ne in mentem quidem tibi venire debet, quum de Sacerdotum delectu agetur. At vero ſi quis exiſtet, qui vel multorum hominum uſum, convictumque ferens, poſſit item animi puritatem, conſtantiam, ſanctimoniam, tolerantiam, ſobrietatem, ceteraſque virtutes, quæ monachis inſunt, magis etiam incorruptas, atque inconcuſſas ſervare, quam ipſi etiam monachi ſervent: hic tibi ſane deligendus erit, quandoquidem quiſquis vitiis multis quum laborat, eadem illa poteſt ſolitudine diſſimulare, atque

Digitized by Google

atque obtegere, ſicque intra ſe continere, ne in opus erumpant; propterea quod nullorum convictu hominum utatur: hic certe, ſi in medium acceſſerit, nihil inde lucri aſſequetur, niſi quod tum ridiculus futurus eſt, tum etiam majus periculum ſubiturus. Id quod nobis propemodum accidiſſet, niſi Dei optimi providentia ignem hunc a capite ſtatim meò defendiſſet.

II. Neque enim diſſimulare ſe ipſe poteſt, qui moribus iis fuerit, quum in luce hominumque cœtu verſatur: verum quoquo ſe ille vertat, ſtatim proditur, ac quemadmodum fit, ut metallicas materias ignis probet, ita & Cleri exacta probatio mortalium animos ſecernit, atque (*a*) internoſcit: ac ſiquis eſt, vel iracundus, vel puſillanimis, vel gloriæ appetens, vel arrogans, vel alio quovis animi morbo obſeſſus, id omne detegit, ac latentes ſtatim morbos denudat: neque vero denudat ſolum, ſed etiam tum aſperiores reddit. Nam ut corporis vulnera attritu ipſo fiunt curatu difficiliora, ſic natura comparatum videmus, ut animi morbi, ſi irrites exaſpereſque, magis, ac magis rebellent, atque incrudeſcant, dominorumque ſuorum peccata augeant. Etenim ad ambitionem ſtatim attollunt, impelluntque eum, qui ſibi cavere, atque imperare neſciat: itemque ad arrogantiam, avaritiamque, clam autem ad delicias pertrahunt, ad animi remiſſionem, ad ignaviam, ac pedetenim ad alia deinceps indidem enaſcentia. Multa enim alia ſunt vitia iis quæ connumeravi interjecta, quæ animi vim enervare, curſumque ipſum divini ſtudii interpellare poſſunt.

III.

(*a*) Notum eſt proverbium illud: *Honores mutant mores*. Verum non ſemel accidit, ut honores ipſi, vel gradus, in quibus aliqui conſtituti ſunt, malitiam eorum antea & in vita privata cælatam prodant.

Digitized by Google

III. Atque in primis mulierum uſus conſuetudoque. Neque enim poteſt Antiſtes, qui gregis univerſi curam ſuſcepit, viris tantum curandis operam dare, mulierum autem curam negligere, qua in parte magna profecto opus eſt providentia, quod facile ad peccandum quiſque proclivis ſit: ſed illum oportet cui adminiſtrandus Epiſcopatus ſorte obvenerit, pro illarum ſalute, ſi non majorem, at parem certe curam, ſtudiumque impendere. Nam & eas inviſere ægrotantes, & ſolari lugentes, & adjuvare afflictas oportet: quæ omnia dum fiunt, plures irrumpendi aditus dæmon invenire poteſt, niſi exactiſſima quis, ac munitiſſima cuſtodia (*a*) ſe ſe vallaverit, quippe animum ipſum ferit, ac commovet non impudicæ tantum, ſed etiam pudicæ mulieris oculus: præterea & & palpationes emolliunt, & honores mancipant. Tum vero charitas fervens, eadem bonorum omnium author,

iis,

(*a*) Cautiones a ſacris hominibus adhibendas, ubi illis cum feminis agendum eſt, docet quidem S. Hieronymus in Epiſtola ad Nepotianum: *Si propter officium Clericatus* inquit, *aut Vidua viſitatur, aut Virgo, nunquam domum ſolus introeas. Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Si Lector, ſi Acoluthus, ſi Pſaltes te ſequitur, non ornentur veſte, ſed moribus: nec calamiſtro criſpent comas, ſed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum ſola, ſecreto, & abſque arbitro, vel teſte, non ſedeas.* Celebre eſt S. Auguſtini exemplum, de quo ita ſcribit in ejus vita Poſſidius cap. 27. *In viſitationibus vero modum tenebat ab Apoſtolo* (ideſt Jacobo in Epiſtola ſua cap. 1.) *definitum, ut non niſi pupillos, & viduas in tribulationibus conſtitutas viſitaret. Et ſi forte ab ægrotantibus ad hoc peteretur, ut pro eis in præſenti Dominum rogaret, eiſque manus imponeret, ſine mora pergebat. Feminarum autem Monaſteria non niſi urgentibus neceſſitatibus viſitabat. Servandum quoque in vita, & moribus hominis Dei referebat, quod in inſtitutis ſanctæ memoriæ Ambroſii compererat, ut uxorem cuiquam nunquam poſceret.* S. Hieronymus in Epiſtola ad Nepotianum de Sacerdotibus loquens ait: *Prædicator continentiæ nuptias ne conciliet.*

Digitized by Google

iis, qui ea recte uti neſciunt, malorum omnium (*a*) author ſit. Aliquoties autem & ſolicitudines aſſiduæ mentis acumen hebetant, eumque qui animo volucri, ac pernici ſit, plumbo graviorem reddunt: denique & ira, quæ in animum forte invaſerit, fumi inſtar, interiora omnia a ſe occupata involuit.

CAP. VI.

Non eſſe contemnendas vulgi ſuſpiciones quamvis falſas I. Amputandas omnino malarum ſuſpicionum cauſas II. Difficultates Epiſcopalis muneris quot & quantæ III.

I. JAM quis reliqua enumeret incommoda, contumelias, violentias, incuſationes, non ſolum quas viri magni & prudentes, ſed etiam quas tum tenuiores, tum imprudentes intendunt? Hoc enim hominum genus quum recto animi ſenſu, ac judicio careat, conqueri, atque expoſtulare nunquam ceſſat, excuſationes, quibus te adverſum illos defendas, haud facile unquam admittentes, Porro & Antiſtitem, qui bonus ſit, oportet ne iſtos quidem contemptui habere, ſed multa cum humanitate, facilitate, comitate, omnium criminationes diluere; injuſtas potius accuſationes condonantem, quam eas ægre ferentem, ac ſuccenſentem. Sic enim beatus ille Paulus veritus eſt, ne furti apud diſcipulos ſuſpectus eſſet; quo nomine & alios in pecuniarum adminiſtrationem ſecum aſſumpſit: (*b*) *Ut ne quis*, inquit, *nos carpat in*

(*a*) Afferri ea in re poſſent innumera pene exempla, quibus quot prætextu, & cauſa charitatis Viri inſignes, qui familiaritate utebantur cum feminis, proſtrati ſunt. Vide egregiam diſſertationem Theophili Raynaudi, *De ſobria alterius ſexus frequentatione per ſacros & religioſos homines*.

[*b*] 2. Ad Corinthios 8.

in hac exuberantia, quæ a nobis adminiſtratur : quomodo non omnia a nobis agenda ſunt, ut malas a nobis ſuſpiciones amoveamus quantumvis licet falſas, iniquas, & ab ea quam habemus, opinione alienas? A nullo enim peccato tantum abſumus, quantum a furto aberat Paulus. Attamen tantum ille quum abeſſet a pravo hujuſmodi facinore, ne ſic quidem negligendam ſibi putavit communem multorum ſuſpicionem, etiamſi admodum iniquam, atque inſanam. Inſania enim mera, tale quid ſuſpicari de beato illo atque admirabili Pauli animo. Nihilo tamen minus quum hujuſmodi ſuſpicio ſic iniqua, atque abſurda foret, ut in nullius animum, niſi ejus, qui mente alienata eſſet, influere poſſet, cauſas ille a ſe omnes procul amolitur, neque vero vulgi amentiam deſpexit. Quis tandem veſtrum talia de nobis ſuſpicari ſuſtineat, quum nemo veſtrum ſit, qui nos tum ex ſignis miraculiſque, tum ex honeſtate, atque integritate non revereatur, atque admiretur? Imo contra & ſuſpicatus ille eſt, & expectavit pravam hanc de ſe ſuſpicionem, atque iccirco radicitus eam avellit, ſeu, ut verius dicam, prorſus ne quidem exoriri eam permiſit. Quamobrem? *Procuramus enim*, inquit, *quæ honeſta ſunt, non modo coram Domino, ſed etiam coram hominibus*. (a)

II. Tantum certe oportet, imo vero longe majus ſtudium adhibere, ut malas opiniones, non ſolum dum erumpunt, divellamus, arceamuſque, ſed & procul unde erumpere poſſint, proſpiciamus; atque adeo cauſas ipſas, e quibus enaſcantur, longe ante tempore interimamus; non etiam dum coaleſcunt, & in vulgi ore verſentur, ac divulgentur, expectemus. Tum enim haud proclive fuerit illas delere, ſed admodum difficile

(a) Ad Romanos 10.

difficile : fortaſſe etiam nulla eas arte tum extinguere valeas. Neque vero tum res noxa careat, propter quod hoc ipſum fiat quo tempore multorum conſcientiam jam læſeris.

III. Sed enim quouſque tandem immorabor in perſequendis iis, quæ oratione quidem aſſequi minime ipſe poſſim? Quippe difficultates eas omnes recenſere velle, quas Epiſcopum tolerare oportet, prorſus nihil aliud fuerit, quam maris altitudinem emetiri. Nam, ut etiam ille ab omni animi perturbatione vacet, id quod aſſequi nemo certe poteſt, tamen emendandis, corrigendiſque aliorum delictis labores, ærumnaſque infinitas perferre neceſſario cogitur. Quibus quidem ſi domeſticos, peculiareſque morbos addideris, hic tu contemplare laborum pelagus, curarumque abyſſum, & quæ Epiſcopo toleranda erunt, volenti & domeſtica, & aliena mala edomare.

IV. Atque hic BASILIUS. Nunc vero, inquit, nullus ne tibi labor hujuſmodi ſubeundus, nullæ ne animum tuum curæ in ſolitudine iſta excruciant?

CHRYSOSTOMUS. Excruciant quidem, inquam, vel hodie. Qui enim poteſt is, qui homo quidem ipſe ſit, ac vitam hanc ærumnoſam vivat (*a*), a curis, laboribus, anguſtiis liber evadere? Verum haudquaquam certe paria inter ſe ſunt, immenſum pelagus emetiri, & fluvium aliquem navigio tranſmittere; tam ingens enim has inter & illas curas interjectum eſt intervallum. Equidem ſi hodie poſſim uſui aliis eſſe, id utique deſideriis, votiſque omnibus concupiſcam: ſin id præſtare non poſſim: at mihi

(*a*) Sapientiſſime ait Sanctiſſimus Job cap. 7. *Militia eſt vita hominis ſuper terram*. Ubicumque enim extiterit homo, vitæ præſentis bellum, ac preſſuras experietur.

mihi certe factum ſatis putabo, ſi me ſervare, atqne a tempeſtate eximere dabitur.

Tu vero, inquit BASILIUS, hoc ipſum magnum eſſe cenſes? Prorſus autem & te ſervatam iri putas, qui alios nulla re juveris?

CAP. VII.

Longe gravius puniendos a Deo Prælatos Eccleſiæ, quam alios I. & II.

I. CHRYSOSTOMUS. Bene, ac recte, inquam, eloquutus es. Neque enim id mihi perſuaſi, ſalvum fieri quemquam poſſe, qui pro proximi ſui ſalute nihil laboris impenderit, quum neque miſerum illum quidquam juverit talentum ſibi traditum non imminuiſſe; imo hoc ille nomine periit, (*a*) quod illud non auxiſſet, duplicaſſetque. Verumtamen levius mihi ſupplicium adfore puto, ſi accuſer, cur non & alios ſervaverim, quam ſi & me una cum illis perdiderim, tanta iſta Sacerdotii dignitate ſuſcepta longe ipſe deterior, ſceleratiorque effectus. Equidem nunc mihi perſuadeo fore, ut tantum mihi ſupplicium irrogetur, quantum peccatorum a me perpetratorum magnitudo poſtulat, qui ſi principatum (*b*) hunc ſuſcepero, tum me ſane pœnam pendere oportebit, non duplam, triplamve, ſed longe item graviorem, hoc ipſo, quod ſimul plures læſerim, ſimul poſt majorem honorem a me acceptum, Deum optimum, qui me honore illo dignatus fuerit, offenderim. Propterea enim Deus Iſraelitas acrius accuſans, ob id oſtendit, majori illos pœna dignos, quod peccaverint poſt honores ad ipſo

[*a*] Alludit ad locum Matthæi 3.

(*b*) Duriſſimum fieri de iis judicium, qui præſunt, quemadmodum & paucos de Prælatis ſalvari, dictum ſuperius fuit.

Digitized by Google

ipſo acceptos, aliquoties in hæc verba eos compellans: (*a*) *Atqui vos delegi ex omnibus terræ tribubus, propterea vindicabo in vos impietates veſtras*. Alias autem: (*b*) *Aſſumpſi ex filiis veſtris, qui eſſent Prophetæ: itemque ex adoleſcentibus veſtris, qui mihi ſancti eſſent*. Atque adeo ante Prophetarum tempora oſtendere volens Deus, hominum peccata longe majori ſupplicio expiari, dum a Sacerdotibus, quam dum a privatis perpetrantur; mandat (*c*), ut tantundem pro Sacerdotibus, quantum pro univerſo populo ſacrificium offeratur. Quod quidem quid aliud ſignat, quam Sacerdotis vulnera majori medicamento, atque auxilio indigere; atque adeo tanto, quanto conjuncta ſimul univerſi Populi vulnera indigent? Porro majori nequaquam indigerent, niſi ea graviora forent. Atqui graviora certe fiunt, non natura ipſa, ſed Sacerdotis, qui ea commiſerit, conditione, ac dignitate.

II. Ceterum quid hic nos de viris verba facimus, qui miniſterium pertractantes ſacris operantur? quum & Sacerdotum filiæ (*d*) quibus ipſis nihil cum Sacerdotio commune eſt, propter dignitatem paternam, eorumdem peccatorum pœnam multo acerbiorem ſuſtineant. Ac peccatum quidem par, æqualeque, tum quod illæ, tum quod privatorum hominum filiæ perpetrarint: utrumque enim mœchatio eſt; at mulcta illis irrogata multo ſeverior. Cernis, quam abunde Deus declaret, longe majus ſe ſe ſupplicium a principe, quam a ſubditis exigere? Neque enim qui in filiam, propter ejus patrem, gravius quam in alias quaſcumque animadvertit; a patre ejuſdem qui ipſi auctuarii pœnæ in filiam irrogandæ auctor ſit, parem, eandemque cum multis pœnam exiget, ſed multo ſane graviorem.

Id

[*a*] Amos 3. (*b*) Amos 2. (*c*) Levitici 4. (*d*) Ibid. 21.

Digitized by Google

Id quod vel maxime conſentaneum eſt: non enim damnum inde exoriens in illum tantum recidit; verum & infirmorum, & eorum item omnium, quorum oculi in illum converſi ſunt, animos lædit. Hoc ipſum & Ezechiel (a) docere volens ſeparat, ſecernitque arietes ab ovibus.

CAP. VIII.

Inductione ſuorum defectuum, & imperfectionum, oſtendit Chryſoſtomus, ſe jure merito refugiſſe Epiſcopatum I. Motus animi facilius in vita privata, quam in dignitate componi II. Affectus in Chryſoſtomo varii, & quænam ſint paſſionum fomenta III. & IV.

I. ANne tibi nunc videmur juſto terrore percuſſi fuiſſe? Nam præter illa, quæ a me dicta ſunt, quamquam magnopere mihi adlaborandum eſt, ut ne penitus ab animi hujus morbis opprimar, tamen laborem ipſum ſuſtineo, nec certamen quidem ſubterfugio. Etenim animus quidem meus ab inani gloria vel hodie capitur: at ego exerto capite ſæpenumero reſipiſco, ac me captum eſſe intelligo, atque adeo aliquoties captum, ſervilemque animum increpo. Obrepunt mihi vel hodie abſurdæ quædam appetentiæ: ſed quæ remiſſiorem incendant flammam, propterea quod oculis extrinſecus materia nulla ſuppetat, qua ignis conceptus foveatur. Vaco autem prorſus ab oblocutionibus, maledicentiiſque, quas vel in alios contorqueam, (b) vel ab aliis in me contortas audiam: quum nullos habeam, quibuſcum ſermones

M ipſe

[a] Ezechielis cap. 34.

(b) Vide & hic iterum humilitatem Chryſoſtomi, quomodo ſuas fatetur imperfectiones, ne ſcilicet fieret Epiſcopus, quum alii paſſim merita ſua, & animi virtutes jactitent, ut Epiſcopatum obtineant.

Digitized by Google

ipſe meos conferre poſſim. Neque enim privati hi parietes vocem edere valent.

II. Sed nec iræ quidem moderari perinde poſſum, etiamſi nullus adſit, a quo irriter. Sæpe enim quum mihi in mentem venit ineptorum quorumdam hominum facinorumque ab illis perpetratorum, tum certo fit, ut animo intumeſcam, (a) commovearque, qui tamen animi motus non ad finem uſque decurrit. Statim enim excandeſcentem illum compeſcimus, perſuadentes, ut conquieſcat, præſertim ubi illum docuerimus inſulſiſſimum eſſe, extremæque infelicitatis, ſuis aliquem malis comodiſque prætermiſſis, in alienis curioſum eſſe. Qui ſi in multitudinis conſortium me conferam, perturbationumque illarum infinitate occuper: jam non liceat admonitione hujuſmodi perfrui, neque rationes eas comminiſci, quibus animus mihi meus ſic inſtruatur, atque erudiatur. Sed quemadmodum fieri videmus, ut qui fluctu rapiente', aut alia vi in caput præcipites feruntur, poſſint quidem interitus ſui finem proſpicere, at ſalutis rationem inire non item: ſic & ipſe, ſi in multum illum morborum tumultum irruero, potero quidem ſupplicium meum intueri in dies magis ingraveſcens; mihi autem conſtare: quemadmodum & mihi nunc conſto, ac morbos hujuſmodi undecumque rabientes increpare, non perinde facile atque antea.

III. Mihi enim animus imbecillis, exiguus, & captu admodum facilis, non ab his tantum morbis, ſed & ab invidentia, morbo omnium longe moleſtiſſimo, qui

[b] Recte hoc ſibi vitio vertit Chryſoſtomus: nam ut ait Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos cap. 15. *Debemus nos formiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere*. Et rurſus in Epiſtola ad Galatas cap. 6. *Fratres & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tenteris*.

qui animus neque contumelias, neque honores, moderate ferre poteſt, quin potius ſupra modum ut his attollitur, ita illis deprimitur. Ergo quemadmodum ferarum immanium eſt, ut dum læto faginatoque corpore geſtientes luxuriant, facile eos vincant, qui ſecum depugnent, præſertim ſi illi imbecilli, ac pugnandi minime periti fuerint: ſin vero eas quis fame maceravit, ſtrigoſaſque effecerit, tum fiet, ut illarum furorem ſopiat, ac virium bonam partem ſic contundat, ut qui non admodum generoſus, fortiſque ſit, poſſit cum illis facile decertare, ac depugnare: ſic & animi morbos quiſquis infirmos reddiderit, certe ſub rationis gyrum facile reducit. Rurſus quiſquis exquiſite educaverit, moleſtiorem ſibi adverſus illos pugnam conſtituit: atque hac demum ratione ſic adverſum ſe terribiles, efferoſque reddit, ut cogatur in perpetua tum ſervitute, tum formidine vitam tranſigere. Quænam igitur belluarum iſtarum alimenta? Inanis quidem gloriæ alimenta, ſunt laudes, atque honores. Contumaciæ, potentiæ, atque adeo licentiæ magnitudo. Invidiæ, alienæ famæ celebritas. Avaritiæ, largientium liberalitas. Intemperantiæ, deliciæ, atque aſſidui mulierum congreſſus. In ſumma, ne hic de ſingulis agam, alimentum aliud, aliud peccatum alit. Proinde belluæ hæ omnes me, ſi in medium hominum cœtum acceſſero, magno impetu adorientur, animumque hunc conturbabunt: tum vero terrorem afferentes moleſtiorem mihi adverſum ſe pugnam efficient. Ceterum tantiſper dum ſolitudinem (*a*) hanc colo, quamquam cum illis etiam luctans,

 tamen

(*a*) De ſolitudinis ac vitæ anachoreticæ commodis ſuſe diſſerunt ſancti Patres, inter quos videri poſſunt ſanctus Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Hieronymus, Caſſianus, & alii plurimi, apud Buſæum in libro, *De ſtatibus hominum*, cap. *De Eremitarum ſtatu*.

Digitized by Google

tamen Dei optimi gratia adjutus, eas ſic domo, ſic ſubjicio, ut præter latratum, nihil habeant.

IV. His de cauſis in hoc me ipſe cubiculo contineo, his de cauſis facile patior, alios quærentes nemini ad me aditum patere, contuberniumque, ac convictum meum cum nemine communem eſſe: quumque infinitas in me id genus criminationes congerunt, quas equidem lubens abſtergerem, ſed quando id non licet, quod proximum quidem eſt, animum hunc dolore conpungo, ac moleſtia excrucio. Neque enim proclive mihi eſt, uno eodemque tempore tum hominum conſuetudine uti, tum hac in animi ſecuritate, ac præſtantia perſiſtere. Quo fit, ut te ipſum exhorter, eum potius miſerari, quam calumniari ut velis, qui tanta difficultate interceptus ſit.

CAP. IX.

Arcanum animi ſenſum Chryſoſtomus Baſilio detegit I. Chryſoſtimi timor & triſtitia de fama Epiſcopatus ad ſe deferendi II. Animi ſui æſtum & angorem explicat III. Pulchra & eleganti comparatione oſtendit, quam ſit indignum, Eccleſiæ Prælaturam indigno committi IV. Alia comparatione longe elegantiſſima, acierumque duarum bellicarum deſcriptione declarat, quam ſit indignum regimen animarum rudibus, & inexpertis committi V.

I. AT vero ipſe tibi, quod video, nondum oratione mea perſuaſi. Itaque appetere jam tempus reor, ut, quod unum mihi ſupereſt arcanum, id in ſinum tandem tuum effundam, etiamſi multis id fortaſſe tale futurum ſit, ut credi minime debeat: me vero, quicquid id eſt, ne hac quidem ratione evulgare pudebit. Nam ut illud a me evulgatum futurum ſit tum malæ

malæ hujus conſcientiæ, tum infinitorum peccatorum argumentum: tamen quum non alius, quam Deus ipſe, cui uni nihil certe occultum eſt, de nobis judicium facturus ſit; quid nobis tandem lucri, quid emolumenti ex hominum ignoratione hac in parte accedere poterit?

II. Quodnam igitur arcanum hoc eſt? Ab eo ipſo die, in quo tute mihi Epiſcopatus ſuſpicionem hanc injeciſti factum eſt identidem, ut corpus hoc ab anima propemodum diſſolveretur; tam ingens pavor, tam ingens mœſtitia animum meum occupavit. Nam quum apud me conſiderarem (a) Chriſti ſponſæ gloriam, ſanctimoniam, venuſtatem ſpiritualem, prudentiam, ornatum; tum vero animi mei vitia expenderem, fiebat ut aſſiduis tum illam, tum etiam me gemitibus luctibuſque perſequerer: quo in animi angore, doloreque dum eſſem, hiſce memet ipſe verbis conveniebam: Quiſnam conſilii hujus author fuit? Quid tandem tantum peccavit Dei Eccleſia? quænam tanta res ipſius Eccleſiæ Dominum excitavit, induxitque, ut illam ipſam tanto cum ejus dedecore mihi mortalium omnium ignominioſiſſimo regendam traderet? Hæc ipſa mecum identidem reputans, dum abſurditatis, indignitatiſque hujus ne cognitionem quidem animo ſuſtinere valerem; fiebat, ut eorum inſtar, qui attoniti ſunt, ſtupens, neque cernere, neque audire quicquam poſſem.

III. Ab hæſitantia autem, ac conſternatione hujuſmodi, quum animus tandem meus dimiſſus eſſet, faceſſebat enim, intermittebatque illa nonnumquam, ſuccedebant lacrymæ, ac mœſtitia, tum vero poſt lacrymarum

(a) Quot verba hic profert Chryſoſtomus, tot profecto puncta ſunt meditationis, quibus qui Epiſcopatus ambitione laborant, ab ea febri facile liberari ſe poſſent. Sed recte ait Propheta Jeremias, cap. 2. *Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt qui recogitet corde.*

marum ſatietatem turſus inſinuabat ſe ſe timor, animum hunc commovens, conturbans, (a) concutiens. In tanto ego æſtu antea vixi, quum id ipſe ignorares, meque in tranquillitate victitare exiſtimares. Ego vero tibi hic animi mei æſtum detegere tentabo: hinc enim fortaſſe veniam mihi dabis, meque tandem inſimulare deſines. Qui igitur illum detegam? Nam ſi eum aperte oculis iſtis cernere velis, id nimirum haud aliter liceat, quam corde hoc tibi per me prius detecto, nudatoque. Quod quia fieri non poteſt; hic tibi interim per obſcuram quandam imaginem, utcumque potero, experiar mœſtitiæ meæ fumum repræſentare. Tu vero ex ipſa imagine mœſtitiam tantum noſtram colligito.

IV. Fingamus puellam quandam regis filiam, & ejus quidem cui terra ea univerſa, quæ ſub ſole poſita eſt, pareat, a proco aliquo expeti: tum vero demus, novam quandam in ea ineſſe formæ venuſtatem, quæ ſic humanam naturam tranſcendat, ut per eam puella muliebre genus univerſum magno admodum diſcrimine ſuperet: præterea tantam illi ineſſe animi virtutem, ut virorum genus, eorum, inquam, qui vel antea fuere, vel futuri olim ſunt, longo poſt ſe intervallo relinquat: itemque & morum honeſtate tanta eandem excellere, ut vel omnes philoſophiæ terminos excedat: denique talem eſſe, ut proprii aſpectus gratia, oculorumque venuſtas univerſam illam corporis totius elegantiam obſcuret: addamus item, ſi placet, ipſius procum non ex iis tantum, quæ diximus, virginis amore ardere, ſed furore item neſcio quo erga illam affici: quo quidem inſaniſſimos quoſque, qui antea unquam extiterint, amatores ſuperet; poſtea procum hunc, dum hoc philtro, ac

[b] Quis hæc legens non contremiſcat? quis hæc ponderans, ambire Eccleſias poſſit?

ac furore, deflagrat, aliunde accepiſſe, futurum, ut puellam illam, quam miro amore depereat, tenuis quidem, atque abjectus homuncio, obſcuro, atque ignobili genere natus, quique idem corpore ſit mutilo, denique mortalium omnium nequiſſimus, in uxorem ducat: num tibi hic exiguam doloris noſtri partem repræſentavimus? Satis ne tibi a me factum putas, vel finita hic a nobis imagine? Equidem ſatis me feciſſe puto, quod ad animi mœſtitiam repræſentandam ſpectat, cujus unius rei gratia imaginem ipſam adhibuimus:

V. Atqui ut tibi item hic metus ſtuporiſque noſtri modum oculis ſubjiciam, ad aliam rurſus hypotheſim, deſcriptionemque me confero. Ponito ante oculos exercitum ex militibus, tum peditibus, tum equitibus, tum nauticis viris conſtantem, ac mare quidem ipſum obtegat triremium numerus: rurſum ipſas camporum planities, ipſos montium vertices, hinc equitum phalanges contegant: æs item armorum oppoſitum ſoli ſplendorem reddat: atque e ſolaribus radiis & galearum, & clypeorum coruſcatio vibretur: haſtarum fragor, equorumque hinnitus ad cælum feratur, neque mare, neque terra appareat, ubique æs, ubique ferrum. Sint item adverſus hoc inſtructi, armatique efferi quidam, ac truces viri: inſtet jam & conflictus tempus: poſtea rapiat quis derepente adoleſcentem aliquem in agro educatum, ac qui nullius prorſus artis alterius gnarus ſit, quam lyræ paſtoriciæ, ac pedi, eumdemque armatura ærea quum induerit, per totum illum exercitum circumiens deducat, oſtendatque manipulos, manipulorum ductores, ſagittarios, funditores, centuriones, duces, cataphractos, equites, jaculatores, triremes, triremium ductores, milites inibi confertos, navalium machinarum copiam: oſten-

dat inſuper hoſtium procinctam aciem univerſam, & averſandos, formidoloſoſque quoſdam in illis aſpectus, & armorum apparatum ab aliorum apparatu diverſum, & immenſam multitudinem, & convalles, & alta præcipitia, & móntium iniquitates: oſtendat autem & adverſarios in equis volantibus incantatione quadam inſidere, & cataphractos per aerem ferri, explicata etiam ei incantationis illius vi, ac forma: recenſeat autem & belli calamitates, miſſilium nubem, jaculorum nivis inſtar ingruentium impetum, multam illam caliginem, & tenebras, obſcuriſſimam noctem, quam ſagittarum multitudo efficiat, ſolis ipſius radios denſitate ſua avertens, pulverem tenebris non minorem omnium oculos obcæcantem, ſanguinis torrentes, cadentium gemitus, ſtantium clamores, jacentium acervos, rotas ſanguine tinctas, equos præ cadaverum multitudine una cum ſuis ſeſſoribus in caput præcipites, terram univerſam mixtim hæc omnia continentem, ſanguinem, arcus, ſagittas, equorum ungulas, hominum capita ſimul jacentia, & brachia, & collum, & tibiam, & pectus transfixum, cerebrum enſibus trajectum, jaculi cuſpidem effractam, cui hominis oculus tamquam infibulatus hæreat; recenſeat item & claſſis mala atque incommoda: triremes, alias in mediis aquis conflagrantes, alias cum cataphractis ipſis peſſum euntes, fluctuum fragorem, nautarum tumultuationem, militum clamorem, ſpumam tum undarum, tum ſanguinis mixtam, eandemque in naves ſimul omnes irrumpentem: cadavera, alia ſuper ipſa navium tranſtra jacere, alia ſubmergi, alia adnatare, alia ad litora æſtuantis maris impetu ejici, alia intra ipſos fluctus ſic obrui, ut navibus iter veluti obſepiant. Poſtremo quum exacte belli tragœdias omnes edocuerit, addat item & captivitatis

ptivitatis calamitates, & ſervitutem nulla non morte duriorem: ac ſecundum hæc omnia jubeat illum continuo in equum aſcendere, univerſique illius exercitus ducem agere. Num tu hic adoleſcentulum illum cenſes vel nudæ harum rerum narrationi ſuſtinendæ parem eſſe poſſe? ac non potius vel a primo ſtatim aſpectu animo defecturum?

CAP. X.

Omni pugna vehementiorem eſſe diaboli in nos aſſultum I. & II. Diaboli plagas non ſentire perniicioſum III. Diabolus quam crudelis & indefeſſus hominum hoſtis IV. Unde difficilis, & periculoſus homini cum diabolo conflictus V. Chryſoſtomi excuſatio VI. Baſilii querelæ adverſus Chryſoſtomum VII. Chryſoſtomus Baſilium conſolatur VIII.

I. PRoinde ne me ipſe hic putes rem oratione attollere, neque hoc ipſo quod corpore ſic ut carcere aliquo incluſi, nihil prorſus rerum inviſibilium cernere poſſimus, magna ea eſſe ducas, quæ a me dicta ſunt. Videas enim eo prælio longe tum majus, tum horribilius, ſi tibi forte caliginoſiſſimam illam diaboli aciem, conflictumque inſanum oculis iſtis cernere liceat: non enim illic aut æs, aut ferrum, non equi, non currus, non rotæ, non ignis, non jacula iſta, quæ cernimus: verum alia quædam machinamenta iis quæ dixi longe terribiliora. Certe adverſariis iſtis nequaquam opus eſt thorace, non ſcuto, neque enſibus neque haſtis. At vero vel nudus execrandæ illius militiæ aſpectus talis eſt, ut humanam animam a corpore ipſo diſſolvere poſſit, niſi ea admodum generoſa fuerit; atque adeo antequam a viribus ipſa ſuis auxilium petat, divinæ in ſe clementiæ providentiam ſenſerit.

II.

Digitized by Google

II. Ac ſane ſi liceret corpore hoc exuto, aut una etiam cum ipſo corpore perſpicue, atque intrepide univerſam illius aciem, bellumque contra nos inſtructum ipſis oculis coram contueri, videres utique non ſanguinis torrentes, neque corpora demortua, ſed animarum lapſus tam multos, ſed vulnera ſic gravia, ut tibi ſtatim belli univerſa illa pictura, quam modo expreſſi, puerorum luſus, & ludicrum potius quam bellum videri poſſit: tam multi certe, ac frequentes ii ſunt, qui in dies ſingulos feriuntur: quorum vulnera non idem mortis genus pariunt, ſed quantum inter ſe diſſident anima atque corpus, tantum eſt certe inter mortem hanc, atque illam diſcrimen. Nam quoties plagam anima accipit, eademque cadit, hic proſtrata quidem jacet, malæ jam conſcientiæ cruciatu contabeſcens: poſtea vero quam ſeparata a corpore hinc emigravit, tempore judicii ſui (*a*) æterno crucianda ſupplicio traditur.

III. Quod ſiquis exiſtet, qui diaboli plagas non præſentiat, nimirum illius morbus ex ea indolentia ingraveſcit. Quemcunque enim plaga una inflicta non mordet, neque attriſtat, is certe facile & alteram excipit, itemque & hac accepta tertiam: neque enim intermittit ad extremum uſque ſpiritum feriens nefarius ille, quoties invenit animam ſupinam, prioreſque plagas contemnentem: qui ſi & congreſſus modum expendere velis, hunc certe longe acriorem, ac magis diverſum conperies. Neque enim quiſquam eſt, qui tam multas fraudis, doli, artificii

(*a*) Quamquam nonnulli ex hæreticis nugati ſint, animas reproborum non niſi poſt univerſale judicium in gehennam cruciandas detrudi: eſt tamen Fidei dogma, ſtatim ac a corporibus exeunt, judicari, & damnari, judicio ſcilicet particulari. Id quod hic etiam S. Chryſoſtomus innuit, & expreſſe ſacri Theologi paſſim docent.

tificii formas novit, quam multas ſceleratus ille hoſtis novit. Qua quidem in parte major illius vis, ac potentia ineſt: neque inimicitias quis tantas, tamque implacabiles adverſus hoſtes ſibi infenſiſſimos gerere poteſt, quantas ille adverſus humanam naturam gerit.

IV. Porro ſiquis examinet quanta cum crudelitate is depugnet, ridiculum certe fuerit homines hoc in loco conferre. Sin iracundiſſimas, ac truculentiſſimas quaſque feras delegeris, quas cum hujus furore, atque inſania conferas; revera manſuetiſſimas, humaniſſimaſque eas a comparatione comperies: tantum ille in animas noſtras furorem ſpirans conjicit. Adde quod & pugnæ inter homines geſtæ tempus breve quidem eſſe ſolet: qua etiam in temporis brevitate multæ dantur induciæ. Nam & natura ipſa ſic comparatum videmus, ut & noctis ſuperventus, & jugulandi labor, & cibi capiendi tempus, & multa id genus alia, militi reſpirandi poteſtatem ſic faciant, ut & armaturam exuere, tum vero paulum reſpirare, ſeque & cibo, & potu reficere, multiſque rebus aliis priſtinas vires recuperare valeat: adverſus diabolum vero dimicanti numquam licet arma ipſa ponere, ſomnumve ullum (*a*) capere, ei præſertim, qui perpetuo invulneratus, prælio excedere volet.

V. Ex duobus enim neceſſario alterum conſequitur, ut aut cadat quis, ac pereat armis ſpoliatus; aut continenter vigilet, armatuſque ſtet. Siquidem ille continenter cum ſua ipſius acie ſtat, ſocordias noſtras

(*a*) Vigilandum nobis, quia adverſarius noſter diabolus circuit quærens quem devoret, in Epiſtola ſua 1. cap. 5. S. Petrus admonet; *Excubandum eſt itaque*, ait S. Cyprianus in libro de zelo, & livore, *atque omnibus viribus elaborandum, ut inimico ſævienti, & jacula ſua in omnes corporis partes, quibus percuti, & vulnerari poſſumus, dirigenti, ſollicita, & plena vigilantia repugnemus.*

noſtras obſervans, ac majus quidem afferens ſtudium ad noſtram internicionem, quam ad noſtram ipſi nos ſalutem afferamus. Poſtremo, ut ſemel finiam, quod a nobis hoſtis ille minime cernatur, quodque derepente, atque improviſo nos adoriatur (quæ res iis ipſis, qui non aſſidue in excubiis vigilantes fuerint, infinitorum malorum cauſa eſſe ſolet) facit nimirum, ut bello hoc ægrius ipſe, ac majore cum negotio, quam illo defungi poſſis.

VI. In hoc ergo campo voluiſti nos Chriſti militibus duces eſſe? Hoc ipſum vero quid aliud erat, quam diabolo potius duces eſſe: quum enim is qui cæteros ipſe debet tum in ordines partiri, tum militaribus armis inſtruere, omnium ſimul infirmiſſimus, ſimul imperitiſſimus fuerit; fit nimirum, ut ſuæ fidei creditos prodat, & diabolo magis, quam Chriſto ducem agat. Tu vero quid ingemiſcis, quid lacrymaris? Neque enim rerum noſtrarum conditio lamentatione, ſed gaudio potius, ac lætitia proſequenda.

VII. BASILIUS. Mea vero, inquit, non perinde ſe habet, quin potius infinitis digna eſt planctibus. Vix enim potui ipſe vel hactenus animadvertere, quo me malorum (*a*) detruſeris. Siquidem ad te ipſe eo ſolo nomine adieram, ut a te docerer, quid mihi tandem iis deinceps reſpondendum verbis tuis foret, qui te inſimularent: tu vero me ipſe amandas,

(*a*) Eſſe Epiſcopatum rem plenam periculis, moleſtiiſque, fuſa hucuſque, ac eleganti Oratione in hiſce aureis de Sacerdotio libris, oſtendit Chryſoſtomus, faceturque hic etiam Baſilius, & alii paſſim pii ac docti Eccleſiæ Patres. Dolet nihilominus S. Gregorius Nazianzenus Oratione ſua ad Patrem, cum ei curam Eccleſiæ Nazianzenæ commiſiſſet, multorum Antiſtitum vitio factum eſſe, ut Epiſcopatus dignitas. ampla, & regia, ac ſingularis cujuſdam voluptatis plena eſſe judicetur.

Digitized by Google

das, curam aliam pro alia mihi injiciens. Neque enim ſolicitus jam ſum, qua te ego apud illos, verum qua tum me ipſum, tum delicta mea apud Deum defeſione, excuſationeque tuear. Atque abs te ipſe iterum atque iterum peto & contendo, ſiqua tibi rerum mearum cura, ſiqua in Chriſto conſolatio, ſiquod dilectionis ſolatium, ſiqua viſcera, & commiſerationes eſſe poſſunt, (ipſe enim noſti, tua potiſſimum opera me in hocce adductum periculum) manum mihi auxiliatricem porrigas, ea deinceps in gratiam meam apud me tum dicens, tum faciens, quibus vita mea (*a*) corrigi, atque emendari poſſit, neu tute, quæſo, vel breviſſimum temporis momentum nos deras: quinimo ſit tibi hoc ipſo magis tempore, quam antea commune nobiſcum conſortium, atque contubernium.

VIII.

(*a*) Monitores duos ab Epiſcopo adhibendos, Sacerdotes pietatis zelo flagrantes, ſpiritualique uſu peritos, ac prudentes, ſtatuit in ſuo Concilio Mediolanenſi Provinciali VI. Sanctus Carolus, cap. inſcripto, *De Epiſcopo, Epiſcopali juriſdictione, & foro*, ubi de ipſorum officio hæc habet: *Quorum Sacerdotum officium in primis ſit, Epiſcopum aſſidue omni charitate, & humilitate, omnique debitæ obſervantiæ officio privatim ſincere admonere, quicquid in eo vel deſiderari, vel opus eſſe viderint, cum ad omnis diſciplinæ, tum vero ad ſacri Tridentini, noſtrorumque Provincialium Conciliorum perfectam, atque abſolutam executionem.* His non contentus Sapientiſſimus Præſul, illud quoque ſtatuit, ut ob eam etiam cauſam Epiſcopus quiſque aliquem Provinciæ Epiſcopum deligat, quicum aliquando per literas paſtoralis adminiſtrationis ſuæ rationes, conſilia, omnemque Eccleſiæ ſibi commiſſæ bene gerendæ modum familiariter communicet, ita ut hoc ſubſidio ſibi in omni deliberatione, atque actione opem, atque adjumentum paret. Optimum ſane Conſilium, quod tamen non pauci Præſules in ſui ipſorum, ac gregis detrimentum negligunt, & quod minime ferendum eſt, loco Monitorum, nonnulli etiam palpatores, ſive etiam his pejores apud ſe habere geſtiunt. Id quod Chriſtiano populo ſcandalum affert;

VIII. CHRYSOSTOMUS. Ego autem ad verba iſta ſubridens, at quanam, inquam, tibi in re Baſili uſui eſſe valeam? Quî te tanta negotiorum mole preſſum ſublevare, atque adjuvare poſſim? Enim vero quandoquidem tibi id gratum, acceptumque video, bono animo eſto ſuaviſſime Baſili. Id enim tempus omne, quo tibi a curis illis reſpirare dabitur, & tecum ipſe adero, & te conſolatione mea reficiam, quantum in me erit, nulla tibi in re defuturus. Quæ verba quum ille audiſſet, multo etiam quam antea magis illacrymans ſurgit. Hic ego illum amplexus, caputque deoſculatus deduco, hortans, uti generoſo fortique animo id omne perferat, quod accidiſſet. Talis enim, inquam, mea eſt in Chriſto, qui tibi ad ſe vocato ovium ſuarum curam commiſit, fides atque expectatio, ut tu tantam tibi olim ex hujuſmodi functione fiduciam apud illum comparaturus ſis, ut & meipſum in die illo periclitantem, eterni tui tabernaculi conſortem efficias.

F I N I S.

Librorum ſex S. Joannis Chryſoſtomi De Sacerdotio.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Goo

Digitized by Google